

Valentino Grbavac

NERAVNOPRAVNA DEMOKRACIJA:

**Politički položaj Hrvata
u Bosni i Hercegovini**

UNEQUAL DEMOCRACY:

**The Political Position of Croats
in Bosnia and Herzegovina**

Valentino Grbavac

Neravnopravna demokracija:
Politički položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini

Unequal Democracy:
The Political Position of Croats in Bosnia and Herzegovina

Valentino Grbavac
**Neravnopravna demokracija:
Politički položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini**

Valentino Grbavac
**Unequal Democracy:
The Political Position of Croats in Bosnia and Herzegovina**

[1. izdanje]

Izdavač / Publisher: Institut za društveno-politička istraživanja (IDPI),
Mostar / Institute for social and political research (IDPI), Mostar

Za izdavača / For publisher: Josip Blažević

Glavni urednik / Editor-in-Chief: Ivan Vukoja

Urednik knjige / Editor: Milan Sitarski

Prevoditelj / Translator: Valentino Grbavac

Recenzenti / Reviewers: Dr. Dejan Vanjek i Dr. Andrew A Latham

Lektura i korektura engleske verzije / Copyeditor of the English
version: Sarah N Dillard

Prijelom sloga i dizajn naslovnice / Book layout and cover design:
Fram Ziral, Mostar

Tisak / Print: Fram Ziral, Mostar
[Tisak dovršen u prosincu 2016.]

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Županije Zapadnohercegovačke

© 2016, IDPI

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

323.1(497.6=163.42)

GRBAVAC, Valentino

Neravnopravna demokracija : politički položaj Hrvata u Bosni i
Hercegovini = Unequal democracy : the political position of Croats in
Bosnia and Herzegovina / Valentino Grbavac ; [prevoditelj Valentino
Grbavac]. - 1. izd. - Mostar : Institut za društveno-politička istraživanja, IDPI
: Institute for Social and Political Research, 2016. - 183 str. : ilustr. ; 24 cm

Tekst na hrv. i engl. jeziku. - O autoru: str. [186]. - Bibliografija: str. 88-95,
178-184.

ISBN 978-9958-0379-1-7

1. Up. stv. nasl.

COBISS.BH-ID 23389190

Valentino Grbavac

Neravnopravna demokracija:

Politički položaj Hrvata
u Bosni i Hercegovini

Unequal Democracy:

The Political Position of Croats
in Bosnia and Herzegovina

INSTITUT ZA DRUŠTVENO-POLITIČKA ISTRAŽIVANJA
INSTITUTE FOR SOCIAL AND POLITICAL RESEARCH

Mostar, 2016.

Sadržaj

Zahvale	9
(Ne)vidljiva (ne)ravnoopravnost.....	11
Razumijevanje Bosne i Hercegovine - ključ stabilnosti Balkana	13
Sažetak	15
Akronimi.....	16
Uvod.....	17
Metodologija	21
Povijesni pregled moderne	
Bosne i Hercegovine do Dejtonskog mirovnog sporazuma....	23
„Zlatno doba“ za Hrvate u Bosni i Hercegovini.....	34
Marginalizacija Hrvata i Hrvatska samouprava	39
Analiza amandmana na Ustav Federacije BiH	46
Fenomen Željko Komšić.....	51
Zašto izbor „Komšića broj dva“ nije uspio	56
Neustavna uzurpacija hrvatskih političkih položaja u Federaciji	59
Porezi, popis stanovništva, demonstracije i trenutačno stanje ..	64
Moguća rješenja:	69
Unitarna država	69
Regionalizacija	70
Kantonizacija.....	71
Povratak na izvorni Washingtonski sporazum.....	72
Status quo i mogući raspad	73
Tri republike	75
Tri entiteta kao optimalan oblik multinacionalnog federalizma	77
Zaključak: Dug put prema naprijed.....	80
Dodaci	82
Bibliografija.....	88

Table of Contents

Acknowledgements	99
(In)visible (in)equality.....	101
Understanding Bosnia and Herzegovina:	
Essential for Balkan Stability.....	103
Summary.....	105
Acronyms	106
Introduction.....	107
Methodology	111
A Historical Overview of Modern Bosnia and Herzegovina	
before the Dayton Peace Agreement	113
“The Golden Age” for Croats in Bosnia and Herzegovina.....	124
The Marginalization of Croats and Croatian Home Rule	129
An Analysis of Federal Constitutional Amendments	136
The Phenomenon of Željko Komšić.....	142
Why the Election of the “Second Komšić” Failed	147
The Unconstitutional Usurpation of Croat Political Positions	
in the Federation	149
Taxes, the Census, Demonstrations and the Current State	154
Possible Solutions.....	158
A Unitary State	158
Regionalization.....	159
Cantons.....	160
Return to the Original Washington Agreement.....	161
The Status Quo and Possible Dissolution	162
Three Republics.....	163
Three Entities.....	166
Conclusion: A Long Road Ahead	169
Appendix	171
Bibliography	178

Neravnopravna demokracija:

Politički položaj Hrvata
u Bosni i Hercegovini

Zahvale

Želim se zahvaliti svojim brižnim roditeljima Milvi i Miroslavu, mlađem bratu Leonu Mihaelu i ostatku obitelji za svu potporu i za to što su me poticali da uvijek dam sve od sebe i ostvarim velike ciljeve. Sretan sam što sam rođen u takvoj obitelji, i uvijek ću vas voljeti.

Također bih se htio zahvaliti rođacima Marici i Robertu Vasilj za sve savjete i financijsku pomoć tijekom mog studiranja na Macalesteru. Danas ne bih bio tu gdje sam da nije bilo vas.

Dragi profesore Latham: Hvala Vam na vašim savjetima tijekom ovog projekta i za četiri godine predavanja iz politologije ispunjenih lijepim sjećanjima.

Također, želim se zahvaliti profesorici Weber i profesoru Weisenselu na tome što su prihvatili moju zamolbu i bili ispitivači tijekom obrane mog diplomskog rada i napisali mnoga pisma preporuke tijekom aplikacija na magisterij. Jako cijenim vašu pomoć, i mnogo mi nedostajete.

Zahvalan sam i gospodinu Ivanu Vukoji i cijelom timu Instituta za društveno-politička istraživanja za njihovu pomoć pri istraživanju. Nadam se da je ovaj projekt samo početak jedne dugotrajne suradnje.

Htio bih izraziti zahvalu i gospodinu Vladimiru Šoljiću zbog pristanka na intervju, kao i za posudbu primarnih izvora. Ovo istraživanje ne bi bilo isto bez Vaše pomoći. Također, htio bih se zahvaliti svima koji su mi pomogli u realizaciji ovog projekta kroz savjete i kroz posuđivanje knjiga i primarnih izvora.

Htio bih se zahvaliti Sarah N. Dillard za svu njenu strpljivost i potporu tijekom prošle godine kada sam radio na ovom projektu. Cijenim tvoju pomoć s lektoriranjem i ova knjiga ne bi bila ni upola ovako dobra da nije bilo tebe. Želim se zahvaliti i svim svojim prijateljima koji su tolerirali moje izbjivanje, koje je nekada trajalo i danima, dok sam istraživao i pisao ovu knjigu. Nemate pojma koliko je puno vaša potpora značila ovom projektu i mom vremenu na Macalesteru. Sve vas puno volim!

Veoma sam zahvalan gospođi Bepini Sabalić Kunin na njejoj velikodušnoj financijskoj potpori tijekom mog studiranja na Georgetownu.

Zahvalan sam i ministru Financija vlade Zapadnohercegovačke županije Toniju Kraljeviću, kao i općini Ljubuški i županiji Zapadnohercegovačkoj na financijskoj potpori ove knjige.

Najzad, htio bih posvetiti ovaj projekt mojoj obitelji i svim mojim sunarodnjacima u Bosni i Hercegovini koji su se suočavali s političkom marginalizacijom tijekom posljednje dvije dekade. Nadam se da će jednog dana svi ovi problemi biti samo dio povijesti i da ćemo živjeti u boljoj Bosni i Hercegovini. Iskreno se nadam da ovaj projekt može utjecati na bosanskohercegovačke političke procese, bez obzira koliko malen taj utjecaj bio.

(Ne)vidljiva (ne)ravnopravnost

Knjiga Valentina Grbavca „Neravnopravna demokracija: Politički položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini“ predstavlja neznatno proširenu i doradu inačicu njegovog diplomskog rada obranjenog na studiju političkih znanosti i povijesti na Macalester College u St. Paulu, Minnesota, SAD. Pored akademskih i stručnih razloga, dodatni je motiv Instituta za društveno-politička istraživanja iz Mostara da bude nakladnik ovoga djela činjenica da je tematika o kojoj govori ova knjiga, a to je (ne)ravnopravnost konstitutivnih naroda, u prvom redu Hrvata kao najmalobrojnijeg, a time i diskriminacijskim praksama najizloženijeg konstitutivnog naroda, u velikoj mjeri zapostavljena od strane kako domaćih tako i inozemnih autora koji se bave analizom ustavno-pravnog i političkog poretka u BiH.

Posebice je primjetna oskudica djela na engleskom jeziku posvećenih institucionalnom aspektu (ne)ravnopravnosti konstitutivnih naroda BiH, te je stoga značaj dvojezičnog izdanja ovog djela (hrvatski i engleski) utoliko veći. Izdavanje ove knjige bi se zato moglo smatrati i dijelom procesa širenja objektivnog, sociološki i politološki utemeljenog pristupa odnosima (ne)ravnopravnosti između konstitutivnih naroda BiH, kao i posljedicama te (ne)ravnopravnosti na opstojnost države i razvitak društva. Taj je proces utoliko značajniji što među malobrojnim djelima, uključujući i publicistička, koja obrađuju ovu temu, prevladava jednostran i površan pristup, mahom inspiriran privrženošću unitarističkim i centralističkim konceptima i modelima uređenja BiH. Posebno nas raduje što autor ove knjige nastavlja svoje školovanje magisterijem iz euroazijskih, ruskih i istočnoeuropskih studija i međunarodnog biznisa na glasovitoj školi međunarodnih odnosa Edmund A. Walsh School of Foreign Service na Georgetown University u Washingtonu, D.C., SAD. Stoga se treba nadati njegovom nastavku rada na približavanju i pojašnjavanju realno postojećih institucionalnih i političkih problema u BiH onome dijelu globalne akademske zajednice koji te probleme uglavnom pojednostavljeno i jednostrano tumači, ili sustavno zanemaruje, unatoč vlastitom disproporcionalno velikom utjecaju na krugove donositelja odluka nadležnih za (ne)rješavanje tih problema. Takvim odnosom ti

problemi postaju još teži, ili se barem održavaju na već kroničnom stadiju u kome ozbiljno i dugoročno dovode u pitanje unutarnju stabilnost, euro-atlantske integracije i puni demokratski razvoj BiH. Stoga će IDPI i u budućnosti bit otvoren za suradnju sa svim autorima koji konsocijacijska načela i federalističke modele vide kao put na kojem BiH od podijeljenog društva i nestabilne države može postati integrirano društvo i država čija se opstojnost temelji na unutarnjem društveno-političkom konsenzusu, a ne na vanjskopolitičkom okviru.

Ivan Vukoja

Razumijevanje Bosne i Hercegovine - ključ stabilnosti Balkana

Prošlost i sadašnjost Balkanskog poluotoka obiluju brojnim negativno konotiranim specifičnostima društvenog i političkog života. Promatračima koji dolaze izvan Balkana često su najvidljivije specifičnosti utemeljene na kolektivnim identitetima, prije svega nacionalnim a potom i utjecajima koje ti identiteti imaju na politički život. Ako je i sam politički poredak i status određenih država i teritorija značajno uvjetovan identitetskim čimbenicima, velika je vjerojatnoća da će ta činjenica većini inozemnih promatrača, posebice onima s „globalnog Zapada“, biti dovoljna da dotičnoj zemlji pripišu ocjene poput „slučaja“, „otvorenog pitanja“, „kriznog žarišta“, „propalih država“ ili slično. Međutim situacija se dodatno usložnjava ukoliko takvi promatrači dođu u poziciju da presudno utiču na tijek društvenih i političkih procesa u zemljama čiji je politički poredak utemeljen na njihovom identitarnom pluralitetu. Postupci tih aktera tada imaju učinak samoispunjavajućeg proročanstva, gdje oni svojim angažmanom dodatno doprinose nedefiniranosti i problematičnosti takvih zemalja.

BiH je možda najdrastičniji primjer takvog nerazumijevanja lokalnog konteksta od strane aktera sa Zapada koji su većinom socijalizirani i svoje su političke i upravljačke karijere izgradili u nacionalno-politički homogenim državama. Čak i oni koji dolaze iz decentraliziranih i federalno uređenih država, poput SAD, često s odbojnošću pa čak i prezirom pristupaju aspektima bosanskohercegovačkog ustroja utemeljenim na tradicionalnoj ustavnoj kategoriji konstitutivnosti naroda. Većina njih je sklona usvojiti jednostavna rješenja iz kuta vlastitog razumijevanja relevantnih ideja poput nacije, građanstva i države, te običavaju isticati supremaciju središnjih tijela vlasti nad svim nižim razinama. Djelujući na takav način, međutim, inozemni akteri faktički postaju suradnici domaćih unitarističkih i centralističkih snaga koje otvoreno zagovaraju i rade na pretvaranju BiH u mono-nacionalnu državu koja funkcioniра po načelu „jedan čovjek – jedan glas“. To je, iz sadašnje perspektive, rješenje koje može biti po mjeri samo najbrojnijeg naroda koji ima stabilnu demografsku bazu, dok istovremeno uvećava marginalizacijske

i asimilacijske rizike po manje brojne narode. Stoga unitarno-građanska opcija u praksi znači dominaciju najbrojnije grupacije, odnosno u BiH najbrojnijeg konstitutivnog naroda – Bošnjaka nad malobrojnijim Srbima i Hrvatima, premda su po Ustavu sva ta tri naroda potpuno jednakopravna.

Dvije su razine temeljnog nerazumijevanja ovih težnji i rizika kod suviše brojnih inozemnih donositelja odluka. Jedna se odnosi na njihovu težnju ka pojednostavljenju političkog poretka, suprotno imperativu pristupa prilagođenog složenom upravljanju u pluralnim zajednicama. Druga je razina nerazumijevanja, međutim, vezana za suštinske razlike u poimanju nacije, uslijed kojih je dio inozemnih aktera sklon da u BiH, a i u drugim sličnim državama, nekritički i po automatizmu primjenjuje koncept nacije kao mehaničkog zbira državljana neke države, u kome zapravo država potpuno legitimno proizvodi pa čak i podrazumijeva naciju. Imajući u vidu socijetalnu i političku kompleksnost Balkana koja je relevantna činjenica u Europi i šire, ipak je neusporedivo relevantniji koncept nacije kao identitetski utemeljene kategorije, čiji pripadnici kroz političke, ekonomske, kulturne i duge procese stvaraju državu. S druge strane, nacionalni pluralitet veoma lako dovode u vezu s kompleksnošću političkog sustava promatrači i akteri iz država poput Belgije, Švicarske i Kanade, koje su i same multinacionalne federacije.

Postojeće stanje nedefiniranosti i ambivalentnosti unitarističko-centralističke snage kontinuirano rabe u svrhu provedbe svoje strategije. Inozemna potpora takvim strategijama izuzetno je štetna, jer one u zemlji kao što je BiH jednostavno nikada ne mogu biti učinkovito provedene, a iskustva iz BiH ukazuju da ponavljanje pokušaja njihovog provođenja vodi ka kreiranju sustavnih i permanentnih kriza.

Ova kratka uvodna opservacija izravno ukazuje na potencijalno najveće koristi od knjige Valentina Grbacva. Ona pregledom novije povijesti BiH, prije svega na polju međunacionalnih odnosa i pokušaja institucionalnih odgovora na razarajući međunacionalni rat 90-ih godina prošlog stoljeća i na duboke sporove koje je taj rat proizveo među njezinim konstitutivnim narodima, sugerira inozemnim promatračima i donositeljima odluka da budu izrazito obazrivi kada su u pitanju prakse pojednostavljenja institucionalnih i političkih rješenja za ovdašnje krize. Ta su rješenja zapravo „rješenja“, koja krize pogoršavaju i održavaju umjesto da ih rješavaju ili barem ublažuju. Detaljnom analizom do sad primijenjenih strategija institucionalnih manipulacija s ciljem većinske dominacije, kao i analizom relevantnih prijedloga za preustroj BiH kojima bi se aktualno stanje permanentne krize nadišlo, autor još jače podcrtava temeljnu poruku. Ako bi ovo djelo barem dio relevantnih inozemnih aktera motiviralo da preispitaju svoju potporu spomenutim „rješenjima“, to će dati doprinos utemeljenju BiH kao istinski pluralne demokratske europske političke zajednice. Od toga bi koristi mogle imati i druge identitarno pluralne zemlje koje tek stupaju na put demokratizacije kako ne bi ponavljale ovdje počinjene skupe pogreške.

Sažetak

Hrvati u Bosni i Hercegovini su politički marginalizirani u posljednjih 15 godina. Bošnjaci su u spomenutom razdoblju dva puta izabrali hrvatskog člana Predsjedništva BiH i uspostavili federalnu vladu bez legitimne hrvatske potpore, potpuno ignorirajući hrvatsku izbornu volju. To je doprinijelo tome da je Bosna i Hercegovina danas na raskrižju putova, gdje mora izabrati između potencijala za perspektivnu budućnost u EU i statusa quo koji ugrožava tu perspektivu. Nužne se reforme državnih struktura kako bi se riješilo „hrvatsko pitanje“ i omogućilo priključenje Bosne i Hercegovine Europskoj Uniji. U ovoj knjizi dajem pregled povijesti Hrvata u BiH od 1990-ih i ukazujem na poteškoće s kojima se oni suočavaju danas. Došao sam do zaključka da bi treći entitet bio najbolje rješenje kojim bi se osigurala jednakopravnost Hrvata. Nadam se da će ovo istraživanje doprinijeti većem zanimanju za „hrvatsko pitanje“ i ukazati na važnost rješenja ovog pitanja za budućnost Bosne i Hercegovine.

Akronimi

ABiH - Armija Bosne i Hercegovine, dominantno bošnjačko-muslimanska vojska tijekom rata u BiH.

HVO - Hrvatsko vijeće obrane, vojska bosansko-hercegovačkih Hrvata tijekom rata u BiH.

HDZ - Hrvatska demokratska zajednica, hrvatska stranka desnog centra u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Kada se akronim koristi u ovoj knjizi misli se na HDZ BiH, osim ako se ne specificira drugačije. HDZ je najvažnija hrvatska stranka od 1990. godine.

HDZ 1990 - Hrvatska demokratska zajednica 1990, hrvatska stranka desnog centra formirana 2006. godine nakon rascjepa u HDZ-u.

HNS - Hrvatski narodni sabor, sabor okupljen oko HDZ-a koji okuplja sve stranke s hrvatskim predznakom u Bosni i Hercegovini.

DF - Demokratska fronta, lijeva unitarističko-centralistička stranka u Bosni i Hercegovini koju je 2013. godine osnovao Željko Komšić.

NHI - Nova hrvatska inicijativa, minorna hrvatska stranka tijekom 2000-ih, formirana nakon rascjepa u HDZ-u.

OHR - Ured visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu (The Office of the High Representative for Bosnia and Herzegovina).

OSCE - Organizacija za europsku suradnju i sigurnost (The Organization for Security and cooperation in Europe).

SDA - Stranka demokratske akcije, bošnjačka stranka desnog centra koja je najvažnija bošnjačka stranka od 1990. godine.

SDP - Socijalno-demokratska partija, lijeva unitarističko-centralistička stranka u Bosni i Hercegovini koja je nastala nakon reforme Saveza komunista BiH.

SFOR - Stabilizacijske snage (The Stabilization Force), mirovna operacija u Bosni i Hercegovini predvođena NATO-om.

JNA - Jugoslavenska narodna armija, jugoslavenska vojska tijekom rata u BiH.

Uvod

Post-Dejtonska Bosna i Hercegovina je priznata kao država s veoma specifičnim unutarnjim ustrojem, ali kao punopravni subjekt međunarodnog prava. Dejtonski mirovni sporazum, posredovan od strane velikih sila nakon NATO-ve zračne kampanje u BiH zaustavio je najveće krvoproliće u Europi još od Drugog svjetskog rata, ali je također ostavio veoma nestabilnu i duboko podijeljenu zemlju koja se kronično nalazi u dubokim sustavnim krizama. Bosna i Hercegovina je izgubila prefiks „Republika“ i postala je federacija sačinjena od dva entiteta i jednog distrikta koji je formalno u posjedu oba entiteta. Republika Srpska kojom dominiraju Srbi funkcioniše po unitarnom principu, dok je bošnjačka i hrvatska Federacija Bosne i Hercegovine zapravo federalno ustrojen entitet koji se sastoji od deset županija/kantona koji imaju svoje skupštine, vlade, zakone, pa i policijske snage.¹

Tri županije imaju izrazitu hrvatsku većinu, pet županija ima izrazitu bošnjačku većinu, a dvije županije su nacionalno mješovite.² Distrikt Brčko, koji se nalazi na sjeveroistoku zemlje, je nacionalno mješovita jedinica lokalne samouprave s brojčano relevantnom zastupljenošću pripadnika bošnjačke, hrvatske i srpske nacije od kojih niti jedna nema apsolutnu većinu.³ Aneks 4 Dejtonskog sporazuma služi kao trenutni Ustav BiH, i njegova implementacija je nadgledana od strane Ureda visokog predstavnika (OHR). Visoki predstavnik, koji je do sada uvijek bio diplomat iz Europe, ima ovlasti da nameće zakone, donosi amandmane na ustave entiteta, razrješava dužnosti i

¹ Alberto Nardelli, Denis Dzidic, and Elvira Jukic, “Bosnia and Herzegovina: The World’s Most Complicated System of Government?,” *The Guardian*, 8. listopada 2014. godine, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://www.theguardian.com/news/datablog/2014/oct/08/bosnia-herzegovina-elections-the-worlds-most-complicated-system-of-government>.

² Pogledajte Kartu 1 u Dodacima za detaljni prikaz političke organizacije Bosne i Hercegovine. Županije s hrvatskom većinom su Posavska (II), Zapadno-hercegovačka (VIII) i Herceg-bosanska županija (X). Županije s bošnjačkom većinom su Unsko-sanska (I), Tuzlanska (III), Zeničko-dobojska (IV), Sarajevska (IX) i Bosansko-podrinjska (V) županija. Hercegovačko-neretvanska županija (VII) i Županija Središnja Bosna (VI) su nacionalno mješovite županije. U Središnjoj Bosni Bošnjaci imaju natpolovičnu većinu (57.6 %), dok Hrvati čine natpolovičnu većinu u Hercegovačko-neretvanskoj županiji (53.3 %).

³ Nardelli, Dzidic, i Jukic, “Bosnia and Herzegovina.”

zabranjuje političko djelovanje u BiH, uz ostale ovlasti.⁴ Da bi stvar bila složenija, Visoki predstavnik je najviši tumač Ustava i ne odgovara niti jednoj instituciji u Bosni i Hercegovini i na njegove odluke se nije moguće žaliti, čak ni Ustavnom sudu BiH. Iz toga se može zaključiti da je Visoki predstavnik *de facto* diktator u Bosni i Hercegovini koji može ignorirati i nadjačati političku volju demokratski izabranih predstavnika tri konstitutivna naroda, ukoliko procjeni da njihove odluke nisu dobre za Bosnu i Hercegovinu.⁵

Dok Srbi čine apsolutnu većinu u Republici Srpskoj, velika većina Hrvata i Bošnjaka živi u Federaciji. Prema nedavno objavljenim rezultatima popisa obavljenog 2013. godine, broj Bošnjaka je više nego tri puta veći nego broj Hrvata u Federaciji, i ta činjenica skupa s izbornim zakonom omogućuje Bošnjacima da ignoriraju izbornu volju Hrvata u Federaciji.⁶ Moguće je da Bošnjaci formiraju vladu Federacije bez hrvatskih stranaka koje imaju potporu apsolutne većine Hrvata. Tijekom poslijeratnih godina, Hrvati su završili u politički marginaliziranoj i neravnopravnoj poziciji u usporedbi s druga dva konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini. Cilj ove knjige je istražiti kako se to dogodilo i predložiti moguća rješenja „hrvatskog pitanja“, pitanja čije nerješavanje uvelike doprinosi nestabilnosti Bosne i Hercegovine i tako odlaže, pa čak i dovodi u pitanje njen put prema europskim integracijama i ekonomskom razvoju.

„Hrvatsko pitanje“ je od velike važnosti za kreatore politika u Bosni i Hercegovini, ali posebno je važno za građane koji su po nacionalnoj pripadnosti Hrvati, a čija je jednakopravnost drastično ugrožena. Također, to je pitanje važno za međunarodnu zajednicu u BiH koja je uključena u poslijeratnu rekonstrukciju i implementaciju Dejtonskog sporazuma. Međunarodna krizna skupina je u svojem posljednjem izvješću o Bosni i Hercegovini ustvrdila da se Bosna i Hercegovina polako kreće u pravcu dezintegracije, te da uspješno rješavanje „hrvatskog pitanja“ može biti ključni faktor za stabilnost i budućnost Bosne i Hercegovine.⁷ Zbog toga je moje istraživanje važno ne samo za pripadnike akademske zajednice koji su uključeni u diskusiju o Hrvatima u BiH od 1990-ih, nego je i od velike važnosti za donositelje odluka i zakona, kako unutar Bosne i Hercegovine, tako i u međunarodnoj zajednici. S obzirom da ovim

⁴ “OHR General Information,” pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://www.ohr.int/ohr-info/gen-info/>.

⁵ Konstitutivni narodi su Bošnjaci, Hrvati i Srbi. Oni su konstitutivni na cijelom teritoriju BiH, iako Srbi većinom žive u Republici Srpskoj, a Bošnjaci i Hrvati u Federaciji BiH. Svi drugi građani, uključujući nacionalne manjine i ljude koji se odbijaju izjasniti o nacionalnoj pripadnosti ili se jednostavno izjašnjavaju kao Bosanci ili Hercegovci su dio grupe koja se zove “Ostali” u Ustavu.

⁶ POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAČINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA, pristupljeno 19. 8. 2016. godine, <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvoIzdavanje.pdf>.

⁷ *Bosnia's Future*, (International Crisis Group, Europe Report N°232, 10 srpnja 2014. godine), i, [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-hercegovina/232-bosnia-s-future](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/balkans/bosnia-hercegovina/232-bosnia-s-future).

radom pokušavam dati odgovore na pitanja kako i zašto su Hrvati postali građani drugoga reda u BiH, te što se može učiniti kako bi se ovo pitanje primjereno riješilo, koristeći pri tom raznovrsne izvore i uzimajući u obzir cjelokupnu društveno-političku situaciju umjesto fokusiranja na specifične probleme, držim da će ovo istraživanje biti značajno i korisno svima koji se bave Bosnom i Hercegovinom. Istraživanja ove teme na engleskom jeziku su prilično oskudna, pa se nadam kako će engleska verzija ove knjige djelomično popuniti tu prazninu i doprinijeti internacionalizaciji diskusije koja se već vodi u bosanskohercegovačkim akademskim, pa i širim društvenim krugovima. Također se nadam da će hrvatska verzija ove knjige biti dio te diskusije, ali i služiti kao svojevrsni uvod onima u samoj Hrvatskoj, pa i BiH koji se tek upoznaju s „hrvatskim pitanjem“ i problemima u Bosni i Hercegovini. Korist od davanja odgovora na istraživačka pitanja postavljena u ovoj knjizi sastoji se od otvaranja mogućnosti da se rješenja za spomenuta pitanja i za njih vezanu krizu predstave donositeljima odluka i zakona u BiH, dok nepronalaženje odgovora na tako važna pitanja nosi rizik nastavka *statusa quo*, nemira i čak možda i raspada BiH u budućnosti. Ova će knjiga biti strukturirana kao politološko djelo s jasnim političkim prijedlozima i smjernicama, te s krajnjim ciljem da donositelji zakona implementiraju moje nalaze ili ih barem uzmu u obzir, ali će u njoj također biti dane reference na akademsku diskusiju u BiH o ovoj temi.

Moj glavna teza je da su Hrvati izgubili mnoga prava kroz promjene zakona, amandmane na Washingtonski sporazum i nametanje odluka od strane Visokih predstavnika uz pomoć Ustavnog suda koji je strukturiran tako da u njemu većinu imaju bošnjački i inozemni suci, kao i da je unutarnja reorganizacija ključna za opstanak Bosne i Hercegovine kao države. Jednostavno, Hrvati ne uživaju jednaka politička prava kao Bošnjaci i Srbi, što proizvodi mnogo sustavnih problema koji mogu ugroziti ne samo funkcionalnost BiH kao države, već i mir na njezinom teritoriju ako ovo pitanje ne bude razriješeno. Promjene koje su uveli visoki predstavnici (od 1995. godine sedam ljudi je bilo na ovoj poziciji), posebno promjene koje se tiču Federacije BiH, umanjile su prava Hrvata i kulminirale su izborom Željka Komšića na poziciju hrvatskog člana Predsjedništva BiH bez potpore hrvatskog biračkog tijela.

S ciljem razrješenja ove krize, predložit ću različite pristupe unutarnjoj reorganizaciji Bosne i Hercegovine i zakonska jamstva za jednaka prava svih njenih građana. Mogući pristupi razrješenju kronične političke krize su stvaranje trećeg entiteta (s hrvatskom većinom), preobrazba BiH u (kon)federalnu uniju tri republike, regionalizacija zemlje, disolucija entiteta i kantonizacija cijele države, povratak originalnom Washingtonskom sporazumu, unitarizacija i centralizacija BiH i status quo. Analizirati ću sve ove mogućnosti i usporediti

potencijalne koristi i rizike koje one donose, premda vjerujem da bi tri entiteta bila najbolje rješenje za zaštitu prava Hrvata u BiH i stabilizaciju države. „Ostali“, tj. građani koji ne pripadaju konstitutivnim narodima, su suštinski politički irelevantni i služe većinskom nacionalizmu za nametanje njemu poželjnih rješenja, pri čemu su i njihova prava sustavno ugrožena. Uvažavajući činjenicu da u postojećim okolnostima svi bosanskohercegovački građani trenutno nisu ravnopravni, ja ću se posebno fokusirati na neravnopravnost s kojom se suočavaju Hrvati, osobito u odnosu spram druga dva konstitutivna naroda.

Metodologija

Da bih potvrdio svoju tezu koristio sam raznovrsne metode i izvore. U istraživanje sam uključio najrelevantnije knjige i članke napisane o temi na engleskom, hrvatskom, bosanskom i srpskom jeziku. Autori ovih izvora su koristili povijesne, politološke, ekonomske, pravne i sociološke pristupe temi. Među ostalim, koristio sam analize objavljene od strane Instituta za društveno-politička istraživanja (IDPI) iz Mostara i izvješća Međunarodne krizne skupine. Također sam koristio i intervju s gospodinom Vladimirom Šoljićem, ratnim ministrom Hrvatske Republike Herceg-Bosne i predsjednikom Federacije BiH 1997. godine. Trenutno je gospodin Šoljić predsjednik Hrvatske Zajednice Herceg-Bosne, jedne od najuglednijih hrvatskih institucija u Bosni i Hercegovini. Također ću koristiti novinske članke, analize koje su politolozi radili za državne institucije, službene državne dokumente i web stranice koje su objavljivale vijesti na ovu temu.

Moj pristup je inovativan prije svega zbog korištenja raznolikih izvora i sagledavanja cjeline problema, dok se većina drugih autora uglavnom fokusirala na specifične probleme, barem u djelima na engleskom jeziku. Započet ću ovu knjigu dajući sažeti pregled povijesti Bosne i Hercegovine s posebnim fokusom na period od zadnjih dana Jugoslavije do Dejtonskog mirovnog sporazuma, da bi čitatelji dobili uvid u kontekst koji će im pomoći u objašnjavanju zašto je Bosna i Hercegovina danas ovako uređena i zašto je „hrvatsko pitanje“ još uvijek važno. Fokusirati ću se na utjecaj hrvatsko-bošnjačkog rata koji je rezultirao Washingtonskim sporazumom. Poslije toga ću govoriti o poslijeratnom razdoblju između 1995. i 2000. godine koje je bilo po mnogim mišljenjima u načelu dobro doba za Hrvate u BiH, unatoč zločinima počinjenim nad povratnicima u središnjoj Bosni. Nakon toga ću analizirati razvoj situacije u posljednjoj deceniji i pol tijekom koje su Hrvati postupno lišeni velikog dijela svojih političkih prava kroz postupke bošnjačkih stranaka i odluke visokih predstavnika. Ovo postupno smanjenje hrvatskih političkih prava je započelo 2001. godine uspostavom vlade „Alijanse za promjene“ koja je uspostavljena bez hrvatskih stranaka koje su osvojile veliku većinu hrvatskih glasova u Federaciji. Poseban fokus ću dati Hrvatskoj samoupravi i načinu na koji je ugašena od strane međunarodne zajednice

u BiH. Nakon toga ću analizirati trenutne probleme s kojima se suočavaju Hrvati u BiH, koji uključuju političku i ekonomsku diskriminaciju u Federaciji. Najpoznatiji primjeri te diskriminacije su dva izbora Željka Komšića kao hrvatskog člana predsjedništva BiH s većinom bošnjačkih glasova, kao i formiranje federalne vlade poslije izbora 2010. godine. Poslije toga ću kritički analizirati moguća rješenja koja su do sad na relevantan način plasirana i razmatrana u javnosti i evaluirati njihove prednosti i mane. Zaključiti ću ovu knjigu svojim predviđanjima što se može dogoditi u BiH i prijedlozima što bi međunarodna zajednica i bosanskohercegovački političari trebali uraditi da razriješe „hrvatsko pitanje“ i napokon omoguće početak učinkovitog pridruživanja Bosne i Hercegovine Europskoj Uniji.

Povijesni pregled moderne Bosne i Hercegovine do Dejtonskog mirovnog sporazuma

Bosna i Hercegovina je poput većine balkanskih zemalja imala turbulentnu povijest ispunjenu čestim međuetničkim, vjerskim, kasnije i međunacionalnim sukobima. Njena povijest danas je, čak i na razini historiografske struke, veoma ispolitizirana i distorzirana od strane velikog dijela elita sva tri konstitutivna naroda koje zlorabe povijest s ciljem legitimiranja svojih strateških i dnevno-političkih projekata i planova. Današnji prostor Bosne i Hercegovine kroz stoljeća je u cijelosti ili djelomično bio kontroliran od strane Ilira, Rimljana, Slavena (koji su bili i katoličke i pravoslavne vjere od raskola kršćanstva u 11. stoljeću), Hrvatskog te Hrvatsko-ugarskog kraljevstva, Srpskog kraljevstva te carstva, Otomanskih Turaka, Habsburške monarhije, monarhističke i komunističke Jugoslavije, kao i NDH.⁸ Sve tri nacije u Bosni i Hercegovini imaju veoma različito tumačenje njihove zajedničke prošlosti. Na primjer, dok neki vide Otomane kao zločince koji su porobili Slavene, drugi ih vide kao relativno pozitivnu snagu koja je sa sobom donijela Islam i napredak u Bosnu i Hercegovinu. Ipak, povijest Bosne i Hercegovine prije devetnaestog stoljeća nije presudno važna za ovaj projekt i mnogi kvazi-povijesni nacionalni mitovi koji se odnose na taj period nemaju mjesto u ozbiljnom akademskom radu. Jedan takav mit, koji danas uglavnom rabe bošnjački unitaristi, je mit zajedničkog bosanskog nacionalnog identiteta naroda koji danas žive u Bosni i Hercegovini. Narodi koji žive u Bosni i Hercegovini su mirno koegzistirali tijekom dijela svoje povijesti, doduše gotovo nikada uz jednakost u pravima, ali nikada nije postojao zajednički nacionalni identitet u kojem bi se Hrvati, Muslimani⁹ i Srbi nacionalno

⁸ Charles R. Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 1 edition (College Station: Texas A&M University Press, 2003), 5-7.

⁹ (Bosanski) Muslimani su nacionalno ime koje su Bošnjaci koristili prije 1993. godine, kada su promijenili naziv svoje nacije u Bošnjaci. Da bih poštivao ovu odluku, ali i da bih bio dosljedan prema povijesnim izvorima, koristiti ću oba naziva (Bošnjaci, Muslimani) kada govorim o Bošnjacima i njihovoj povijesti prije 1993. godine. Koristiti ću samo naziv Bošnjaci kada govorim o njima nakon 1993. godine.

identificirali kao Bosanci i Hercegovci.¹⁰ Umjesto toga, Bosanac i Hercegovac su bili nazivi za zemljopisnu i regionalnu pripadnost, koja skupa s nacionalnom i religijskom pripadnošću čini samo jedan od mnogih identiteta koje ljudi u Bosni i Hercegovini istovremeno imaju.

Na početku dvadesetog stoljeća, sve udruge i kulturni klubovi u Bosni i Hercegovini su bili nacionalno homogeni hrvatski, muslimanski ili srpski klubovi, dok zajednički bosanskohercegovački klubovi nisu postojali.¹¹ U devetnaestom stoljeću u Bosni i Hercegovini su narodi, točnije Srbi i Hrvati, kao i drugdje u Europi pod utjecajem romantizma, počeli na temelju etničkih formirati nacionalne identitete koji su se do danas učvrstili, dok je nacionalna identifikacija Bošnjaka završena tek u procesu raspada Jugoslavije.¹² Austro-Ugarska je preuzela kontrolu nad Bosnom i Hercegovinom 1878. godine nakon više od četiri stoljeća otomanske vladavine. Nakon poraza Centralnih sila u Prvom svjetskom ratu Bosna i Hercegovina je, skupa s drugim južnoslavenskim teritorijem koji je bio dio Austro-Ugarske, kao i kraljevinama Srbijom i Crnom Gorom ušla u sastav Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca kojim su dominirali Srbi.¹³ To Kraljevstvo je poslije promijenilo ime u Jugoslavija. Nakon raspada Jugoslavije 1941. godine, cijela Bosna i Hercegovina je bila pripojena Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, nacističkoj marionetskoj državi koja je bila vođena od strane ekstremnih hrvatskih nacionalista i koju je podupirao znatan broj muslimana iz Bosne i Hercegovine, koji su se u nacionalnom smislu identificirali kao Hrvati.¹⁴

Tijekom Drugog svjetskog rata Bosna i Hercegovina je bila mjesto mnogih masakra i stravičnih zločina počinjenih od strane njemačkih i talijanskih okupacijskih snaga, marionetskog ustaškog režima (koji je uključivao i Hrvate i Muslimane), srpskih nacionalističkih i promonarhističkih četničkih odreda i nacionalno mješovitih komunističkih partizanskih snaga predvođene karizmatičnim ali totalitarno politički nastrojenim maršalom Josipom Brozom Titom.¹⁵ Ovi ratni zločini, skupa s poratnim masakrima četnika, ustaša i civila od strane Jugoslavenske Armije odmah nakon završetka Drugog svjetskog rata, pogoršali su od ranije postojeće nepovjerenje između tri naroda u Bosni i Hercegovini.¹⁶ Ipak, to nepovjerenje je bilo duboko potisnuto represivnim totalitarnim komunističkim jugoslavenskim režimom dulje od četiri decenije i tek je ponovno isplivalo na površinu tijekom 1980-ih nakon Titove

¹⁰ Mirjana Kasapović, "Bosna i Hercegovina: deset godina nakon Dayton," *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 9 (Proljeće 2006): 54.

¹¹ *Ibid.*, 55.

¹² Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 7-9.

¹³ *Ibid.*, 9.

¹⁴ *Ibid.*, 10-11.

¹⁵ *Ibid.*, 11.

¹⁶ Ivo Lučić, *Uzroci rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine* (Zagreb: Despot Ininitus, 2013), 21.

smrti.¹⁷ Tijekom ovog razdoblja Bosna i Hercegovina je bila jedna od šest socijalističkih republika koje su činile Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju. Bosna i Hercegovina je bila jedinstvena u tome što je bila konstitutivna republika čak tri naroda: Hrvata, Muslimana i Srba, u kontrastu prema Sloveniji, Makedoniji i Srbiji na primjer, koje su bile republike samo Slovenaca, Makedonaca i Srba. Ukratko, Bosna i Hercegovina je bila nacionalno najviše izmiješana republika u bivšoj Jugoslaviji.

Od izuzetnog je značaja podvući razliku između značenja pojma „nacija“ u različitim relevantnim politološkim i historiografskim školama mišljenja. Američki autor Hans Kohn je u djelu „The Idea of Nationalism: A Study in Its Origins and Background“ napisanom 1944. godine temeljno teorijski razradio razlikovanje dvije vrste nacionalizma. U *voluntarističkom tipu nacionalizma* nacija je prvenstveno slobodno udruženje racionalnih ljudskih bića koja dobrovoljno stupaju u to udruženje, pri čemu taj model potječe prvenstveno iz anglosaksonskog i frankofonog kulturnog kruga, a proširio se uglavnom po Zapadnoj Europi i Americi („zapadno od Rajne“). Kod *organskog* ili *kulturnog tipa nacionalizma* nacija se doživljava kao organizam teško promjenjivog karaktera u koji njeni pripadnici stupaju pri svojoj socijalizaciji, što je uglavnom karakteristično za njemačko kulturno područje, te najveći dio Srednje i Istočne Europe („istočno od Rajne“).¹⁸ Neki su autori i detaljnije analizirali modalitete ovoga, „središnje-istočnoeuropskoga“ tipa nacija, za čiji je razvoj uglavnom bila presudna interakcija između kulturnih i političkih aktera i pokreta. U najvećem broju slučajeva za taj proces je bilo potrebno po nekoliko generacija.¹⁹ Zbog toga se radi o znatno kompleksnijem procesu formiranja nacija, koji je teže identificirati i proučavati nego u slučaju nacija tipa „zapadno od Rajne“, kod kojih je fokus prvenstveno na državopravnoj povijesti, čije je barem vremenske i teritorijalne okvire neusporedivo lakše sagledati.

U nacijama koje pripadaju prvom tipu, koji neporecivo uključuje i SAD, termin „nacija“ se praktično koristi kao sinonim za neovisnu, međunarodno priznatu državu, što BiH nedvojbeno jeste. Kod drugog tipa nacija, međutim, taj se termin koristi za označavanje identitetski utemeljene skupine, koja najčešće, ali ne i uvijek dijeli zajednički jezik, kulturu ili povijest ali je bez obzira na konkretnu varijantu uvijek po srijedi zajednica koju povezuju neke odrednice zajedničkog identiteta, a ne nužno i državni, tj. politički okvir. Tome tipu nacija pripadaju i konstitutivni narodi u BiH – Bošnjaci, Srbi i Hrvati, i to ne samo unutar ove zemlje nego i izvan nje. Stoga se u ovom radu oni označavaju

¹⁷ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 11.

¹⁸ Dan Dungaciu, „East and West and the ‘Mirror of Nature’,” *IWM Junior Visiting Fellows Conferences*, Vol. VIII/3 1999: 5.

¹⁹ Miroslav Hroch, „From National Movement to the Fully-formed Nation – the Nation-Building Process in Europe,” London, *New Left Review*, 1993., 79.

terminom „nacija“, prije svega u povijesnom dijelu, dok se u segmentima rada posvećenim ustavnopravnim pitanjima, vezanim za funkcioniranje postojećeg političkog sustava i prijedloge njegovog preustroja, koristi *sui generis* bosanskohercegovački termin „konstitutivni narod“, utemeljen u važećem Ustavu BiH.

Tijekom 1990. godine su formirane tri političke stranke koje će dominirati političkim životom u Bosni i Hercegovini tijekom devedesetih. Glavna muslimanska stranka je bila Stranka demokratske akcije koju je predvodio Alija Izetbegović.²⁰ Srbi su uglavnom podupirali Srpsku demokratsku stranku koju je predvodio Radovan Karadžić,²¹ dok su se Hrvati mahom okupili oko Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine koja je puno puta mijenjala vodstvo tijekom devedesetih, ali je najpoznatiji vođa stranke bio Mate Boban.²² Sve spomenute stranke su imale svoje ogranke u bar još jednoj jugoslavenskoj Republici, a HDZ BiH je zapravo bio ogranak HDZ Hrvatske koji je predvodio prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman.²³ Hrvatska i Slovenija su 25. 6. 1991. godine proglasile nezavisnost od Jugoslavije i vojni okršaji su već bili počeli u Hrvatskoj između Hrvatske vojske i srpskih paravojnih jedinica potpomognutih Jugoslavenskom narodnom armijom, što je ubrzo prerاسlo u pravi rat.²⁴

U ožujku 1991. godine, Bosna i Hercegovina je provela popis stanovništva. Rezultati tog popisa su korišteni mnogo puta tijekom mirovnih pregovora kao potpora argumentima zaraćenih strana i temelj za mirovne prijedloge koji bi podrazumijevali preustroj zemlje. Prema popisu, u Bosni i Hercegovini je živjelo 4.377.033 stanovnika. Malo manje od 1,9 milijuna, ili oko 43,4 % su se deklarirali kao Muslimani, malo manje od 1,37 milijuna ili 31,2 % kao Srbi, i oko 760 tisuća ili 17,4 % kao Hrvati.²⁵ Od preostalih 350 tisuća stanovnika, oko 240 tisuća se je izjasnilo kao Jugoslaveni, a ostali su se izjasnili kao pripadnici nacionalnih manjina, poput Mađara, ili se nisu izjasnili o nacionalnoj pripadnosti.²⁶ Prema tome, preko 92 % stanovništva Bosne i Hercegovine se je smatralo i deklariralo pripadnicima jednog od tri konstitutivna naroda. Prvi demokratski izbori u Bosni i Hercegovini su se održali 18. 11. 1990. godine. Ovi izbori su potvrdili da su se tri nacije polarizirale i odlučile poduprijeti svoje nacionalne stranke, dok je potpora nacionalno mješovitim strankama ili

²⁰ Lučić, *Uzroci Rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 258-9.

²¹ Ibid, 260-1.

²² Ibid, 262-3.

²³ Ibid, 241.

²⁴ Ibid, 318-9.

²⁵ *Etnička obilježja stanovništva: rezultati za Republiku i po opštinama - 1991.* (Sarajevo: ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE, Listopad 1993), 10-11, <http://www.fzs.ba/Dem/Popis/Etnicka%20obiljezja%20stanovnistva%20bilten%20233.pdf>.

²⁶ Ibid, 10-11.

reformiranim komunistima bila daleko slabija nego u većini prognoza.²⁷ Tijekom tih izbora, koji su uslijed rata koji je započeo ubrzo po njihovom održavanju bili jedini izbori do 1996. godine, tri nacionalne stranke su zajedno dobile preko 84 % mjesta u Parlamentu i svih sedam mjesta u Predsjedništvu.²⁸ Postalo je očito da nacionalne stranke i njihova politika imaju ogromnu podršku od strane nacija čije su interese zastupale.

Dominantne snage Srba su htjele očuvati Bosnu i Hercegovinu, makar i poslije osamostaljenja većine drugih republika, kao dio Jugoslavije koja je postajala sve više unitarna i dominirana od strane Srba, ali su također bili otvoreni za pridruživanje krajeva BiH koje su smatrali srpskim Srbiji, dok bi tada ostaci Bosne i Hercegovine mogli dobiti neku vrstu nezavisnosti.²⁹ Skoro sve muslimanske političke snage su željele nezavisnu Bosnu i Hercegovinu koja bi bila centralizirana republika u kojoj bi oni mogli dominirati svojom brojnošću.³⁰ Hrvati, najmalobrojnija nacija, su većinski podupirali izrazito decentralizirani model ustroja za nezavisnu Bosnu i Hercegovinu.³¹ Ipak, određene frakcije unutar hrvatskog vodstva, osobito tijekom hrvatsko-bošnjačkog rata kada je raspad BiH izgledao siguran, pokazivale su izvjesnu naklonost izdvajanju dijelova BiH naseljenih uglavnom Hrvatima i njihovom pridruživanju Republici Hrvatskoj.³²

Rat u Bosni i Hercegovini, barem za Hrvate, je započeo 1. 10. 1991. godine kada su JNA i srpski i crnogorski rezervisti sraznili sa zemljom 22 hrvatska sela i mjesta uključujući i selo Ravno u istočnoj Hercegovini.³³ JNA je pokrenula akciju da bi osigurala krilo i dobila bolju artiljerijsku poziciju s koje je granatirala Dubrovnik, najjužniji hrvatski grad. U tom trenutku rat u Hrvatskoj je bio u punom naponu i pobunjene srpske paravojne jedinice poduprete jedinicama JNA su držale pod opsadom nekoliko gradova i etnički čistili mnoga sela i gradove diljem Hrvatske. Uništenje Ravnog i ostalih hrvatskih sela od strane JNA je bila čista povreda bosanskohercegovačke suverenosti unutar Jugoslavije i čin agresije na hrvatski narod u Bosni i Hercegovini. Ipak, Alija Izetbegović, najutjecajniji muslimanski vođa i predsjedavajući član Predsjedništva Bosne i Hercegovine, nije reagirao, govoreći da to „nije naš rat.“³⁴ Napetosti u BiH su dostigle vrhunac i mnogi su iščekivali rat i na njezinom teritoriju.

²⁷ Ibid, 286-8.

²⁸ Ibid, 287.

²⁹ Saša Mrduljaš, "HRVATSKA POLITIKA UNUTAR BOSNE I HERCEGOVINE U KONTEKSTU DEKLARATIVNOGA I REALNOGA PROSTORNOG OPSEGA HRVATSKE ZAJEDNICE / REPUBLIKE HERCEG-BOSNE (1991.-1994.)," *Društvena istraživanja* 18, no. 4-5 (102-103) (30. listopada, 2009. godine): 826-27.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid

³² Kasapović, "Bosna i Hercegovina: deset godina nakon Dayton," 60.

³³ Lučić, *Uzroci rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 329.

³⁴ Ibid, 330.

Tijekom 1991. godine Srbi u BiH su se počeli organizirati i konsolidirati općine u kojima su činili većinu. Uspostavili su pet autonomnih oblasti, koje su faktički otkazale lojalnost središnjim vlastima u Sarajevu. Ove oblasti su se 9. 1. 1992. godine udružile i uspostavljena je samoproglašena Srpska Republika Bosna i Hercegovina, koja je usvojila vlastiti ustav 28. 2. 1992. godine i tako *de facto* proglasila neovisnost od Bosne i Hercegovine.³⁵ Samoproglašena Srpska Republika Bosna i Hercegovina je također usvojila odluku kojom se spaja s Jugoslavijom (koja se je tada već sastojala samo od Srbije i Crne Gore, po osamostaljenju ostalih republika). Muslimani su se također organizirali i naoružavali u iščekivanju rata, te je 31. 3. 1991. godine oformljena Patriotska liga (Muslimanska paravojna formacija kojom su dominirali članovi SDA).³⁶

Konačno, i Hrvati su se organizirali i naoružavali. Hrvati su proglasili uspostavu Hrvatske zajednice Herceg-Bosne 18. 11. 1991. godine, na isti dan kada je Vukovar pao u ruke JNA i kada su počinjeni strašni zločini nad vukovarskim civilima i ratnim zarobljenicima.³⁷ Njezino proglašenje je rezultiralo iz nepovjerenja Hrvata prema bosanskohercegovačkim vlastima i straha da će sudbina Hrvata u Hrvatskoj zadesiti i Hrvate u Bosni i Hercegovini.³⁸ Ipak, važno je napomenuti da Hrvatska zajednica Herceg-Bosna, koja je poslije prerasla u Hrvatsku Republiku Herceg-Bosnu, nikada nije službeno proglasila neovisnost od Bosne i Hercegovine. Ovo je u kontrastu sa Srpskom Republikom Bosnom i Hercegovinom, koja je poslije preimenovana u Republiku Srpska. Hrvatska Republika Herceg-Bosna je *de jure* i *de facto* ostala dio Bosne i Hercegovine, iako je bilo secesionističkih tendencija u njenom vodstvu, posebno tijekom hrvatsko-bošnjačkog rata, ali se te tendencije ne mogu poistovjetiti sa službenom politikom. *De facto* Hrvatska Republika Herceg-Bosna je blisko surađivala s Republikom Hrvatskom.³⁹

Na početku 1992. godine hrvatsko i muslimansko vodstvo u BiH se je dogovorilo da bi BiH trebala dobiti nezavisnost od Jugoslavije i organiziran je referendum o nezavisnosti održan 29. veljače i 1. ožujka 1992. godine, poslije neuspješnog pokušaja političkog vodstva Hrvata u BiH da se referendumsko pitanje preformulira kako bi se uvažile njihove težnje za decentraliziranim ustrojem nove neovisne države („Livanjsko pitanje“). Referendum je bojkotiran od strane Srba i Srpska demokratska stranka je jasno očitovala svoje nezadovoljstvo referendumom.⁴⁰ Oko 64,3 % glasača su glasovali na referendumu, uključujući skoro sve hrvatske i muslimanske glasače. Preko 99,4 % glasača koji su izašli na referendum

³⁵ Ibid, 335-6.

³⁶ Ibid, 329.

³⁷ Kasapović, „Bosna i Hercegovina: deset godina nakon Dayton“, 59.

³⁸ Vladimir Šoljić, intervju s Valentinom Grbavcem, 22. kolovoz, 2014. godine

³⁹ Kasapović, „Bosna i Hercegovina: deset godina nakon Dayton“, 59-60.

⁴⁰ Lučić, *Uzroci rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 365.

su podržali nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, i 3. ožujka predsjednik Izetbegović je proglasio nezavisnost, iako referendum nije imao podršku Srba u Bosni i Hercegovini.⁴¹

Bosna i Hercegovina je službeno priznata 6. travnja 1992. godine od strane SAD-a i mnogih europskih zemalja, ali je tada rat već bjesnio Bosnom i Hercegovinom.⁴² Srpske paravojne postrojbe, potpomognute od strane JNA, su se već sukobljavale s hrvatskim i muslimanskim pripadnicima MUP-a i Teritorijalne obrane i etnički čistile sjevernu, središnju i istočnu Bosnu. U travnju je započela i opsada Sarajeva, i tisuće muslimanskih izbjeglica su bježale iz istočne Bosne, pronalazeći zaklon u središnjoj Bosni koja je bila nacionalno izmiješana između Hrvata i Muslimana.⁴³ Hrvati su 8. 4. 1992. godine uspostavili Hrvatsko vijeće obrane, vojsku u čijem je sastavu bilo oko 70 % Hrvata i oko 30 % Muslimana, s ciljem pružanja otpora srpskim napadima.⁴⁴ Muslimani su oformili Armiju Bosne i Hercegovine, koja je službeno trebala biti državna vojska, ali kojom su izrazito dominirali Muslimani koji su činili ogromnu većinu njenog sastava.⁴⁵ HVO i ABiH su surađivali s namjerom da zaustave srpski agresiju tijekom 1992. i dijela 1993. godine, ali između 1993. i 1994. godine su ratovali između sebe.

Čak i tijekom 1992. godine bilo je povremenih okršaja između hrvatskih i muslimanskih jedinica, ali to nije bilo ništa više od uobičajenih borbi za ratni plijen ili čast između vojnika u uvjetima ratnog kaosa.⁴⁶ Tijekom tog razdoblja, Republika Hrvatska je slala pozamašnu pomoć u oružju, zaliham, novcu i stručnom osoblju HVO-u, ali i Armiji BiH, i neke jedinice Hrvatske vojske su se borile rame uz rame s jedinicama HVO-a i ABiH protiv vojske bosanskohercegovačkih Srba. HVO je službeno bio dio Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, skupa s ABiH, i ovo savezništvo je izgledalo čvrsto.⁴⁷ Na teritoriju Hrvatske su također bile jedine rute kojima je vlada u Sarajevu mogla dopremiti oružje i zalihe, zato što je teritorij pod kontrolom te vlade bio okružen srpskim postrojbama sa svih drugih strana. Hrvatska je čak i primila 450 tisuća muslimanskih i hrvatskih izbjeglica, uglavnom žena i djece, snabdijevala ih hranom i pružila im sklonište, tako pomažući razvoj dobrih veza između Hrvata i Muslimana.⁴⁸ Ipak, odnosi između HVO-a i ABiH su se naglo pogoršali

⁴¹ "Od referenduma do naših dana," *Oslobodjenje*, 28 veljače 2013. godine, <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/od-referenduma-do-nasih-dana>.

⁴² Lučić, *Uzroci Rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 367-369.

⁴³ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 13.

⁴⁴ Lučić, *Uzroci Rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 354

⁴⁵ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 33-4.

⁴⁶ *Ibid.*, 66-7.

⁴⁷ Miroslav Tuđman, *Bosna i Hercegovina u raljama zapadne demokracije* (Zagreb: Despot Infinitus, 2013), 44.

⁴⁸ *Ibid.*, 193.

nakon pada Jajca 29. 10. 1992. godine.⁴⁹ Jajce je srednje veliki grad u središnjoj Bosni kojeg su branile jedinice HVO-a i ABiH. Zbog nedostatka njihove dobre suradnje i zbog superiorne srpske vojne opreme, Jajce je palo, a tisuće Hrvata i Muslimana su izbjegli, zatraživši zaklon u ostatku središnje Bosne. Hrvatske izbjeglice su prvi zaklon našle u zapadnoj Hercegovini koja je dominirana Hrvatima, pri čemu ih je većina kasnije otišla u RH i dalje u Europu i svijet, dok su Muslimani uglavnom ostali u okolici grada Travnika u središnjoj Bosni.⁵⁰ Hrvati i Muslimani su počeli optuživati jedni druge za pad Jajca, stvarajući izuzetno napeto okruženje.

Vance-Owenov mirovni plan je imao za cilj zaustaviti rat i stvoriti federalnu Bosnu i Hercegovinu koja se je trebala sastojati od tri srpske, tri muslimanske i tri hrvatske provincije, sa Sarajevom kao nacionalno neutralnom provincijom i glavnim gradom. Plan su potpisale sve tri strane, ali on nikada nije ratificiran.⁵¹ HVO je trebao preuzeti zapovjedništvo nad jedinicama ABiH u hrvatskim provincijama, dok je ABiH trebala preuzeti kontrolu nad jedinicama HVO-a u muslimanskim provincijama. Bosanskohercegovački Srbi su održali referendum o planu, odbijajući ga. Nakon toga je glavni štab ABiH odbio podčiniti svoje jedinice zapovjedništvu HVO-a na području hrvatskih provincija, iako su Hrvati već pokušavali implementirati to na terenu temeljem pregovora o Vance-Owenovom planu.⁵² Ova odluka je povećala tenzije i bila je iskra koja je pokrenula još jedan rat u Bosni i Hercegovini. Glavni problem je bio to što je Provincija broj 10, koja se po tom planu nalazila na području koje je pokrivalo većinu središnje Bosne, imala relativno malu hrvatsku većinu prije početka rata u BiH, ali s tisućama izbjeglica koje su dolazile iz Istočne Bosne, Muslimani su zapravo imali većinu u ovoj provinciji 1993. godine. Također, Muslimani, koji su činili 44 % stanovništva su bili zgurani na oko 15 % teritorija Bosne i Hercegovine. Procjena je njihovog ratnog vodstva bila da im je prijeko potreban teritorij središnje Bosne da osiguraju smještaj svojim izbjeglicama, kao i tvornice oružja i streljiva u Vitezu i Novom Travniku koje su bile pod kontrolom HVO-a.⁵³

Kao rezultat toga što su i HVO i ABiH željeli kontrolu nad ovim važnim područjem i odbijali prepustiti to područje jedni drugima, sukobi su se odvijali na području cijele središnje Bosne u ožujku 1993. godine. Pravi otvoreni rat je počeo u ožujku 1993. godine kad je ABiH napala Hrvate u Konjicu na sjeveru Hercegovine. Poslije toga su 16. 4. 1993.⁵⁴ jedinice HVO-a osvojili strateški važno selo Ahmiće koje je povezivalo dvije

⁴⁹ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 65.

⁵⁰ Ibid, 3.

⁵¹ R. Craig Nation, *War in the Balkans*, 2003, 174-6. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=123>.

⁵² Tuđman, *Bosna i Hercegovina u raljama zapadne demokracije*, 45-7.

⁵³ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 70.

⁵⁴ Ibid, 85-89.

hrvatske enklave u Središnjoj Bosni, i pri tome masakrirale oko 110 Bošnjaka.⁵⁵ Istog dana u Konjicu ABiH je izmasakrirala 22 Hrvata u selu Trusina.⁵⁶ Vitez, grad u kojem se je nalazilo zapovjedništvo HVO-a u središnjoj Bosni, je bio granatiran od strane ABiH i rat između Muslimana i Hrvata je bio u punom zamahu. Važno je istaknuti da je HVO imao oko 8 tisuća vojnika u središnjoj Bosni, dok je ABiH imala između 82 i 84 tisuće vojnika, što znači da je odnos snaga bio 10:1 u korist ABiH.⁵⁷ Dok su svi vojnici HVO-a bili u borbenim jedinicama, ABiH je imala oko 25 tisuća vojnika u borbenim jedinicama a ostatak u rezervi i logistici, pa je stvarni odnos snaga na fronti bio bliži 3:1 u korist ABiH. Ipak, trebamo uzeti u obzir da Hrvati nisu mogli nadopuniti gubitke u svojim jedinicama, dok su Muslimani sa svojim velikim rezervama to mogli učiniti. ABiH je imala više artiljerije, tako da su hrvatske enklave u središnjoj Bosni bile pod opsadom od početka sukoba do uspostave mira 1994. godine.⁵⁸

ABiH je imala više artiljerije i vojnika, pa je HVO koristio vojnu doktrinu aktivne obrane, počinivši u tom procesu neke zločine poput onog u Ahmićima.⁵⁹ ABiH je također činila zločine, pri čemu su i pored najtežih zločina koje su činili njeni pripadnici posebnu vidljivost dobili zločini mudžahedina koji su dolazili iz islamskih zemalja da se bore na strani bosanskohercegovačkih Muslimana u onome što su oni vidjeli kao džihad protiv bosanskohercegovačkih kršćana, kako katolika, tako i pravoslavaca. Mudžahedini su počinili mnoge teške zločine tijekom rata, poput ritualnih odsijecanja glava. Par tisuća mudžahedina se borilo u jedinicama ABiH, čak i oformivši „El Mujahedeen“ bataljun s oko 1800 boraca, tako dodavši religijski element ovom ratu.⁶⁰ Više od 100 tisuća Hrvata je protjerano iz središnje Bosne od strane ABiH, dok je oko 50 tisuća Muslimana protjerano od strane HVO-a, što je stvorilo duboko neprijateljstvo između ova dva naroda.⁶¹ Republika Hrvatska je podupirala HVO oružjem, zalihama i dragovoljcima tijekom ovog sukoba, i zbog toga je međunarodna zajednica vršila pritisak na Tuđmana i prijetila da će uvesti sankcije kao što je uvela SR Jugoslaviji (koju su 1992. godine formirale Srbija i Crna Gora) ako ne prestane s pružanjem te pomoći. SAD su uspjele, uz pomoć prijetnji sankcijama, prisiliti obje strane na dolazak za pregovarački stol i isposlovale mir Washingtonskim sporazumom koji je potpisan 18. 3. 1994. godine.⁶²

⁵⁵ Ibid, 92-95.

⁵⁶ Asaf Bećirović, "Trusina 20 godina poslije: kome je bio potčinjen Zulfikar Ališpago?," *Oslobodjenje*, 13. travnja 2013. godine, <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/trusina-dvadeset-godina-poslije-kome-je-bio-potcinjen-zulfikar-alispago>.

⁵⁷ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 22-3.

⁵⁸ Ibid, 69.

⁵⁹ Ibid, 72.

⁶⁰ Esad Hećimović, *Garibi: mudžahedini u BiH 1992-1999* (Zenica: Fondacija Sina, 2006), 214.

⁶¹ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*, 123.

⁶² Mato Tadić, *Ustavopravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog sporazuma do danas* (Mostar: Matica Hrvatska Mostar, 2013), 9.

Sporazum je zaustavio rat između HVO-a i ABiH i ponovno od njih napravio saveznike u borbi protiv Vojske Republike Srpske (VRS). Također, sporazum je kreirao Federaciju Bosne i Hercegovine, hrvatsko-bošnjački entitet. Washingtonski sporazum nije bio idealno rješenje za Hrvate zato što su sada kao višestruko malobrojniji narod morali dijeliti entitet s Bošnjacima, ali je to ipak bilo bolje rješenje od nastavka rata koji je bio katastrofalan za obje strane. Izvorni tekst sporazuma je dao značajne ovlasti županijama, koji su bile federalne jedinice u Federaciji sa svojim posebnim zakonima i vladama. Ipak, kada su visoki predstavnici poslije rata počeli donositi amandmane na ustav Federacije Hrvati su polako počeli postajati neravnopravna nacija u Federaciji.

Srbi su 11. 7. 1995. godine osvojili Srebrenicu, malu bošnjačku enklavu u istočnoj Bosni, i masakrirali više od osam tisuća dječaka i muškaraca u samo par dana.⁶³ Ovaj genocidni akt je pokrenuo lavinu negodovanja u međunarodnoj zajednici, koja je odlučila da je krajnje vrijeme da se odlučno zaustavi rat u Bosni i Hercegovini. Ista sudbina je prijetila gradu Bihaću krajem srpnja 1995. godine i ABiH, HVO i Hrvatska vojska su Splitskim sporazumom organizirali zajedničko zapovjedništvo i pripremili vojne operacije s glavnim ciljem osvajanja prostora kojeg je okupirao VRS čime bi se rat priveo kraju.⁶⁴ Hrvatska vojska, HVO i ABiH su tijekom srpnja, kolovoza i rujna uspjeli zauzeti ogromne prostore koji su bili pod kontrolom VRS. Rat u Hrvatskoj je bio načelno završen, i VRS u Bosni i Hercegovini je pretrpio takve gubitke da su bili prisiljeni pristupiti pregovaračkom stolu. Zračna kampanja NATO-a, operacija „Namjerna sila“ koja je bila usmjerena protiv vojske bosanskohercegovačkih Srba je također pomogla prisiliti njihovo vodstvo na pregovore.⁶⁵ Rezultat ovih pregovora je bio Dejtonski mirovni sporazum potpisan 14. 12. 1995. godine kojim je završen rat u Bosni i Hercegovini, iako se je nasilje povremeno događalo u pojedinim krajevima još većim dijelom 1996. godine.

Dejtonskim mirovnim sporazumom Bosna i Hercegovina je politički podijeljena na dva dijela: Republiku Srpsku koja ima srpsku većinu, i Federaciju BiH koja ima bošnjačku većinu, ali u kojoj živi i velika većina od ukupnog broja Hrvata u BiH. Područje Federacije je u administrativno-teritorijalnom smislu izmijenjeno Dejtonskim sporazumom i Federacija se od tad sastoji od deset županija koje zauzimaju 51 % teritorija BiH, što je bilo promjena u odnosu na izvornih osam županija u Washingtonskom sporazumu koje su trebale zauzimati 58 % teritorija Bosne i Hercegovine.⁶⁶ Tri županije u Federaciji imaju

⁶³ “The Conflicts,” pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://www.icty.org/sid/322>.

⁶⁴ Tuđman, *Bosna i Hercegovina u raljama zapadne demokracije*, 532-5.

⁶⁵ “Operation Deliberate Force,” *Global Security*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, http://www.globalsecurity.org/military/ops/deliberate_force.htm.

⁶⁶ Tadić, *Ustavopravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas*, 34.

hrvatsku, a pet županija bošnjačku većinu. Dvije županije, u središnjoj Bosni i na području Neretve gdje je sukob tijekom bošnjačko-hrvatskog rata bio najžešći, su nacionalno izmiješane županije i u njima je brojčani odnos Hrvata i Bošnjaka približno jednak. Dejtonskim sporazumom je utemeljen Ured visokog predstavnika i oko 60.000 UN trupa su raspoređene u BiH da osiguraju mir. Danas se u BiH još nalazi oko 600 vojnika EUFOR-a koji su naslijedili UN-ove trupe u njihovoj zadaći nadzora vojnih odredbi Dejtonskog mirovnog sporazuma.⁶⁷

Ukratko, skoro nitko nije bio u potpunosti zadovoljan Dejtonskim sporazumom. Srbi nisu bili sretni zbog toga što su bili prisiljeni ostati u nezavisnoj Bosni i Hercegovini, iako su dobili vlastiti entitet u kojem čine oko 90 % stanovništva a neki među njima i nadu da će se jednog dana taj entitet odcijepiti od BiH.⁶⁸ Bošnjaci još od referenduma („Livanjsko pitanje“) imaju izražene unitarističke i centralističke namjere, sebe smatraju temeljnim narodom a Bosnu i Hercegovinu svojom nacionalnom državom. Stoga im je bio načelno neprihvatljiv svaki oblik političke a osobito teritorijalne autonomije Srba ili Hrvata. Posebno im je bila neprihvatljiva autonomija Republike Srpske za koju smatraju da je nastala agresijom i genocidom nad Bošnjacima, te zbog mišljenja da postojanje Republike Srpske, zbog trajne prijetnje odcjepljenjem, predstavlja veliku opasnost za opstojnost države BiH, a time i Bošnjaka.⁶⁹

Velika većina Hrvata bila je, kao što je i danas, protiv dispariteta („dva entiteta za tri konstitutivna naroda“) kojeg je donio Dejton i mnogi među njima zahtijevaju vlastiti entitet da bi spriječili gubitak političkih prava, kao što se to događa u Federaciji kojom dominiraju Bošnjaci i u kojoj Hrvati čine samo malo više od 20 % stanovništva.⁷⁰ Dakle, nitko nije bio u cijelosti zadovoljan sporazumom, ali je on barem zaustavio rat i omogućio opstanak Bosne i Hercegovine kao samostalne međunarodno priznate zemlje. Neprijateljstvo između velikih dijelova sva tri naroda je još uvijek veoma prisutno, i sukob se je nastavio i nakon Dejtonskog sporazuma, doduše političkim a ne vojnim sredstvima. Razdoblje između Dejtonskog sporazuma i 2000. godine mnogi vide kao dobro razdoblje u kojem je se puno toga u državi obnovilo, i neke izbjeglice su se uspjele vratiti svojim domovima, mada je među njima veoma mali broj Hrvata.

⁶⁷ “The World Factbook: Bosnia and Herzegovina,” *Central Intelligence Agency*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bk.html>.

⁶⁸ *Bosnia's Future*, (International Crisis Group, Europe Report N° 232, 10. srpnja 2014. godine), 5, [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future).

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

„Zlatno doba“ za Hrvate u Bosni i Hercegovini

Po nekim viđenjima razdoblje između 1996. i kraja 2000. godine se uglavnom može promatrati kao „zlatno doba“ za Hrvate u Bosni i Hercegovini, posebice u kontekstu promjena koje su uslijedile kasnije.⁷¹ Tijekom ovog razdoblja Hrvati su uživali politička prava i slobode, kao i relativni ekonomski prosperitet, iako su morali dijeliti Federaciju s Bošnjacima dok su Srbi imali vlastiti entitet.⁷² Hrvati su mogli slobodno birati predstavnike u županijama, Federaciji i na državnoj razini, i bili su politički jednaki s Bošnjacima u Federaciji. Tijekom ovog razdoblja mnogo infrastrukture je obnovljeno u BiH, i hrvatske institucije su također uživale financijsku pomoć od strane Republike Hrvatske. Također, hrvatske izbjeglice su se polako počele vraćati svojim domovima na većini prostora središnje Bosne, iako ni približno istom brojnošću kojom su protjerani tijekom rata. Zbog toga ta regija danas ima mnogo manje Hrvata nego što ih je imala 1991. godine.⁷³ Povratak u središnju Bosnu, u mjesta pored hrvatskih enklava koje su opstale tijekom rata, je bio više održiv zbog relativno velikog broja Hrvata koji su ostali u tim enklavama tijekom rata, u kontrastu prema sjevernoj (Posavina) i dijelovima srednje i istočne Bosne (Zenica, Vareš, Kakanj). U tim krajevima većina hrvatskih izbjeglica se nije nikada vratila na svoje ognjište. Tenzije su još uvijek bile visoke tijekom ovog razdoblja i sporadični napadi i nasilje su bili česti, ali je zemlja polako prelazila u miran period. Tijekom ovog perioda Hrvati su imali vlastitu TV postaju i uživali značajnu kulturnu i obrazovnu autonomiju, zato što su obrazovanje i kultura bilo i formalno i faktički u isključivoj nadležnosti županija a ne Federacije, što je kasnije izmijenjeno uvođenjem federalnih ministarstava obrazovanja i kulture čiju je ustavnost naknadno osporio i Ustavni sud.

Hrvatska Republika Herceg-Bosna je formalno ugašena 14. 8. 1996. godine i ona je transferirala svoje ovlasti i „hrvatski legitimitet“ na Federaciju Bosne i Hercegovine, iako i danas neke hrvatske institucije i

⁷¹ Vladimir Šoljić, intervju Valentina Grbavca, 22. kolovoz 2014. godine.

⁷² Ibid.

⁷³ Ana Popović, „Egzodus Hrvata Srednje Bosne,” www.vecernji.ba, 10. travanj 2011. godine, <http://www.vecernji.ba/egzodus-hrvata-srednje-bosne-274876>.

Županija zapadnohercegovačka slave njen osnutak na dan 18. studenog.⁷⁴ Prvi poslijeratni izbori su održani 14. 9. 1996. godine s rekordnim odazivom birača od preko 80 %. HDZ-ov kandidat Krešimir Zubak je osvojio gotovo 89 % hrvatskih glasova, dok je kandidat SDA Alija Izetbegović osvojio 80 % bošnjačkih glasova, a kandidat Srpske demokratske stranke Momčilo Krajišnik 67 % srpskih glasova.⁷⁵ Ovo pokazuje da su tri nacionalne stranke koje su bile na vlasti tijekom rata još uvijek imale nadmoćnu potporu biračkog tijela unutar nacija čije su interese zastupale.

Glavni problem tijekom ovog razdoblja, skupa s posljedicama rata i neprijateljskom političkom retorikom, je bio problem povratka izbjeglica. Bez obzira na napore međunarodnih organizacija, tisuće izbjeglica se nikada nisu vratile u BiH. Neki od njih se nisu mogli vratiti zbog ekonomskih problema i nacionalnih neprijateljstava, dok su neki jednostavno odlučili živjeti u perspektivnijim zemljama. Većina njih je imigrirala u zapadnu Europu i Sjevernu Ameriku, kao i Hrvatsku, Srbiju i Crnu Goru. Tijekom sukoba, 65 % Hrvata je raseljeno i prognano iz svojih domova, od kojih je dio budućnost pronašao u drugim krajevima BiH, dok su drugi postali izbjeglice i azilanti u inozemstvu.⁷⁶ Ovo je ogroman broj, posebno u usporedbi s 53 % Bošnjaka i 52 % Srba koji su raseljeni u BiH tijekom istog razdoblja.⁷⁷ Izbjeglice su se uglavnom vraćale ili naseljavale u mjestima gdje je njihova nacija dominantna i nisu su vraćali u većem broju na mjesta gdje su bili manjina zbog kombinacije straha i nedostatka posla i prilika za održivu budućnost.

Hrvati su se vratili samo u neke dijelove središnje Bosne, dok se nisu vratili u velikom broju u druge dijelove te regije u kojima su činili znatni dio stanovništva prije rata, kao što su Kakanj i Bugojno. Povratak u Posavinu u Republici Srpskoj je bio puno manji i danas ti krajevi imaju samo mali postotak od predratnog hrvatskog stanovništva koje je tu živjelo.⁷⁸ Uglavnom, stanovništvo sve tri nacije se je vratilo ili premjestilo u one dijelove zemlje gdje njihova nacija čini većinu. Zbog toga Hrvati se nikada nisu značajno vratili u one dijelove središnje Bosne iz kojih su bili etnički očišćeni tijekom rata.⁷⁹

⁷⁴ "Obilježena 23. obljetnica utemeljenja Herceg-Bosne i dan Županije zapadnohercegovačke," *Bljesak.info*, 18. studeni 2014. godine, <http://www.bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/obiljezena-23-obljetnica-utemeljenja-hercegbosne-i-dan-zupanije-zapadnohercegovačke/101322>.

⁷⁵ "Rezultati izbora u Bosni i Hercegovini od 14. rujna 1996." *Izbora.ba*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, https://www.izbora.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/96results/FD96_20H.PDF.

⁷⁶ Mladen Ančić, "Što "svi znaju" i što je "svima jasno" glede rata u Bosni i Hercegovini," *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 2. (svibanj/lipanj 2004. godine): 38.

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ Davorin Rudolf, "Hrvatska i Hrvati u Bosni i Hercegovini," *Adrias*, no. 17 (12. listopada 2011. godine): 231.

⁷⁹ Ivo Lučić, "Što je (bila) Bosna i Hercegovina i tko smo (bili) mi," *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 14 (Proljeće 2010. godine): 126.

Rat je promijenio etno-nacionalnu kartu i produbio podjele utemeljene na kolektivnim identitetima Bosni i Hercegovini. U gotovo svim gradovima i mjestima je rat rezultirao izrazitom nacionalnom homogenošću, koja podrazumijeva značajnu većinu jednog od tri konstitutivna naroda, a to se stanje uglavnom zadržalo i danas.⁸⁰ Temeljem rezultata posljednjeg popisa može se zaključiti da u većini gradova i mjesta danas dominira jedan konstitutivni narod, a ona mjesta u kojima niti jedan narod nema dominantnu poziciju, kao što je na primjer Mostar, podijeljena su u nacionalno definirane dijelove i kvartove. Era multietničkih gradova je završena ratom u kojem su sva tri konstitutivna naroda uglavnom učvrstila svoju nacionalnu dominaciju nad određenim teritorijem.⁸¹ Tijekom ovog „zlatnog doba“ za Hrvate u poslijeratnoj BiH, tri konstitutivna naroda su uglavnom koegzistirala jedan pored drugoga, bez značajnije interakcije i razvijanja zajedničkog identiteta. Prostori koje su tri vojske kontrolirale u prosincu 1995. godine su *de facto* postali nacionalni teritoriji, koji su u velikoj mjeri odstupali od etno-nacionalne karte Bosne i Hercegovine iz 1991. godine kada je postojao značajan broj etnički mješovitih gradova i općina.

Jedan od velikih problema za Hrvate tijekom druge polovice devedesetih godina je bilo pitanje mudžahedina, od kojih su neki dobili bosanskohercegovačko državljanstvo nakon rata i stvorili znatnu nestabilnost u središnjoj Bosni zbog njihove povezanosti s Al-Qaidom i drugim terorističkim i radikalnim islamističkim grupama. Mudžahedini su počinili bombaške napade na hrvatske crkve i kuće u središnjoj Bosni tijekom ovog razdoblja, kao i nekoliko zločina nad povratnicima u toj regiji, čime su dodatno povećali neprijateljstvo i nepovjerenje između Hrvata i Bošnjaka.⁸² Ovi zločini i masakri su često ostali neriješeni i njihova istraživanja su često ometana od strane bošnjačkih elemenata u policiji i politici, što je rezultiralo još težim povratkom izbjeglica.⁸³

Ove incidente je pažljivo istraživao Jozo Leutar, hrvatski političar koji je bio zamjenik ministra za unutarnje poslove Federacije od 1996. do 1999. godine, i koji je snažno upozoravao na radikalno islamističko nasilje nad hrvatskim povratnicima.⁸⁴ Leutar je ubijen kada je bomba eksplodirala ispod njegovog automobila u ožujku 1999. godine i do danas nitko nije osuđen za ovaj teroristički čin.⁸⁵ Iako su zločini nad povratnicima i ubojstvo Leutara stvorili još više nepovjerenja između

⁸⁰ Pogledajte Kartu 2 i Kartu 3 u Dodacima za nacionalni sastav Bosne i Hercegovine 1991. godine i procjenu sastava za 2006. godinu.

⁸¹ Vladimir Šoljić, intervju Valentina Grbavca, 22. kolovoz 2014. godine.

⁸² Hećimović, *Garibi: mudžahedini u BiH 1992-1999*, 20.

⁸³ *Ibid*, 134.

⁸⁴ *Ibid*, 116.

⁸⁵ *Ibid*, 228-9.

Hrvata i Bošnjaka,⁸⁶ ovo razdoblje je bilo „političko zlatno doba“ za Hrvate u BiH tijekom kojeg su oni uživali jednaka prava kao i Srbi i Bošnjaci. Dva incidenta su obilježila kraj ovog razdoblja i uvela u novu eru hrvatske povijesti u Bosni i Hercegovini, eru marginalizacije Hrvata i njihovih prava, u kojoj su postali građani drugog reda i u kojoj je stvoreno ili barem produbljeno hrvatsko nepovjerenje prema međunarodnoj zajednici u Bosni i Hercegovini.

Prvi incident je bilo prisilno iseljenje Hrvata iz Drvara, Grahova i Glamoča od strane SFOR-a 1998. godine. Ove općine su imale srpsku većinu prije rata, ali su 1995. godine osvojene od strane HVO-a i hrvatske izbjeglice iz drugih dijelova BiH su se naselili u prazne kuće koje su Srbi napustili tijekom bijega ispred jedinica HVO-a.⁸⁷ Većina njih je konačno bila deportirana 2002. godine da bi se omogućio povratak srpskih izbjeglica. No, gorku uspomenu za Hrvate je ostavila činjenica da su međunarodna zajednica i SFOR sproveli ovu deportaciju, dok nisu počinili slične deportacije u drugim dijelovima Bosne i Hercegovine. Hrvati iz ovih općina su uglavnom otišli u zapadnu Europu i Hrvatsku, umjesto u svoje domove u Bosni i Hercegovini iz kojih su izbjegli tijekom rata, iako su željeli ostati u privremenim domovima u ovim trima općinama dok im se ne riješi status.⁸⁸ Zbog ovog incidenta Hrvati su se osjećali diskriminiranim od strane međunarodne zajednice, što ih je dodatno motiviralo u želji da dobiju više autonomije, a dio njih i da čak jednog dana spoje hrvatske teritorije u BiH s Republikom Hrvatskom.

Drugi incident, koji je naznačio kraj „zlatnog doba“ je bilo prisilno zatvaranje Erotel-a, hrvatskog televizijskog kanala u BiH, 17. 02. 2000. godine.⁸⁹ SFOR-ove jedinice su zatvorile tu TV postaju zato što je ilegalno prenosila značajni dio programa Hrvatske Radio Televizije, glavne javne radiotelevizije u Republici Hrvatskoj, iako Hrvatska Radio Televizija nije imala ništa protiv toga da Erotel emitira njen program. Također, cilj dominantnih snaga unutar međunarodne zajednice je bilo stvaranje Federalne TV koja bi bila glavni javni TV servis za Hrvate i Bošnjake u Federaciji i tako barem formalno stimulirala suradnju između ove dvije nacije. Federalna TV je osnovana u listopadu 2001. godine i Erotelova infrastruktura i zaposlenici su inkorporirani u ovu novu TV postaju koja je trebala dostavljati vijesti i program i na hrvatskom i na bosanskom jeziku.⁹⁰

⁸⁶ Ibid, 230-2.

⁸⁷ “Return of Bosnian Serb Displaced Persons to Drvar, Bosansko Grahovo and Glamoc,” *Refworld*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://www.refworld.org/docid/3ae6a6d018.html>.

⁸⁸ “Apel: Pomozite Bosanskom Grahovu!,” *Hrvatski Informativni Centar*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://www.hic.hr/dom/346/dom03.htm>.

⁸⁹ B. Krišto and M. Sivrić, “Mostarce Zamijenila Federalna TV,” *Slobodnadalmacija.hr*, 19. veljače 2000. godine, <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20000219/novosti3.htm>.

⁹⁰ “Historijat,” *RTVFBiH*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, http://www.rtvfbih.ba/loc/template.wbsp?wbf_id=21§ion=info.

Ipak, većina programa je na bosanskom jeziku i velika većina Hrvata ne vidi Federalnu TV kao svoj televizijski kanal, nego kao bošnjačku televiziju.⁹¹ To znači da Hrvati nemaju TV kanal na vlastitom jeziku, uslijed čega su neravnopravni u usporedbi sa Srbima i Bošnjacima, zato što ne mogu pristupiti informacijama iz hrvatskih izvora na javnoj televiziji.⁹² Program Federalne TV je često veoma ispolitiziran, uglavnom u korist Bošnjaka, i zbog toga nije teško shvatiti zašto Hrvati mahom žele njeno ukidanje i uspostavu vlastitog TV kanala. Čak i danas većina Hrvata odbija plaćati TV pretplatu, i od 2005. godine HDZ pokušava omogućiti stvaranje TV postaje na hrvatskom jeziku donošenjem odgovarajućih odluka i akata u parlamentarnoj proceduri, ali ti naponi su opstruirani od strane bošnjačkih stranaka.⁹³ Slučaj Erotel-a je bio po svoj prilici samo proba za „reformu“ koje su se dogodile između 2000. i 2001. godine s ciljem stvaranja „građanske“ i „multietničke“ Federacije, ali koje su politički marginalizirale Hrvate u odnosu na Bošnjake. U pokušaju da se odupru ovim „reformama“, nezadovoljno političko vodstvo Hrvata je ustanovilo samoupravu i *de facto* prestalo priznavati legitimitet Federacije na nekoliko mjeseci tijekom 2001. godine, ali je i dalje priznavalo pun legitimitet tijela državne razine vlasti u Bosni i Hercegovini.

⁹¹ Radoslav Dodig, „RTV pristojba – nepristojno državno džeparenje,” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 9 (Proljeće 2006. godine): 205-6.

⁹² Miroslav Vasilj, „Modeli ustroja javnih RTV servisa u pluralnim državama,” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 16 (Ljeto 2013. godine): 131.

⁹³ Radoslav Dodig, „RTV pristojba – nepristojno državno džeparenje,” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 9 (Proljeće 2006. godine): 205-6.

Marginalizacija Hrvata i Hrvatska samouprava

U listopadu 2000. godine, samo mjesec dana prije izbora održanih 11. studenog, Robert Barry, šef misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, je predložio izborne amandmane i tako promijenio način na koji se biraju predstavnici u Domu naroda Federacije BiH.⁹⁴ Parlament Federacije je dvodoman, sa Zastupničkim domom kao donjim domom parlamenta. Zastupnici u ovom domu su izabrani većinom glasača u svojim izbornim jedinicama na način koji je veoma sličan drugim parlamentima u nacionalno homogenim unitarnim zemljama Europe i svijeta. Federalni Dom naroda je gornji dom parlamenta čija je svrha zastupanje konstitutivnih naroda u Federaciji (izvorno Bošnjaka i Hrvata, a poslije također i Srba), uz osiguravanje izaslanicima pojedinih konstitutivnih naroda pravo veta na bilo koji zakon ili odluku Zastupničkog doma koja je protivna vitalnom nacionalnom interesu bilo koga od konstitutivnih naroda.⁹⁵ Razlog postojanja ovog doma je da omogući Hrvatima upotrebu zakonskog mehanizma veta na odluke koji bi mogle biti štetne za njihove vitalne nacionalne interese u Federaciji, te da se njime Hrvati mogu zaštititi od mogućnosti formiranja federalne Vlade u Zastupničkom domu bez potpore stranaka koje su dobile glasove više od polovice hrvatskih birača. Bošnjačke stranke dominiraju Zastupničkim domom zahvaljujući brojnosti svojih birača i bez ovog mehanizma bi mogle formirati federalnu Vladu bez hrvatskih stranaka. Temeljni razlog ustanovljenja Doma naroda je da onemogući formiranje i funkcioniranje takve vlade bez hrvatskih stranaka, jer bi sve njene odluke bile zaustavljene hrvatskim vetom, čime se izrazito malobrojniji Hrvati štite od političke marginalizacije u Federaciji.

Ovaj sustav je dobro funkcionirao između 1996. i 2000. godine i Hrvati su povremeno koristili veto da zaštite svoja prava i interese, ali s Barryjevim amandmanima na Izborni zakon Hrvati su *de facto* izgubili ovaj mehanizam zaštite svojih vitalnih interesa u Federaciji. Izvorno,

⁹⁴ Zoran Krešić, "Iz Goražda se bira jedan Hrvat, kao i iz Posavine gdje ih je 588 puta više," www.vecernji.ba, 23. rujna 2014. godine, <http://www.vecernji.ba/iz-gorazda-se-bira-jedan-hrvat-kao-i-iz-posavine-gdje-ih-je-588-puta-vise-962662>.

⁹⁵ Tadić, *Ustavopravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog sporazuma do danas*, 60.

federalni Zastupnički dom je imao 140 zastupnika. Dom naroda je imao 30 Bošnjaka, 30 Hrvata i proporcionalni broj Srba i „Ostalih“, što je politički izraz koji se koristi kada se govori o nacionalnim manjinama i drugim građanima koji nisu po nacionalnoj pripadnosti Bošnjaci, Hrvati ili Srbi.⁹⁶ Barryjevi amandmani na izborna pravila su omogućili da izaslanici u Domu naroda, izabrani iz županijskih skupština, mogu biti nominirani i izabrani od strane svih zastupnika u županijskim skupštinama, umjesto samo od strane pripadnika odgovarajućeg konstitutivnog naroda.⁹⁷ Dakle, nakon ovih amandmana je postalo moguće da bošnjački zastupnici županijskih skupština izaberu hrvatske izaslanike u federalnom Domu naroda, što je posebno evidentno u Bosansko-podrinjskoj županiji u kojoj živi tek statistički zanemariv broj Hrvata.⁹⁸

Također, do amandmana visokog predstavnika Wolfganga Petritscha 2002. godine, Srbi nisu bili konstitutivni narod u Federaciji, i bili su smatrani „Ostalima“ u političkom smislu, kao što su Hrvati i Bošnjaci smatrani „Ostalima“ u Republici Srpskoj. Petritschev set amandmana na federalni Ustav je smanjio broj zastupnika u Zastupničkom domu na 98, što je smanjilo stupanj proporcionalnosti izbornog predstavljanja građana u ovom tijelu, što je posebno teško pogodilo Hrvate kao izrazito malobrojniji narod.⁹⁹ Također, ti amandmani su odredili minimalnu kvotu od šest zastupnika koji pripadaju svakom konstitutivnom narodu u Zastupničkom domu, iako je to značilo da će Srbi imati više zastupnika nego što je njihov proporcionalni udio u stanovništvu Federacije. Ovo je donijelo mogućnost da Hrvati, ali posebno Bošnjaci, mogu izabrati srpske zastupnike svojom brojnošću u izbornom tijelu. Tako izabrani srpski zastupnici mogu biti po nacionalnoj pripadnosti Srbi, ali zastupati bošnjačke ili hrvatske interese i politiku, umjesto srpskih interesa.

Petritschevi amandmani na Ustav iz 2002. godine koji se tiču Doma naroda su bili drastični i oni su izvor gotovo svih današnjih političkih problema s kojima se Hrvati suočavaju u Federaciji BiH. Ti amandmani su proglasili Srbe konstitutivnim narodom u Federaciji, a Hrvate i Bošnjake konstitutivnim narodima u Republici Srpskoj. Iako ovo promatračima neupućenim u političke prilike u BiH može izgledati kao doprinos nacionalnoj ravnopravnosti i političkoj koheziji zemlje ta odluka koja je službeno trebala pomoći suradnji između konstitutivnih naroda i poboljšati međunacionalne odnose, u praksi je samo uzrokovala još veće probleme. Federacija je izvorno dizajnirana kao hrvatsko-bošnjački entitet, i dodavanje Srba kao konstitutivnih je otvorilo mnogo prostora

⁹⁶ Ibid, 60-61.

⁹⁷ Marijan Sivrić, „Hrvatske zastupnike biraju Bošnjaci i Srbi!“, *Slobodnadalmacija.hr*, 14. listopada 2000. godine, <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20001014/novosti1.htm>.

⁹⁸ Florian Bieber, *Croat Self-Government in Bosnia - A Challenge for Dayton?* (European Centre for Minority Issues, Brief #5, svibanj 2001. godine): 3-4.

⁹⁹ Tadić, *Ustavopravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog sporazuma do danas*, 63.

za zloupotrebu ove odluke. Od tada su se u nekoliko slučajeva pojedini bošnjački političari deklarirali kao „srpski“ ili „hrvatski“ kandidati prije izbora, te uz pomoć bošnjačkih glasova zauzimali pozicije u parlamentu koje su rezervirane za malobrojnije Hrvate i Srbe.¹⁰⁰

Izaslanici u Domu naroda su izvorno bili izabrani iz županijskih skupština, i većinski bošnjačke županije su birale bošnjačke izaslanike, a većinski hrvatske županije su birale hrvatske izaslanike, s brojem izaslanika jednog konstitutivnog naroda proporcionalnom broju pripadnika toga naroda u toj županiji.¹⁰¹ Čak i u većinski bošnjačkim županijama samo su Hrvati birali hrvatske izaslanike u Dom naroda, i obratno. Nakon Petritschevih amandmana, umjesto 30 Bošnjaka, 30 Hrvata i proporcionalnog broja „Ostalih“, bira se 17 Bošnjaka, 17 Hrvata, 17 Srba i 7 „Ostalih“ u Dom naroda.¹⁰² Tad je postalo još lakše za Bošnjake da izaberu Hrvate i Srbe u federalni Dom naroda, imajući u vidu da se je broj Hrvata u BiH skoro prepolovio. Konstitutivni status Srba, od kojih je svega par tisuća ostalo u Federaciji, pokazao se praktično besmislenim i kontraproduktivnim, jer ih je formalno stavio u „jednak“ položaj s Hrvatima i Bošnjacima u Federaciji, dok parlament Republike Srpske ima samo jedan dom i nema Dom naroda, iako ima uglavnom neefikasno Vijeće naroda koje nema političku težinu koju Dom naroda ima u Federaciji. Prema tome, trenutni sistem je izrazito asimetričan.

Ipak, prije nego što su svi ovi amandmani koje je donio visoki predstavnik Petritsch dodatno pogoršali hrvatski politički položaj, vrijedi se prisjetiti da su upravo Barryjevi amandmani uveli obvezu da se najmanje jedan izaslanik svakog od konstitutivnih naroda mora odabrati u svakoj županiji. Dok to također može izgledati kao doprinos nacionalnoj ravnopravnosti, u praksi znači da Bosansko-podrinjska županija u kojoj Bošnjaci čine 99 % stanovništva i u kojoj živi samo šačica Hrvata, bira jednog hrvatskog izaslanika u Domu naroda, dok Posavska županija u kojoj Hrvati čine više od dvije trećine stanovništva i u kojoj živi preko 30.000 Hrvata također bira samo jednog hrvatskog izaslanika u federalnom Domu naroda.¹⁰³ U stvarnosti, to znači da Bošnjaci mogu izabrati 6 hrvatskih izaslanika iz 5 županija s bošnjačkom većinom (Zeničko-dobojska županija odabire dva hrvatska izaslanika), dok bi u teoriji Hrvati mogli izabrati maksimalno 3 bošnjačka izaslanika iz 3 županije s hrvatskom većinom.¹⁰⁴ Ako uzmemo u obzir da nacionalni klub (hrvatski, srpski ili bošnjački) treba barem

¹⁰⁰ Ibid, 63.

¹⁰¹ Ibid, 60-62.

¹⁰² Ibid, 63.

¹⁰³ Zoran Krešić, “Iz Goražda se bira jedan Hrvat, kao i iz Posavine gdje ih je 588 puta više,” *www.vecernji.ba*, 23. rujna 2014. godine, <http://www.vecernji.ba/iz-gorazda-se-bira-jedan-hrvat-kao-i-iz-posavine-gdje-ih-je-588-puta-vise-962662>.

¹⁰⁴ Ivan Vukoja, “Primjeri ne-konstitutivnosti i ne-jednakopravnosti Hrvata u Federaciji BiH,” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, no. 16 (Ljeto 2013): 98-9.

dvije trećine glasova njegovih izaslanika u Domu naroda da donesu veto na zakon, to znači da Bošnjaci mogu izabrati jednu trećinu hrvatskih izaslanika u Domu naroda i spriječiti Hrvate da koriste veto, što se je i dogodilo u mandatu 2010 – 2014. godine.¹⁰⁵ U isto vrijeme, Hrvati ne mogu utjecati na bošnjački klub na bilo koji način, tako da oni do sada nisu ni pokušali to učiniti.¹⁰⁶ Veoma je važno podvući da je izvorno bila potrebna samo polovica izaslanika u klubu za veto, no to se je promijenilo 2002. godine Petritschevim amandmanima kada je ta vrijednost podignuta na dvije trećine.¹⁰⁷

To znači da je moguće da se u Federaciji, sukladno trenutnim važećim zakonima, oformi federalna Vlada bez hrvatskih predstavnika koji su izabrani glasovima većine Hrvata u FBiH. Ovo je drastično marginaliziralo Hrvate, ozbiljno ugrozivši njihova politička prava na federalnoj razini. Uzevši u obzir da preko 95 % Hrvata u Bosni i Hercegovini živi u Federaciji, to zapravo znači da Hrvati nemaju ista politička prava i da nisu ravnopravni s Bošnjacima i Srbima.¹⁰⁸

Kao protest protiv Barryjevih amandmana, samo dva tjedna nakon njihove implementacije, HDZ je kao glavna hrvatska stranka, koja je tada imala potporu skoro 90 % Hrvata, odlučio organizirati Hrvatski narodni sabor u Novom Travniku. Tijekom prvog zasjedanja, zastupnici su izabrali vodstvo Sabora, koje je uglavnom sačinjavalo vodstvo HDZ-a. Također, Sabor je donio odluku prema kojoj 11. studenog Hrvati neće samo glasati na izborima, nego također i na referendumu o tome da li podržavaju Hrvatski narodni sabor (HNS) kao najvišu instituciju Hrvata u BiH koja ima „hrvatski legitimitet.“ Preko 90 % hrvatskih glasača je odgovorilo afirmativno na ovo referendumsko pitanje.¹⁰⁹ HDZ je dobio skoro 90 % hrvatskih glasova na ovim izborima, i oni su osvojili 25 od 140 mjesta u Zastupničkom domu Federacije. HDZ je također pokušao odbaciti Barryjeve amandmane, ali njihovi napori nisu urodili plodom.

Alijansa za promjene je formirana 23. 1. 2001. godine kao koalicija deset stranaka koje su oformile vladu u Federaciji. Alijansa je primarno organizirana oko Socijaldemokratske partije (SDP), reformirane Komunističke partije Bosne i Hercegovine.¹¹⁰ SDP je uvijek imala

¹⁰⁵ Zoran Krešić, "Prije godinu dana srušen je Daytonski sporazum u FBiH," *www.vecernji.ba*, 16. ožujka, 2012. godine, <http://www.vecernji.ba/prije-godinu-dana-srusen-je-daytonski-sporazum-u-fbih-387787>.

¹⁰⁶ Tadić, *Ustavno-pravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog sporazuma do danas*, 62-63.

¹⁰⁷ Ivan Vukoja, "Izbori kao sredstvo diskriminacije Hrvata u BiH," *IDPI*, 9. listopada 2014. godine, <http://www.idpi.ba/izbori-kao-sredstvo-diskriminacije-hrvata/>.

¹⁰⁸ Ivan Vukoja, "Primjeri ne-konstitutivnosti i ne-jednakopravnosti Hrvata u Federaciji BiH," *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 16 (Ljeto 2013. godine): 93.

¹⁰⁹ Florian Bieber, *Croat Self-Government in Bosnia - A Challenge for Dayton?* (European Centre for Minority Issues, Brief #5, svibnja 2001. godine): 1-2.

¹¹⁰ "Bosnia's Alliance for (Smallish) Change," *International Crisis Group*, 2. kolovoz 2002. godine, <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/balkans/bosnia-herzegovina/132-bosnias-alliance-for-smallish-change.aspx>.

pretežno bošnjačko članstvo i birače, iako oni tvrde da su višenacionalna stranka.¹¹¹ SDP-u se je pridružila još jedna veća bošnjačka stranka, sedam manjih bošnjačkih stranaka i Nova hrvatska Inicijativa (NHI), izrazito mala hrvatska stranka. NHI je osvojio malo više od 1 % od ukupnog broja glasova u Federaciji i imao je samo dva zastupnika u Zastupničkom domu, u kontrastu na HDZ-ovih 18 % glasova i 25 zastupnika.¹¹² HDZ i većina Hrvata su smatrali da je nova vlada formirana bez stranaka koje imaju većinsku hrvatsku potporu, i da kao takva nije legitimna te da ne može predstavljati Hrvate. Očigledno, skoro 90 % Hrvata i njihova izborna volja su bili ignorirani, i HDZ-ov odgovor oličen najprije u formiranju HNS-a je mnogima izgledao drastično, ali je to bio iznuđen pokušaj zaštite političke volje Hrvata u Bosni i Hercegovini.

Nezadovoljan Barryjevim amandmanima, zatvaranjem Erotel-a i novom vladom koja nije imala legitimnu hrvatsku potporu, kao i općenito situacijom u Federaciji, Hrvatski narodni sabor je osnovao međuopćinsko vijeće koje se je sastojalo od općina u Federaciji s hrvatskom većinom.¹¹³ Te općine su odlučile da se odluke nove vlade Federacije BiH neće poštivati na njihovom teritoriju.¹¹⁴ Predsjednik HDZ-a i novoizabrani hrvatski član Predsjedništva Bosne i Hercegovine Ante Jelavić je 27. 3. 2001. godine pozvao bivše pripadnike HVO-a koji su tada služili u zajedničkoj hrvatsko-bošnjačkoj vojsci Federacije da odbiju poslušnost federalnoj Vladi i polože odanost Hrvatskom narodnom saboru.¹¹⁵ Političari u Sarajevu ili u bošnjačkim županijama i općinama nisu mogli sami učiniti ništa da ukinu Samoupravu bez započinjana još jednog rata i krvoprolića koje bi taj rat donio. Bilo kakva njihova vojna akcija nije bila realna opcija.

Pod pritiskom međunarodne zajednice, Samouprava je prestala postojati 6. 10. 2001. godine, označivši novu eru za Hrvate u Bosni i Hercegovini, eru u kojoj su Hrvati izgubili najveći dio političke moći i političku jednakost s Bošnjacima u Federaciji. Akcije međunarodne zajednice, visokog predstavnika i federalne Vlade u Sarajevu su ekonomski paralizirale institucije koje su vodile Samoupravu i tako dovele do kraja njenog postojanja. Među tim akcijama Samoupravu su najteže pogodili otkazi nadzornim odborima javnih poduzeća koja su bila lojalna Samoupravi i uništenje Hercegovačke banke.

Hercegovačka banka je procesirala preko trećine svih transakcija u Federaciji i bila je većinski hrvatska banka s bliskim vezama s HDZ-om i

¹¹¹ Ivan Vukoja, "Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava," *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 15 (Proljeće 2011. godine): 85.

¹¹² "Rezultati Izborâ 2000 Federacija," *Izbora.ba*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <https://www.izbora.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/2000gen/fbihhor-eng.pdf>.

¹¹³ Za kartu koja prikazuje područje pod Hrvatskom Samoupravom, pogledajte Kartu 4 u Dodacima.

¹¹⁴ Florian Bieber, *Croat Self-Government in Bosnia - A Challenge for Dayton?* (European Centre for Minority Issues, Brief #5, svibanj 2001): 2.

¹¹⁵ *Ibid.*, 8.

Samoupravom. Jedinice SFOR-a su 6. 4. 2001. godine ušle u banku, raznijejele sefove i zaplijenile svu opremu i novac.¹¹⁶ Desetine tisuća Hrvata su izgubile svoju životnu uštedevinu i par tisuća hrvatskih tvrtki je izgubilo svoj kapital.¹¹⁷ Najveći broj Hrvata je bio šokiran ovim događajem, koji je još više produbio nepovjerenje u nakane međunarodne zajednice u BiH, koje je još prisutno i danas.¹¹⁸ Bez financijskih resursa i potpore koje je pružala ova banka, Hrvatska Samouprava je ubrzo prestala funkcionirati. Lider HDZ-a i Samouprave, Ante Jelavić, koji je bio i hrvatski član Predsjedništva Bosne i Hercegovine, je uklonjen sa svoje funkcije u Predsjedništvu u ožujku 2001. godine odlukom Visokog predstavnika, bez obzira na to što je bio demokratski izabran i što je dobio nadmoćnu većinu hrvatskih glasova na prethodnim izborima.¹¹⁹

Umjesto Jelavića kao član predsjedništva BiH u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine je izabran Jozo Križanović, član SDP-a, većinski bošnjačke stranke koja je dobila veoma malo hrvatskih glasova. On je dobio samo 6 od 42 glasa u parlamentu, a samo dvoje zastupnika koji su glasali za njega su bili Hrvati.¹²⁰ Jelaviću je također bilo zabranjeno biti na bilo kojoj javnoj funkciji ili se baviti političkim aktivnostima do 2009. godine i on se je odselio u Republiku Hrvatsku gdje i danas živi. Veliki broj Hrvata je bio bijesan zbog ovih odluka, kao i demoraliziran zbog neuspjeha Hrvatske samouprave, od čije propasti je njihova politička pozicija postajala sve lošija svake godine. Hrvati su društveno i politički marginalizirani odlukama i amandmanima visokih predstavnika, koje su često politički zloupotrebljavane od strane političkih predstavnika Bošnjaka u Federaciji.

Visoki predstavnici nisu nužno imali maliciozne namjere prema Hrvatima, niti su Srbi i Bošnjaci uvijek bili zadovoljni svim njihovim odlukama. Odluke OHR-a su, barem službeno, primarno utemeljene na pretpostavci da će, ako OHR umanjiti politička prava sva tri konstitutivna naroda i potiče stvaranje bosanskog supra-identiteta, tri nacije u Bosni i Hercegovini napokon preći preko svojih razlika, ostaviti prošlost i njeno politiziranje i prihvatiti zapadnjački tip multikulturalizma tijekom tog procesa. Cilj ovih odluka je službeno bilo stvaranje centraliziranije i nominalno stabilnije Bosne i Hercegovine. Uslijed političkih realnosti bosanskohercegovačkog političkog i socijalnog života, ove odluke su,

¹¹⁶ "Kako je uništena Hercegovačka banka?," *Hrvatski medijski servis*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine., <http://hms.ba/cetrnaesta-obljetnica-brutalnog-upada-u-hercegovacku-banku/>.

¹¹⁷ Korisnici ove banke nikada nisu dobili nazad svoje uštedevine i mnogi od njih, uključujući i mog oca, su se prestali nadati da bi jednog dana mogli dobiti novčanu nadoknadu.

¹¹⁸ Zoran Krešić, "Uništenje Hercegovačke banke bilo je projekt slamanja Hrvata," *www.vecernji.ba*, 7. travanj 2011. godine, <http://www.vecernji.ba/unistenje-hercegovacke-banke-bilo-je-projekt-slamanja-hrvata-273859>.

¹¹⁹ "PETRITSCH SMIJENIO ANTU JELAVIĆA," *HRT*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine., <http://www.hrt.hr/arhiv/2001/03/07/HRT0050.html>.

¹²⁰ Vlado Bogut, "Potpora Hrvatskom narodnom saboru BiH," *Slobodnadalmacija.hr*, 31. ožujka 2001. godine, <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20010331/herceg-bosna.htm>.

međutim, često zloupotrijebljene od strane bošnjačkih elita u Federaciji. Zbog njihove brojnosti i prirode amandmana na Izborni zakon, Bošnjaci su, i to ne samo najmoćniji političari već i dio birača, uzurpirali hrvatska politička prava i pozicije u Federaciji. Treba se nadati da će OHR ubrzo uvidjeti da se samo kroz decentralizaciju, primjenu temeljnih principa federalizma i iskreno poštivanje kolektivnih političkih prava može napraviti napredak u Bosni i Hercegovini. Liberalno-demokratski model unitarne države ne može funkcionirati u višenacionalnoj državi kao što je Bosna i Hercegovina, o čemu svjedoče i primjeri nedvojbena demokratskih, a istovremeno identitetski heterogenih država kao što su npr. Belgija i Švicarska.

Analiza amandmana na Ustav Federacije BiH

Federalni ustav je između 1994. i 2008. godine izmijenjen 109 puta, i oko dvije trećine tih amandmana su bile jednostavno nametnute od strane OHR-a, dok je tek jedna trećina prošla kroz regularnu proceduru u Parlamentu Federacije BiH.¹²¹ Mnogi od ovih amandmana su smanjili hrvatska politička prava i doveli Hrvate do današnje pozicije u kojoj su oni postali građani drugog reda. Današnji Ustav Federacije je skoro neprepoznatljiv u usporedbi s izvornim sporazumom potpisanim u Washingtonu koji je zaustavio hrvatsko-bošnjački sukob. Malo je vjerojatno da bi političko vodstvo Hrvata prihvatilo Washingtonski sporazum da su znali u kojoj će mjeri federalni ustav biti izmijenjen.¹²² Na primjer, izvorni Washingtonski sporazum, koji sadrži Ustav Federacije, je također odredio da se Republika Hrvatska i Federacija BiH mogu združiti u konfederaciju, što bi bosanskohercegovačkim Hrvatima omogućilo da se neizravno pridruže Republici Hrvatskoj kroz konfederaciju.¹²³ Međutim, ovo nikada nije realizirano, i česti su stavovi da su Hrvati izigrani i prinuđeni potpisati sporazum s obećanjem koje međunarodna zajednica nikada nije očekivala da će biti implementirano.

Nadalje, dodavanje Srba kao konstitutivnog naroda u Federaciji nije samo otvorilo prostor za političke manipulacije kao što je biranje srpskih predstavnika od strane bošnjačkih stranaka i birača, nego je i veoma apsurdno.¹²⁴ Srbi nisu preko svojih političkih predstavnika sudjelovali u stvaranju Federacije i srpsko vodstvo u BiH je zapravo ratovalo protiv Federacije do Dejtonskog sporazuma. Izvorna Federacija je trebala biti veća (58 % teritorije BiH, u usporedbi s današnjih 51 %) i trebala je sadržavati hrvatske nacionalne prostore na sjeveru Bosne (Posavina).¹²⁵

Županije su izvorno imale veću autonomiju nego danas. Prema izvornom Ustavu županije su imale nadležnost nad policijom, obrazovanjem, kulturom, porezima, energetikom, javnim službama,

¹²¹ Mato Tadić, *Ustavnopravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog sporazuma do Danas*, 159.

¹²² Ibid, 29.

¹²³ Ibid, 11.

¹²⁴ Ibid, 27.

¹²⁵ Ibid, 29.

upravljanjem zemljištem i medijima, kao i većinom zakonodavnih ovlasti.¹²⁶ Neke od ovih nadležnosti su prenesene na federalnu razinu, a neke od federalnih nadležnosti su prenesene na državnu razinu, čemu su se Hrvati i Srbi gotovo uvijek protivili. Na primjer, čak i danas postoji neustavno Ministarstvo obrazovanja na federalnoj razini koje je kreirao OHR, iako je Ustavni Sud odlučio da je obrazovanje u nadležnosti županija, u nekim slučajevima čak i općina, kao u slučaju većinski hrvatskih općina (Žepče, Usora) u većinski bošnjačkim županijama.¹²⁷ Nadalje, vanjska politika, obrana i carina su originalno bili u nadležnosti entiteta, ali su poslije prebačeni na državnu razinu.¹²⁸ Ovo je ponovno stvorilo strah od daljnje centralizacije ne samo cijele države, nego i same Federacije koja vrlo lako može postati *de facto* bošnjački entitet umjesto hrvatsko-bošnjačkog entiteta ako županije izgube svoje izvorne ovlasti i funkcije.

Kao što sam objasnio ranije, broj mjesta u federalnom Domu naroda je smanjen, protivno hrvatskoj volji. Dom naroda, jedina institucija u kojoj su Hrvati mogli braniti svoje nacionalne interese, toliko je promijenjen da danas Bošnjaci mogu lako spriječiti Hrvate u upotrebi veta kroz odabir 6 od 17 hrvatskih izaslanika, pretvarajući time Federaciju BiH *de facto* u bošnjački entitet u kome Hrvati nemaju političku ravnopravnost. U najbizarnijoj epizodi moderne bosanskohercegovačke povijesti, u ožujku 2011. godine, Predsjednik Federacije i njegovi zamjenici su izabrani u Domu naroda iako su imali potporu samo 5 izaslanika u Klubu Hrvata, premda Ustav jasno propisuje da je potrebna barem jedna trećina glasova iz svakog kluba u Domu naroda da bi se izabrao Predsjednik i njegovi zamjenici.¹²⁹ Ova odredba je i donesena da bi se spriječio izbor Predsjednika i potpredsjednika ako oni nemaju potporu barem trećine izaslanika svih konstitutivnih naroda u Domu naroda. Svatko s čak i najelementarnijim matematičkim znanjem može jednostavno izračunati da je najmanje jedna trećina od 17 šest, a ne pet.

Hrvatski politički predstavnici su se žalili Središnjem izbornom povjerenstvu koje je proglasilo ovaj izbor Predsjednika Federacije neustavnim. Ipak, iz samo njemu znanih razloga, visoki predstavnik Inzko je jednostavno suspendirao tu odluku i dopustio formiranje federalne vlade 2011. godine koja nije bila samo bez većinske hrvatske potpore i legitimiteta, nego je čak bila i neustavna.¹³⁰ Poslije tih događaja Hrvati su počeli koristiti slogan "5≠17/3" kao znak protesta protiv visokog predstavnika Inzka i nelegitimne federalne vlade, pokazujući negodovanje

¹²⁶ Ibid, 56.

¹²⁷ Ibid, 58.

¹²⁸ Ibid, 60.

¹²⁹ Ibid, 79.

¹³⁰ "Inzkova odluka o suspendiranju odluka CIK-a o konstituiranju Vlasti u FBiH," *Radio Slobodna Evropa*, 28. ožujka 2011. godine, <http://www.slobodnaevropa.org/content/backgroundunderfullpage/3539560.html>.

postavljanjem znakova s ovim matematičkim izrazom u Mostaru 25. 11. 2013. godine na službeni dan državnosti Bosne i Hercegovine koji često nije obilježivan od strane Hrvata u Bosni i Hercegovini.¹³¹

Izvorno, federalna vlada je imala 11 ministarstava, 4 ministra bez portfelja, predsjednika i njegovog zamjenika koji je bio jedan od ministara i koji je morao biti Hrvat ako je predsjednik Bošnjak, i obratno.¹³² Bošnjaci su imali 7 ministarstava i 3 ministra bez portfelja, dok su Hrvati imali 5 ministarstava i 1 ministra bez portfelja. Također, svaki ministar je imao zamjenika koji je morao biti iz drugog konstitutivnog naroda, što je uglavnom omogućavalo uspješno sprečavanje ministara koji pripadaju većinskoj naciji da donose odluke koje bi mogle biti štetne za drugi narod. No, sve se je to promijenilo amandmanima kojim su Srbi postali konstitutivni narod u Federaciji. Danas, federalna vlada ima 16 ministarstava, od kojih 8 pripada Bošnjacima, 5 Hrvatima i 3 Srbima. Također, pozicije zamjenika ministara su ukinute. Ovo je loše za Hrvate koji više ne mogu provjeravati i kontrolirati odluke brojnijih bošnjačkih ministara.¹³³ Nadalje, dok su ranije odluke vlade donošene konsenzusom kojeg su trebali odobriti i Hrvati i Bošnjaci u njenom sastavu, nakon amandmana OHR-a vlada treba samo potporu polovice od ukupnog broja ministara da donesu odluku. U praksi to znači da ministri Bošnjaci mogu donositi odluke čak i ako hrvatski i srpski ministri ne podupiru te odluke.¹³⁴ Također, srpski ministri su često izabrani iz bošnjačkih i „pro-bosanskih“ stranaka, što još više pojačava bošnjačku moć u izvršnoj grani vlasti Federacije.

Još više zabrinjava da čak i Ustavni sud nije imun na političke manipulacije i nadglasavanja koja su nusprodukt OHR-ovih amandmana. Suci federalnog Ustavnog suda su izabrani običnom većinom u Domu naroda, što znači da hrvatski suci mogu biti izabrani bez ikakve potpore stranaka za koje glasa većina Hrvata zbog činjenice da bošnjačke stranke ne kontroliraju samo Klub Bošnjaka, nego veoma često i Klub Srba i Klub Ostalih, osiguravajući tako veliku većinu u ovom domu.¹³⁵ Također, federalni Ustavni sud danas, nakon amandmana, ima devet članova i potrebno je samo pet glasova da se prihvati ili odbije odluka. Po tim amandmanima od devet sudaca, barem dvojica moraju biti Hrvati, dvojica Srbi, dvojica Bošnjaci i jedan Ostali. To znači da je moguće od četiri bošnjačka suca, koji s jednim „Ostalim“, koji je obično izabran od strane političkih predstavnika Bošnjaka u Parlamentu,

¹³¹ “U Mostaru poručuju: 5 nije trećina od 17”, *Nezavisne novine*, 25. studenog 2013. godine, <http://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/U-Mostaru-porucuju-5-nije-trecina-od-17-219602.html>.

¹³² Mato Tadić, *Ustavno-pravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog sporazuma do danas*, 31.

¹³³ *Ibid*, 82.

¹³⁴ *Ibid*, 82.

¹³⁵ *Ibid*, 98.

formirati većinu (pet od devet) u Ustavnom sudu.¹³⁶ To znači da se hrvatska politička volja i interesi mogu ne samo ignorirati u zakonodavnoj i izvršnoj grani vlasti u Federaciji, nego i u sudskoj grani. Važno je naglasiti da su od 34 suca u Vrhovnom sudu u ožujku 2012. godine samo trojica sudaca bili Hrvati, što također ilustrira kako su hrvatski interesi u opasnosti.¹³⁷

Nadalje, veoma je čudno to što su sve pozicije u javnim institucijama koje su definirane nacionalnim kvotama, te podrazumijevaju rezervirana mjesta za pripadnike određenih konstitutivnih naroda, zapravo određene po popisu stanovništva iz 1991. godine. Uzimajući u obzir koliko se je drastično promijenila nacionalna karta Bosne i Hercegovine uslijed posljedica rata, u praksi su neki „hrvatski službenici“ izabrani u mjestima gdje su Hrvati etnički očišćeni tijekom rata i gdje se nisu vratili u velikom broju.¹³⁸ Također, dvije „miješane županije“ su uživale posebna prava i zakone, s ciljem zaštite i Hrvata i Bošnjaka u ovim županijama od dominacije drugog konstitutivnog naroda. Kroz amandmane su ovi specijalni statusi poništeni, što je zabrinjavajuće zbog lošeg položaja Hrvata u Županiji Središnja Bosna gdje je omjer Hrvata i Bošnjaka bio oko 1:1, a danas je bliži 1:1,5 u korist Bošnjaka, zahvaljujući tome što se mnogi Hrvati nisu mogli ili nisu željeli vratiti svojim kućama nakon kraja rata.¹³⁹

Napokon, na federalnoj razini grad Mostar, grad s najvećim brojem Hrvata u BiH i njihov kulturni i akademski centar, ima posebni status kojeg je nametnuo OHR. Izborni zakon je podijelio Mostar u 7 izbornih jedinica, 3 s hrvatskom većinom, 3 s bošnjačkom većinom i jednu jedinicu u središtu grada kojom također brojčano dominiraju Bošnjaci, ali ne mogu iz nje birati svoje predstavnike u Gradskom vijeću koje ostali građani biraju iz svojih izbornih jedinica, već samo mogu glasovati za vijećnike koji se biraju s zbirnih izbornih lista na razini cijelog grada. Svaka od šest jedinica koje izravno biraju predstavnike (dakle sve osim Središnje zone) bira po tri predstavnika, iako jedna od jedinica s hrvatskom većinom ima četiri puta veći broj stanovnika nego jedna od izbornih jedinica s bošnjačkom većinom.¹⁴⁰ Ovo je posebno problematično zato što Travnik, sjedište druge miješane županije i također značajno mjesto tijekom hrvatsko-bošnjačkog rata nema takav niti sličan specijalni status uslijed čega su Hrvati nezadovoljni pozicijom Mostara, kojeg oni vide kao svoj glavni grad u Bosni i Hercegovini.¹⁴¹

Unatoč opisanoj neprihvatljivoj političkoj poziciji Hrvata u Federaciji, njihova pozicija na državnoj razini nije toliko loša i oni u principu imaju ista prava kao i druga dva konstitutivna naroda, osim u slučaju Izbornog

¹³⁶ Ibid, 103.

¹³⁷ Ibid, 108.

¹³⁸ Ibid, 119.

¹³⁹ Ibid, 142.

¹⁴⁰ Ibid, 147.

¹⁴¹ Ibid, 153.

zakona u segmentu kojim se regulira izbor članova Predsjedništva, a koji je omogućio bošnjačkim političarima i glasačima zloupotrebu ovog zakona i izbor hrvatskog člana Predsjedništva čak dva puta, što je i tema mojeg sljedećeg poglavlja. Osim toga, drugi problem na državnoj razini je to što je izvorna dejtonska Bosna i Hercegovina bila manje centralizirana. Danas Bošnjaci, koji po rezultatima najnovijeg popisa čine nešto više od polovice stanovništva, uglavnom žele centraliziraniju Bosnu i Hercegovinu. Takvom centraliziranom BiH bi lako mogla dominirati bošnjačka politička volja zbog njihove brojnosti. Na primjer, prema istraživanju provedenom 2010. godine više od 80 % Bošnjaka podržava centraliziranu državu bez entiteta i županija.¹⁴² U kontrastu, 70 % Hrvata podupire rješenje s tri entiteta, dok 80 % Srba podupire secesiju Republike Srpske i njenu uniju sa Srbijom.¹⁴³

Dejtonski mirovni sporazum ima samo jedan amandman, a sve dodatne ovlasti koje je državna razina preuzela od entiteta nije dobila kroz ustavne reforme nego kroz odluke OHR-a.¹⁴⁴ Ovo stavlja Bosnu i Hercegovinu u čudnu poziciju u kojoj je trenutno postojeća državna struktura neustavna, a jedan primjer toga je postojanje državnog Ministarstva obrane i državne vojske, koja je zamijenila entitetske vojske predviđene Aneksom 4 Dejtonskog sporazuma.¹⁴⁵ Ipak, pravi problem za Hrvate leži u Federaciji, zato što su oni na ovoj razini izgubili najveći dio svojih političkih prava, dok su izgubili samo dio prava na državnoj razini.

Kada se izvorni Washingtonski sporazum na koji su politički predstavnici Hrvata pristali uspoređi s trenutnim stanjem u Federaciji, razlike su izrazite. U periodu između 2002. i 2006. godine, u kome je donesen najveći broj amandmana kojima su politička prava Hrvata ozbiljno ugrožena, Hrvati nisu pokušali pokrenuti još jednu borbu za samoupravo zato što su stranke koje su uživale potporu apsolutne većine hrvatskih birača bile dio vlade. Novi, još teži krizni period za Hrvate je počeo s izborima 2006. godine kada su njihova biračka prava bila u tolikoj mjeri prekršena da su Bošnjaci uspjeli izabrati i bošnjačkog i hrvatskog člana tročlanog Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Isti scenarij se je ponovno dogodio 2010. godine kada su bošnjačke stranke uzurpirale svu vlast na federalnoj razini, a nešto slično se je pokušalo i 2014. godine kada neke bošnjačke stranke i dio njihovih birača nisu uspjeli u izboru hrvatskog člana Predsjedništva zbog razloga kojih ću objasniti u sljedećim poglavljima ove knjige.

¹⁴² "Neizvjesna budućnost BiH: tri naroda - tri vizije," *Index.hr*, 29. ožujka, 2010. godine, <http://www.index.hr/vijesti/clanak/neizvjesna-buducnost-bih-tri-naroda-tri-vizije/483373.aspx>.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Mato Tadić, *Ustavno-pravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog sporazuma do danas*, 153.

¹⁴⁵ Ibid, 221.

Fenomen Željko Komšić

Izbori održani 1. 10. 2006. godine su obilježeni kontroverzom o kojoj se još uvijek često diskutira, i koja je pokazala da Hrvati nemaju odgovarajuću zaštitu i zakone koji bi im omogućili da izaberu vlastite političke predstavnike. Na tim izborima Željko Komšić je izabran kao hrvatski član bosanskohercegovačkog Predsjedništva koje se po Ustavu sastoji od tri člana: jednog predstavnika Hrvata izabranog u Federaciji, jednog predstavnika Bošnjaka također izabranog u Federaciji, i jednog predstavnika Srba izabranog u Republici Srpskoj. Komšić, koji je po nacionalnoj pripadnosti Hrvat iz Sarajeva i visoko odlikovani vojnik ABiH, je bio nominiran od strane Socijaldemokratske partije (SDP). Socijaldemokratska partija je, kao što je već istaknuto, reformirana bosanskohercegovačka Komunistička partija iz doba Jugoslavije, i kao takva je nominalno stranka ljevice, dok su većina ostalih stranaka u BiH stranke desnice i desnog centra. Ipak, iako je SDP također nominalno višenacionalna „bosanska“ stranka,¹⁴⁶ velika većina njenih članova i glasača su Bošnjaci.

U analizi izbora održanih 2010. godine sociolog Ivan Vukoja je procijenio da SDP ima potporu od oko 1,5 % srpskih birača, 2,5 % hrvatskih birača i visokih 27,5 % potpore bošnjačkih birača u BiH.¹⁴⁷ Ovo pokazuje da iako SDP promovira ideje unitarne BiH bez nacionalnih podjela i tvrdi da nije bošnjačka stranka, blizu 90 % njihovih glasača su Bošnjaci i da SDP nema veliku potporu glasača druga dva konstitutivna naroda. Prijedlozi o ustroju BiH koje promovira SDP uglavnom se svode na model unitarne države koja bi funkcionirala kao tipična demokracija u većini europskih nacionalnih država, i zbog toga se velika većina Hrvata i Srba boji da bi ih u takvoj državi brojniji Bošnjaci nadglasali i izabirali njihove

¹⁴⁶ “Bosanska”, “građanska” ili ponekad “patriotska” stranka je kolokvijalni izraz u bosanskohercegovačkom političkom životu za stranke koje podupiru ideju unitarne BiH i odbijaju podjele koje se baziraju na nacionalnoj pripadnosti. SDP je najistaknutiji primjer takve stranke. Takve stranke žele da se bosanskohercegovački građani počnu izjašnjavati kao Bosanci umjesto kao Bošnjaci, Hrvati i Srbi da bi se tako nadišle podjele u društvu. Zbog posebnog mjesta kojeg konstitutivni narodi zauzimaju u političkom životu Bosne i Hercegovine, ovaj poziv za unitarnu BiH je problematičan i može se lako zloupotrijebiti da se promoviraju bošnjačke nacionalističke ideje prerusene kao pro-unitarne i pro-liberalne ideje.

¹⁴⁷ Ivan Vukoja, “Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava,” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 15 (Proljeće 2011): 84-5.

predstavnik, kao što se dogodilo u slučaju Komšića 2006. i 2010. godine. Vukoja također tvrdi da je unitaristička politika SDP-a zapravo bošnjačka nacionalistička politika stvaranja unitarne države kojom bi Bošnjaci dominirali, zamaskirana kao pro-bosanska i liberalna opcija koja gleda preko nacionalnih podjela.¹⁴⁸

Na izborima 2002. godine hrvatski član predsjedništva Dragan Čović je dobio blizu 115.000 glasova, ili skoro 62 % svih hrvatskih glasova u Bosni i Hercegovini od oko 187.000 glasova za hrvatskog člana Predsjedništva.¹⁴⁹ 2006. godine Komšić je dobio oko 116.000 glasova, ili malo manje od 40 % svih glasova za hrvatskog člana Predsjedništva.¹⁵⁰ HDZ-ov kandidat je osvojio 77.000 glasova, a kandidat HDZ-a 1990, stranke koja je formirana 2006. godine od strane bivših članova HDZ-a, je osvojio malo više od 53.000 glasova.¹⁵¹ Skupa s drugim kandidatima, preko 293.000 glasača je glasovalo za hrvatskog člana Predsjedništva. To je oko 106.000 više glasova nego 2002. godine, što je pokrenulo raspravu od kuda su svi ti glasovi došli.

Važno je spomenuti da su drugi hrvatski kandidati osvojili najviše glasova u svim općinama s hrvatskom većinom, dok je Komšić osvojio najviše glasova u samo dvije općine u cijeloj BiH.¹⁵² Prva od njih je većinski srpska općina Bosansko Grahovo u zapadnoj Bosni koja ima oko 2.500 stanovnika, dok je druga Gračanica, općina u sjevernoj Bosni s većinski bošnjačkim stanovništvom. U ovoj općini, koja ima oko 45.000 stanovnika od kojih su gotovo svi Bošnjaci, živi samo 72 Hrvata ili 0,2 % stanovništva.¹⁵³ Kada se ovo uzme u obzir, postaje jasno da je Komšić dobio većinu glasova od strane bošnjačkih a ne hrvatskih glasača, iako je izabran kao hrvatski član Predsjedništva. Ironično, neki zapadni novinari koji nisu dovoljno upoznati sa složenom političkom situacijom u BiH su slavili Komšićevu pobjedu kao znak nade za post-nacionalnu Bosnu i Hercegovinu, ne obraćajući pozornost na činjenicu da je pravo Hrvata da izaberu svog člana Predsjedništva uzurpirano od strane brojnijih Bošnjaka.¹⁵⁴

¹⁴⁸ Ibid, 86.

¹⁴⁹ "Rezultati Izbor 2002 Predsjedništvo," *Izbora.ba*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <https://izbori.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/Rezultati2002/Puni/PredsjednistvoBiH.pdf>.

¹⁵⁰ "PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2006." *Izbora.ba*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, https://www.izbori.ba/rezultati/konacni/predsjednistvo_bih/Predsjednistvo.asp?nivo=702&nivo1=701.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Za vizualnu reprezentaciju pogledajte Kartu 5 u Dodacima. Također, treba usporediti općine u kojima su Hrvati većina s izbornim rezultatom da bi shvatili koliko je hrvatska izborna volja ignorirana i utišana.

¹⁵³ POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA, pristupljeno 19. 8. 2016. godine, <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvoizdanje.pdf>.

¹⁵⁴ Peter Lippman, "Washington Report on Middle East Affairs - Bosnia's 'Historic' Elections: The Usual Tensions, Plus a Seed of Hope," *Washington Report on Middle East Affairs*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://www.wrmea.org/2006-december/bosnias-historic-C%29D-elections-the-usual-tensions-plus-a-seed-of-hope.html>.

Izborna manipulacija je bila još očitija nakon izbora održanih 3. 10. 2010. godine. Komšić je ponovno bio kandidat za hrvatskog člana Predsjedništva i na ovim izborima je osvojio nevjerojatnih 337.000 glasova, ili 60 % svih glasova za ovu dužnost.¹⁵⁵ HDZ-ova kandidatkinja Borjana Krišto je osvojila 110.000 glasova, dok su drugi hrvatski kandidati skupa osvojili oko 110.000 glasova.¹⁵⁶ To znači da je više od 557.000 glasača u Federaciji glasalo za hrvatskog člana Predsjedništva. Za usporedbu, svi bošnjački kandidati su osvojili oko 466.000 glasova, ili oko 90.000 glasova manje nego hrvatski kandidati.¹⁵⁷ Uzimajući u obzir da su Bošnjaci više nego tri puta brojniji od Hrvata u Federaciji BiH, očito je da svih 557.000 glasova za hrvatskog člana Predsjedništva nisu mogli biti glasovi hrvatskih glasača. Također, po rezultatima popisa manje od 500.000 Hrvata živi u Federaciji.¹⁵⁸ To znači da čak kada bi svi Hrvati koji mogu glasati izašli na izbore (što nije vjerojatno, jer je broj hrvatskih glasača koji izlaze na izbore u Federaciji obično između 180.000 i 220.000), još uvijek ostaje pitanje od kuda je došlo preostalih 200.000 glasova. Odgovor na ovo pitanje je veoma lagan kada analiziramo općine u kojima je Željko Komšić osvojio većinu glasova.

Komšić nije osvojio najviše glasova niti u jednoj općini u Federaciji koja ima hrvatsku većinu, dok je dobio većinu glasova u mnogo općina u BiH koje imaju bošnjačku većinu.¹⁵⁹ Na primjer, u Kalesiji, općini od oko 33.000 stanovnika, Komšić je osvojio preko 7.000 glasova. U isto vrijeme, svi drugi hrvatski kandidati su skupa u toj općini dobili 33 glasa.¹⁶⁰ Više od 97 % stanovništva Kalesije čine Bošnjaci, i samo 20 Hrvata živi u toj općini (ili manje od 0,1 %).¹⁶¹ Čak i ako bi se analiza ograničila na ovu općinu, uz razmatranje ranije iznesenih informacija očito je da je Komšić dobio izbore zahvaljujući bošnjačkim glasovima. Procijenjeno je da je od ukupno 337.000 glasova koje je Komšić dobio na izborima 2010. godine samo 4.500 glasova došlo od strane Hrvata, što je samo malo više od 1,3 % svih glasova koje je Komšić dobio.¹⁶² Kada uzmemo u obzir da to znači da je Komšić dobio samo 2,3 % svih hrvatskih glasova, postaje očito da je

¹⁵⁵ "PREDSJEDNIŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2010," *Izbori.ba*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://izbori.ba/Finalni2010/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA, pristupljeno 19. 8. 2016. godine, <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvoIzdanje.pdf>.

¹⁵⁹ Pogledajte Kartu 6 u Dodacima.

¹⁶⁰ Ivan Vukoja, "Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava," *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 15 (Proljeće 2011): 90.

¹⁶¹ POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA, pristupljeno 19. 8. 2016. godine, <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvoIzdanje.pdf>.

¹⁶² Ivan Vukoja, "Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava," *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 15 (Proljeće 2011): 87.

on izabran bez potpore Hrvata u Bosni i Hercegovini, i zbog toga nema legitimitet da predstavlja Hrvate u Predsjedništvu, iako je izabran legalno, prema trenutno važećim izbornim zakonima.¹⁶³ Komšić je zapravo postao simbol nejednakosti Hrvata u Bosni i Hercegovini i njihove političke neravnopravnosti u usporedbi s Bošnjacima i Srbima.

Važno je napomenuti da Komšić nije jedini hrvatski predstavnik koji je izabran bez većinske hrvatske političke potpore. U Republici Srpskoj, koja ima srpskog entitetskog predsjednika i hrvatskog i bošnjačkog dopredsjednika, 2010. godine je Emil Vlajki izabran za hrvatskog dopredsjednika s 6.000 glasova, od kojih je većina bila od strane nehrvata.¹⁶⁴ To je bilo oko 500 glasova više od sljedećeg hrvatskog kandidata s najviše glasova i Vlajki je postao dopredsjednik Republike Srpske, bez obzira na činjenicu da nije imao hrvatski legitimitet i nije bio izabran glasovima Hrvata. Ipak, ovo se dogodilo na entitetskoj razini a ne na državnoj, pa je slučaj Željka Komšića važniji od Vlajkijevog slučaja zbog toga što 95 % Hrvata žive u Federaciji gdje se biraju i hrvatski i bošnjački član Predsjedništva BiH.¹⁶⁵ Također, čak i neki bošnjački diplomati poput Nerkeza Arifhodžića se službeno deklariraju kao Hrvati da bi dospjeli na diplomatske pozicije rezervirane za Hrvate, a u pitanju je jedna trećina diplomatskih pozicija u BiH, što pokazuje koliko je lako manipulirati sustavom i uzurpirati prava Hrvata.¹⁶⁶

Problem Komšićeva izbora nije samo u činjenici da on je on izabran bez hrvatske potpore, nego i način na koji je legalnost i legitimnost njegova izbora bila diskutirana u bosanskohercegovačkoj akademskoj zajednici. Na primjer, Eldar Sarajlić, mladi ali ugledni bosanskohercegovački politolog, je tvrdio da se izbor gospodina Komšića može vidjeti kao pozitivan trend, jer je on izabran od strane bosanskohercegovačkih građana koji su odbili nacionalne podjele, a Sarajlić nije jedini koji podupire takav argument.¹⁶⁷ Smatram da je takav argument ili naivan ili veoma ciničan, zbog povijesti i prirode Bosne i Hercegovine kao višenacionalne zemlje. Sarajlić sugerira da svatko ima pravo izabrati kojoj naciji pripada i da nitko nema pravo reći Komšićevim glasačima da oni ne mogu biti pripadnici hrvatske nacije u Bosni i Hercegovini.¹⁶⁸

Držim da je Sarajlićev argument odličan primjer demagogije koja nastaje kada se složena politička situacija, kao što je izbor Željka Komšića,

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Ivan Vukoja, "Primjeri ne-konstitutivnosti i ne-jednakopravnosti Hrvata u Federaciji BiH," *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br.16 (Ljeto 2013): 96.

¹⁶⁵ Ibid, 93.

¹⁶⁶ Valentino Grbavac, "Je Suis Šušnjar," *Dnevnik.ba*, 1. ožujka. 2015. godine, <http://dnevnik.ba/kolumna/je-suis-susnjar/9537>.

¹⁶⁷ Ivan Vukoja, "Liberalni etnonacionalizam i multikulturalno građanstvo nasuprot liberalnom fundamentalizmu i mitu o etnokulturnoj neutralnosti," *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 14 (Proljeće 2010): 37.

¹⁶⁸ Eldar Sarajlić, *Kultura kulture: etnicitet, postmodernost i politika* (Mostar: Dijalog, 2010), 244-6.

projicira na teoretsku razinu bez uzimanja u razmatranje političke realnosti Bosne i Hercegovine i njene turbulentne prošlosti. Dok smatram da se svatko ima pravo deklarirati kako se osjeća, smatram i da se to liberalno pravo lako može pretvoriti u političko oružje koje osporava određena grupna politička prava i slobodu biranja vlastitih predstavnika određenim grupama u višenacionalnim zemljama kao što je Bosna i Hercegovina. Najočitiiji primjer toga bi bio izbor Željka Komšića za hrvatskog člana Predsjedništva bez hrvatske potpore. U praksi, ovo je očito uzurpiranje položaja zbog političkih ciljeva, a ne nekakva vježba u samo-izjašnjavanju i liberalizmu. Ako je Komšić kao kandidat za hrvatskog člana Predsjedništva dobio manje od 5.000 hrvatskih glasova, a drugi kandidat je dobio više od 110.000 hrvatskih glasova, onda očito Komšić nema potporu Hrvata u Bosni i Hercegovini. Veoma je malo vjerojatno da su se bošnjački birači koji su izabrali Komšića, i dio kojih se je, ironično, vjerojatno borio protiv Hrvata tijekom rata u svojstvu pripadnika ABiH, deklarirali kao Hrvati po nacionalnoj pripadnosti koji govore hrvatskim jezikom na popisu stanovništva 2013. godine. Najzad, čak i Komšić koji bi trebao predstavljati Hrvate u BiH, je službeno izjavio da je njegov materinski jezik bosanski (kojeg uglavnom govore Bošnjaci), a ne hrvatski jezik.¹⁶⁹

Asim Mujkić, još jedan bosanskohercegovački politolog, tvrdi da je princip „jedan čovjek-jedan glas“ koji bi bio na snazi u unitarnoj državi koju SDP predlaže, najdemokratskiji princip, jer bi omogućio ljudima da svoj izbor također baziraju na drugim pripadnostima, kao što je stalež, umjesto samo na njihovoj nacionalnoj pripadnosti.¹⁷⁰ Ovaj princip liberalnih demokracija, koji je često na snazi u većini europskih nacionalnih država, izgleda dobro na apstraktnoj razini (kao i Komšićev izbor), ali on zapravo samo promovira zamaskirani bošnjački nacionalizam kada se projektira na političku realnost Bosne i Hercegovine. Rat u Bosni i Hercegovini tijekom 1990-ih je vođen između tri nacije koje su htjele uspostaviti i dominirati svoje nacionalne prostore (koje su sve tri strane često proširivale i učvršćivale kroz etnička čišćenja), a ne između visokog i niskog staleža ili između pripadnika navijačkih skupina različitih nogometnih klubova. Zato je neozbiljno reći da pripadnost specifičnom staležu ili bilo kojoj drugoj skupini može biti važnija za većinu ljudi u političkoj realnosti Bosne i Hercegovine od pripadnosti određenoj naciji, kako u slučaju glasača, tako i u slučaju političara. Zbog toga je izbor Željka Komšića bio očita izborna manipulacija trenutno važećim izbornim zakonom i događaj s teškim posljedicama po politička prava Hrvata u Bosni i Hercegovini.

¹⁶⁹ Ivo Lučić, “Što je (bila) Bosna i Hercegovina i tko smo (bili) mi,” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 14. (Proljeće 2010): 125.

¹⁷⁰ Asim Mujkić, “Treći entitet (II) “Bauk” liberalne demokratije kruži Bosnom,” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 12 (Zima 2007): 154.

Zašto izbor „Komšića broj dva“ nije uspio

Zbog zakona koji dopušta članovima Predsjedništva obnašanje samo dva uzastopna mandata, Komšić nije mogao biti kandidat na izborima održanim 12. 10. 2014. godine. Komšić je 2013. godine napustio SDP i osnovao Demokratsku Frontu (DF). Uskoro su mnogi članovi SDP-a napustili stranku i pridružili se DF-u. Samo četiri kandidata su na izborima 2014. godine nominirana za hrvatskog člana Predsjedništva: Dragan Čović koji je lider HDZ-a i koji je bio hrvatski član Predsjedništva u mandatu od 2002. do 2006. godine, Martin Raguž koji je u vrijeme održavanja izbora bio lider HDZ-a 1990 i još dva druga kandidata, jedan iz male hrvatsko-bosanske stranke a drugi Hrvat nominiran od strane Komšićeva DF-a. DF je također nominirao i kandidata za bošnjačkog člana i tako je bio jedina stranka koja je imala više od jednog kandidata za članove Predsjedništva, što je potpuno legitimno.¹⁷¹ Čović, kojeg je podupirao HDZ i još neke manje hrvatske stranke, je osvojio 128.000 glasova, a Raguž kojeg je nominirao HDZ 1990 je osvojio skoro 95.000 glasova, dok su ostala dva kandidata dobila po 15.000 i 7.000 glasova.¹⁷² Ovo znači da je ukupno bilo oko 245.000 glasova za hrvatskog člana Predsjedništva, više nego upola manje od ukupnog broja glasova za hrvatskog člana na izborima 2010. godine, što još jednom pokazuje da je Komšić tada izabran bošnjačkim glasovima. Također, bošnjački kandidati na ovim izborima su ukupno imali oko 753.000 glasova, puno više nego na izborima 2010. godine.

Dok je DF-ov kandidat za hrvatskog člana Predsjedništva osvojio samo 7.000 glasova, njihov kandidat za bošnjačkog člana je osvojio 114.000 glasova i nije bio izabran. Tijekom ovih izbora su također bile primijenjene određene izborne manipulacije od strane pojedinih bošnjačkih društvenih i političkih aktera koji su htjeli spriječiti izbor Čovića, najvjerojatnije zbog toga što je on zagovornik dodatne i efektivne federalizacije Bosne i Hercegovine. Martin Raguž, lider HDZ-a 1990, stranke koja je od svog osnivanja 2006. godine najčešće viđena

¹⁷¹ "PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2014," *Izbori.ba*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://izbori.ba/Potvrdjeni2014/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.

¹⁷² Ibid.

kao stranka desnog centra i alternativa za hrvatske glasače razočarane neuspjesima HDZ-a u poboljšavanju političkog stanja Hrvata u Federaciji, promijenio je retoriku samo par mjeseci prije izbora. Njegova retorika je u završetku izborne kampanje sve manje bila retorika hrvatskog desnog centra i sve više nalikovala centralističko-unitarističkoj retorici bošnjačkih stranaka, nasuprot čvršćoj federalističkoj retorici HDZ-a i Čovića.¹⁷³ Nije čudno što je Raguž viđen kao manje od dva zla od strane mnogih bošnjačkih glasača koji su se plašili Čovićeve naklonosti ka stvaranju trećeg entiteta s hrvatskom većinom. Čak i tijekom Raguževe predizborne kampanje je Šeherezada Delić, Bošnjakinja koja je lider Prve Stranke, obećala da će 20.000 članova njene stranke glasovati za Raguža kao hrvatskog člana Predsjedništva, iako su skoro svi pripadnici njene stranke Bošnjaci.¹⁷⁴

Iako je Raguž izgubio izbore i Čović je izabran za hrvatskog člana Predsjedništva, bošnjački glasovi koje je Raguž dobio pokazuju da su samo zbog fragmentacije na bošnjačkoj političkoj sceni (rekordnih deset kandidata je nominirano za bošnjačkog člana Predsjedništva) Hrvati uspjeli izabrati svojeg legitimnog kandidata na položaj koji je bio uzurpiran osam godina. Analiza koju je proveo Institut za društveno-politička istraživanja pokazuje da su oko 52 % Raguževih glasača, ili preko 49.000 glasača, bili Bošnjaci.¹⁷⁵ Na primjer, Raguž je dobio oko tri puta manje glasova nego Čović u tri hrvatske županije i u hrvatskim općinama u dvjema mješovitim županijama.¹⁷⁶ Nasuprot tome, u bošnjačkim županijama Raguž je dobio tri puta više glasova nego Čović, i čak osam puta više glasova nego njegova stranka (HDZ 1990), što nas dovodi do zaključka da su barem 50 % svih Raguževih glasača bili Bošnjaci.¹⁷⁷ Na primjer, u Bosansko-podrinjskoj županiji gdje živi manje od stotinu Hrvata, Čović je dobio 43 glasa, dok je Raguž dobio 564 glasa. U isto vrijeme Raguževa stranka HDZ 1990 je osvojila samo jedan glas u ovoj županiji. To znači da je Raguž osvojio 564 puta više glasova u toj županiji nego njegova stranka koja ga je i nominirala, što očito ukazuje na zloupotrebu izbornih zakona od strane dijela bošnjačkih stranaka i glasača.¹⁷⁸

Samo okolnost da je 2014. godine bilo više kandidata za bošnjačkog člana Predsjedništva nego ikada prije, što je učinilo bošnjačko glasačko tijelo fragmentiranim, omogućila je Hrvatima da izaberu

¹⁷³ Ivan Vukoja, "Izbori kao sredstvo diskriminacije Hrvata u BiH," *IDPI*, 9. listopada, 2014. godine, <http://www.idpi.ba/izbori-kao-sredstvo-diskriminacije-hrvata/>.

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ "Izborni legitimitet Martina Raguža kao kandidata za hrvatskog člana Predsjedništva BiH," *IDPI*, 4. studeni 2014. godine, <http://www.idpi.ba/martin-raguz/>.

¹⁷⁶ *Ibid.*

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ *Ibid.*

svog legitimnog predstavnika u Predsjedništvu. Također, hrvatski dopredsjednik Republike Srpske je izabran hrvatskim glasovima, što je onemogućilo Emilu Vlajkiju da ponovno uzurpira tu hrvatsku poziciju.¹⁷⁹ Ipak, evidentno je da se izborni zakoni moraju promijeniti, jer na sljedećim izborima Bošnjaci mogu ponovno Hrvatima izabrati člana Predsjedništva, posebno zato što bi se Komšić mogao ponovno nominirati 2018. godine.

¹⁷⁹ "PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2014," *Izbori.ba*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://izbori.ba/Potvrdjeni2014/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.

Neustavna uzurpacija hrvatskih političkih položaja u Federaciji

Na izborima za Zastupnički dom Parlamenta Federacije BiH 2010. godine HDZ je dobio 112.000 glasova, dok je koalicija HDZ-a 1990, koja je uključivala i radikalno desničarsku Hrvatsku stranku prava (HSP), osvojila 50.000 glasova.¹⁸⁰ Narodna stranka Radom za boljitak (NSRzB), koju vodi hrvatska poduzetnička, po mnogima tajkunska obitelj Lijanović je dobila 49.000 glasova, od kojih je znatan broj došao od strane Bošnjaka.¹⁸¹ Kao što sam već spomenuo, SDP, SDA i dvije stranke za koje je glasala izrazita manjina Hrvata, HSP i NSRzB su koalirali na razini Federacije i oformili koaliciju koja se zvala „Platforma za promjene.“ HDZ i HDZ 1990 nisu bili dio tako nastale vlade koja je uspostavljena u ožujku 2011. godine iako su prema kredibilnim procjenama ove dvije stranke osvojile preko 85 % svih hrvatskih glasova u Federaciji.¹⁸² Vlada je uspostavljena bez obzira na to što je trebala, a nije dobila jednu trećinu glasova u Klubu Hrvata u federalnom Domu naroda.

Ova koalicija je imala podršku samo pet od 17 glasova Hrvata u Domu naroda, i svih tih pet izaslanika su bili izabrani u bošnjačkim županijama i bošnjačkim glasovima, kao kandidati bošnjačkih stranaka. Ipak, prema Ustavu je koalicija trebala potporu najmanje šest glasova Hrvata da legalno izabere vladu, i Središnje izborno povjerenstvo je proglasilo novu vladu, izabranu bez takve potpore, ilegalnom. Ta odluka izbornog povjerenstva je suspendirana od strane visokog predstavnika Valentina Inzka, koji je rekao da je „Platforma“ imala dovoljno glasova u hrvatskom klubu, jer je najmanje jedna trećina od 17 pet, i u ovoj „nadrealnoj“ epizodi bosanskohercegovačke političke povijesti, kao što sam već prije naveo, omogućio uzurpaciju hrvatskih političkih prava ne samo u Predsjedništvu, nego i na federalnoj razini izvršne vlasti. Zbog činjenice

¹⁸⁰ “ZASTUPNIČKI/PREDSTAVNIČKI DOM PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE 2010,” *Izbori.ba*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine,, <https://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/ParlamentFBIH/ZbirniRezultate.aspx>.

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² “Porazna bilanca ‘Platforme’, njezini povijesni prethodnici i mogući rizici negativnog kontinuiteta,” *IDPI*, 12. veljače 2014. godine, <http://www.idpi.ba/porazna-bilanca-platforme-njezini-povijesni-prethodnici-i-moguci-rizici-negativnog-kontinuiteta/>.

da je federalna vlada uspostavljena bez stranaka koje imaju natpolovičnu hrvatsku potporu, baš kao i 2001. godine, HDZ i HDZ 1990-e su odlučili da neće poštivati nijednu odluku ove vlade, što je u velikoj mjeri otežalo njezin rad već od početka.¹⁸³

Zanimljivo je da su u Parlamentarnoj skupštini BiH i HDZ i HDZ 1990 bili dio većinske koalicije. Ova činjenica pokazuje da pravi problem za Hrvate u Bosni i Hercegovini nije državni Ustav, nego u odnosu na prvobitnu verziju radikalno izmijenjeni Ustav Federacije BiH. Ovo je osobito očigledno kada se uzme u obzir da državna razina ima relativno malo ovlasti u usporedbi s entitetima, i da 95 % Hrvata živi u Federaciji BiH, većem od dva entiteta. Kao odgovor na formiranje federalne vlade bez stranaka koje su dobile većinu hrvatskih glasova, HDZ i HDZ 1990 su skupa s ostalim manjim hrvatskim strankama oživile Hrvatski narodni sabor (HNS) u travnju 2011. godine, što su neki novinari opisali kao „bombu koja može eksplodirati u budućnosti i uništiti Bosnu i Hercegovinu“.¹⁸⁴ Ipak ovog puta Samouprava nije proglašena uz otkazivanje lojalnosti nelegitimnim ali istovremeno legalnim tijelima vlasti, nego HNS pokušava institucionalnim kanalima reformirati Bosnu i Hercegovinu i osigurati političku jednakopravnost za Hrvate.

Sve stranke članice HNS-a osim HDZ-a 1990 su se 2014. godine udružile i formirale zajedničku listu za izbore okupljenu oko HDZ-a i njegovih kandidata.¹⁸⁵ Kao što sam već spomenuo, kandidat HDZ/HNS-a Dragan Čović je postao novi hrvatski član Predsjedništva BiH nakon izbora održanih 12. 10. 2014. godine. Lista HNS-a je osvojila većinu glasova u svakoj općini s hrvatskom većinom, s potporom koja podsjeća na potporu koju je HDZ uživao tijekom ranih 1990-ih.¹⁸⁶ U državnom parlamentu ova lista ima po četiri zastupnika/izaslanika u Domu naroda i u Zastupničkom domu, dok jedina hrvatska stranka izvan te liste ima samo po jednog zastupnika i izaslanika u oba doma državnog parlamenta.¹⁸⁷ Također, na federalnoj razini je koalicija okupljena oko HNS-a osvojila 13 mjesta u Zastupničkom domu i 13 mjesta u Domu naroda. HDZ 1990 je osvojio 4 mjesta u Zastupničkom domu i 1 mjesto u Domu naroda, dok su ostala tri hrvatska mjesta u Domu naroda osvojile stranke bez hrvatskog predznaka.¹⁸⁸

¹⁸³ Vadim Trukhachev, "Bosnian can be Exploded by Croatian 'Bomb'", *English Pravda.ru*, 21. travnja 2011. godine, http://english.pravda.ru/world/europe/21-04-2011/117648-bosnia_herzegovina_croatia-0/.

¹⁸⁴ Ibid.

¹⁸⁵ Valentina Rupčić, "Koalicija HNS-a: HDZ BiH, HSS, HKDU, HSP Dr. A.S., HSP HB", *www.vecernji.ba*, 24. lipnja 2014. godine, <http://www.vecernji.ba/koalicija-hns-a-hdz-bih-hss-hkdu-hsp-dr-a-s-hsp-hb-946538>.

¹⁸⁶ "ZASTUPNICKI/PREDSTAVNICKI DOM PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE 2014.", *Izbori.ba*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine., <https://www.izbori.ba/Potvrđjeni2014/Finalni/ParlamentFBIH/ZbirniRezultate.aspx>.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Valentina Rupčić, "HDZ BiH najjača stranka s ukupno 13 mandata", *www.vecernji.ba*, 14. siječnja 2015. godine, <http://www.vecernji.ba/hdz-bih-najjaca-stranka-s-ukupno-13-mandata-984017>.

To znači da se bilo koja buduća vlada u ovom mandatu ne može formirati bez potpore HDZ-a/HNS-a, jer čak niti visoki predstavnik Inzko ne može tvrditi da je tri ili četiri trećina od 17. Zbog toga su pregovori između HDZ-a, SDA i DF o formiranju federalne vlade bili intenzivni i vlada je formirana 31. ožujka 2015. godine, ali zbog ideoloških razlika, prije svega zbog inzistiranja DF-a na nepoštivanju jednakopravnosti Hrvata pri imenovanju i funkcioniranju federalne izvršne vlasti, ova koalicija bila nefunkcionalna.¹⁸⁹ Umjesto nje je krajem 2015. godine formirana koalicija HDZ, SDA i prilično umjerene bošnjačke stranke Savez za bolju budućnost (SBB), ali se unatoč nešto manje naglašenim ideološkim razlikama unutar nove koalicije i u njoj javljaju teško premostivi konceptualni sukobi, posebice oko konkretnih poteza kojima bi se morala osigurati institucionalna jednakopravnost konstitutivnih naroda. Među tim potezima su najznačajniji izmjene Izbornog zakona BiH i reforma javnog RTV servisa koje bi osigurale politička i medijska jednakopravnost Hrvata, ali i usvajanje Mehanizma koordinacije za pregovore s EU, u kome je očuvanje uloge županija od presudnog značaja za zaštitu hrvatskih interesa.¹⁹⁰ HDZ je svojevremeno razmatrao formiranje entiteta ili federalne jedinice s hrvatskom većinom kao potpuno legitimnu opciju, dok se SDA i SBB tome protive. Bakir Izetbegović, sin Alije Izetbegovića i lider SDA je rekao da on ne bi dopustio hrvatsku federalnu jedinicu niti čak javnu TV postaju na hrvatskom jeziku, jer bi prema njegovom mišljenju to dovelo do daljnje podjele zemlje po nacionalnim granicama.¹⁹¹ Dok su druge višenacionalne europske zemlje kao Belgija ili Švicarska pronašle solucije za zaštitu i jednakost prava svih nacija, „hrvatsko pitanje“ još uvijek muči Bosnu i Hercegovinu.

HDZ-ov lider i predsjednik HNS-a Dragan Čović je 28. 2. 2015. godine na zasjedanju HNS-a izjavio da je daljnja federalizacija Bosne i Hercegovina jedini način izlaska iz političke krize i jedini put koji bi uvjerio Hrvate da se njihova politička volja neće povrijediti u budućnosti.¹⁹² Većina Hrvata je s puno razloga veoma nezadovoljna trenutnom situacijom. Tijekom dva tjedna u veljači 2011. godine više od 140.000 Hrvata u Bosni i Hercegovini je potpisalo peticiju protiv političke marginalizacije

¹⁸⁹ "Imenovana nova Vlada Federacije BiH," *www.vecernji.ba*, 31. ožujka. 2015. godine, <http://www.vecernji.ba/imenovana-nova-vlada-federacije-bih-998026>.

¹⁹⁰ "Čović: Izborni zakon destruktivan, potreban preustroj Federacije BiH," *Hrvatski medijski servis*, pristupljeno 19. kolovoza 2016. godine, <http://hms.ba/covic-izborni-zakon-destruktivan-potreban-preustroj-federacije-bih/>.

¹⁹¹ Tatjana Lisjak, "Hrvatima ne damo poseban entitet, izbornu jedinicu i televizijski kanal," *www.vecernji.hr*, 14. studenog 2014. godine, <http://www.vecernji.hr/svijet/hrvatima-ne-damo-poseban-entitet-izbornu-jedinicu-i-televizijski-kanal-973549>.

¹⁹² "Čović: federalizacija BiH, pa ulazak u EU," *Hrvatski medijski servis*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://hms.ba/covic-federalizacija-bih-pa-ulazak-u-eu/>.

Hrvata i zatražilo da se njihova politička prava poštuju.¹⁹³ Hrvati nisu nezadovoljni samo političkom situacijom, nego također i ekonomskom, koja je nusproizvod preraspodjele poreza, što ću analizirati u sljedećem poglavlju.

Čak je i Europski parlament obeshrabrio unitarističke tendencije nekih bošnjačkih i pro-bosanskih stranaka i pozvao na jednakost Hrvata u Bosni i Hercegovini.¹⁹⁴ Članovi Europskog parlamenta iz Republike Hrvatske su aktivno privlačili pozornost na probleme s kojima se Hrvati u Bosni i Hercegovini suočavaju, te naglašavali da je jedno moguće rješenje u daljnjoj federalizaciji Bosne i Hercegovine koja bi osigurala da Hrvati mogu birati vlastite predstavnike.¹⁹⁵ Trenutna situacija u Federaciji nije dugoročno politički i ekonomski održiva i novo rješenje se mora pronaći ubrzo. Primjer za to je činjenica da je federalni ministar branitelja u prošlom mandatu bio Zukan Helez, bošnjački političar blisko povezan s ljudima koji su etnički očistili Bugojno od Hrvata i koji su rukovodili nekim od 331 koncentracijska logora za Hrvate koji su postojali tijekom rata u Bosni i Hercegovini.¹⁹⁶ U svibnju 2014. godine HDZ-ov zastupnik u bugojanskom općinskom vijeću bio verbalno napadnut od strane bošnjačkog člana vijeća, inače rođaka federalnog ministra Heleza, koji je prijetio da će Hrvati u Bugojnu ponovno biti pobijeni, kao što su bili pobijeni tijekom rata.¹⁹⁷ Ova epizoda samo dodatno pojašnjava tip problema s kojima se Hrvati suočavaju u Federaciji danas, i pokazuje zašto je reforma nužna da bi Hrvati uživali jednaka prava kao Bošnjaci i Srbi.

Još jedan problem s trenutnim sustavom je to što je on veoma kompliciran, nelogičan, skup i birokratiziran. Na primjer, na zadnjim izborima samo 13 Srba je izvorno izabrano u federalni Dom naroda, umjesto 17 propisanih Ustavom, zbog toga što nije bilo dovoljno Srba zastupnika u županijskim skupštinama.¹⁹⁸ Drugi primjer koji pokazuje svu kompliciranost i neracionalnost trenutnog bosanskohercegovačkog političkog aparata je činjenica da u državi postoji 13 premijera (10 županijskih, 2 entitetska i jedan na državnoj razini), i ukupno 569 članova različitih parlamenata i vlada samo u Federaciji i županijama,

¹⁹³ "Preko 140.000 potpisa protiv majorizacije Hrvata," *RadioSarajevo.ba*, 3. ožujka 2011, <http://www.radiosarajevo.ba/novost/46215>.

¹⁹⁴ "Rezolucija Europskog parlamenta," *IDPI*, 11. veljače 2014. godine, <http://www.idpi.ba/rezolucija-europskog-parlamenta/>.

¹⁹⁵ "EU treba novi pristup prema Bosni i Hercegovini," *IDPI*, 29. siječnja 2014. godine, <http://www.idpi.ba/eu-treba-novi-pristup-prema-bosni-i-hercegovini/>.

¹⁹⁶ Zlatko Tulić, "Hrvati u ratu u BiH mučeni u 331 logoru, a za 20 godina sudilo se za slučajeve iz dva," *www.vecernji.ba*, 31. svibnja 2014. godine, <http://www.vecernji.ba/hrvati-u-ratu-u-bih-muceni-u-331-logoru-a-za-20-godina-sudilo-se-za-slucajeve-iz-dva-942060>.

¹⁹⁷ Ana Popović, "Skandal na sjednici: pobili smo vas '93., pobit ćemo vas opet!," *Večernji.hr*, 31. svibnja 2014. godine, <http://www.vecernji.hr/svijet/pobili-smo-vas-93-pobit-emo-vas-opet-942115>.

¹⁹⁸ Valentina Rupčić, "HDZ BiH najjača stranka s ukupno 13 mandata," *www.vecernji.ba*, 14. siječnja 2015. godine, <http://www.vecernji.ba/hdz-bih-najjaca-stranka-s-ukupno-13-mandata-984017>.

ne brojeći ministre i zastupnike na državnoj razini, u Republici Srpskoj i u Distriktu Brčko.¹⁹⁹ Za zemlju koja ima manje od 3,5 milijuna stanovnika, svi ovi službenici su zajedno sa svojim zamjenicima, tajnicima, vozačima i drugim osobljem jednostavno preveliki teret, osobito s obzirom na činjenicu da je nezaposlenost blizu 44 %.²⁰⁰ Bosna i Hercegovina, a posebno previše komplicirana Federacija, je naprosto previše birokratska i preskupa da bi bila održiva bez vanjske pomoći. Ovo postaje još više očito kada analiziramo poreze i način na koji su oni distribuirani, što je još jedan razlog zbog koga mnogi Hrvati u Bosni i Hercegovini žele vlastiti entitet ili barem reformu Federacije.

¹⁹⁹ "Hrvatska republikanska stranka - Prijedlog ustavnih promjena u BiH," *HRS*, 26. siječnja 2015. godine, <http://www.hrsbih.org/index.php/dokumenti/prijedlog-ustavnih-promjena-u-bih>.

²⁰⁰ "Bosnia and Herzegovina Unemployment Rate," pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://www.tradingeconomics.com/bosnia-and-herzegovina/unemployment-rate>.

Porezi, popis stanovništva, demonstracije i trenutačno stanje

Dva entiteta u Bosni i Hercegovini funkcioniraju gotovo u potpunosti neusklađeno, kako međusobno tako i s državnom razinom vlasti, što još više pojačava disparitet u njihovom unutarnjem ustroju uvjetovan unitarnim principom na kome je utemeljena Republika Srpska i izuzetno kompleksnim ustrojem Federacije Bosne i Hercegovine. Način na koji se preraspodjeljuju porezi u Federaciji je doprinio stvaranju anti-sarajevskog sentimenta u Federaciji, i to ne samo u hrvatskim županijama, nego i u nekim bošnjačkim županijama u kojima se pojavljuju pozivi na uvođenje poštenijeg i manje centraliziranog sustava, prije svega u fiskalnoj oblasti.²⁰¹ U samo osam godina između 2006. i 2013. godine, Sarajevska županija je dobila 1,2 milijarde BiH maraka više nego što je prikupila i uplatila kroz neizravne federalne poreze. Od svih prihoda od poreza koje Federacija prikuplja, 36,2 % se koristi za financiranje federalnih institucija, 51,48 % za financiranje županija, 8,42 % za financiranje općina i 3,9 % se koristi na održavanje cesta i putova.²⁰² Onih 51,48 % koje se koriste za financiranje županija se dodjeljuje sa zajedničkog računa svakoj županiji. Iznos koji svaka županija dobiva se obračunava prema broju stanovnika, broju učenika osnovnih i srednjih škola, i u manjem omjeru prema površini županija izraženoj u km². Ovaj broj se zatim množi koeficijentom brojčane vrijednosti 1,0 u slučaju šest županija, dok su kod dvije najsiriromašnije županije (obje su hrvatske županije) te vrijednosti 1,1 i 1,5 a kod najmanje bošnjačke županije (Bosansko-podrinjske) 1,8 što je motivirano potrebom pomoći ovim slabije razvijenim županijama.

Koeficijent Sarajevske županije je 2,0 zato što Sarajevo ima status federalnog Glavnog grada, što znači da Sarajevo dobiva 30 % od svih federalnih poreznih prihoda namijenjenih županijama. To znači da

²⁰¹ "OTKRIVAMO Sarajevo dobilo 1,2 milijarde KM prihoda drugih kantonal," <http://www.avaz.ba>, 14. siječnja 2015., <http://www.avaz.ba/clanak/157964/otkrivamo-sarajevo-dobilo-1-2-milijarde-km-prihoda-drugih-kantona>.

²⁰² "Raspodjela neizravnih poreza u Federaciji BiH odnosno kako je Sarajevo dobilo 1,2 milijarde KM prihoda drugih županija," IDPI, 15. srpnja 2014. godine., <http://www.idpi.ba/raspodjela-neizravnih-poreza-u-federaciji-bih-odnosno-kako-je-sarajevo-dobilo-12-milijarde-km-prihoda-drugih-zupanija/>.

Sarajevska i susjedna Bosansko-podrinjska županija mogu dobiti približno dvostruko više poreznih prihoda po stanovniku nego ostale županije. Institut za društveno-politička istraživanja je izračunao da su samo u posljednjih osam godina zbog ovakvog poreznog sustava hrvatske županije izgubile 120,9 milijuna maraka, dok su dvije mješovite županije izgubile 336,9 milijuna maraka, što praktično znači da su Hrvati platili oko 300 milijuna maraka poreza koji su dani za razvoj dominantno bošnjačkog Sarajeva.²⁰³ Institucionalna zaštita jednakopravnosti Hrvata u Bosni i Hercegovini bi doprinijela njihovom uvjerenju da će se porezi koje plaćaju koristiti za razvoj hrvatskih općina, umjesto usmjeravanja tih sredstava k Sarajevu.

Ukoliko bi se institucionalna zaštita jednakopravnosti Hrvata osigurala ustanovljenjem federalne jedinice s hrvatskom većinom, njene granice se ne bi mogle lako odrediti u Središnjoj Bosni, ali bi u tome mogli pomoći nedavno objavljeni službeni podaci o nacionalnoj pripadnosti utvrđeni popisom stanovništva održanim 2013. godine, prvim službenim popisom još od 1991. godine. Unatoč kontroverzama i sumnjama da je više ljudi popisano kao stanovnici BiH nego što ih doista tu i živi, zbog političkih razloga, rezultati popisa nedvojbeno pokazuju da većina općina ima većinu od preko 80 % stanovnika koji pripadaju jednom od tri konstitutivna naroda, kao i da je mali broj nacionalno izmiješanih općina zapravo podijeljen na hrvatski i bošnjački dio. Ipak, popis i njegovi rezultati su potencijalno važni oslonci za provođenje mogućih reformi unutarnje strukture Bosne i Hercegovine.

Treba se nadati da će se nedavno objavljivanje rezultata popisa i činjenica da se federalna i državna vlada ovog puta ne mogu formirati bez Hrvata koristiti kao baza za teritorijalnu reorganizaciju, čiji su prijedlozi tema sljedećeg poglavlja. Tek kada najteža politička pitanja budu bila riješena i kada sva tri konstitutivna naroda budu imala jednaka prava, što ni na koji način ne ugrožava prava nacionalnih manjina i građana koji se nacionalno ne izjašnjavaju, biti će moguće usmjeriti pozornost i aktivnosti relevantnih društvenih i političkih aktera rješavanju nagomilanih ekonomskih i socijalnih problema Bosne i Hercegovine. Kao što sam već napisao u svojoj kolumni, siromaštvo, masovna emigracija i radikalizacija određenih islamskih elemenata također su teški problemi Bosne i Hercegovine.²⁰⁴ Nezaposlenost je na razini od 44 % ukupne populacije, iako je vjerojatno da je realni broj veći i od 50 %, a mladi i obrazovani ljudi u velikom broju napuštaju državu. Samo u 2014. godini 68.000 ljudi je emigriralo iz Bosne i Hercegovine, što je izuzetno visokih 2 % stanovništva, i ovaj trend će se vjerojatno nastaviti, osobito

²⁰³ Ibid.

²⁰⁴ Valentino Grbavac, "Prijetnje budućnosti BiH i posljednja prilika za reforme," *Dnevnik.ba*, 10. veljače 2015. godine, <http://dnevnik.ba/kolumna/prijetnje-buducnosti-bih-i-posljednja-prilika-za-reforme/5849>.

kod Hrvata koji posjeduju hrvatske putovnice i mogu slobodno putovati diljem EU.²⁰⁵ Napokon, postoje pouzdane procijene da je nekoliko stotina mladih radikalnih vehabijskih boraca napustilo BiH i zaputilo se prema Iraku i Siriji, pa je prava opasnost u mogućim napadima koje ovi ljudi mogu počinuti kada se vrate u Bosnu i Hercegovinu, što bi povisilo ionako visoke međunacionalne tenzije. Da bi se bosanskohercegovačko društvo moglo efikasno suprotstaviti ovim problemima, neophodna je suštinska politička promjena kojom bi se osigurala jednakopravnost Hrvata prava i vratila njihova vjera u budućnost Bosne i Hercegovine. Ako se to ne dogodi, Bosna i Hercegovina bi se mogla ponovno suočiti s kriznim situacijama koje se lako mogu pretvoriti u međunacionalne sukobe, od kojih je rizik bio izrazito naglašen u veljači 2014. godine.

U veljači 2014. godine spontani protesti u većim bošnjačkim gradovima poput Tuzle i Sarajeva su skoro prerasli u socijalni pokret čiji su nositelji i sudionici zahtijevali promjene u vladi i poboljšanje životnog standarda. Prosvjednici su se sukobili s policijom u više gradova i čak su i zapalili zgrade županijskih vlada u Mostaru i Tuzli, kao i zgradu Predsjedništva BiH skupa sa službenim arhivom Bosne i Hercegovine, uništivši tisuće povijesnih dokumenata.²⁰⁶ Ovo takozvano „Bosansko proljeće“ nije dobilo gotovo nikakvu potporu u hrvatskim i srpskim dijelovima Bosne i Hercegovine, iako su pripadnici sve tri nacije u istoj mjeri pogođeni siromaštvom. Posebno su bili zabrinjavajući pozivi mnogih prosvjednika u bošnjačkim gradovima na ukidanje županija, koji su opravdavani uštedom sredstava koja se troše na administraciju, kao i pozivi na organizaciju Federacije i cijele BiH kao centralizirane liberalne demokracije.²⁰⁷ Mnogi Hrvati su se bojali da će se prosvjedi, koji su započeli kao socijalni nemiri uzrokovani siromaštvom, pretvoriti u politički prosvjed s ciljem ukidanja županija, jedine razine vlasti u BiH više od lokalne samouprave na kojoj Hrvati još uvijek mogu slobodno izabrati svoje predstavnike bez straha da će netko manipulirati izborima ili ih nadglasati. Kada se uzme u obzir politička realnost Bosne i Hercegovine, ideja uvođenja liberalne unitarne post-nacionalne države koju mnogi izvan BiH podržavaju motivirani potrebom nadilaženja nacionalnih podjela, u stvari je daleko od liberalne. U stvarnosti bi njezina realizacija samo dodatno umanjila prava Hrvata i Srba, a suštinski je veoma je slična desničarskoj nacionalističkoj bošnjačkoj ideologiji iz 1990-ih godina, koja je samo prikrivena kvazi-liberalnom retorikom.

²⁰⁵ „Poražavajuće: 68.000 građana napustilo BiH, u migraciji blizu 100.000 ljudi!“, *6yka.com*, 9. ožujka 2015. godine, <http://www.6yka.com/novost/76487/porazavajuce-68.000-gradana-napustilo-bih-u-migraciji-blizu-100.000-ljudi->.

²⁰⁶ „IZGORIO ARHIV BiH ‘Spalili su dokumente koji su preživjeli tri rata. Ovo je kulturna sramota!’“, *Jutarnji.hr*, 8. veljače 2014. godine, <http://www.jutarnji.hr/izgorio-arhiv-bih--ovo-je-kulturna-sramota--zapalili-su-dokumete-koji-su-prezivjeli-tri-rata-/1163045/>.

²⁰⁷ „Prosvjedi u Federaciji BiH: građanski, socijalni ili nešto treće?“, *IDPI*, 12. veljače 2014. godine, <http://www.idpi.ba/prosvjedi-u-federaciji-bih-gradanski-socijalni-ili-nesto-trece/>.

U istraživanju koje je u studenom 2013. godine proveo na uzorku od 1.200 ljudi, politolog i stručnjak za odnose s javnošću Božo Skoko je pronašao neke zanimljive informacije o tome što nacije u BiH misle jedna o drugoj. Na primjer, skoro jedna trećina Bošnjaka smatra da bi BiH trebala biti bošnjačka nacionalna država.²⁰⁸ Također, oko 73 % ispitanika je reklo da su posljedice rata i međunacionalne tenzije još uvijek veoma prisutne u bosanskohercegovačkom društvu, što je zabrinjavajuća činjenica.²⁰⁹ Ipak, 84 % ljudi je izjavilo da je vrijeme za pomirbu, što daje nadu da Bosna i Hercegovina može funkcionirati kao normalna država kojom upravljaju vlastiti političari bez visokih predstavnika s diktatorskim ovlastima.²¹⁰ Velike su, međutim, razlike u stavovima o budućem uređenju BiH. Više od 70 % Bošnjaka i Hrvata bi htjeli promijeniti Dejtonski ustav koji smatraju nelogičnim (78 % Bošnjaka i 71 % Hrvata, iako zbog veoma različitih razloga), dok samo 27 % Srba žele mijenjati Ustav, zato što su zadovoljni pravima koja uživaju u Republici Srpskoj.²¹¹ Napokon, veoma je iznenađujuće da je 60 % ispitanika za uspostavu tri entiteta koji bi bili federalne jedinice svakog od konstitutivnih naroda u novoj federalnoj Bosni i Hercegovini, osobito ako to usporedimo s rezultatima istraživanja provedenog 2010. godine kojeg sam spomenuo ranije.²¹² Zanimljivo je vidjeti da 77 % Srba podupire tu ideju, više nego Hrvata (69 %) koji bi obzirom na postojeće stanje najviše dobili takvim rješenjem. Čak je i predsjednik Republike Srpske Milorad Dodik nekoliko puta izjavio da Hrvati moraju dobiti svoj entitet koji bi se sastojao od hrvatskog teritorija u Federaciji da bi se razriješilo „hrvatsko pitanje“, stvorivši tako ranije teško zamislivo savezništvo između bosanskohercegovačkih Hrvata i bosanskohercegovačkih Srba.²¹³ Ipak, samo 37 % Bošnjaka podupire tu ideju, iako je to izrazito veći broj nego u svim ranije provedenim istraživanjima.

Kao predstavnici najbrojnijeg konstitutivnog naroda i naroda koji je, barem po službenim izjavama pripadnika svoje elite, najснаžnije zainteresiran za opstanak Bosne i Hercegovine kao ujedinjene države, bošnjački političari bi se trebali više baviti mogućim rješenjima „hrvatskog pitanja“ i drugih političkih pitanja koja destabiliziraju državu. Ako se to ne dogodi, postoji latentni rizik od odvajanja Republike Srpske, a nakon toga i hrvatskih dijelova BiH, što bi ostavilo bošnjačke dijelove okružene njima nenaklonjenim srpskim i hrvatskim državama ili teritorijima. Ovo

²⁰⁸ Božo Skoko, *Imidž Bosne i Hercegovine iz perspektive njezinih građana i međusobna percepcija Bošnjaka, Hrvata i Srba* (Sarajevo: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013), 24.

²⁰⁹ *Ibid.*, 25-6.

²¹⁰ *Ibid.*, 28.

²¹¹ *Ibid.*, 30.

²¹² *Ibid.*, 31.

²¹³ Marko Karačić, “Podržat ćemo Hrvate, trebaju imati svoj entitet,” *www.vecernji.ba*, 1. kolovoz 2014. godine, <http://www.vecernji.ba/podrzat-cemo-hrvate-trebaju-imati-svoj-entitet-953536>.

je najgori mogući scenarij za Bošnjake. Niti jedno od mogućih rješenja nije savršeno, ali kao i uvijek postoje loša, gora i najgora rješenja, i sva tri konstitutivna naroda u BiH bi se trebala dogovoriti oko najučinkovitijeg mogućnog rješenja, koje je po mom mišljenju ono u kojem bi se BiH sastojala od tri federalne jedinice, to jest entiteta. Napokon, veoma je važno imati na umu zabrinjavajuće nedovoljno razumijevanje političke realnosti Bosne i Hercegovine na Zapadu, posebno u SAD-u, kao i problema s kojima se Hrvati danas susreću. Nadam se da će ova knjiga doprinijeti rasvjetljavanju ovih problema na Zapadu, jer je nevjerojatno da analiza izrađena 2013. godine za američki Senat o trenutnim problemima u Bosni i Hercegovini uopće ne spominje slučaj Komšić i uzurpaciju hrvatskih pozicija.²¹⁴

²¹⁴ Steven Woehrel, *Bosnia and Herzegovina: Current Issues and U.S. Policy* (Congressional Research Service, 24. siječnja 2013), <http://fas.org/sgp/crs/row/R40479.pdf>.

Moguća rješenja:

Unitarna država

Unitarna država organizirana kao mnoge europske nacionalne države bi ukinula posebna kolektivna prava trima konstitutivnim narodima i riješila probleme nacionalnih manjina čiji pripadnici trenutno ne mogu biti izabrani u Predsjedništvo. Neki vjeruju da bi takva država bila funkcionalnija i s manjom administracijom, a time i više ekonomski održiva.²¹⁵ Iako takvo rješenje koje bi na prvi pogled stavilo svakoga u „jednaku pravnu poziciju“ mnogima izgleda kao dobra ideja, zanemarive su šanse da bi ono funkcioniralo u praksi. Ovo rješenje zagovaraju stranke koje sebe vide kao pro-bosanske i neki akteri sa Zapada koji su vjerojatno nedovoljno svjesni političkih realnosti u Bosni i Hercegovini. Skoro svi Hrvati i Srbi su protiv ovakvog rješenja i veoma je vjerojatno da bi ga oni pokušali blokirati u parlamentu, pa čak i pribjeći vaninstitucionalnim metodama borbe ukoliko bi ono bilo nametnuto. Jednostavno, unitarna država se nikada ne bi mogla ostvariti, osim u slučaju da Hrvati i Srbi budu potpuno vojno poraženi od strane Bošnjaka u novom ratu za koji su danas šanse prilično male. Velika većina Hrvata i Srba strahuje da bi takvom državom dominirali daleko najbrojniji Bošnjaci i zbog toga takvo rješenje nije dugoročno održivo.

Mana ovog prijedloga je neusklađenost s činjenicom da je Bosna i Hercegovina veoma komplicirana multinacionalna država s prošlošću ispunjenom teškim sukobima, pa liberalna unitarna državna struktura jednostavno nije održivo rješenje. Takva bi se država, ako bi ikada bila ustanovljena, najvjerojatnije ubrzo našla u teškim problemima, barem u građanskom neposluhu najvećeg broja Hrvata i Srba. Također, unitarna država ne bi riješila „hrvatsko pitanje“ niti dokinula marginalizaciju Hrvata, nego bih ih štoviše i dodatno marginalizirala ukidajući zaštitu i političke ovlasti koje uživaju na županijskoj razini. Centralizirana država, koju sanjaju neki Bošnjaci, je štetna ideja i na to su upozorila čak i najviša

²¹⁵ Božo Žepić, “Prijedlozi i planovi međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu,” *National security and the future* 6, br. 3–4. (1. rujna 2005. godine): 10–2.

tijela Europske unije,²¹⁶ te ova solucija među sedam razmatranih rješenja ima najmanje izgleda na uspjeh. Ona je također praktično neprovediva po trenutno važećem Ustavu i ne može se usvojiti sukladno procedurama koje on propisuje, jer bi Republika Srpska najvjerojatnije uložila veto na bilo koji pokušaj unutarnje reorganizacije BiH na način koji bi u cijelosti izbrisao temeljne postavke Dejtona. Svaka ozbiljna diskusija o ovom modelu je u stvari besmislena, zato što bi njegova implementacija bila spriječena u realnosti iako možda mnogima zvuči prihvatljivo na razini teorije. Zbog toga ovo rješenje ne bi trebalo biti na pregovaračkom stolu i svako njegovo potenciranje bi samo rezultiralo daljnjim podjelama i separatističkim tendencijama Hrvata i Srba koje bi bile osnažene kao odgovor na ovakve prijedloge.

Regionalizacija

Regionalizaciju Bosne i Hercegovine mnogi akteri razmatraju kao zanimljiv prijedlog, premda je ona u suštini samo modificirani model unitarne države. Zbog sličnosti s modelom unitarne države, ovaj prijedlog donosi i mnoge slične ili iste rizike. Model regionalizacije za kojeg se zalaže većina takozvanih pro-bosanskih i bošnjačkih stranaka, ali i neke hrvatske stranke, podrazumijeva reorganizaciju države u nekoliko regija.²¹⁷ Bosna i Hercegovina bi postala centraliziranija, a Federacija i Republika Srpska bi nestale. Nova država bi se sastojala od određenog broja multietničkih regija kojima ne bi u apsolutnom smislu dominirao niti jedan konstitutivni narod. Političari koji predlažu ovo rješenje se nadaju da bi ono donijelo kraj nacionalnim podjelama i da bi po takvoj reorganizaciji države status građanina Bosne i Hercegovine postao njezinim stanovnicima važniji od pripadnosti srpskoj, hrvatskoj ili bošnjačkoj naciji. U teoriji ovaj prijedlog zagovornicima nadilaženja nacionalnih podjela zvuči dobro kao i prethodni. Država bi imala četiri ili pet višenacionalnih regija što bi ubrzalo regionalni razvoj. Također, jednostavna administrativna struktura s tri razine vlasti na cijelom državnom teritoriju (općina-regija-država) bi uštedjela mnogo resursa u usporedbi s današnjim ogromnim administrativnim aparatom.²¹⁸ Također, premisa ovog prijedloga je da je, ako ne postoje nacionalno definirani entiteti i županije, veća vjerojatnoća da će ljudi ostaviti iza sebe neprijateljstva iz prošlosti i jednostavno se identificirati kao Bosanci i Hercegovci.

²¹⁶ "Rezolucija Europskog parlamenta," *IDPI*, 11. veljače 2014. godine, <http://www.idpi.ba/rezolucija-europskog-parlamenta/>.

²¹⁷ Božo Žepić, "Prijedlozi i planovi međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu," *National security and the future* 6, no. 3-4. (1. rujna 2005. godine): 12-4.

²¹⁸ *Ibid.*

Najveći problem ovog prijedloga je strah od marginalizacije ne-Bošnjaka, zato što Bošnjaci čine gotovo polovicu stanovništva i mogli bi veoma lako formirati vladu bez stranaka za koje glasa većina Hrvata i Srba, što se je već dva puta dogodilo u Federaciji. Republika Srpska i njeni predstavnici vjerojatno ni pod kojim uvjetima ne bi dopustili ovakvu promjenu, zato što je rat u BiH zaustavljen tek nakon što je garantirana teritorijalizirana i institucionalizirana djelomična samouprava za Srbe u Bosni i Hercegovini u obliku Republike Srpske. Ne bi bilo vjerojatno da bi se Srbi jednostavno odrekli ovih prava i sloboda dvadeset godina nakon rata, osobito zbog toga što su tenzije u Bosni i Hercegovini i dalje veoma visoke. Nadalje, ovaj model ne bi osigurao politička prava Hrvata i nitko ne bi mogao garantirati Hrvatima da će moći izabrati svoje legitimne predstavnike na izborima. Također, čak i ako buduće regije ne budu imale apsolutnu većinu (više od polovice stanovništva) niti jednog konstitutivnog naroda, u svakoj od njih bi još uvijek postojala relativna većina jednog od njih. Ovo bi stvorilo političko nadmetanje tri konstitutivna naroda za vlast u ovim regijama, i možda bi završilo i civilnim neposluhom relativno malobrojnijih nacija u ovim regijama. Ne smijemo zaboraviti da skoro svakim gradom, mjestom i selo u Bosni i Hercegovini dominira jedna od nacija i da elite konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini najčešće pokušavaju promovirati interes vlastite nacije iznad interesa drugih dvaju konstitutivnih naroda. Konačno, bilo bi veoma teško odrediti granice ovih regija, kao i njihove ovlasti. Zbog svega ovoga, čak i kada bi bila izvedena, regionalizacija Bosne i Hercegovine ne bi bila funkcionalni model. Iako regionalizacija nije toliko loš model kao unitarna država, u slučaju njenog provođenja bi Bosna i Hercegovina postala centralizirana država kojom dominiraju Bošnjaci, što je potpuno neprihvatljivo za Hrvate i Srbe.

Kantonizacija

Kantonizacija cijele Bosne i Hercegovine je naizgled dobro kompromisno rješenje, ali nije vjerojatno da bi ono ikada bilo prihvaćeno od strane srpskih političara, a ovisno o prirodi kantona također i od strane bošnjačkih političara. Cilj takve reforme bi bila Bosna i Hercegovina koja nalikuje Švicarskoj u kojoj kantoni čine središnju razinu vlasti između općina i države, koja štiti grupna prava nacija. Dok bi mnogi bošnjački političari prihvatili ovu soluciju jer bi ona značila ukidanje Republike Srpske, srpski političari ne bi nikada prihvatili takav prijedlog.²¹⁹ Kantonizacija bi možda bila dobro rješenje, ali bi bilo veoma teško odrediti njihove granice i ovlasti. Veoma je vjerojatno da bi neki od njih bili slabo razvijeni, dok bi

²¹⁹ Ibid, 17-9,

postojao rizik da Sarajevski kanton, baš kao i dosada u Federaciji, dobiva više poreznih prihoda u odnosu na druge kantone. Također, kantonizacija ne bi riješila problem marginalizacije manjina u kantonima u kojima jedan konstitutivni narod ima apsolutnu većinu (više od 50 % populacije). Zbog toga „hrvatsko pitanje“ ne bi nužno bilo potpuno riješeno, kao ni ostala dva nacionalna pitanja u BiH.

Hrvati su zapravo najviše naklonjeni ovom rješenju zato što veliki broj njih vjeruje da bi takvi kantoni štitili njihova prava na teritoriju na kojem su većina, kao i da bi dali Hrvatima odvojenu izbornu jedinicu, nasuprot trenutnom stanju u kome Hrvati dijele jednu izbornu jedinicu s tri puta brojnijim Bošnjacima. Zapravo, ovisno o broju kantona, moguće je da bi nova administracija bila ogromna kao i dosadašnja, što zadržava otvorenim pitanje ovlasti kantona. Ako bi kantoni imali ovlasti današnjih entiteta, onda bi administrativni troškovi vjerojatno bili još i veći nego danas i takav ustroj ne bio financijski održiv u većem dijelu zemlje. Ako bi kantoni imali manje ovlasti, onda bi Bosna i Hercegovina postala centraliziranija država i strah mnogih Hrvata i Srba bi se pokazao realnim. Zbog toga, čak i ako ovo rješenje može izgledati kao dobar kompromis, kantonizacija cijele Bosne i Hercegovine se vjerojatno nikada neće dogoditi, i ti kantoni bi najvjerojatnije bili čak i manje ekonomski i politički održivi nego što su današnji. Srbi bi gotovo sigurno uložili veto na bilo koju odluku koja bi ukinula bilo kakva prava Republike Srpske i nikada ne bi dopustili njen raspad, čak i ako je alternativa rat. Nadalje, pravi problem u Bosni i Hercegovini nije Republika Srpska i njena organizacija, nego Federacija u kojoj se Hrvati bore za jednakost prava s Bošnjacima. Zbog svega toga, da bi se razriješilo „hrvatsko pitanje“ i da bi se umanjile tenzije, potrebno je razmatrati rješenja koja bi reformirala primarno Federaciju Bosne i Hercegovine umjesto cijele države, zato što je malo vjerojatno da bi Srbi ikada dopustili promjene unutarnje organizacije na teritoriju Republike Srpske.

Povratak na izvorni Washingtonski sporazum

Relativno jednostavan način reforme Bosne i Hercegovine i rješenje za „hrvatsko pitanje“ bi bilo jednostavno vraćanje Ustava Federacije na njegovu izvornu verziju iz Washingtonskog sporazuma, ili ukidanje barem najkontroverznijih OHR-ovih amandmana na Ustav Federacije. Ipak, ovo je praktično nemoguće dok je OHR aktivan u Bosni i Hercegovini, i također nije vjerojatno da bi bošnjačke stranke podržale amandmane kojima bi se to učinilo. Dobra strana ove reforme bila bi da bi Hrvati mogli uživati u zaštiti i pravima koje su imali tijekom 1990-ih nakon rata, bez ukidanja državne strukture definirane Dejtonskim sporazumom. Nadalje, ove reforme, skupa s posebnom hrvatskom izbornom jedinicom

za Predsjedništvo, omogućile bi Hrvatima da uživaju svoja politička prava bez daljnjeg crtanja granica ili preuređenja države. Veoma je vjerojatno da bi Hrvati prihvatili ovaj prijedlog, kao i Srbi, koji nisu suštinski zainteresirani što se događa u Federaciji dok god se to ne tiče Republike Srpske. Bošnjački političari bi vjerojatno bili protiv ovog poništavanja ranije nametnutih „reformi“, ali bi vjerojatno radije prihvatili ovaj prijedlog kao alternativu rješenju kroz tri republike ili tri entiteta.

Predstavnici međunarodne zajednice u BiH predvođeni OHR-om vjerojatno ne bi dozvolili uklanjanje kontroverznih amandmana kojim bi se ustav Federacije vratio na izvornu verziju iz Washingtonskog sporazuma, zato što bi time bilo potvrđeno da su OHR-ova uloga i reforme u zadnje dvije decenije predstavljale veliki promašaj. Dok bi ovo rješenje potencijalno moglo riješiti „hrvatsko pitanje“, ostaje vidjeti bi li Hrvati bili zadovoljni njime nakon više od decenije marginalizacije i gubljenja političkih prava. Vjerojatno je da bi njihovi politički predstavnici zahtijevali čvršća jamstva da će njihova kolektivna prava biti očuvana u budućnosti nego što podrazumijeva ovo rješenje. Nadalje, ovo rješenje ne bi uklonilo problem ogromne administracije koja je financirana kroz stranu pomoć i velike kredite koje Bosna i Hercegovina jednostavno ne može vratiti.²²⁰ Zbog toga reforma izbornih zakona može biti dobar prvi korak u zaštiti hrvatskih prava dok se sve strane ne dogovore o boljem cjelovitom rješenju u bliskoj budućnosti. Ipak, bez ostalih neophodnih reformi ovo ne bi bilo dovoljno dobro rješenje i vjerojatno samo po sebi ne bi mnogo doprinijelo da se situacija pomakne od statusa quo.

Status quo i mogući raspad

Najveća opasnost koja prijete Bosni i Hercegovini je zadržavanje statusa quo i neprovođenje bilo kakvih reformi. Reforme su nužne da bi se Hrvatima osigurala jednakopravnost i sputale centralističke tendencije bošnjačkih stranaka, čime bi se omogućilo da Bosnu i Hercegovinu u cijelosti prihvaćaju kao svoju državu sva tri konstitutivna naroda i nacionalne manjine. Po presudi Europskog suda za ljudska prava u slučaju Sejdić-Finci bosanskohercegovački ustav je u dijelu koji se odnosi na način odabira članova Predsjedništva protivan Europskoj konvenciji o ljudskim pravima. Bosna i Hercegovina mora promijeniti odgovarajuće ustavne odredbe da bi mogla uspješno provesti postupak prijema u EU.²²¹ Ipak, učinkovita reforma bi također trebala uključiti i administrativnu reformu

²²⁰ “Njemački ambasador Kristijan Helbah: Koliko dugo možete živjeti na kredit!?” Avaz.ba, 19. ožujak 2015. godine, <http://www.avaz.ba/clanak/169353/njemacki-ambasador-kristijan-helbah-koliko-dugo-mozete-zivjeti-na-kredit>.

²²¹ “The Sejdic-Finci Question,” *The Economist*, pristupljeno 8. travnja 2015. godine, <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2013/10/bosnia>.

Bosne i Hercegovine koja bi učinila zemlju financijski održivom, kao i osigurati da Hrvati imaju jednaka prava kao Srbi i Bošnjaci. Dok Bosna i Hercegovina ne sprovede temeljne ustavne i institucionalne reforme nije moguće njeno pridruživanje Europskoj uniji, i zbog toga je taj proces praktično blokiran već dvije decenije. Bosnu i Hercegovinu opterećuju siromaštvo, međunacionalne tenzije i ekstremizam, dok institucionalni status quo dovodi do stalnog pogoršanja tih problema. Pravovremeni kompromis političkih elita bi mogao biti najučinkovitija prepreka rizicima raspada države i obnove sukoba. Njemački ambasador u BiH Christian Hellbach je izjavio da su reforme nužne zato što Bosna i Hercegovina jednostavno više ne može financirati troškove administracije i isplate mirovina uzimajući strane kredite.²²² Ubrzo će BiH ostati bez opcija za puko funkcioniranje sustava, a kada se to dogodi, socijalni nemiri slični onima u 2014. godini bi se lako mogli pretvoriti u međunacionalno nasilje. Takav put bi vjerojatno vodio Bosnu i Hercegovinu u kaos i raspad, obzirom na nedavnu povijest i aktualne probleme.

Srbi su uglavnom zadovoljni svojom institucionalnom pozicijom u BiH, i premda među njima postoje separatističke tendencije one se vjerojatno neće realizirati osim u slučaju da se situacija u Federaciji radikalizira. Teret odgovornosti za budućnost Bosne i Hercegovine leži prvenstveno na bošnjačkim i hrvatskim političarima u Federaciji, a otklanjanje ključnih problema ovisi o mogućnosti da oni dosegnu kompromis i sprovedu reforme u Federaciji. Ako se ovo ubrzo ne dogodi, svojevrsnom povijesnom ironijom, takozvani pro-bosanski političari koji su javno izrazito privrženi integritetu i nedjeljivosti Bosne i Hercegovine bi mogli uzrokovati njen raspad. Čak i Međunarodna krizna skupina predviđa takav scenarij u njihovom posljednjem izvještaju o Bosni i Hercegovini. Oni su izjavili da taj scenarij nije nužno i najgori ako se Bosna i Hercegovina ne može reformirati u nezavisnu državu koja jednako tretira sva tri konstitutivna naroda.²²³ Zbog toga, krajnje je vrijeme da bošnjački političari prihvate stvarnost i shvate da je Bosna i Hercegovina višenacionalna država s problematičnom prošlošću i neodrživom ekonomskom situacijom, te da joj je, kao takvoj, jedina nada za opstanak reforma u kojoj bi se dodatno decentralizirala i počela tretirati sva tri konstitutivna naroda jednako, bez obzira koliko politički bolno to može biti za bošnjačke elite koje sanjaju o unitarnoj državi. Status quo je jednostavno neodrživ i vjerojatno bi bio fatalan za budućnost Bosne i Hercegovine koja bez reformi ne može pristupiti EU, niti može razviti svoju ekonomiju i iskoristiti EU fondove da smanji nezaposlenost i siromaštvo.

²²² "Njemački ambasador Kristijan Helbah: Koliko dugo možete živjeti na kredit!?", *Avaz.ba*, 19. ožujak 2015. godine, <http://www.avaz.ba/clanak/169353/njemacki-ambasador-kristijan-helbah-koliko-dugo-mozete-zivjeti-na-kredit>.

²²³ *Bosnia's Future*, (International Crisis Group, Europe Report N° 232, 10. srpnja 2014. godine), 42, [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-hercegovina/232-bosnia-s-future](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/balkans/bosnia-hercegovina/232-bosnia-s-future).

Tri republike

Lisabonski sporazum, prvi mirovni sporazum razmatran s ciljem okončanja rata u BiH, je ponudio Bošnjacima, Hrvatima i Srbima u Bosni i Hercegovini rješenje kroz konstituiranje tri republike u njenom sastavu. Ovaj plan su odbili Bošnjaci u ožujku 1992. godine, samo par dana prije pune eskalacije rata. Bilo bi na određen način ironično da se Bosna i Hercegovina organizira u federalnu uniju tri republike nakon više od dvije decenije od originalnog prijedloga te vrste koji je mogao zaustaviti krvoproliće. Takav prijedlog bi vjerojatno zadržao Republiku Srpsku u njenom trenutnom formatu kao jednu republiku, dok bi se iz teritorija Federacije stvorile dvije republike: jedna s hrvatskom većinom koja bi se sastojala od većinski hrvatskih županija, te općina s hrvatskom većinom u miješanim i većinski bošnjačkim županijama, i jedna bošnjačka koja bi se sastojala od bošnjačkih županija i općina. Ove nove republike bi mogle imati ovlasti današnjih entiteta, ili čak i neke dodatne ovlasti prenesene s trenutne državne razine, tako da bi se Bosna i Hercegovina dodatno decentralizirala. Srbi bi veoma vjerojatno poduprli ovaj prijedlog, dok bi to bilo izuzetno povoljno za Hrvate. Ipak, Bošnjaci bi najvjerojatnije bili oštro protiv takvog prijedloga, zato što neki od njih vide BiH kao ekskluzivnu domovinu Bošnjaka i svako daljnje crtanje unutarnjih granica po nacionalnom principu vide kao uvod u završnu disoluciju Bosne i Hercegovine od strane separatističkih Hrvata i Srba.²²⁴ Možda bi, ako ozbiljno uzmu u obzir opasnosti statusa quo, Bošnjaci prihvatili ovakav prijedlog u bliskoj budućnosti, uz uvjet manjih ovlasti ovih budućih republika u odnosu na današnje entitete, na što bi onda Srbi vjerojatno uložili veto. Jednostavno, čini se kako nema rješenja za bosanskohercegovačke probleme i „hrvatsko pitanje“ koje bi zadovoljilo sve strane. Ipak, uzimajući u obzir liberalno-demokratska načela i postojeća iskustva uređenja složenih višenacionalnih država, a ne partikularne interese i trenutne odnose moći glavnih političkih aktera u BiH, smatram kako je uređenje Bosne i Hercegovine na načelima multinacionalnog federalizma model koji ima daleko najveći stupanj političkog legitimiteta, ekonomičnosti i upravljivosti. Multinacionalni federalizam, dakle, smatram optimalnim okvirom uređenja Bosne i Hercegovine. Iskrenost želje bošnjačkih elita da BiH ostane cjelovita i postane stabilna i uspješna država, buduća članica EU, prvenstveno će se testirati njihovom spremnošću na kompromis, koji treba uključivati i priznanje prava Hrvata na vlastiti entitet ili republiku, što danas Srbi imaju.

²²⁴ Božo Žepić, "Prijedlozi i planovi međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu," *National security and the future* 6, no. 3-4. (1. rujna 2005. godine): 14-7.

Dobra strana sistema utemeljenog na postojanju tri republike bi bila u tome što bi svaka republika bila teritorij na kome bi jedan od tri konstitutivna naroda imao većinu, uslijed čega bi se administracija mogla znatno smanjiti. Umjesto deset županijskih vlada i jedne federalne vlade koje danas postoje u Federaciji, na teritoriju današnje Federacije bi postojale samo dvije republičke vlade. Također, takva reorganizacija bi riješila „hrvatsko pitanje“ i omogućila dugoročni mir i izgradnju povjerenja između Hrvata i Bošnjaka. Veoma je vjerojatno da bi ovo rješenje imalo dobre efekte na ekonomiju, zato što bi Hrvati plaćali poreze hrvatskoj republici, zbog čega bi manje inklinirali izbjegavanju plaćanja poreza nego danas kada njihova sredstva mahom idu u Sarajevo. Također, drugi problemi, kao na primjer TV kanal na hrvatskom jeziku bi se mogli riješiti u novim republičkim parlamentima, koji bi mogli postati jednodomni, jer bi nestala potreba za postojanjem dva doma koja je nedvojbeno danas. Napokon, još jedna pozitivna strana ovog rješenja je da bi ono riješilo problem Sejdić-Finci, što bi omogućilo BiH da se pridruži Europskoj uniji. Građani svake od tri republike bi birali po jednog člana bosanskohercegovačkog Predsjedništva, ali taj član ne bi nužno morao biti Bošnjak, Hrvat i Srbin po nacionalnoj pripadnosti, nego bi se jednostavno birao jedan član Predsjedništva u svakoj od tri postojeće republike.

Mana ovog rješenja je da bi ga Bošnjaci vjerojatno odbili, zato što bi ono dalo više ovlasti budućim republikama nego što ih entiteti imaju danas. Također, ostaje pitanje zaštite dijelova konstitutivnih naroda koji bi se praktično našli u položaju manjina u ovim novim republikama koje bi činile (kon)federalnu Bosnu i Hercegovinu. Morali bi postojati zakoni i mehanizmi koji bi garantirali zaštitu Bošnjaka, Srba i Ostalih u hrvatskoj republici (kao i svih pobrojanih skupina u republikama u kojima predstavljaju manjinu stanovništva). Takve mehanizme je moguće uvesti, jer oni već postoje (iako nisu u dovoljnoj mjeri primijenjeni) u Republici Srpskoj. Još jedna opasnost je mogućnost separatističkih tendencija hrvatske i srpske republike i moguće jačanje želje njihovih elita da se jednog dana spoje s Republikom Hrvatskom i Republikom Srbijom.²²⁵ Smatram da su takvi problemi jednostavno rješivi ako se u novi ustav uvrsti članak koji jasno propisuje da je secesija republika jedino moguća ako sve tri republike to odobre, što bi ohrabrilo Bošnjake da se Hrvati i Srbi neće odcijepiti i ostaviti malu bošnjačku republiku okruženu hrvatskim i srpskim neovisnim republikama. Pravi problem bi bilo određivanje granica ovih novih republika.

Dok bi pitanje granica bilo lako za srpsku republiku koja bi se sastojala od teritorija Republike Srpske i srpskih dijelova Distrikta Brčko, ono bi bilo mnogo teže u slučaju hrvatske i bošnjačke republike. Iako osam županija

²²⁵ Ibid.

ima dvotrećinsku nacionalnu većinu, pravi problem predstavljaju dvije izmiješane županije. Ipak, vjerujem da bi se općinske granice u ovim županijama mogle lako prekrojiti tako da bi nekoliko višenacionalnih općina u Središnjoj Bosni moglo biti podijeljeno na hrvatske i bošnjačke općine po nacionalnoj strukturi sela i gradova koja bi se bazirala na rezultatima popisa stanovništva provedenog 2013. godine. Nadalje, zbog teritorijalnog diskontinuiteta tri republike, secesionistička tenzije bi se teško mogle ostvariti, osim možda eventualno u srpskom slučaju zato što bi njihova republika bila u velikoj mjeri teritorijalno povezana. Teritorijalna nepovezanost republika bi mogla uvjeriti Bošnjake da se Hrvati neće pokušati odvojiti od BiH. Ipak, smatram da Bošnjaci ne bi prihvatili ovo rješenje, i zbog toga bi prijedlog koji podrazumijeva konstituiranje tri entiteta bio bolji kompromis i odražavao bi realističniji pristup problemima, koji bi možda čak i omogućio deblokadu pregovora BiH s Europskom unijom.

Tri entiteta kao optimalan oblik multinacionalnog federalizma

Rješenje s konstituiranjem tri entiteta u okviru Bosne i Hercegovine kao multinacionalne federacije, koje je svojevrsna modifikacija prijedloga kojim bi se uvele tri republike, bi po mom mišljenju bilo najbolja opcija. Srbi ne bi imali problema s ovim rješenjem dok god ono ne smanjuje ovlasti njihovog entiteta. Hrvati bi se napokon osjećali ravnopravnim konstitutivnim narodom u BiH, s istim pravima koja imaju Srbi i Bošnjaci. Najvećem dijelu Bošnjaka se ovakvo rješenje vjerojatno ne bi svidalo, ali realan pristup elaboriranim problemima sugerira da je ovo praktično jedino rješenje koje bi osiguralo ravnopravnost sva tri konstitutivna naroda u BiH i u dogleđno vrijeme omogućilo pristupanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji. Zbog toga bi bošnjačke elite trebale prihvatiti ovaj prijedlog ukoliko iskreno žele da BiH napokon izađe iz političke i ekonomske blokade u kojoj se praktično nalazi već dvije decenije. Možda će neki ovo rješenje vidjeti kao ostvarenje hrvatskih ratnih ciljeva, ali ono ne podrazumijeva ništa drugo nego prava slična onima kakva imaju nacije u europskim višenacionalnim zemljama poput Belgije i Švicarske. Mogućno je da bi se strah bošnjačke javnosti mogao ublažiti nazivanjem novih entiteta po bosanskim i hercegovačkim povijesnim srednjovjekovnim regijama, umjesto korištenja naziva poput Herceg-Bosna kojeg većina Bošnjaka izrazito negativno konotira iako ga većina Hrvata još uvijek želi koristiti. Bošnjaci vjerojatno neće rado prihvatiti ovo rješenje, ali bi mogućnost za to povećalo njihovo realnije sagledavanje činjenice da je alternativa daljnja ekonomska depresija

i politička izolacija koja može završiti secesijom Republike Srpske.²²⁶ Ovo nije lagan izbor, no ako Bošnjaci žele sačuvati jedinstvo Bosne i Hercegovine, to je opcija koju bi oni morali izabrati. Veoma su male šanse da Hrvati, koji su izgubili mnoga politička prava u posljednjih petnaest godina, ponovno steknu povjerenje u dominantnu bošnjačku politiku bez takvih koncesija.

Prednost ovog prijedloga je to što rješava i „hrvatsko pitanje“ i problem presude Sejdić-Finci, na isti način na koji bi to učinila opcija s tri republike koju sam već opisao. Usljed činjenice da bi novi entiteti bili teritorijalno nepovezani, Hrvati vjerojatno neće moći razviti ozbiljne separatističke tendencije jer bi one podrazumijevale razdvajanje Hrvata u Središnjoj Bosni od ostalog dijela njihove nacije. Napokon, administracija bi se smanjila s 13 vlada na samo četiri (državnu i tri entitetske), što bi uštedjelo velika sredstva koja se danas troše na funkcioniranje ekonomski teško održivih županija. Ovaj prijedlog bi vjerojatno stimulirao regionalni ekonomski razvoj i završio vladavinu OHR-a u Bosni i Hercegovini. Državna razina vlasti bi mogla ostati u sadašnjoj formi, a dva nova entiteta bi mogli imati sličnu unutarnju strukturu kao današnja Republika Srpska. Novi entiteti ne bi dobili nove ovlasti (koje bi zapravo bile samo izvorne ovlasti ukinute amandmanima OHR-a) kao npr. zasebne vojne snage, pa bi ova opcija bila prihvatljivija Bošnjacima nego opcija uvođenja tri republike. Nadalje, Brčko bi ostalo organizirano kao distrikt, ali bi sada njime mogli zajednički upravljati srpski, hrvatski i bošnjački entitet. Vjerojatno bi bila dobra ideja napraviti još jedan distrikt u Bosni i Hercegovini kojime bi zajednički upravljali Hrvati i Bošnjaci, kao na primjer na teritoriju općine Jajce, kako bi se osnažilo međunacionalno povjerenje i smanjila mogućnost izdvajanja hrvatskog entiteta iz BiH, jer bi to podrazumijevalo njihovo napuštanje Hrvata Jajca.

Mana ovog prijedloga je to što bi ga Bošnjaci mogli vidjeti kao separatističko rješenje i suprotstaviti mu se. Ipak, ovo je najbolje moguće rješenje koje bi stavilo sva tri konstitutivna naroda u istu poziciju, odnosno, osigurala bi jednakopravnost konstitutivnih naroda na kojoj Srbi i Hrvati cijelo vrijeme inzistiraju. Još jedan problem bi bilo definiranje granica između hrvatskog i bošnjačkog entiteta. Ipak, uz pomoć rezultata popisa iz 2013. godine ovo ne bi bio nemogući pothvat. Općinske granice bi se lako mogle promijeniti, kao što se je to i događalo u prošlosti,²²⁷ da bi se osiguralo da većina Bošnjaka i većina Hrvata žive u entitetima koje smatraju svojim. Hrvatska republikanska stranka je dala dobar prijedlog 2014. godine, koji bi se mogao modificirati da bi se zadovoljili svi ovi zahtjevi, ali ipak sam taj prijedlog se može uzeti kao baza novog

²²⁶ Ivan Vukoja, „Treći entitet – uvod u podjelu ili stabilizaciju države,” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, no. 12 (Zima 2007. godine): 147.

²²⁷ Tadić, *Ustavopravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog sporazuma do danas*, 32.

dogovora. Kao što sam već rekao, formiranje Distrikta Jajce bi bio dobar način da se povežu hrvatski i bošnjački entitet. Pitanje drugih nacija u ovim entitetima se može riješiti kroz pravne garante njihovih prava i zakonske mehanizme po kojima bi hrvatski entitet vodio brigu o položaju i zaštiti Hrvata u druga dva entiteta, što bi se omogućilo i srpskom i bošnjačkom entitetu vezano uz prava tih nacija. Bosna i Hercegovina bi još uvijek imala tri člana Predsjedništva, ali sada oni ne bi morali biti Bošnjak, Hrvat i Srbin, nego samo predstavnici svakog od tri entiteta. U tom slučaju, ako Hrvati u svojstvu birača odluče da gospodin Finci koji je Židov može najbolje predstavljati njihove interese na državnoj razini, bez obzira što on nije Hrvat po nacionalnoj pripadnosti, onda ga oni mogu izabrati kao predstavnika hrvatskog entiteta. Ovim potezom put prema EU bi napokon bio deblokiran nakon višegodišnje blokade.

Svaki entitet bi mogao imati vlastiti TV kanal, što bi riješilo dio „hrvatskog pitanja“. Zbog straha od separatizma, trebalo bi u državni ustav unijeti zakonske garancije kako bi se spriječilo unilateralno proglašenje nezavisnosti entiteta, kao što je to bio slučaj s Kosovom. Dok rješenje s tri entiteta nije savršeno, ono je najrealnije moguće rješenje s obzirom na komplicirane odnose u Bosni i Hercegovini i na njenu burnu nedavnu prošlost. Ovim rješenjem sva tri konstitutivna naroda bi se dovela u isti položaj. Ono bi također omogućilo izbor pripadnika nacionalnih manjina i ostalih građana na sve dužnosti, pa bi tako napokon Bosna i Hercegovina postala prava demokracija. Jednom kada ova politička pitanja budu razriješena OHR bi mogao napustiti Bosnu i Hercegovinu, i država i njeni konstitutivni narodi bi se mogli okrenuti ekonomskom razvoju i EU integracijama umjesto borbi na političkom polju oko samog ustavnog ustroja. Sve alternative rješenju s tri entiteta su manje efikasne i ova opcija može najučinkovitije razriješiti „hrvatsko pitanje“ i zaustaviti marginalizaciju i diskriminaciju Hrvata u vlastitoj domovini. Ako se situacija pogorša, zamisliva je mogućnost da HNS proglasi samoupravu, a ovog puta u BiH nema dovoljno SFOR-ovih trupa i tenkova da je uguše, posebno ako se Republika Srpska koordinira s HNS-om i deklarira nezavisnost u isto vrijeme. Ova kooperacija i scenarij nije toliko nevjerojatan. U toj situaciji, disolucija Bosne i Hercegovine može postati tragična realnost.

Zaključak: Dug put prema naprijed

„Hrvatsko pitanje“ nastavlja biti jedan od problema koji opterećuje bosanskohercegovački politički život, ne dopuštajući zemlji da funkcionira kao demokracija. Politička volja većine Hrvata je dva puta ignorirana tijekom uspostave federalnih vlada u posljednjih petnaest godina, kao i dva puta na predsjedničkim izborima. Hrvati nemaju političku moć da zaštite svoje interese, čak niti da dobiju TV kanal na vlastitom jeziku, kakav na primjer mnogo manja njemačka zajednica ima u Belgiji. Bosna i Hercegovina zbog svoje složene prirode može opstati samo ako svi konstitutivni narodi imaju jednaka prava, kao u drugim višenacionalnim europskim zemljama. Sve bošnjačke unitarističke tendencije mogu biti, ironično, pogubne za budućnost Bosne i Hercegovine kojoj su unitaristi formalno veoma privrženi. Zabrinjavajući je nizak stupanj informiranosti zapadnih političara o „hrvatskom pitanju“ i ukupnoj situaciji u BiH. Moja je iskrena nada da će ova knjiga pomoći da se rasvijetle izazovi i problemi s kojima se Hrvati suočavaju već 15 godina. Postoje kredibilne procjene da je skoro polovica Hrvata od 1991. godine napustila Bosnu i Hercegovinu, neki od njih bježeći od ugrožavanja samog života, dok su je drugi napustili da bi pronašli političku slobodu i ekonomski prosperitet u inozemstvu.²²⁸ Hrvati mogu opstati u Bosni i Hercegovini kao svojoj domovini i državi svojih predaka, a BiH može ući u EU i razviti se samo ukoliko se pravovremeno provedu odgovarajuće reforme političkog sustava. Previše vremena se je već izgubilo u prošlim decenijama i dok se druge zemlje u regiji razvijaju, Bosna i Hercegovina je još uvijek blokirana krizama uzrokovanim prije svega neravnopravnošću Hrvata koju je omogućio Dejton i njegova neprimjerena tumačenja.

Najbolji način da se riješi hrvatsko pitanje, kao i problem presude Sejdić-Finci i problem ogromne i neefikasne administracije, donosi rješenje kojim se uvode tri entiteta. Takvo rješenje, bez obzira koliko bi ga bilo teško pregovarati i implementirati, jedino je rješenje koje bi garantiralo jednaka prava za Bošnjake, Hrvate i Srbe u BiH, dok također štiti i prava nacionalnih manjina. Reforme mogu biti bolne i mogu

²²⁸ „Hrvata u BiH ima više nego u crkvenim papirima,” *Vijesti.ba*, 29. listopada 2013. godine, <http://www.vijesti.ba/kolumne-komentari/175177-Hrvata-BiH-ima-vise-nego-crkvenim-papirima.html>.

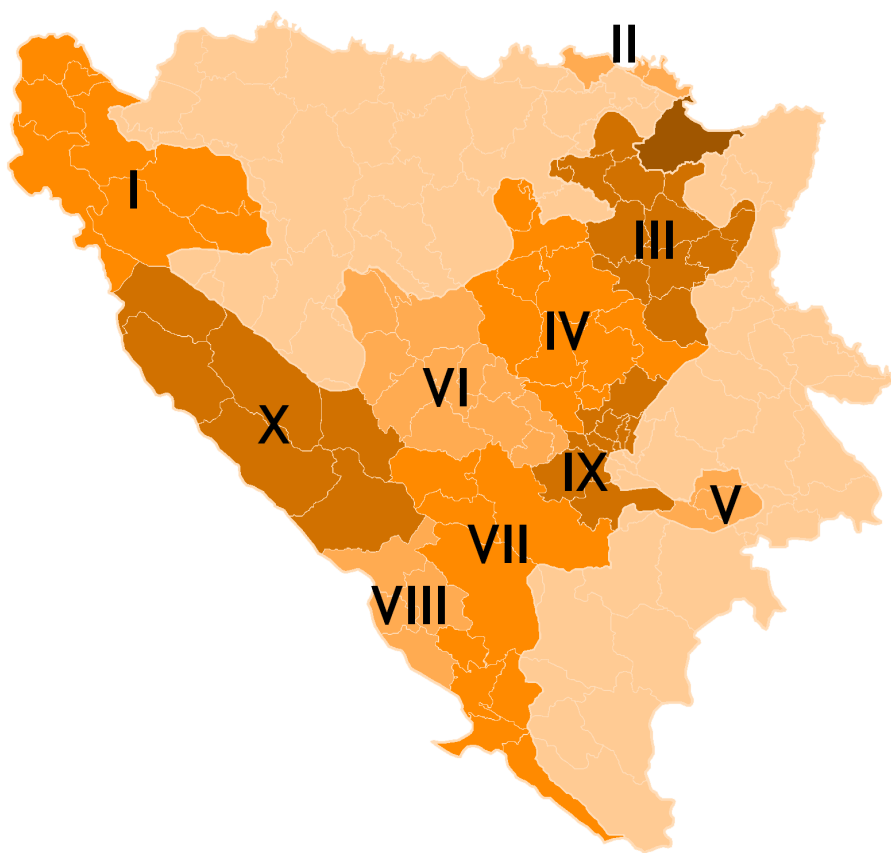
privremeno pojačati međunacionalne tenzije, ali dugoročno, rješenje s tri entiteta je najbolji način da se osigura mirna i uspješna Bosna i Hercegovina. Vjerojatno je da bi se elite tri konstitutivna naroda nakon toga okrenula svojoj zajedničkoj državi i pospješile ekonomski razvoj, umjesto da troše energiju u političkim borbama oko državnog ustroja, što često rezultira blokadama i neefikasnim vladama. Ispred Bosne i Hercegovine je dugi put kojim mora proći da bi mogla postati uistinu demokratska i nezavisna zemlja. Status quo je neodrživ i reforme su nužne, jer bi unitarističke tendencije Bošnjaka mogle dovesti Bosnu i Hercegovinu pred raspad. Jedino rješenje koje učinkovito garantira opstanak Bosne i Hercegovine kao jedinstvene zemlje u kojoj i Hrvati ponovno uživaju u vlastitim pravima, decentralizirana je država koja se sastoji od tri entiteta. Ja se nadam da će ova knjiga pomoći u podizanju svijesti o ovom ozbiljnom problemu, i da će bosanskohercegovački političari imati dovoljno političke snage i ozbiljnosti provesti sve nužne reforme prije nego što se situacija u Bosni i Hercegovini dodatno pogorša.

Dodaci

Sve karte skinute s Wikimedia Commons, osim ako nije naznačeno suprotno.

Karta 1

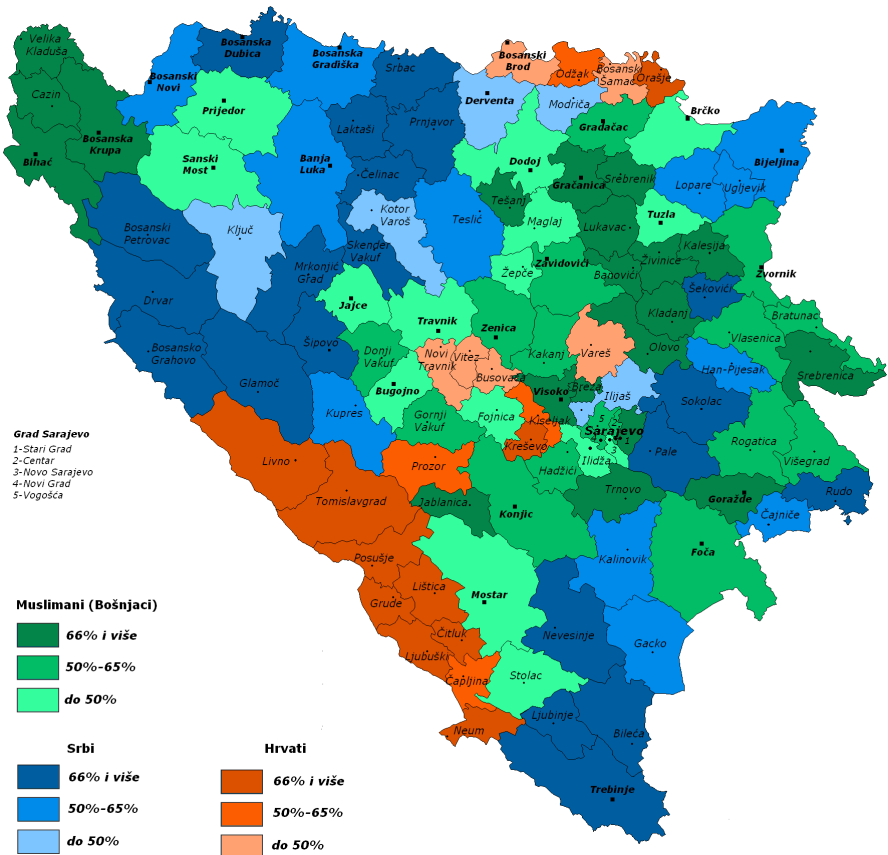
Administrativno ustrojstvo Bosne i Hercegovine.

Izvor: "Bosnia and Herzegovina subdivision map Cantons" by Пако is licensed under CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Karta 2

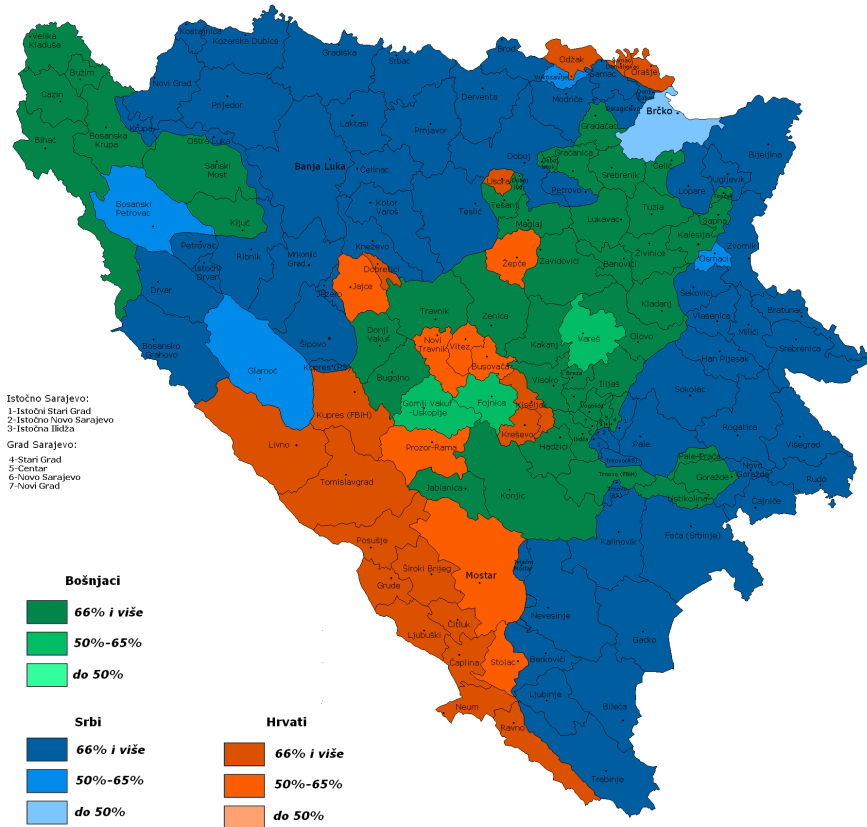
Nacionalni sastav stanovništva Bosne i Hercegovine 1991. godine.

Izvor: "Ethnic structure of Bosnia and Herzegovina by municipalities 1991" by Vladimir Varjarcic is licensed under CC-BY 3.0 RS, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/rs/deed.en>

Karta 3

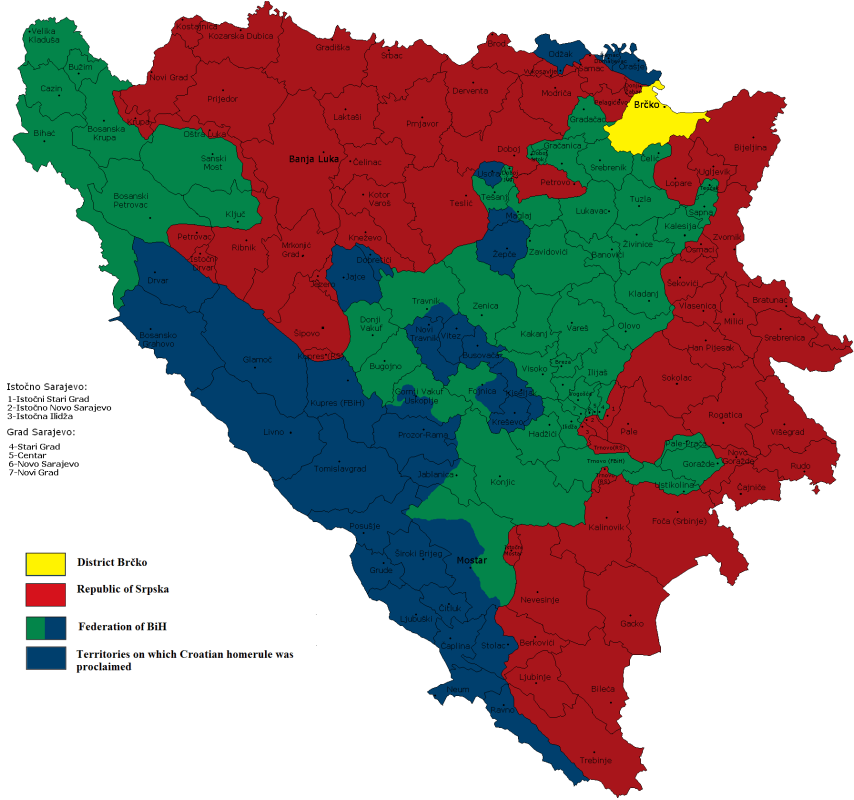
Nacionalni sastav stanovništva Bosne i Hercegovine 2006. godine (procjena).

Izvor: "Ethnic map of Bosnia and Herzegovina, 2006" by Vladimir Varjarcic is licensed under CC-BY 3.0 RS, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/rs/deed.en>.

Karta 4

Karta Hrvatske samouprave 2001. godine.

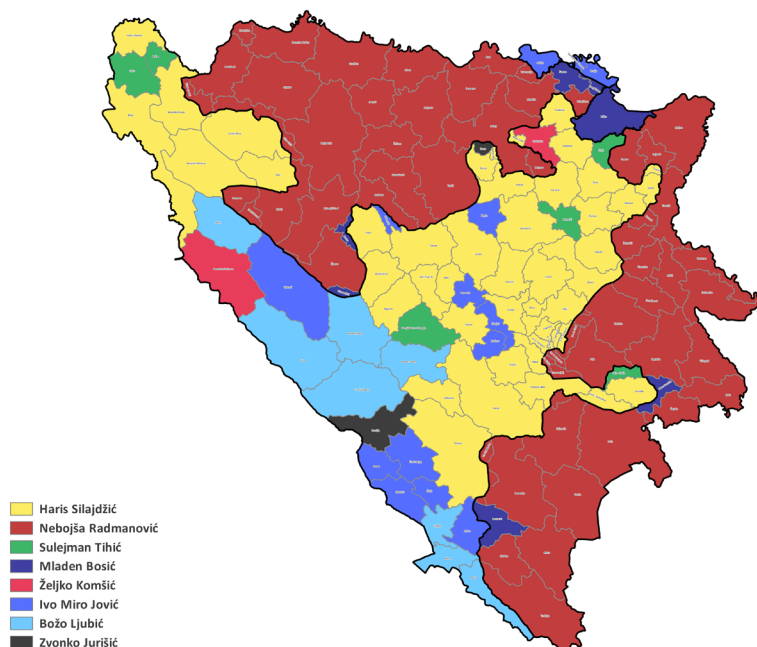
Istočno Sarajevo:
1-Istočni Stari Grad
2-Istočno Novo Sarajevo
3-Istočna Ilidža
Grad Sarajevo:
4-Stari Grad
5-Centar
6-Novo Sarajevo
7-Novi Grad

- Yellow:** District Brčko
- Red:** Republic of Srpska
- Green:** Federation of BiH
- Blue:** Territories on which Croatian home rule was proclaimed

Izvor: "Croatian Home Rule" by Ceha. This work has been placed in the Public Domain by choice of its creator.

Karta 5

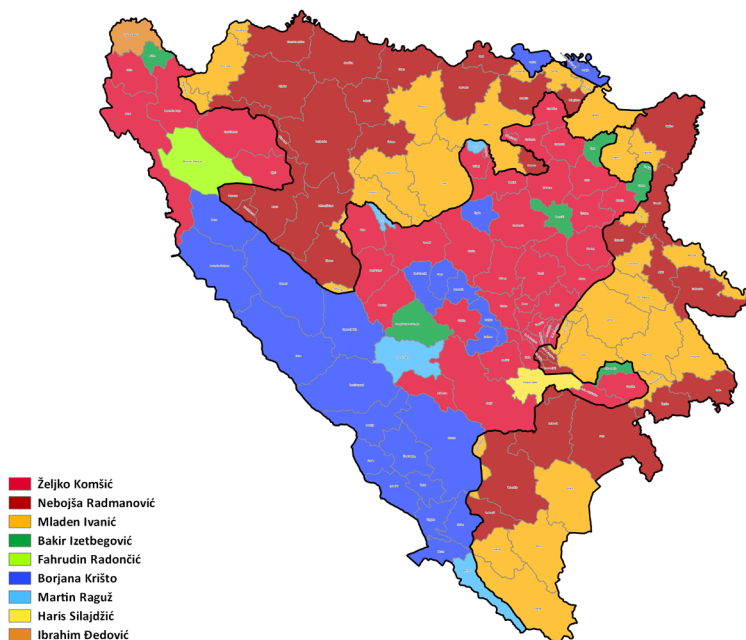
Karta BiH koja prikazuje pobjednike predsjedničkih izbora 2006. godine po općinama.

Izvor: "Bosnia and Herzegovina, presidential election, 2006" by Saša Stanivuk is licensed under CC BY-SA 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Karta 6

Karta BiH koja prikazuje pobjednike predsjedničkih izbora 2010. godine po općinama.

Izvor: "Rezultati izbora po općinama, 2010" by Saša Stanivuk is licensed under CC BY-SA 4.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Bibliografija

- Ančić, Mladen. "Što "svi znaju" i što je "svima jasno" glede rata u Bosni i Hercegovini." *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 2 (Svibanj/lipanj 2004): 63-77.
- "Apel: Pomozite Bosanskom Grahovu!" *Hrvatski informativni centar*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://www.hic.hr/dom/346/dom03.htm>.
- Bečirović, Asaf. "Trusina 20 godina poslije: kome je bio potčinjen Zulfikar Ališpago?" *Oslobođenje*, 13. travnja 2013. godine <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/trusina-dvadeset-godina-poslije-kome-je-bio-potcinjen-zulfikar-alispago>.
- Bieber, Florian. *Croat Self-Government in Bosnia - A Challenge for Dayton?*. European Centre for Minority Issues, svibanj 2001. godine <http://www.ecmi.de/publications/detail/croat-self-government-in-bosnia-a-challenge-for-dayton-49/>.
- Bogut, Vlado. "Potpora Hrvatskom narodnom saboru BiH." *Slobodnadalmacija.hr*, 31. ožujka, 2001. godine <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20010331/herceg-bosna.htm>.
- "Bosnia and Herzegovina Unemployment Rate" pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://www.tradingeconomics.com/bosnia-and-herzegovina/unemployment-rate>.
- "Bosnia's Alliance for (Smallish) Change." *International Crisis Group*, 2. kolovoza 2002. godine, <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/balkans/bosnia-herzegovina/132-bosnias-alliance-for-smallish-change.aspx>.
- Bosnia's Future*. International Crisis Group (ICG), 10. srpnja 2014. godine [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future).
- "Čović: Federalizacija BiH, Pa Ulazak U EU." *Hrvatski Medijski Servis*. Pristupljeno 8. travnja 2015. godine. <http://hms.ba/covic-federalizacija-bih-pa-ulazak-u-eu/>.
- "Čović: Izborni zakon destruktivan, potreban preustroj Federacije BiH." *Hrvatski Medijski Servis*. Pristupljeno 19. kolovoza 2016. godine. <http://hms.ba/covic-izborni-zakon-destruktivan-potreban-preustroj-federacije-bih/>.

- Craig Nation, R. *War in the Balkans*, 2003. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=123>.
- Dodig, Radoslav. "RTV pristojba – nepristojno državno džeparenje." *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 9 (Proljeće 2006): 204-7.
- Dungaciu, Dan. East and West and the 'Mirror of Nature.' *IWM Junior Visiting Fellows Conferences*, Vol. VIII/3 1999. Pristupljeno 8. travnja 2015. godine. <http://www.iwm.at/wp-content/uploads/jc-08-031.pdf>.
- Etnička obilježja stanovništva: rezultati za Republiku i po opštinama - 1991. Sarajevo: ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE, Listopad 1993. godine <http://www.fzs.ba/Dem/Popis/Etnicka%20obiljezja%20stanovnistva%20bilten%20233.pdf>.
- "EU treba novi pristup prema Bosni I Hercegovini." *IDPI*, 29. siječnja 2014. godine <http://www.idpi.ba/eu-treba-novi-pristup-prema-bosni-i-hercegovini/>.
- Grbavac, Valentino. "Je Suis Šušnjar." *Dnevnik.ba*, 1. ožujka 2015. godine <http://dnevnik.ba/kolumna/je-suis-susnjar/9537>.
- . "Prijetnje budućnosti BiH i posljednja prilika za reforme." *Dnevnik.ba*, 10. veljače 2015. godine <http://dnevnik.ba/kolumna/prijetnje-buducnosti-bih-i-posljednja-prilika-za-reforme/5849>.
- Hećimović, Esad. *Garibi: mudžahedini u BiH 1992-1999*. Zenica: Fondacija Sina, 2006.
- "Historijat." *RTVFBiH*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine http://www.rtvfbih.ba/loc/template.wbsp?wbf_id=21§ion=info.
- Hroch, Miroslav. "From National Movement to the Fully-formed Nation – the Nation-Building Process in Europe." London, New Left Review, 1993.
- "Hrvata u BiH ima više nego u crkvenim papirima." *Vijesti.ba*, 29. listopada 2013. godine <http://www.vijesti.ba/kolumna-komentari/175177-Hrvata-BiH-ima-vise-nego-crkvenim-papirima.html>.
- "Hrvatska republikanska stranka - Prijedlog ustavnih promjena u BiH." *HRS*, 26. siječnja 2015. godine <http://www.hrsbih.org/index.php/dokumenti/prijedlog-ustavnih-promjena-u-bih>.
- "Imenovana nova Vlada Federacije BiH." *Www.vecernji.ba*, 31. ožujka 2015. godine <http://www.vecernji.ba/imenovana-nova-vlada-federacije-bih-998026>.
- "Inzkova odluka o suspendiranju odluka CIK-a o konstituiranju Vlasti u FBiH." *Radio Slobodna Evropa*, 28. ožujka 2011. godine <http://www.slobodnaevropa.org/content/backgroundunderfullpage/3539560.html>.

- “Izborni legitimitet Martina Raguža kao kandidata za hrvatskog člana Predsjedništva BiH.” *IDPI*, 4. studenog 2014. godine <http://www.idpi.ba/martin-raguz/>.
- “IZGORIO ARHIV BiH ‘Spalili su dokumente koji su preživjeli tri rata. Ovo je kulturna sramota!’” *Jutarnji.hr*, 8. veljače 2014. godine <http://www.jutarnji.hr/izgorio-arhiv-bih--ovo-je-kulturna-sramota--zapalili-su-dokumete-koji-su-prezivjeli-tri-rata-/1163045/>.
- “Kako je uništena Hercegovačka banka?” *Hrvatski medijski servis*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://hms.ba/cetrnaesta-obljetnica-brutalnog-upada-u-hercegovacku-banku/>.
- Karačić, Marko. “Podržat ćemo Hrvate, trebaju imati svoj entitet.” *Www.vecernji.ba*, 1. kolovoza 2014. godine <http://www.vecernji.ba/podrzat-cemo-hrvate-trebaju-imati-svoj-entitet-953536>.
- Kasapović, Mirjana. “Bosna i Hercegovina: deset godina nakon Daytona.” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 9 (Proljeće 2006): 44–74.
- Krešić, Zoran. “Iz Goražda se bira jedan Hrvat, kao i iz Posavine gdje ih je 588 puta više.” *Www.vecernji.ba*, 23. rujna 2014. godine <http://www.vecernji.ba/iz-gorazda-se-bira-jedan-hrvat-kao-i-iz-posavine-gdje-ih-je-588-puta-vise-962662>.
- . “Prije godinu dana srušen je Daytonski sporazum u FBiH.” *Www.vecernji.ba*, 16. ožujka 2012. godine <http://www.vecernji.ba/prije-godinu-dana-srusen-je-daytonski-sporazum-u-fbih-387787>.
- . “Uništenje Hercegovačke banke bilo je projekt slamanja Hrvata.” *Www.vecernji.ba*, 7. travnja 2011. godine <http://www.vecernji.ba/unistenje-hercegovacke-banke-bilo-je-projekt-slamanja-hrvata-273859>.
- Krišto, B., i M. Sivrić. “Mostarce zamijenila Federalna TV,” 19. veljače 2000. godine <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20000219/novosti3.htm>.
- Lippman, Peter. “Washington Report on Middle East Affairs - Bosnia’s ‘Historic’ Elections: The Usual Tensions, Plus a Seed of Hope.” *Washington Report on Middle East Affairs*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://www.wrmea.org/2006-december/bosnias-historic%20%9D-elections-the-usual-tensions-plus-a-seed-of-hope.html>.
- Lisjak, Tatjana. “Hrvatima ne damo poseban entitet, izbornu jedinicu i televizijski kanal.” *Www.vecernji.hr*, 14. studenog 2014. godine <http://www.vecernji.hr/svijet/hrvatima-ne-damo-poseban-entitet-izbornu-jedinicu-i-televizijski-kanal-973549>.

- Lučić, Ivo. "Što je (bila) Bosna i Hercegovina i tko smo (bili) mi." *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 14 (Proljeće 2010): 107-136.
- . *Uzroci rata: Bosna i Hercegovina od 1980. Do 1992. godine*. Zagreb: Despot Ininitus, 2013. godine
- Mrduljaš, Saša. "HRVATSKA POLITIKA UNUTAR BOSNE I HERCEGOVINE U KONTEKSTU DEKLARATIVNOGA I REALNOGA PROSTORNOG OPSEGA HRVATSKE ZAJEDNICE / REPUBLIKE HERCEG-BOSNE (1991.-1994.)." *Društvena istraživanja* 18, br. 4-5 (102-103) (30. listopada 2009. godine): 825-50.
- Mujkić, Asim. "Treći entitet (II) "Bauk" liberalne demokratije kruži Bosnom." *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 12 (Zima 2007): 154-162.
- Nacionalni sastav stanovništva: rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima - 1991*. Sarajevo: ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE, Prosinac 1993. godine <http://www.fzs.ba/Dem/Popis/nacionalni%20sastav%20stanovnistva%20po%20naseljenim%20mjestima%20bilten%20234.pdf>.
- Nardelli, Alberto, Denis Dzidic, i Elvira Jukic. "Bosnia and Herzegovina: The World's Most Complicated System of Government?" *The Guardian*, 8. listopada 2014. godine <http://www.theguardian.com/news/datablog/2014/oct/08/bosnia-herzegovina-elections-the-worlds-most-complicated-system-of-government>.
- "Neizvjesna budućnost BiH: tri naroda - tri vizije." *Index.hr*, 29. ožujka 2010. godine <http://www.index.hr/vijesti/clanak/neizvjesna-buducnost-bih-tri-naroda--tri-vizije/483373.aspx>.
- "Njemački ambasador Kristijan Helbah: Koliko dugo možete živjeti na kredit!?" *Avaz.ba*, 19. ožujka 2015. godine <http://www.avaz.ba/clanak/169353/njemacki-ambasador-kristijan-helbah-koliko-dugo-mozete-zivjeti-na-kredit>.
- "Obilježena 23. obljetnica utemeljenja Herceg-Bosne i Dan Županije zapadnohercegovačke." *Bljesak.info*, 18. studenog 2014. godine <http://www.bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/obiljezena-23-obljetnica-utemeljenja-hercegbosne-i-dan-zupanije-zapadnohercegovačke/101322>.
- "Od referenduma do naših dana." *Oslobođenje*, 28. veljače 2013. godine <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/od-referenduma-do-nasih-dana>.
- "OHR General Information." pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://www.ohr.int/ohr-info/gen-info/>.
- "Operation Deliberate Force." *Global Security*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine http://www.globalsecurity.org/military/ops/deliberate_force.htm.

- “OTKRIVAMO Sarajevo dobilo 1,2 milijarde KM prihoda drugih kantona!” *Http://www.avaz.ba*, 14. siječnja 2015. godine <http://www.avaz.ba/clanak/157964/otkrivamo-sarajevo-dobilo-1-2-milijarde-km-prihoda-drugih-kantona>.
- “PETRITSCH SMIJENIO ANTU JELAVIĆA.” *HRT*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://www.hrt.hr/arhiv/2001/03/07/HRT0050.html>.
- POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA. Pristupljeno 19. 8. 2016. godine. <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvoIzdanje.pdf>.
- Popović, Ana. “Egzodus Hrvata Srednje Bosne.” *Www.vecernji.ba*, 10. travnja 2011. godine <http://www.vecernji.ba/egzodus-hrvata-srednje-bosne-274876>.
- . “Skandal na sjednici: Pobili smo vas '93., pobit ćemo vas opet!” *Večernji.hr*, 31. svibnja 2014. godine <http://www.vecernji.hr/svijet/pobili-smo-vas-93-pobit-cemo-vas-opet-942115>.
- “Porazavajuće: 68.000 građana napustilo BiH, u migraciji blizu 100.000 ljudi!” *6yka.com*, 9. ožujka 2015. godine <http://www.6yka.com/novost/76487/porazavajuce-68.000-gradana-napustilo-bih-u-migraciji-blizu-100.000-ljudi->.
- “Porazna bilanca ‘Platforme’, njezini povijesni prethodnici i mogući rizici negativnog kontinuiteta.” *IDPI*, 12. veljače 2014. godine <http://www.idpi.ba/porazna-bilanca-platforme-njezini-povijesni-prethodnici-i-moguci-rizici-negativnog-kontinuiteta/>.
- “PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2006.” *Izbori.ba*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine https://www.izbori.ba/rezultati/konacni/predsjednistvo_bih/Predsjednistvo.asp?nivo=702&nivo1=701.
- “PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2010.” *Izbori.ba*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://izbori.ba/Finalni2010/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.
- “PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2014.” *Izbori.ba*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://izbori.ba/Potvrđjeni2014/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.
- “Preko 140.000 potpisa protiv ‘majorizacije Hrvata.’” *RadioSarajevo.ba*, 3. ožujka 2011. godine <http://www.radiosarajevo.ba/novost/46215>.
- “Prosvjedi u Federaciji BiH: građanski, socijalni ili nešto treće?” *IDPI*, 12. veljače 2014. godine <http://www.idpi.ba/prosvjedi-u-federaciji-bih-gradanski-socijalni-ili-nesto-trece/>.
- “Raspodjela neizravnih poreza u Federaciji BiH odnosno kako je Sarajevo dobilo 1,2 milijarde KM prihoda drugih županija.” *IDPI*, 15. srpnja 2014. godine <http://www.idpi.ba/>

- raspodjela-neizravnih-poreza-u-federaciji-bih-odnosno-kako-je-sarajevo-dobilo-12-milijarde-km-prihoda-drugih-zupanija/.
- “Return of Bosnian Serb Displaced Persons to Drvar, Bosansko Grahovo and Glamoc.” *Refworld*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://www.refworld.org/docid/3ae6a6d018.html>.
- “Rezolucija Europskog Parlamenta.” *IDPI*, 11. veljače 2014. godine <http://www.idpi.ba/rezolucija-europskog-parlamenta/>.
- “Rezultati izbora 2000 Federacija.” *Izbori.ba*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <https://www.izbori.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/2000gen/fbihhor-eng.pdf>.
- “Rezultati izbora 2002 Predsjedništvo.” *Izbori.ba*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <https://izbori.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/Rezultati2002/Puni/PredsjednistvoBiH.pdf>.
- “Rezultati izbora u Bosni i Hercegovini od 14. rujna 1996.” *Izbori.ba*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine https://www.izbori.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/96results/FD96_20H.PDF.
- Rudolf, Davorin. “Hrvatska i Hrvati u Bosni i Hercegovini.” *Adrias*, br. 17 (12. listopada 2011. godine): 221–34.
- Rupčić, Valentina. “HDZ BiH najjača stranka s ukupno 13 mandata.” *Www.vecernji.ba*, 14. siječnja 2015. godine <http://www.vecernji.ba/hdz-bih-najjaca-stranka-s-ukupno-13-mandata-984017>.
- . “Koalicija HNS-a: HDZ BiH, HSS, HKDU, HSP Dr. A. S., HSP HB.” *Www.vecernji.ba*, 24. lipnja 2014. godine <http://www.vecernji.ba/koalicija-hns-a-hdz-bih-hss-hkdu-hsp-dr-a-s-hsp-hb-946538>.
- Sarajlić, Eldar. *Kultura kulture: etnicitet, postmodernost i politika*. Mostar: Dijalog Mostar, 2010. godine http://www.superknjizara.hr/?page=knjiga&id_knjiga=46267.
- Shrader, Charles R. *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History, 1992-1994*. 1 edition. College Station: Texas A&M University Press, 2003.
- Sivrić, Marijan. “Hrvatske zastupnike biraju Bošnjaci i Srbi!” *Slobodnadalmacija.hr*, 14. listopada 2000. godine <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20001014/novosti1.htm>.
- Skoko, Božo. *Imidž Bosne i Hercegovine iz perspektive njezinih građana i međusobna percepcija Bošnjaka, Hrvata i Srba*. Sarajevo: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013. godine
- Šoljić, Vladimir, intervju Valentinu Grbavcu, 22. kolovoz 2014. godine
- Tadić, Mato. *Ustavnoopravni položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog sporazuma do Danas*. Mostar: Matica Hrvatska Mostar, 2013. godine

- “The Conflicts.” pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://www.icty.org/sid/322>.
- “The Sejdic-Finci Question.” *The Economist*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2013/10/bosnia>.
- “The World Factbook: Bosnia and Herzegovina.” *Central Intelligence Agency*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bk.html>.
- Trukhachev, Vadim. “Bosnia Can Be Exploded by Croatian ‘Bomb.’” *English Pravda.ru*, 21. travnja 2011. godine http://english.pravda.ru/world/europe/21-04-2011/117648-bosnia_herzegovina_croatia-0/.
- Tuđman, Miroslav. *Bosna i Hercegovina u raljama zapadne demokracije*. Zagreb: Despot Infinitus, 2013. godine
- Tulić, Zlatko. “Hrvati u ratu u BiH mučeni u 331 logoru, a za 20 godina sudilo se za slučajeve iz dva.” *Www.vecernji.ba*, 31. Svibnja 2014. godine <http://www.vecernji.ba/hrvati-u-ratu-u-bih-muceni-u-331-logoru-a-za-20-godina-sudilo-se-za-slucajeve-iz-dva-942060>.
- “U Mostaru poručuju: 5 nije trećina od 17.” *Nezavisne Novine*, 25. studenog 2013. godine <http://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/U-Mostaru-porucuju-5-nije-trecina-od-17-219602.html>.
- Vasilj, Miroslav. “Modeli ustroja javnih RTV servisa u pluralnim državama.” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 16 (Ljeto 2013): 126-132.
- Vukoja, Ivan. “Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava.” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 15 (Proljeće 2011): 83-98.
- . “Izbori kao sredstvo diskriminacije Hrvata u BiH.” *IDPI*, 9 listopada 2014. godine <http://www.idpi.ba/izbori-kao-sredstvo-diskriminacije-hrvata/>.
- . “Liberalni etnonacionalizam i multikulturalno građanstvo nasuprot liberalnom fundamentalizmu i mitu o etnokulturnoj neutralnosti.” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 14 (Proljeće 2010): 30-48.
- . “Primjeri ne-konstitutivnosti i ne-jednakopravnosti Hrvata u Federaciji BiH.” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 16 (Ljeto 2013.): 92-106.
- . “Treći entitet – uvod u podjelu ili stabilizaciju države.” *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, br. 12 (Zima 2007): 144-153.

Woehrel, Steven. *Bosnia and Herzegovina: Current Issues and U.S. Policy*. Congressional Research Service, 24. siječnja 2013. godine <http://fas.org/sgp/crs/row/R40479.pdf>.

“ZASTUPNICKI/PREDSTAVNICKI DOM PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE 2010.” *Izbora.ba*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <https://www.izbora.ba/Finalni2010/Finalni/ParlamentFBIH/ZbirniRezultate.aspx>.

“ZASTUPNICKI/PREDSTAVNICKI DOM PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE 2014” *Izbora.ba*. pristupljeno 8. travnja 2015. godine <https://www.izbora.ba/Potvrđjeni2014/Finalni/ParlamentFBIH/ZbirniRezultate.aspx>.

Žepić, Božo. “Prijedlozi i planovi međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu.” *National security and the future* 6, no. 3–4. (1. rujna 2005. godine): 9–36.

Unequal Democracy:

The Political Position
of Croats in Bosnia and Herzegovina

Acknowledgements

I would like to thank my loving mother Milva, my caring father Miroslav and my little brother Leon Mihael, along with my entire extended family for supporting me over the years and for encouraging me to reach higher and do my best. I am happy I was born into such a family, and I will always love all of you.

In particular, I would also like to thank my cousins Marica and Robert Vasilj for all of the advice and financial assistance during my studies at Macalester College. I would not be where I am today if it was not for you.

Dear Professor Latham: thank you for your wise guidance during this project and for four years of Political Science classes filled with good memories.

I would also like to thank Professor Weber and Professor Weisensel for accepting my invitation and acting as examiners for my defense, as well as for writing many letters of recommendation for graduate school. I really appreciate your time and I miss you.

I am thankful to Mr. Ivan Vukoja and the whole IDPI team for all their assistance with my research. I hope that this project will be just the beginning in a series of collaborations.

I would like to express my gratitude to Mr. Vladimir Šoljić for allowing me to interview him for this book, as well as for providing me with primary sources. This research would not be the same without your help. I would also like to thank the many others who helped in the realization of this project, either through advice or by providing me with books and sources.

Many thanks to Sarah N Dillard for her patience and support this year while I was working on this project. I appreciate your editorial skills and this book would not be half as good without you. Further, I would also like to thank all of my friends who tolerated me during the entire process and who did not mind me disappearing for days at a time in order to research and write. You guys have no idea how much your support has impacted this project and my time at Macalester. I love you all!

I am very grateful to Bepina Sabalić Kunin for her generous contribution during my studies at Georgetown University.

I am thankful to the municipality of Ljubuški, the West Herzegovinian canton and Minister of Finance of the West Herzegovinian canton Toni Kraljević for financing the printing process.

Finally, I would like to dedicate this project to my family and my compatriots in Bosnia and Herzegovina who have faced political marginalization during the past two decades. I hope that one day all the issues will be alive in history only and that we all will live in a better Bosnia and Herzegovina. It is my hope that this project can make an impact, no matter how small, on the Bosnian-Herzegovinian political process.

(In)visible (in)equality

Unequal Democracy: The Political Position of Croats in Bosnia and Herzegovina is a slightly expanded and edited version of Valentino Grbavac's Political Science honors thesis defended at Macalester College in St. Paul, Minnesota. The Institute for Social and Political Research is happy to publish this book, as the subject has previously been overlooked by Bosnian-Herzegovinian and foreign authors alike, despite the importance of its resolution for the survival of the country. In particular, there is a dearth of work about this subject available in the English language and the topic has yet to be discussed in many diplomatic circles. By releasing this text in both English and Croatian, we hope to bring the world's attention to the issue while also refocusing debate in Bosnia and Herzegovina to prioritize resolution.

The publication of this book should be seen as contributing to the enlargement of objective, sociological and political science approaches to the topic of inequality between the constituent peoples of Bosnia and Herzegovina and the consequences of this inequality on the viability of Bosnia and Herzegovina and the development of its society. That process is also important because the few works that deal with this topic, including popular works, have a one-sided and superficial approach, often inspired by unitary and centralist models of internal administrative organization of Bosnia and Herzegovina.

We are especially pleased that the author of this book is continuing his education at the prestigious Edmund A. Walsh School of Foreign Service at Georgetown University by pursuing an MA in Eurasian, Russian and East European Studies and an International Business Diplomacy Honors Certificate. We hope that Mr. Grbavac will continue to explore the institutional and political problems in Bosnia and Herzegovina in his academic and professional work. In this book he has succeeded in effectively explaining the issues at hand in a robust and intellectual fashion. This work is essential, as the global academic community frequently pays inadequate attention to these problems, despite the disproportional influence of academics on policymakers in charge of

navigating these issues. If academics continue to explore these issues in a similarly shallow manner, these problems will continue to grind at the status quo or will worsen, threatening internal stability, EU and NATO integration and the potential for full democratic development in Bosnia and Herzegovina. Therefore, the Institute for Social and Political Research will continue to collaborate with all authors who see the federalist model as a path on which Bosnia and Herzegovina can transition from a divided society and unstable country into an integrated society whose survival is based on equal internal social and political participation and consensus.

Ivan Vukoja

Understanding Bosnia and Herzegovina: Essential for Balkan Stability

Outsiders often misunderstand the political and social organization of Bosnia and Herzegovina. To observers, the role of collective identities in the political process seems unnecessary and even backward. Constituent ethnic groups can be particularly baffling to those residing in the “global West,” who may see political organization by ethnicity as characteristic of a “problem state.” When Western diplomats and politicians come into positions that allow them to exercise power over Bosnia and Herzegovina (including the Office of the High Representative), these views can become overtly problematic when translated into practice. The actions of these actors then fulfill a self-imposed prophecy, as their negative view of the current situation generates even greater ambiguity and decay than before.

Bosnia and Herzegovina is perhaps the most drastic example of this misunderstanding of local context by Westerners in the Balkan region. These politicians from the West came of age and built their political and administrative careers in countries that are not composed of multiple distinct national groups. Even those hailing from decentralized or federalized countries, like the USA, often look at aspects of Bosnian-Herzegovinian internal political organization in disgust, because of its reliance on traditional and constitutional categories of constituent peoples (nations). Many of these well-meaning outsiders advocate for simpler solutions based on their own understanding of nation, citizenship and the state, often giving primacy to centralization and central authority over lower federal levels of power. By doing so, international actors cooperate with those domestic politicians in Bosnia and Herzegovina who advocate for a unitary and centralized mono-national Bosnia and Herzegovina based on a “one man – one vote” principle. That is, from the current perspective, a solution that would benefit Bosniaks, the most numerous nation in Bosnia and

Herzegovina which has a stable demographic base, to the detriment of Serb and Croat collective rights.

There are two levels of misunderstanding by international policymakers when it comes to centralist aspirations. The first is a tendency to want to simplify the political system in a way that is detrimental to the complex principles of a pluralistic state. The second level of misunderstanding by international policymakers in Bosnia and Herzegovina is their understanding of the term “nation.” Some international policymakers automatically assume that nationality is equal to citizenship in Bosnia and Herzegovina and other pluralistic countries, and that all citizens constitute one nation based on their country of citizenship, as is the case in countries like the USA. Because of the social and political complexities of life in the Balkans, the nation is actually an identity category whose members constitute a state, rather than the state constituting a nation. National plurality is easily connected to the complexity of political systems and is understood by international actors from other multinational federations like Belgium, Switzerland and Canada.

The issues of the current situation are highlighted by unitary and centralist forces who continuously use chaos in the country as fodder for their arguments. Foreign support of these strategies is extremely harmful, because in a complex country like Bosnia and Herzegovina, a “simple” structure cannot exist while simultaneously being democratic. The results of implementing such attempts would be systematic and permanent crises.

This short forward showcases the importance of Valentino Grbavac’s *Unequal Democracy: The Political Position of Croats in Bosnia and Herzegovina*. By presenting the recent history of Bosnia and Herzegovina, this book suggests that international actors and policymakers must be extremely careful when they attempt to simplify institutional and political structures. Their “solutions” are prolonging the crisis, rather than rectifying the situation. Through a detailed analysis of strategies used thus far to manipulate institutions, as well as by the analysis of relevant suggestions to the internal reorganization of Bosnia and Herzegovina by which the current state of permanent crisis would be solved, the author underlines this basic message. If this work could motivate even a segment of the relevant international actors in Bosnia and Herzegovina to reevaluate their support of centralist “solutions” in the country, then this work will contribute to the establishment of Bosnia and Herzegovina as a truly pluralistic and democratic European country. Bosnia and Herzegovina would benefit from this, as would other multinational countries hoping to avoid the repetition of history.

Milan Sitarski

Summary

During the past fifteen years, Croats have been politically marginalized in Bosnia and Herzegovina. Bosniaks have circumvented Croat electoral will by electing a Croat member of the Presidency and forming a federal government twice without legitimate support. Today, Bosnia and Herzegovina is at a crossroads. The country must choose between accession to the European Union or the continuation of the status quo. Structural reforms within the government are necessary in order to solve the Croat issue and to improve the country's dire economic situation. In this book, I discuss the current predicament facing Croats in Bosnia and Herzegovina and explore their history, beginning in the 1990s. I have come to the conclusion that the three entity solution is the best possible way to ensure that the rights of the three constituent ethnic groups, including Croats, are protected. I hope that this unique research will spark general interest in the Croat issue and the importance of its resolution for the future of Bosnia and Herzegovina.

Acronyms

ABH - The Army of Bosnia and Herzegovina (Armija Bosne i Hercegovine), the Bosniak army during the war in Bosnia and Herzegovina.

BiH - Bosnia and Herzegovina (Bosna i Hercegovina).

CDC - The Croatian Defense Council (Hrvatsko vijeće obrane), the Bosnian-Herzegovinian Croat Army during the war in Bosnia and Herzegovina.

CDU - The Croatian Democratic Union (Hrvatska demokratska zajednica), the Croat center-right party in Bosnia and Herzegovina and Croatia. When referenced in this book, unless specified otherwise, it is in reference to the Bosnian-Herzegovinian branch. The CDU has been the main Croat party since 1990.

CDU 1990 - The Croatian Democratic Union 1990 (Hrvatska demokratska zajednica 1990), the Croat center-right party formed in 2006 as a splinter faction of the CDU.

CNA - The Croatian National Assembly (Hrvatski narodni sabor), an assembly hosted by the CDU that gathers all Croat political parties in Bosnia and Herzegovina.

DF - The Democratic Front (Demokratska fronta) is a leftist pro-centralist state party in Bosnia and Herzegovina and was formed in 2013 by Željko Komšić.

NHI - The New Croatian Initiative (Nova hrvatska inicijativa), a minor Croat party during the 2000s, formed as a splinter faction of the CDU.

OHR - The Office of the High Representative for Bosnia and Herzegovina.

OSCE - The Organization for Security and Cooperation in Europe.

PDA - The Party for Democratic Action (Stranka demokratske akcije), a center-right Bosniak party that has been the main Bosniak party since 1990.

SDP - The Social Democratic Party (Socijalno-demokratska partija), a leftist pro-centralist state party in Bosnia and Herzegovina that began as a reformed version of the Communist Party.

SFOR - The Stabilization Force, a NATO-led peacekeeping force in Bosnia and Herzegovina.

YPA - The Yugoslav Peoples' Army (Jugoslavenska narodna armija), the Army of Yugoslavia during the war.

Introduction

Bosnia and Herzegovina is a unique country. The Dayton Peace Agreement, brokered by foreign powers after NATO's bombing campaign in the country, ended the greatest amount of bloodshed in Europe since WWII, but also left a highly unstable and deeply fragmented country in its wake. Largely because of this ineffectual agreement, the country has remained in a deep and systemic crisis. Bosnia and Herzegovina lost its "Republic" prefix after the war and became a federation composed of two entities and one district jointly owned by both of these entities. Republika Srpska, the Serb-dominated entity, functions as a unitary state, while the Bosniak and Croat entity, the Federation of Bosnia and Herzegovina, is a federal state made up of ten cantons with respective parliaments, governments, laws and even police forces.¹

Three of these cantons have an absolute Croat majority, five cantons have an absolute Bosniak majority and two are ethnically mixed between Croats and Bosniaks.² The Brčko District, located in the Northeast of the country, is a self-administrated condominium consisting of substantial Bosniak, Croat and Serb populations, none of which have an absolute majority.³ Annex 4 of the Dayton Agreement serves as the current Constitution and its implementation is overseen by the Office of the High Representative (OHR). The High Representative, thus far, has invariably been a European diplomat, with the power to impose laws, amend entity constitutions, fire officials and prohibit officials from holding public offices, among other abilities.⁴ To make the matter more complicated, the High Representative is the highest interpreter of the Constitution and is not accountable to any institution in Bosnia and Herzegovina.

¹ Alberto Nardelli, Denis Dzidic, and Elvira Jukic, "Bosnia and Herzegovina: The World's Most Complicated System of Government?," *The Guardian*, October 8, 2014, accessed April 8, 2015, <http://www.theguardian.com/news/datablog/2014/oct/08/bosnia-herzegovina-elections-the-worlds-most-complicated-system-of-government>.

² See Chart 1 and Map 1 in the Appendix for a detailed view of the political organization of Bosnia and Herzegovina. Cantons with an ethnic Croat majority are Posavina, West Herzegovina and Canton 10. Cantons with an ethnic Bosniak majority are Una-Sana, Tuzla, Zenica-Doboj, Sarajevo and Bosnian Podrinje. Cantons Herzegovina-Neretva and Central Bosnia are ethnically mixed between Croats and Bosniaks. In Central Bosnia, Bosniaks constitute a slim majority (57.6 %), while in Hercegovina Croats constitute a slim majority (53.3%).

³ Nardelli, Dzidic, and Jukic, "Bosnia and Herzegovina."

⁴ "OHR General Information," accessed April 8, 2015, <http://www.ohr.int/ohr-info/gen-info/>.

His decisions cannot be appealed, not even to the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina. Therefore, the High Representative is a *de facto* dictator in Bosnia and Herzegovina who can ignore and overrule the political will of the democratically elected representatives of the three constituent ethnic groups (Bosniaks, Croats and Serbs), if he or she believes that such a decision would be beneficial for Bosnia and Herzegovina.⁵

While Serbs account for the absolute majority of the population in Republika Srpska, a vast majority of Croats and Bosniaks live in the Federation. According to recently published data from the 2013 census, Bosniaks are more than three times more numerous than Croats in the Federation. Coupled with the current election laws in the Federation this imbalance enables Bosniaks to override the electoral will of Croats in the Federation of Bosnia and Herzegovina.⁶ It is possible for Bosniaks to form the government of the Federation without Croat political parties, which carry widespread popular support among Croats. In the years since the signing of the Dayton Peace Agreement, Croats have been politically marginalized. Today, they hold an unequal position in comparison with the two other constituent ethnic groups in Bosnia and Herzegovina because of the country's political structure. The aim of this book is not only to investigate how this has happened, but also to propose possible solutions for the so-called "Croat issue," which is greatly contributing to the instability of Bosnia and Herzegovina, stalling its path to European integration and economic development in the process.

The "Croat issue" is of great significance to the citizens and policymakers of Bosnia and Herzegovina and especially to Croats, whose rights and political power are critically endangered today. It is also significant to the international community involved in Bosnia and Herzegovina's post-war reconstruction and the implementation of the Dayton Agreement. In their last report on Bosnia and Herzegovina, the International Crisis Group claimed that at the moment, BiH is slowly spiraling toward disintegration, and hinted that the "Croat issue" may be a deciding factor in the future of the country.⁷ Because of this, my research is not only significant to the academy that has been engaged in the discussion about Croats in Bosnia and Herzegovina since the 1990s,

⁵ The constitutional peoples are Bosniaks, Croats and Serbs. They are constituent on the whole territory of Bosnia and Herzegovina, although Serbs mostly live in Republika Srpska, and Bosniaks and Croats mostly live in the Federation. All other citizens, including both national minorities and people who identify themselves as Bosnians or Herzegovinians, together with undeclared people, form a group called the "Others" in the Constitution.

⁶ POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA, accessed August 19, 2016, <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvoIzdanje.pdf>.

⁷ *Bosnia's Future*, (International Crisis Group, Europe Report N°232, July 10, 2014), i, [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future).

but also to policymakers, both Bosnian-Herzegovinian and international. No one else has definitively explored the reasons that Croats have ended up in the second-class citizen position that they fill today, nor has there been sufficient discussion about what can be done to resolve this issue. There is a dearth of scholarship in the English language about these issues and I hope to fill the void and internationalize a discussion that remains hotly contested in Bosnian-Herzegovinian academic circles and the general population alike.

The benefit of answering my research question is the potential to illustrate the possible paths that Bosnian-Herzegovinian policymakers can take in order to resolve this issue and an impending crisis, while the risk of not answering such an important question punctually may be the persistence of the status quo, unrest and possibly even the disintegration of Bosnia and Herzegovina in the future. While this book will focus on policy, with the ultimate goal of policymakers implementing my findings or at least taking them into consideration, I will also reference the Bosnian-Herzegovinian academic discussion on this topic.

At the core of my argument is the fact that Croats have lost many rights through changes and amendments to the Washington Agreement and misinterpretations of the Dayton Agreement enacted by the Office of the High Representative for Bosnia and Herzegovina and the Constitutional Court (in which Bosniak and international justices have a majority). As such, I argue that internal reorganization of Bosnia and Herzegovina and its political structure is essential if the country is to survive. Quite simply, Croats do not stand on an equal position with Bosniaks or Serbs, politically speaking. This creates systemic problems that endanger the functionality of BiH and may eventually reignite the Bosnian-Herzegovinian powder keg if the issue is not resolved. The changes enacted by the High Representatives (there have been seven office holders since 1995), especially those concerning the Federation of Bosnia and Herzegovina, have diminished Croat rights over time and manifested in the election of Željko Komšić as the Croat member of the Presidency. He carried little support from the Croat electoral body.

In order to resolve the crisis, I will suggest a variety of possible approaches to the internal reorganization of Bosnia and Herzegovina and will outline new legal guarantees designed to ensure that equal rights truly apply to all of its citizens. The possible seven approaches to the resolution of the chronic political crisis are the creation of a third entity (with a Croat majority), making Bosnia and Herzegovina a union of three republics, regionalization of the country, dissolution of the entities and the cantonization of a whole country, a return to the original Washington Agreement, a unitary and centralized Bosnia and Herzegovina and the continuation of the status quo. I will analyze each of these possible

solutions and list the benefits and dangers of each. Ultimately, I believe that the third entity solution would be most effective in protecting the rights of Croats in Bosnia and Herzegovina and stabilizing the situation in the country. The “Others” (national minorities and citizens who do not identify themselves as members of one of the three constituent peoples in Bosnia and Herzegovina) are also in a politically unequal situation. Although their position is not the focus of my research, it is an important topic for further analysis. While I acknowledge that all Bosnian-Herzegovinian citizens are not equal at the moment, I will focus solely on the inequalities currently experienced by Croats, especially in contrast with the two other constituent peoples.

Methodology

I will use a variety of methods to support my thesis and will include a diversity of sources. In this book, you will find references to the most relevant books and journal articles about this topic written in Croatian, Bosnian, Serbian and English. These sources are written using historical, political, economic, juridical and sociological approaches, among others. Additionally, this text incorporates analyses performed by the Institute for Political and Social Research in Mostar, reports by the International Crisis Group and an interview I conducted with Vladimir Šoljić, the Minister of Defense of the Croatian Republic of Herzeg-Bosnia during the war and President of the Federation of Bosnia and Herzegovina in 1997. Today, Šoljić is President of the Croatian Community of Herzeg-Bosnia, the leading Croat cultural institution in Bosnia and Herzegovina. Additionally, this book relies on a variety of news articles, reports created by political scientists for state officials, official government documents and websites that have published articles in relation to this topic.

My approach is a fresh one, because no one has used such a variety of sources while looking at the overarching situation, rather than focusing on specific sub-issues, in the English language. This book begins with a brief historical overview of Bosnia and Herzegovina, focusing on the period from the final days of Yugoslavia up through the signing of the Dayton Peace Agreement, in order to provide readers with the necessary background knowledge to engage with the rationale behind Bosnia and Herzegovina's organization, as well the implications of the "Croat issue." I will also pay special attention to the Muslim-Croat civil war and its lasting impact, which resulted in the Washington Agreement. Next, I will examine the immediate post-war period between 1995 and 2000, which was, despite crimes in Central Bosnia against people trying to return to their homes, seen as a relatively a positive time for Croats in Bosnia and Herzegovina. I will then explore the past fifteen years in detail. It is during this time that Croats were gradually stripped of many political rights through the actions of Bosniak parties and the decisions of former High Representatives. This gradual deconstruction of Croat political rights began in 2001 with the establishment of the "Alliance for Change,"

which excluded political parties (who received the most Croat votes) from taking positions in the federal government.

Throughout this book, I will focus on the Croatian Home Rule and the way it was suppressed by the international community in Bosnia and Herzegovina. Following this, I will analyze the current issues facing Croats in Bosnia and Herzegovina, which include political and economic discrimination against them in the Federation. The most famous instances of this discrimination were the two elections of Željko Komšić as the Croat member of the Presidency (backed largely by Bosniak voters) and the formation of the federal government after the 2010 elections. Finally, I will proceed to offer possible solutions while critically evaluating their advantages and disadvantages. I will conclude my book with predictions for the future and suggestions of what both the international community and Bosnian-Herzegovinian politicians should do to resolve the “Croat issue,” allowing Bosnia and Herzegovina to finally begin its accession to the EU.

A Historical Overview of Modern Bosnia and Herzegovina before the Dayton Peace Agreement

Bosnia and Herzegovina's history, like history in much of the Balkan region, is contentious. It has always been a turbulent place, ruled by foreign powers for most of its history and intermittently plagued with interethnic and religious conflicts. Today, this history is, even at the historiographical level, highly politicized and skewed by elites from all three constituent groups who use (and often misuse) this history to legitimize their own strategic political agendas and projects. Throughout the centuries, today's Bosnia and Herzegovina has been partially or fully controlled by Illyrians, Romans, Slavs (of both Latin and Eastern rite after the 11th century schism), the Croatian Kingdom, the Croatian-Hungarian Kingdom, the Serbian Kingdom and Empire, Ottoman Turks, the Hapsburg Monarchy, monarchist and communist Yugoslavia and by the Independent State of Croatia.⁸ Each of the three constituent peoples in Bosnia and Herzegovina have a unique interpretation of this shared history. For example, while some see the Ottoman Turks as villains and enslavers, others think that they were a relatively positive force in the region that brought Islam and progress to Bosnia and Herzegovina.

Although a basic overview of this history is important when exploring the formation of the nations represented by Bosnia and Herzegovina's three constituent peoples and the various myths surrounding each group's interpretation of history, pre-nineteenth century Bosnian-Herzegovinian history is only tangentially relevant to this book's argument. One such myth, which is used today by mostly Bosniak pro-unitary state supporters is the idea of a common national Bosnian identity of peoples living in Bosnia and Herzegovina. While peoples and nations living in Bosnia and Herzegovina today did peacefully coexist during most of their history, there was never a joint national

⁸ Charles R. Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*, 1st edition (College Station: Texas A&M University Press, 2003), 5-7.

identity unifying Croats, Muslims⁹ and Serbs into ethnic Bosnians and Herzegovinians.¹⁰ Rather, “Bosnian” and “Herzegovinian” were terms for geographical or regional identities, which are some of the many identities that people in Bosnia and Herzegovina simultaneously have, together with their ethnic and religious identities.

At the beginning of the twentieth century, all associations and cultural clubs in Bosnia and Herzegovina were mono-ethnic Croat, Muslim or Serb cultural clubs rather than (joint) Bosnian-Herzegovinian clubs.¹¹ In the nineteenth century, people in Bosnia and Herzegovina, Croats and Serbs to be more precise, under the influence of the greater Romantic Movement in Europe, began to form the ethnic identities which have been crystalized today. The ethnic identity of Bosniaks, by contrast, was only solidified during the dissolution of Yugoslavia.¹² Austria-Hungary assumed power over Bosnia and Herzegovina in 1878, after more than four centuries of Ottoman rule. After the defeat of the Central Powers in WWI, Bosnia and Herzegovina was, together with other Austro-Hungarian territories (inhabited by South Slavs) and the Kingdoms of Serbia and Montenegro incorporated into the Serb-dominated Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes.¹³ This kingdom was later renamed the Kingdom of Yugoslavia. After the fall of Yugoslavia in 1941, the whole of Bosnia and Herzegovina was incorporated into the Independent State of Croatia, a Nazi puppet state led by extreme Croatian nationalists and supported by a substantial number of Muslims in Bosnia and Herzegovina, who identified as Croats at the time.¹⁴

During WWII, Bosnia and Herzegovina was the site of many massacres and atrocities committed by German and Italian occupation forces, the puppet Ustasha government (which included both Croatian and Muslim officials), Serb nationalist and pro-monarchist Chetnik units and multiethnic Communist Partisan forces headed by the charismatic but ruthless totalitarian, Marshal Josip Broz Tito.¹⁵ These war crimes, along with the massacres of surrendered Chetnik and Ustasha soldiers (as well as some civilians by Tito’s partisans immediately following WWII), sparked long-simmering animosity among the three constituent

⁹ (Bosnian) “Muslims” was a national/ethnic name used by the Bosniaks before 1993, when they decided to rename their ethnic group “Bosniaks.” To respect this decision and also to be consistent, I will use these two terms (Muslim, Bosniak) interchangeably when talking about Bosniaks and their history before 1993. I will use “Bosniaks” only when talking about this group after 1993.

¹⁰ Mirjana Kasapović, “Bosna i Hercegovina: Deset Godina Nakon Dayton,” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu I Društvena Pitanja*, no. 9 (Spring 2006): 54.

¹¹ *Ibid.*, 55.

¹² Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*, 7-9.

¹³ *Ibid.*, 9.

¹⁴ *Ibid.*, 10-11.

¹⁵ *Ibid.*, 11.

peoples of Bosnia and Herzegovina.¹⁶ This hatred remained buried beneath the surface by the totalitarian communist regime of Yugoslavia for more than four decades, and only reappeared in the 1980s after the death of Tito.¹⁷ During this period, Bosnia and Herzegovina was one of the six socialist republics that made up the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. Bosnia and Herzegovina was unique in this regard because it was officially a republic of three constituent peoples: Croats, Muslims and Serbs, in contrast to Slovenia, Macedonia and Serbia, which were countries of the Slovenes, Macedonians and Serbs respectively. Bosnia and Herzegovina was the most ethnically mixed region in the former Yugoslavia.

Here, it is important to clarify the definition of the term “nation” in different relevant political and historiographical schools of thought. In his 1944 book, *The Idea of Nationalism: A Study in its Origins and Background*, American author Hans Kohn introduced two distinct types of nationalism. In the “voluntary type of nationalism,” the nation is primarily a free gathering of rational human beings who choose to become a part of that gathering. This is characteristic of the Anglophone and Francophone worlds. In the “organic or cultural” type of nationalism, the nation can be conceptualized as a shifting organism which members become a part of through socialization. This second mode is characteristic of German, Central and Eastern European nations.¹⁸ Its development resulted from interactions between cultural and political actors. As such, the nation is solidified over several generations.¹⁹ In societies of the first type, including the U.S., the term “nation” is practically used as a synonym for an independent, internationally recognized country, which BiH is. In nations of the second type, the term is used to identify defined groups, which often, but not always, share a common language, culture and history. It is always a community connected through some shared identity, but not necessarily through a political framework or within the borders of the same country. Constituent peoples in BiH, Bosniaks, Croats and Serbs, belong to the second type of nations, and not only within BiH, but also outside its borders. Therefore, in this work, they are primarily referred to by the term “nation” in the historiographical part and by the term “ethnic group” due to the fact that English speakers use this term when referring to what Bosnian, Croatian and Serbian speakers refer to as a “nation.” In the segment dedicated to the constitutional questions connected to the functions of the current

¹⁶ Ivo Lučić, *Uzroci Rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine* (Zagreb: Despot Infninitus, 2013), 21.

¹⁷ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*, 11.

¹⁸ Dan Dungaciu, “East and West and the ‘Mirror of Nature’,” *IWM Junior Visiting Fellows Conferences*, Vol. VIII/3 1999: 5.

¹⁹ Miroslav Hroch, “From National Movement to the Fully-formed Nation – the Nation-Building Process in Europe,” London, *New Left Review*, 1993., 79.

political system and suggestions for its reorganization, I will use the Bosnian-Herzegovinian *sui generis* term “constituent people,” coined in the current Constitution of Bosnia and Herzegovina.

In 1990, the three national parties that would dominate Bosnian-Herzegovinian political life in the 1990s were formed in Bosnia and Herzegovina. The leading Muslim party was the Party for Democratic Action (PDA), led by Alija Izetbegović.²⁰ Most Serbs supported the Serbian Democratic Party led by Radovan Karadžić,²¹ while Croats gathered around the Croatian Democratic Union (CDU) of Bosnia and Herzegovina. The CDU had many leaders in the 1990s, but the most prominent one was Mate Boban.²² All previously mentioned parties had branches in at least one other Yugoslavian Republic, and the CDU of Bosnia and Herzegovina was actually a branch of the CDU from Croatia, led by the first Croatian President, Franjo Tuđman.²³ On June 25, 1991 Croatia and Slovenia declared independence from Yugoslavia and skirmishes began in Croatia between the Croatian Army and Serb paramilitary units backed by the Yugoslav People’s Army. This soon led to full-fledged war.²⁴ It was obvious that the peace in Bosnia and Herzegovina would not last for long unless all three ethnic groups made an agreement about what kind of future they wanted for their group and for Bosnia and Herzegovina as a whole.

In March 1991, Bosnia and Herzegovina held a census. The results were used for peace proposals many times during the war. According to the census, Bosnia and Herzegovina had a population of 4,377,033 citizens. Just fewer than 1.9 million or 43.4% of them identified primarily as Muslim, roughly 1.37 million or 31.2% as Serbs and some 760,000 or 17.4% as Croats.²⁵ Of the remaining 350,000 people, some 240,000 identified themselves as Yugoslavs. The remaining people either identified as national minorities (including Hungarians, Roma, Jews, etc.) or were citizens who refused to state their ethnicity.²⁶ In summation, more than 92% of the Bosnian-Herzegovinian population considered themselves to be part of one of the three constituent peoples. The first democratic elections in Bosnia and Herzegovina were held on November 18, 1990. These elections confirmed that all three constituent peoples in Bosnia and Herzegovina were polarized and would choose to gather around their respective ethnic parties rather than show support for multiethnic

²⁰ Lučić, *Uzroci Rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 258-9.

²¹ *Ibid*, 260-1.

²² *Ibid*, 262-3.

²³ *Ibid*, 241.

²⁴ *Ibid*, 318-9.

²⁵ *Etnička Obilježja Stanovništva: Rezultati Za Republiku I Po Opštinama - 1991*. (Sarajevo: ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE, October 1993), 10-11, <http://www.fzs.ba/Dem/Popis/Etnicka%20obiljezja%20stanovnistva%20bilten%20233.pdf>.

²⁶ *Ibid*, 10-11.

parties or reformed communists.²⁷ For these elections, the last ones until after 1996, the three parties together secured more than 84% of the seats in the Parliament and all seven seats in the Presidency.²⁸ It was clear that national parties, and their policies, had the overwhelming support of their respective ethnic groups, whose interests they represented.

Dominating Serb political forces wanted to control Bosnia and Herzegovina, even after the secession of most other Yugoslavian republics. In the years leading up to the war, Yugoslavia was becoming increasingly centralized and Serb-dominated. Serb political forces were also open to joining parts of Bosnia and Herzegovina that they considered Serb to Serbia. In that scenario, the other parts of BiH would have been free to gain some sort of independence.²⁹ Almost all Muslim political forces wanted an independent Bosnia and Herzegovina that would be a unitary centralized republic, which would then be dominated by their group due to sheer numbers.³⁰ Croats, the smallest group in BiH, supported the extremely decentralized confederate model for an independent Bosnia and Herzegovina.³¹ Still, certain Croat leaders, especially during the Muslim-Croat War when the breakup of BiH was imminent, favored seceding parts populated mostly by Croats from Bosnia and Herzegovina and joining them with the Republic of Croatia.³²

The war in Bosnia and Herzegovina, at least for Croats, began on October 1, 1991, when the Yugoslav People's Army (YPA) and the Serbian and Montenegrin military forces razed twenty-two Croat villages and hamlets, including Ravno in Eastern Herzegovina, to the ground.³³ The YPA did this in order to secure a flank and gain better artillery positions for shelling neighboring Dubrovnik, Croatia's southernmost city. At this point, war in Croatia was in full swing and rebel Serb paramilitary forces supported by the YPA began a siege on multiple cities while ethnically cleansing villages and towns all over Croatia. The destruction of Ravno and other Croat villages by the YPA was a clear violation of Bosnian-Herzegovinian sovereignty within Yugoslavia and an act of aggression against the Croat nation in Bosnia and Herzegovina. Nonetheless, Alija Izetbegović, the most powerful Muslim leader and the acting president of the seven-member Presidency of Bosnia and Herzegovina did not react to

²⁷ Ibid, 286-8.

²⁸ Ibid, 287.

²⁹ Saša Mrduljaš, "HRVATSKA POLITIKA UNUTAR BOSNE I HERCEGOVINE U KONTEKSTU DEKLARATIVNOGA I REALNOGA PROSTORNOG OPSEGA HRVATSKE ZAJEDNICE / REPUBLIKE HERCEG-BOSNE (1991.-1994.)," *Društvena istraživanja* 18, no. 4-5 (102-103) (October 30, 2009): 826-27.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid

³² Kasapović, "Bosna i Hercegovina: Deset Godina Nakon Dayton," 60.

³³ Lučić, *Uzroci Rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 329.

it, saying this was not “our war.”³⁴ Tensions mounted from that point on and almost everyone anticipated that the war would fully spill over from Croatia into Bosnia and Herzegovina.

During 1991, Serbs in BiH began organizing and consolidating municipalities in which they were the majority population. Five autonomous communities were organized, each of them functioning as an autonomous country within Bosnia and Herzegovina and *de facto* rebelling against the central government in Sarajevo. On January 9, 1992, these communities formed the self-proclaimed Serb Republic of Bosnia and Herzegovina, which would adopt its own Constitution and *de facto* declare independence from Bosnia and Herzegovina on February 28, 1992.³⁵ The self-proclaimed Serb Republic of Bosnia and Herzegovina also passed the decision to join Yugoslavia once again (then comprised of just Serbia and Montenegro due to the independence of other republics). At the same time, Muslims organized and armed themselves in anticipation of the war. On March 31, 1991, the Patriotic League (a Muslim paramilitary group dominated by the Party for Democratic Action members) was formed.³⁶

After organizing and arming themselves, Croats established the Croatian Community of Herzeg-Bosnia on November 18, 1991, the very day that the defense of the city of Vukovar in Croatia fell to the YPA forces and atrocities were committed against civilians and prisoners of war.³⁷ Its proclamation was the result of distrust of the Bosnian-Herzegovinian government and fear that the same destiny that Croats in Croatia were experiencing was awaiting Croats in Bosnia and Herzegovina as well.³⁸ Still, it is important to note that this community, which would later rename itself the Croatian Republic of Herzeg-Bosnia, never officially declared separation or secession from Bosnia and Herzegovina. This is in contrast to the Serb Republic of Bosnia and Herzegovina, later renamed Republika Srpska. The Croatian Republic of Herzeg-Bosnia *de jure* and *de facto* remained a part of Bosnia and Herzegovina, even though there were secessionist tendencies among members of its leadership, especially during the Muslim-Croat War, but these tendencies should not be viewed as evident of an official political stance. *De facto*, it was closely aligned with the Republic of Croatia.³⁹

In early 1992, Croat and Muslim leaders in Bosnia and Herzegovina agreed that Bosnia and Herzegovina should gain independence from Yugoslavia and they organized an independence referendum that was held on February 29 and March 1, 1992, after a failed attempt by the Croat political leadership to edit the referendum question so it would

³⁴ Ibid, 330.

³⁵ Ibid, 335-6.

³⁶ Ibid, 329.

³⁷ Kasapović, “Bosna i Hercegovina: Deset Godina Nakon Dayton,” 59.

³⁸ Vladimir Šoljić, interview by Valentino Grbavac, August 22, 2014.

³⁹ Kasapović, “Bosna i Hercegovina: Deset Godina Nakon Dayton,” 59-60.

also encompass Croat aspiration for a decentralized and independent BiH (so-called “Livanjsko pitanje”). The referendum was boycotted by the Serbs and the Serbian Democratic Party voiced disapproval.⁴⁰ Around 64.3% of voters voted on the referendum, representing almost every Croat and Muslim voter. More than 99.4% of voters who turned up for the referendum voted for an independent Bosnia and Herzegovina, and on March 3, President Izetbegović declared independence, despite the fact that the referendum did not carry the support of Serbs in Bosnia and Herzegovina.⁴¹

Bosnia and Herzegovina was officially recognized on April 6, 1992 by the U.S. and many European countries, but the war continued to rage on.⁴² Serb paramilitary forces, backed by the YPA, were already skirmishing with Muslim and Croat police and territorial defense units and ethnically cleansing areas in Northern, Central and Eastern Bosnia. That month, the siege of Sarajevo was already underway and thousands of Muslim refugees began fleeing Eastern Bosnia, finding safe havens in ethnically mixed Croat-Muslim Central Bosnia.⁴³ On April 8, 1992, Croats formed the Croatian Defense Council (CDC), a Bosnian-Herzegovinian Croat army, with the goal of resisting further Serb attacks, which was initially made up of about 70% Croat and 30% Muslim soldiers.⁴⁴ Muslims formed the Army of Bosnia and Herzegovina (ABH), officially a state army, but heavily dominated by Muslims, which comprised a vast majority of its units.⁴⁵ The CDC and ABH cooperated to halt Serb aggression in 1992 and parts of 1993, but by late 1993 and 1994 they were engaged in a civil war.

Even as early as 1992 there were sporadic skirmishes between Croat and Muslim units, but often not much more than the usual fights between soldiers for loot or for honor in the midst of war chaos.⁴⁶ During this time, the Republic of Croatia sent substantial aid in weapons, supplies, money and experts to the CDC and also to the ABH, and some Croatian Army units were included in the fighting against Serbs side-by-side with the CDC and ABH. The CDC was officially part of the Armed Forces of Bosnia and Herzegovina, together with ABH, and this alliance appeared solid.⁴⁷ Croatia was also the only route from which the Sarajevo government could receive weapons and supplies. They were surrounded by Serbs on all other sides. Additionally, Croatia

⁴⁰ Lučić, *Uzroci Rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 365.

⁴¹ “Od Referenduma Do Naših Dana,” *Oslobođenje*, February 28, 2013, <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/od-referenduma-do-nasih-dana>.

⁴² Lučić, *Uzroci Rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 367-369.

⁴³ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*, 13.

⁴⁴ Lučić, *Uzroci Rata: Bosna i Hercegovina od 1980. do 1992. godine*, 354

⁴⁵ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*, 33-4.

⁴⁶ *Ibid.*, 66-7.

⁴⁷ Miroslav Tuđman, *Bosna I Hercegovina U Rajlama Zapadne Demokracije* (Zagreb: Despot Infnitius, 2013), 44.

accepted approximately 450,000 Muslim and Croat refugees from BiH, mostly women and children, and provided them with shelter and food, strengthening friendly relations between Croats and Muslims in the process.⁴⁸

Nonetheless, the relationship between the CDC and ABH was quickly soured, once again, after the fall of Jajce on October 29, 1992.⁴⁹ Jajce was a relatively large town in Central Bosnia defended by both CDC and ABH units. Because of a lack of proper internal cooperation and the superior firepower of the Serb forces, Jajce fell, leaving thousands of Croats and Muslims to find refuge in Central Bosnia. Croat refugees went further toward Croat-dominated Western Herzegovina and later, many migrated to Croatia and elsewhere in Europe, while Muslim refugees gathered around Travnik in Central Bosnia.⁵⁰ Croats and Muslims began blaming each other for the fall of Jajce, creating a hostile environment.

The Vance-Owen Peace Plan was aimed at stopping the war by creating a federal Bosnia and Herzegovina consisting of three Serb, three Muslim and three Croat provinces (with Sarajevo as multiethnic neutral province and the capital). The plan was signed by all three sides, but was never ratified.⁵¹ The CDC was supposed to assume control over ABH units in Croat provinces, while the ABH would assume control over the CDC in Muslim provinces. Soon Bosnian-Herzegovinian Serbs held a referendum about the plan and ultimately, rejected it. ABH headquarters refused the plan to put ABH units in command of the CDC in Croat provinces, despite Croats already trying to achieve this on the ground due to the negotiations of the Vance-Owen Peace Plan.⁵² This decision sparked tensions and ignited another war in Bosnia and Herzegovina. The main problem was that Province 10, which consisted of much of Central Bosnia, housed a slim Croat majority before the war, but with thousands of refugees coming from Eastern Bosnia and finding shelter there, Muslims accounted for the actual majority by 1993. Moreover, Muslims, who made up 44% of population, were cornered on some 15% of Bosnian-Herzegovinian territory. The assessment of Muslim war leaders was that Central Bosnian territory was necessary to house Muslim refugees. Further, they desperately needed control of the arms factories located in Vitez and Novi Travnik, both of which were controlled by the CDC.⁵³

As a result of both the CDC and the ABH clinging onto this important area and refusing to leave it under control of the other ethnic group, skirmishes

⁴⁸ Ibid, 193.

⁴⁹ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*, 65.

⁵⁰ Ibid, 3.

⁵¹ R. Craig Nation, *War in the Balkans*, 2003, 174-6. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=123>.

⁵² Tudman, *Bosna I Hercegovina U Rajjama Zapadne Demokracije* 45-7.

⁵³ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*, 70.

occurred across Central Bosnia in March 1993. The first open conflict began in March 1993 when ABH attacked Croats in the Konjic municipality in Northern Herzegovina. Full-blown war began shortly afterward on April 16 of that year.⁵⁴ On that day, the CDC took over the strategically important village of Ahmići, which connected two Croat enclaves in central Bosnia, massacring 110 Muslim civilians in the process.⁵⁵ On that same day, in the nearby Konjic municipality, the ABH massacred twenty-two Croat civilians in the village Trusina.⁵⁶ Also that day, Vitez, a small town housing the headquarters of the CDC in Central Bosnia, was shelled by ABH and with that, the war between Muslims and Croats was suddenly in full swing. It is important to note that the CDC had around 8,000 soldiers in Central Bosnia, while the ABH had between 82,000 and 84,000, making the ratio 10:1 in favor of the ABH.⁵⁷ While all CDC soldiers were in fighting units, the ABH had some 25,000 in frontline units with the rest in reserve, making the actual ratio closer to 3:1. We should also keep in mind that Croats could not replenish their frontline losses while the Muslim forces could, from their reserve. ABH was also equipped with more artillery pieces, so that Croat enclaves in Central Bosnia were under siege from the start of the conflict until the ceasefire in 1994.⁵⁸

Because the CDC was outgunned and outnumbered, they employed the doctrine of active defense. Crimes and atrocities like the massacres in Ahmići were perpetrated in the process.⁵⁹ The ABH committed crimes as well, including war crimes perpetrated by foreign *Mujahedeen* fighters. *Mujahedeen* fighters flocked from foreign countries to take part in what they saw as a religious struggle (jihad) between Bosnian-Herzegovinian Muslims and Bosnian-Herzegovinian Christians. *Mujahedeen* committed many gruesome crimes during the war, including ritual beheadings. A few thousand *Mujahedeen* fought in ABH units, even forming the 1,800 strong *El Mujahedeen* battalion, injecting a blatantly religious element into a war that had originated as a multi-faceted ethnic struggle.⁶⁰ More than 100,000 Croats were expelled from Central Bosnia by the ABH, and approximately 50,000 Muslims were expelled by the CDC further cultivating deep animosities between the two ethnic groups.⁶¹ The Republic of Croatia supported the CDC with arms, supplies and volunteers during the conflict, and because of that, there was international pressure on Tuđman to stop the aid, lest

⁵⁴ Ibid, 85-89.

⁵⁵ Ibid, 92-95.

⁵⁶ Asaf Bećirović, "Trusina 20 Godina Poslije: Kome Je Bio Potčinjen Zulfikar Ališpago?," *Oslobođenje*, April 13, 2013, <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/trusina-dvadeset-godina-poslije-kome-je-bio-potcinjen-zulfikar-alispago>.

⁵⁷ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*, 22-3.

⁵⁸ Ibid, 69.

⁵⁹ Ibid, 72.

⁶⁰ Esad Hećimović, *Garibi: mudžahedini u BiH 1992-1999* (Zenica: Fondacija Sina, 2006), 214.

⁶¹ Shrader, *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*, 123.

the country face sanctions. The U.S. managed, under this threat, to bring both sides to the negotiation table and brokered a peace through the Washington Agreement, signed on March 18, 1994.⁶²

The agreement ended the war between the ABH and the CDC and effectively made them allies against the Serbs once again. It also created the Federation of Bosnia and Herzegovina, a Croat-Bosniak entity (in 1993, the ethno-religious group known previously as “Muslim” in BiH, adopted the name “Bosniak”). The Washington Agreement was not an ideal solution for Croats because they had to share one entity with Bosniaks, but it was still better than the continuation of the war, which was disastrous for both sides. The original text of the Agreement reserved a great deal of power for the cantons, which are effectively federal units within the Federation with their own laws and governments. Still, once this Agreement began to be amended by the Office of the High Representative, Croats slowly became second-class citizens in the Federation.

On July 11, 1995, Serbs captured Srebrenica, a small Bosniak enclave in Eastern Bosnia and massacred more than 8,000 boys and men in only a few days.⁶³ This act of genocide created outrage in the international community, which decided that it was time to act more deliberately to stop the war in Bosnia and Herzegovina. The same fate threatened the city of Bihać in late July 1995, and the ABH, the CDC and the Croatian Army arranged a joint military command as stipulated by the Split Agreement and prepared operations with the main objective of taking over Serb-held areas, effectively ending the war.⁶⁴ The Croatian Army, the CDC and the ABH managed to take large areas of territory from the Serbs in July, August and September of 1995. The war in Croatia was effectively over and Serbs in Bosnia and Herzegovina suffered such losses that they were forced to the negotiation table. NATO’s Operation Deliberate Force against the Bosnian Serb Army also helped to bring Serb leadership to the negotiations.⁶⁵ The results of these negotiations was the Dayton Peace Agreement, signed on December 14, 1995, effectively ending the war in Bosnia and Herzegovina, although some violence occurred sporadically in parts of BiH well into 1996.

By the time of the Dayton Peace Agreement, Bosnia and Herzegovina was politically divided into two entities: Republika Srpska with a Serb majority and the Federation of Bosnia and Herzegovina with a Bosniak majority (but which is also home to the vast majority of Croats who live in BiH). The area of the Federation was changed from the original one agreed to in the Washington Agreement to one in which the Federation

⁶² Mato Tadić, *Ustavnopravni Položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas* (Mostar: Matica Hrvatska Mostar, 2013), 9.

⁶³ “The Conflicts,” accessed April 8, 2015, <http://www.icty.org/sid/322>.

⁶⁴ Tuđman, *Bosna I Hercegovina U Raljama Zapadne Demokracije*, 532-5.

⁶⁵ “Operation Deliberate Force,” *Global Security*, accessed April 8, 2015, http://www.globalsecurity.org/military/ops/deliberate_force.htm.

was composed of ten cantons on 51% of Bosnian-Herzegovinian territory (a change from the original map of the Federation that was composed of eight cantons on 58% of Bosnian-Herzegovinian territory).⁶⁶ Three cantons in the Federation were majority Croat while five cantons were majority Bosniak. Two cantons, in the Central Bosnia and Neretva regions where the fighting during the Muslim-Croat Civil War was the heaviest, are ethnically mixed cantons with roughly half Croat and half Bosniak populations. The Dayton Agreement also created the Office of the High Representative and some 60,000 UN troops were deployed in Bosnia and Herzegovina to secure peace. Today, there are still 600 EUFOR troops in Bosnia and Herzegovina, who replaced UN troops in their task to oversee the military aspects of the Dayton Peace Agreement.⁶⁷

In short, the Dayton Agreement has led to dissatisfaction for all groups. Serbs were not happy that they were forced to stay in an independent Bosnia and Herzegovina, although they received their own entity in which they constitute 90% of the population. Some among them still hope that they might secede one day.⁶⁸ Bosniaks were uneasy about legitimizing Republika Srpska through Dayton and a vast majority of them are still afraid that it may one day secede. A vast majority of Bosniaks are also afraid that Croat territories in Bosnia and Herzegovina (Croat cantons and municipalities in the Federation) might try to secede, which would leave a Bosniak state surrounded by an enlarged Croatia and greater Serbia. Consequently, the vast majority of Bosniaks want a unitary state and the abolition of the Dayton Bosnia and Herzegovina, which in their view is a result of the genocide of Bosniaks (as some parts of Republika Srpska originally had Bosniak majority populations).⁶⁹ A clear majority of Croats, on the other hand, are opposed to the disparities that accompanied Dayton and they continue to demand their own entity in order to prevent losing political rights, as is happening in the Bosniak-dominated Federation in which Croats make up just over 20% of the population.⁷⁰ Hostilities between the three ethnic groups are still very much alive, and conflict has continued since the Dayton Agreement. The difference is that the conflict is now political rather than militant. The years between the Dayton Agreement and the year 2000 were generally seen by many as good years during which much of the country was rebuilt, and some refugees were able to return to their homes, although only a few of those refugees who returned were Croats.

⁶⁶ Tadić, *Ustavno-pravni Položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas*, 34.

⁶⁷ "The World Factbook: Bosnia and Herzegovina," *Central Intelligence Agency*, accessed April 8, 2015, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bk.html>.

⁶⁸ *Bosnia's Future*, (International Crisis Group, Europe Report N°232, July 10, 2014), 5, <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future>.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ *Ibid.*

“The Golden Age” for Croats in Bosnia and Herzegovina

The years between 1996 and the end of 2000 are generally seen as a “golden age” for Croats in Bosnia and Herzegovina, especially taking into consideration changes that occurred.⁷¹ During this time, Croats, despite having to share the Federation with the Bosniaks instead of having their own entity like the Serbs, enjoyed great political freedom and relative economic prosperity.⁷² They were able to freely elect their own representatives at the cantonal, federal and state levels, and they were on a politically equal footing with the Bosniaks in the Federation. During this time, much of the infrastructure in Bosnia and Herzegovina was rebuilt, and Croat institutions also enjoyed financial support from the Republic of Croatia. Moreover, Croat refugees slowly began returning to the homes they had left behind in Central Bosnia, although not nearly in the same numbers that were expelled during the war. As a consequence, today this area has substantially fewer Croats than it did in 1991.⁷³ Tensions remained high during this time, and sporadic acts of violence were common, but the country was slowly transitioning into a peaceful period. During this time, Croats had their own TV station and enjoyed substantial cultural and educational autonomy in their own language. Education was administered by cantons rather than at the federal or state level, although this eventually changed with the introduction of the federal Ministry of Education, a decision that the Constitutional Court has deemed unconstitutional.

The Croatian Republic of Herzeg-Bosnia was formally dissolved on August 14, 1996, transferring its power and “Croat legitimacy” to the Federation of Bosnia and Herzegovina. However, even today, some Croat institutions and West-Herzegovinian Canton observe the establishment of the Croatian Republic of Herzeg-Bosnia on November 18 as a holiday, as they feel alienated in the Federation and long to return to a time when

⁷¹ Vladimir Šoljić, interview by Valentino Grbavac, August 22, 2014.

⁷² Ibid.

⁷³ Ana Popović, “Egzodus Hrvata Srednje Bosne,” www.vecernji.ba, April 10, 2011, <http://www.vecernji.ba/egzodus-hrvata-srednje-bosne-274876>.

they enjoyed relative autonomy.⁷⁴ On September 14, 1996, the first post-war elections were held with a record turnout of almost 80%. The CDU candidate, Krešimir Zubak, won almost 89% of Croat votes, while the Party for Democratic Action candidate, Alija Izetbegović, won 80% of Bosniak votes, and the Serbian Democratic Party candidate, Momčilo Krajišnik, won 67% of Serb votes.⁷⁵ This demonstrates that the same three national parties that were in power during the war retained the overwhelming support of the electoral body of the ethnic groups whose interests they represent.

The main problem during this time period, together with war scars and hostile political rhetoric, was that of refugee return. Despite the good efforts of international organizations, thousands of refugees never returned to Bosnia and Herzegovina. They either could not return due to economic limitations and ethnic hostilities, or chose to live in more prosperous countries. The majority permanently immigrated to Western Europe and North America, as well as to Croatia, Serbia and Montenegro. During the conflict, 65% of Croats were displaced and driven away from their homes, some internally, and some as refugees and asylum seekers.⁷⁶ This is a staggering number, especially in comparison with the 53% of Bosniaks and 52% of Serbs that were displaced during the same time.⁷⁷ Refugees mostly returned to places where their ethnic group was dominant, and did not return in significant numbers to places in which they were a minority due to a combination of fear and a lack of opportunities promising a sustainable future.

More specifically, Croats returned only to parts of Central Bosnia, while the other parts in which they had substantial populations before the conflict, like Kakanj and Bugojno did not see substantial returns. Very few returned to the Posavina region (Northern Bosnia) in Republika Srpska. Today, only a fraction of the pre-war Croat population lives there.⁷⁸ In general, populations of all three ethnic groups mostly returned or relocated to the parts of the country in which their ethnic group was a majority, leading to levels of segregation that continue to plague the country's efforts at reconciliation. Croats never returned in great numbers to parts of Central Bosnia from which they were ethnically cleansed during the war.⁷⁹

⁷⁴ "Obilježena 23. Obljetnica Utemeljenja Herceg-Bosne I Dan Županije Zapadnohercegovačke," *Bljesak.info*, November 18, 2014, <http://www.bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/obiljezena-23-obljetnica-utemeljenja-hercegbosne-i-dan-zupanije-zapadnohercegovačke/101322>.

⁷⁵ "Rezultati Izbora U Bosni I Hercegovini Od 14. Rujna 1996," *Izbori.ba*, accessed April 8, 2015, https://www.izbori.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/96results/FD96_20H.PDF.

⁷⁶ Mladen Ančić, "Što "svi znaju" i što je "svima jasno" glede rata u Bosni i Hercegovini," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu I Društvena Pitanja*, no. 2 (May/June 2004): 38.

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ Davorin Rudolf, "Hrvatska i Hrvati u Bosni i Hercegovini," *Adrias*, no. 17 (October 12, 2011): 231.

⁷⁹ Ivo Lučić, "Što je (bila) Bosna i Hercegovina i tko smo (bili) mi," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 14 (Spring 2010): 126.

Clearly, the war changed the country's ethnic map and cemented ethnic divisions. There was no town or city in Bosnia and Herzegovina during this period (which is also mostly true today) that did not have a substantial ethnic majority of one of the three peoples.⁸⁰ According to estimates and electoral statistics, towns and cities not completely dominated by one group as a whole, as is the case with Mostar, are divided into different ethnically segregated neighborhoods. The era of multiethnic towns ended with the war, and all three ethnic groups are largely consolidated into new ethnic territories.⁸¹ Therefore, during this "golden period" for Croats, the three constituent peoples became neighbors, but they did not mix or share joint identities. Effectively, the area that the three armies in Bosnia and Herzegovina controlled in December 1995 became *de facto* new territories of the three groups. These internal borders did not always coincide with the ethnic map from 1991 when most of Bosnia and Herzegovina's towns and municipalities were partially ethnically mixed.

During the late 1990s, Croats also grappled with the question of the *Mujahedeen* foreign fighters, some of whom received Bosnian-Herzegovinian citizenship after the war and created significant instability in Central Bosnia due to their connections to Al Qaeda and other terrorist and radical Islamist groups. They committed bombing attacks on Croat churches and private houses in Central Bosnia during this period, as well as some crimes against refugees in Central Bosnia, further raising hostilities and creating distrust between Croats and Bosniaks.⁸² These crimes were often left unsolved and their investigations were often obstructed by Bosniak elements in the police and politics, resulting in an even more arduous path home for refugees and asylum seekers.⁸³

Jozo Leutar, a Croat who was the Deputy Minister of Internal Affairs in the Federation from 1996 to 1999, carefully investigated these incidents. He warned against the radical Islamist violence that targeted Croat refugees.⁸⁴ Leutar was assassinated when a bomb exploded under his car in March 1999, and until today, no one has been sentenced in connection with his assassination.⁸⁵ Despite these obstacles and the increased distrust between Croats and Bosniaks,⁸⁶ Croats remained relatively empowered during this time. Two incidents marked the end of this "golden age" and ushered in a new era of Croat history in Bosnia and Herzegovina, an era of diminished Croat rights.

⁸⁰ See maps 2 and 3 in the Appendix for the ethnic composition of Bosnia and Herzegovina in 1991 and an approximation for it in 2006.

⁸¹ Vladimir Šoljić, interview by Valentino Grbavac, August 22, 2014.

⁸² Hećimović, *Garibi: mudžahedini u BiH 1992-1999*, 20.

⁸³ *Ibid.*, 134.

⁸⁴ *Ibid.*, 116.

⁸⁵ *Ibid.*, 228-9.

⁸⁶ *Ibid.*, 230-2.

The first event was the forceful eviction of Croats from Drvar, Grahovo and Glamoč by SFOR units in 1998. These municipalities were predominantly Serb before the war, but in 1995 they were taken by the CDC. Croat refugees from other parts of Bosnia and Herzegovina relocated into empty Serb houses that were abandoned by the Serbs during their flight from the CDC.⁸⁷ By 2002, most Croats had been evicted in order to allow Serb refugees to return. Croats were left with bitter memories because the international community and SFOR took part in these evictions. Meanwhile, they did not participate in deportations in other parts of Bosnia and Herzegovina. Croats in these municipalities eventually left for Western Europe and Croatia rather than returning to their original homes in Bosnia and Herzegovina from which they had fled.⁸⁸ Croats felt discriminated against by the international community, in a way that further motivated them to push for greater autonomy. For some Croats, these events also bolstered support for connecting Croat territories in Bosnia and Herzegovina to Croatia proper.

The other event that marked the end of this “golden period,” was the forced closure of Erotel, the Croat TV channel in Bosnia and Herzegovina, on February 17, 2000.⁸⁹ SFOR units closed the TV station because it illegally broadcast significant amounts of programming from Croatian Radio Television, the main Croatian public channel in the Republic of Croatia, despite the fact that Croatian Radio Television did not object to these broadcasts. At the same time, the goal of the dominant forces within the international community was to create a federal television system that would provide public TV programming for Croats and Bosniaks in the Federation and formally encourage cooperation between these constituent peoples. Federal TV was established in October 2001, and Erotel infrastructure and journalists were incorporated into this new TV station, which was meant to deliver news and programming in both Croatian and Bosnian languages.⁹⁰

To this day, most programming in BiH is in the Bosnian language and a vast majority of Croats do not see Federal TV as their TV channel, but rather as Bosniak TV.⁹¹ This means that Croats do not have a TV channel in their own language, putting them at a disadvantage in comparison with Serbs and Bosniaks, because they cannot access information from Croat

⁸⁷ “Return of Bosnian Serb Displaced Persons to Drvar, Bosansko Grahovo and Glamoc,” *Refworld*, accessed April 8, 2015, <http://www.refworld.org/docid/3ae6a6d018.html>.

⁸⁸ “Apel: Pomozite Bosanskom Grahovu!,” *Hrvatski Informativni Centar*, accessed April 8, 2015, <http://www.hic.hr/dom/346/dom03.htm>.

⁸⁹ B. Krišto and M. Sivrić, “Mostarce Zamijenila Federalna TV,” *Slobodnadalmacija.hr*, February 19, 2000, <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20000219/novosti3.htm>.

⁹⁰ “Historijat,” *RTVFBiH*, accessed April 8, 2015, http://www.rtvfbih.ba/loc/template.wbsp?wb_f_id=21§ion=info.

⁹¹ Radoslav Dodig, “RTV pristojba – nepristojno državno džeparenje,” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 9 (Spring 2006): 205-6.

sources on public TV.⁹² Federal TV programs are often highly politicized and frequently favor Bosniak perspectives. It is not difficult to understand why Croats would like to see its dissolution and the establishment of their own TV channel. Most Croats refuse to pay the required TV subscription tax, and since 2005, the CDU has tried to lobby for a law that would allow for the creation of a TV station in the Croatian language. All efforts so far have been fruitless due to the obstruction of Bosniak political parties.⁹³ In a way, the Erotel case served as a dress rehearsal for reforms that took place in 2000 and 2001. These reforms set a goal of creating a “civic” and “multiethnic” Federation, but left Croats marginalized in practice. In a desperate attempt to resist these “reforms,” the disgruntled Croat political leadership declared home rule and *de facto* seceded from the Federation for a few months in 2001. They did not however, secede from Bosnia and Herzegovina itself.

⁹² Miroslav Vasilj, “Modeli ustroja javnih RTV servisa u pluralnim državama,” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 16 (Summer 2013): 131.

⁹³ Radoslav Dodig, “RTV pristojba – nepristojno državno džeparenje,” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 9 (Spring 2006): 205-6.

The Marginalization of Croats and Croatian Home Rule

Just one month before the elections held on November 11, 2000, Robert Barry, chief of the OSCE mission to Bosnia and Herzegovina suggested new electoral amendments and changed the way officials were elected to the House of Peoples of the Federation of Bosnia and Herzegovina.⁹⁴ The Federation's parliament is bicameral, with a House of Representatives acting as the lower house. Its members are elected in their electoral units by popular vote, in a fashion very similar to the one used in parliaments in national unitary countries in Europe or the House of Representatives in the United States. The Federal House of Peoples is the upper house with the goal of representing the three constituent peoples (originally Bosniaks and Croats, and Serbs later on) in the Federation. It has a fixed number of representatives from each constituent people that are elected from cantons, similar to the U.S. Senate. House of Peoples representatives have the power to veto any law or decision made by the House of Representatives (the lower house) that might interfere with the rights of their respective constituencies.⁹⁵ This house exists to provide Croats with a legal mechanism to veto the laws that might be bad for their vital national interests in the Federation, due to the fact that Bosniaks dominate the House of Representatives by sheer numbers and could form a government without any Croat party, or at least without any parties which enjoy majority support from Croat voters. The idea was that such an unrepresentative government would not be able to function, because all its decisions would be vetoed by the Croat Club in the House of Peoples, protecting the less numerous Croats from political marginalization in the Federation.

This system functioned well between 1996 and 2000 and Croats used veto occasionally to protect their rights and interests, but with Barry's amendments to the electoral laws, Croats *de facto* lost this vital mechanism to protect their interests in the Federation. Originally, the federal House

⁹⁴ Zoran Krešić, "Iz Goražda Se Bira Jedan Hrvat, Kao I Iz Posavine Gdje Ih Je 588 Puta Više," www.vecernji.ba, September 23, 2014, <http://www.vecernji.ba/iz-gorazda-se-bira-jedan-hrvat-kao-i-iz-posavine-gdje-ih-je-588-puta-vise-962662>.

⁹⁵ Tadić, *Ustavopravni Položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas*, 60.

of Representatives was composed of 140 members. The House of Peoples had thirty Bosniaks, thirty Croats and a proportional number of Serbs and “Others” (a term used for national minorities and all citizens who are not ethnically Bosniak, Croat or Serb).⁹⁶ Barry’s amendments to the federal electoral laws allowed representatives in the House of Peoples, elected from cantonal assemblies, to be nominated and elected by anyone in the cantonal assembly, not only the members of that ethnic group.⁹⁷ Because of this, it is now possible for Bosniak members of the Cantonal Assembly to vote for Croat representatives for the federal House of Peoples from that canton, which is especially evident in the Bosnia-Podrinje canton where there are less than a handful of Croats.⁹⁸

Until the 2002 amendments created by High Representative Wolfgang Petritsch, Serbs were not constituents in the Federation, and were considered “Others” for political purposes, just as Croats and Bosniaks were considered “Others” in Republika Srpska. This set of amendments to the federal Constitution also reduced the number of members in the House of Representatives to ninety-eight, effectively reducing the proportional number of Croats that could be in this house of the Parliament in the process.⁹⁹ Moreover, they added a quota of a minimum of six members from each constituent group in the House of Representatives (despite the fact that this also meant that the Serbs would receive more members than their proportional share of the population in the Federation). This allowed for the possibility that the Croats, and especially the Bosniaks, might elect “Serb” members due to their demographic dominance. It is also important to note that Serb members of the parliament might be Serb by ethnicity, but support Bosniak or Croat policies and interests, rather than Serb ones.

The 2002 amendments to the Constitution concerning the federal House of Peoples were drastic and are at the root of almost all current political problems that Croats face in the Federation. The amendments made Serbs a constituent people in the Federation, and Croats and Bosniaks constituent peoples in Republika Srpska. Although this sounds fair in theory (after all, it was meant to increase multiculturalism and cooperation between ethnic groups) in practice, it has caused even more problems. The Federation was originally designed as a Croat-Bosniak entity and adding Serbs to this mix complicated things and left room for abuse. Today, we have a situation where some Bosniak politicians run as “Serb” or “Croat” candidates, and thanks to Bosniak votes, get positions

⁹⁶ Ibid, 60-61.

⁹⁷ Marijan Sivrić, “Hrvatske Zastupnike Biraju Bošnjaci I Srbi!,” *Slobodnadalmacija.hr*, October 14, 2000, <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20001014/novosti1.htm>.

⁹⁸ Florian Bieber, *Croat Self-Government in Bosnia - A Challenge for Dayton?* (European Centre for Minority Issues, Brief #5, May 2001): 3-4.

⁹⁹ Tadić, *Ustavopravni Položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas*, 63.

in the parliament that are, as guaranteed by the Constitution, reserved for the less numerous Croats and Serbs.¹⁰⁰

Members of the House of Peoples were originally elected from cantonal assemblies. This mainly resulted in Bosniak cantons electing Bosniak members, and Croat cantons electing Croat members, with the number of members from one constituent group proportional to the number of people from the constituent group living in that canton.¹⁰¹ Even in cantonal assemblies in Bosniak cantons, only Croats were electing Croat representatives for the House of Peoples, and vice versa. After Petritsch's amendments, instead of thirty Bosniaks and thirty Croats and a proportional number of "Others," seventeen Bosniaks, seventeen Croats, seventeen Serbs and seven Others are elected to the House of Peoples.¹⁰² This made Barry's already bad amendments even worse, because it became easier for Bosniaks to elect Croats and Serbs to the federal House of Peoples, as the number of Croat representatives was almost halved. The constituent status of Serbs, only a few thousand of whom remain in the Federation, is illogical. It puts Serbs in a politically "equal" position with the Croats and Bosniaks in the Federation, while Parliament in Republika Srpska has only one house and lacks a House of Representatives (although it has the largely ineffective Council of Peoples which does not carry as much weight as the federal House of Peoples). As such, the present system is astoundingly asymmetrical.

Before all of the amendments created by High Representative Petritsch worsened the Croat political position, Barry's amendments stipulated that at least one member of each constituent people would be elected from each canton. This also sounds fine in theory, but becomes a problem in practice. Implementing these changes means that today, the Bosnia-Podrinje canton, where Bosniaks make up 99% of the population and there are only a few Croats, elects one Croat representative, while the Posavina canton, in which Croats make up more than 66% of the constituency also elects one Croat into the House of Peoples.¹⁰³ In reality, this means that Bosniaks can elect six Croat members from five cantons (one Bosniak canton elects two Croat members) with a Bosniak majority, while Croats can in theory elect only three Bosniak members from three cantons with a Croat majority.¹⁰⁴ If we keep in mind that it takes at least a

¹⁰⁰ Ibid, 63.

¹⁰¹ Ibid, 60-62.

¹⁰² Ibid, 63.

¹⁰³ Zoran Krešić, "Iz Gorazda Se Bira Jedan Hrvat, Kao I Iz Posavine Gdje Ih Je 588 Puta Više," *www.vecernji.ba*, September 23, 2014, <http://www.vecernji.ba/iz-gorazda-se-bira-jedan-hrvat-kao-i-iz-posavine-gdje-ih-je-588-puta-vise-962662>.

¹⁰⁴ Ivan Vukoja, "Primjeri ne-konstitutivnosti i ne-jednakopravnosti Hrvata u Federaciji BiH," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 16 (Summer 2013): 98-9.

two-thirds vote by the National Club (Croats, Serbs and Bosniaks) of the House of Peoples to veto a law, it means that Bosniaks can elect one-third of the Croat representatives in the House of Peoples and prevent Croats from using veto laws. This happened during the 2010-2014 term.¹⁰⁵ At the same time, Croats cannot influence the Bosniak Club in any way, due to numbers and geographical distribution.¹⁰⁶ Originally, only one half of the votes in a club were enough for a veto, but this changed with the 2002 amendments made by the High Representative Petritsch. He raised this value to a two-thirds requirement.¹⁰⁷

According to current laws, it is entirely possible to form the federal government without any Croat representatives elected by a majority of Croat voters in the Federation of Bosnia and Herzegovina. This has drastically marginalized Croats, seriously endangering their political rights at the federal level. Taking into consideration that more than 95% of the Croats in Bosnia and Herzegovina live in the Federation, this effectively means that Croats do not have the same political rights and are not equal to Bosniaks or Serbs.¹⁰⁸

Only two weeks after the implementation of Barry's amendments, the CDU, the main Croat party which enjoyed close to 90% of Croat support at the time, organized a Croatian National Assembly in the town of Novi Travnik in protest of their adoption. During their first session, they elected the leadership of this parliament, which almost mirrored the CDU's leadership. They also decided that on November 11, 2000, Croats would not only vote in elections, but would also vote on a referendum about whether the Croatian National Assembly (CNA) should be the highest institution of Croats in Bosnia and Herzegovina.¹⁰⁹ This would determine the "Croat legitimacy" of the CNA. More than 90% of Croat voters supported the referendum. CDU also won almost 90% of Croat votes during this election, winning twenty-five seats of one hundred and forty in the federal House of Representatives. The CDU also attempted to repeal Barry's amendments, but their efforts were futile.

On January 23, 2001, the Alliance for Change was formed, a coalition of ten parties that formed the government in the Federation. The Alliance revolved around the Social Democratic Party (SDP), the reformed

¹⁰⁵ Zoran Krešić, "Prije Godinu Dana Srušen Je Daytonski Sporazum U FBiH," *www.vecernji.ba*, March 16, 2012, <http://www.vecernji.ba/prije-godinu-dana-srusen-je-daytonski-sporazum-u-fbih-387787>.

¹⁰⁶ Tadić, *Ustavno-pravni Položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas*, 62-63.

¹⁰⁷ Ivan Vukoja, "Izbori Kao Sredstvo Diskriminacije Hrvata U BiH," *IDPI*, October 9, 2014, <http://www.idpi.ba/izbori-kao-sredstvo-diskriminacije-hrvata/>.

¹⁰⁸ Ivan Vukoja, "Primjeri ne-konstitutivnosti i ne-jednakopravnosti Hrvata u Federaciji BiH," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 16 (Summer 2013): 93.

¹⁰⁹ Florian Bieber, *Croat Self-Government in Bosnia - A Challenge for Dayton?* (European Centre for Minority Issues, Brief #5, May 2001): 1-2.

communist party of Bosnia and Herzegovina.¹¹⁰ The SDP has always consisted of majority Bosniak members and voters, despite claiming to be a multiethnic party.¹¹¹ They were joined by another major Bosniak party, seven small Bosniak or Bosnian pro-unitary state parties and the New Croatian Initiative (NCI), a minor Croat party. The NCI won little more than 1% of all votes in the Federation and had only two deputies in the House of Representatives, in contrast to the CDU's 18% with twenty-five deputies.¹¹² The CDU and a majority of Croats alike felt that the new government was formed without parties having a majority of Croat support, and questioned the new government's legitimacy as a result. Clearly, almost 90% of Croats and their votes were silenced. The CDU's response along with the formation of the CNA may seem like a drastic one, but it was a desperate attempt to protect the political will of Croats in Bosnia and Herzegovina.

Disgruntled by the Barry amendments, the closing of Erotel, the new illegitimate government and the general situation in the Federation, the Croatian National Assembly declared an inter-municipality council that consisted of municipalities in the Federation with a Croat majority.¹¹³ These municipalities decided that on their territory, decisions by the new government of the Federation of Bosnia and Herzegovina would not be respected.¹¹⁴ On March 27, 2001, the president of CDU and the newly elected Croat member of the Bosnian-Herzegovinian Presidency, Ante Jelavić, called on former members of the CDC (many now serving in the joint Croat-Bosniak federal Army), to break their allegiance to the federal government and enter into the service of the Croatian National Assembly instead.¹¹⁵ This Croatian Home Rule organized by CNA was quite effective and there was nothing that politicians in Sarajevo (or the Bosniak cantons and municipalities) could do to prevent it without starting another war. Military engagement was out of the question.

Under international pressure, the Home Rule ceased on October 6, 2001, initiating a new era for Croats in Bosnia and Herzegovina, an era in which they would lose most of their political agency and equality with Bosniaks in the Federation. What truly halted the continuation of

¹¹⁰ "Bosnia's Alliance for (Smallish) Change," *International Crisis Group*, August 2, 2002, <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/balkans/bosnia-herzegovina/132-bosnias-alliance-for-smallish-change.aspx>.

¹¹¹ Ivan Vukoja, "Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 15 (Spring 2011): 85.

¹¹² "Rezultati Izbora 2000 Federacija," *Izbora.ba*, accessed April 8, 2015, <https://www.izbori.ba/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/2000gen/fbihhor-eng.pdf>.

¹¹³ For a map of the area on which the Home Rule was proclaimed, check Map 4 in the Appendix.

¹¹⁴ Florian Bieber, *Croat Self-Government in Bosnia - A Challenge for Dayton?* (European Centre for Minority Issues, Brief #5, May 2001): 2.

¹¹⁵ *Ibid.*, 8.

Home Rule were the actions of the High Representative and the federal government in Sarajevo, which economically crippled Home Rule institutions. While firing executive boards in public companies loyal to the Home Rule was one way to cripple it, the case of Hercegovačka Banka (Herzegovinian Bank) presented the straw that broke the camel's back.

At the time, Herzegovinian Bank was processing more than one-third of all transactions in the Federation and was a largely Croat bank with strong associations to the CDU and the Home Rule. On April 6, 2001 SFOR units entered the bank and blew up the safes, confiscating all the equipment and money.¹¹⁶ Tens of thousands of Croats lost their life savings and a few thousand (mostly Croat) businesses also lost their capital.¹¹⁷ Most Croats were shocked by this event, which deepened the mistrust Croats held toward the international community in BiH.¹¹⁸ Without the financial resources and backing provided by the bank, the Home Rule crumbled. The leader of the CDC and the Home Rule, Ante Jelavić, who was the acting Croat member of the Bosnian-Herzegovinian Presidency at the time, was dismissed from his post by the High Representative in March 2001, despite being democratically elected and receiving an overwhelming majority of Croat votes in past elections.¹¹⁹

Instead of Jelavić, Jozo Križanović, a member of the SDP (a Bosniak-dominated party) was elected as the new Croat member of the Presidency in the parliamentary vote. He received only six of forty-two votes, and only two of those votes were Croat.¹²⁰ Jelavić was also banned from assuming public office or participating in any other political activity until 2009. Quite a few Croats were not only furious because of these decisions, but they were also disheartened by the failure of the Home Rule. Clearly, Croats have been politically marginalized due to the decisions and amendments made by the High Representatives.

The High Representatives did not necessarily have malicious intentions toward the Croats, nor are the Serbs and Bosniaks happy with all of the OHR decisions. The OHR decisions, at least officially, were primarily based on the assumption that if they reduce the political rights of the three peoples and encourage the creation of an overarching Bosnian supra-identity, the three ethnic groups in Bosnia and Herzegovina might overcome

¹¹⁶ "Kako Je Uništena Hercegovačka Banka?," *Hrvatski Medijski Servis*, accessed April 8, 2015, <http://hms.ba/cetrnaesta-obljetnica-brutalnog-upada-u-hercegovacku-banku/>.

¹¹⁷ Bank customers never saw their savings again, and many, including my father, have given up any hope of ever receiving compensation.

¹¹⁸ Zoran Krešić, "Uništenje Hercegovačke Banke Bilo Je Projekt Slamanja Hrvata," *www.vecernji.ba*, April 7, 2011, <http://www.vecernji.ba/unistenje-hercegovacke-banke-bilo-je-projekt-slamanja-hrvata-273859>.

¹¹⁹ "PETRITSCH SMIJENIO ANTU JELAVIĆA," *HRT*, accessed April 8, 2015, <http://www.hrt.hr/arhiv/2001/03/07/HRT0050.html>.

¹²⁰ Vlado Bogut, "Potpora Hrvatskom Narodnom Saboru BiH," *Slobodnadalmacija.hr*, March 31, 2001, <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20010331/herceg-bosna.htm>.

their differences, leaving the past behind and embracing Western-style multiculturalism in the process. The goal of these policies was officially the establishment of a more centralized and nominally stable Bosnia and Herzegovina. Sadly, while this sounds good in theory, due to the realities of Bosnian-Herzegovinian political and social life, these decisions were often abused by the more numerous Bosniaks in the Federation. Because of their numbers and the nature of the amended electoral laws, Bosniaks usurped Croat political rights within the Federation. Hopefully, the OHR will soon realize that only through decentralization, federalization and respect of collective political rights will progress be made in Bosnia and Herzegovina. The liberal-democracy unitary state model cannot work in a multiethnic country such as Bosnia and Herzegovina. Countries like Belgium and Switzerland, which are multiethnic and democratic due to their federal models, are testaments to this.

An Analysis of Federal Constitutional Amendments

The federal Constitution was amended 109 times between 1994 and 2008, and almost two-thirds of these amendments were imposed by the OHR. Only one-third of these amendments were the result of votes within the federal Parliament.¹²¹ Today's Constitution of the Federation is almost unrecognizable in comparison to the original Agreement signed in 1994, which brought the Croat-Bosniak conflict to a halt. It is unlikely that Croat political leadership would have accepted the Washington Agreement if they had known how much the federal Constitution would be amended.¹²² For example, the original Washington Agreement (which includes the Constitution of the Federation) stipulated that the Republic of Croatia and the Federation of Bosnia and Herzegovina might one day enter into a confederation, which was inserted as a compromise in order to entice Bosnian-Herzegovinian Croats to sign the Agreement.¹²³ This was never realized however, and some Croats feel that they were tricked into signing the Agreement because of empty promises made by Western powers.

Adding Serbs as a constituent people has proven to be one of the most misguided amendments to the Constitution.¹²⁴ Serbs did not take any part in the creation of the Federation, and Serb leadership was militarily engaged against the Federation until the Dayton Agreement. Through the inclusion of Serbs, the High Representative disrupted the original balance of power in BiH. This has allowed for political misrepresentation, including the election of Bosniaks for Serb positions, allowing Bosniak power to dominate in the country as a whole. The original Federation was supposed to be larger (58% in contrast to today's 51%), and included a Croat region in Northern Bosnia (Posavina), that has now become a Serb region.¹²⁵

¹²¹ Mato Tadić, *Ustavnopravni Položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas*, 159.

¹²² *Ibid*, 29.

¹²³ *Ibid*, 11.

¹²⁴ *Ibid*, 27.

¹²⁵ *Ibid*, 29.

With amendments made between 2002 and 2006, Croats continued to be slowly stripped of their rights. Originally, cantons maintained a high degree of autonomy. At first, cantons controlled their own police departments, educational systems, cultural institutions, taxes, energy distribution, public services, land policies, media and even most of the legislation.¹²⁶ Many of these responsibilities have been gradually transferred to the federal level. Further, some federal authorities have been transferred to the state level. In the process, these changes have created a more centralized Bosnia and Herzegovina and Federation of Bosnia and Herzegovina than promised. Because of the distribution of the population (and therefore power), this is something that Croats and Serbs have always dreaded and vocally opposed. For example, even today, there is an unconstitutional Ministry of Education functioning on the federal level that was created by the OHR, despite the decision of the Constitutional Court that found that education is within the jurisdiction of cantons (and in some cases of Croat municipalities in Bosniak cantons, even on the municipal level).¹²⁷ Furthermore, foreign policy, defense decisions and customs agreements were originally to be orchestrated on the entity level. All of these were later transferred to the state level.¹²⁸ Again, this creates fear of further centralization, not only of the whole country, but also of the Federation itself, which might very easily become a *de facto* Bosniak entity instead of a Croat-Bosniak entity if the cantons lose their original powers.

As explained earlier, the number of seats in the House of Representatives was reduced, also against Croat wishes. The House of Peoples, the only mechanism that protected the rights of Croats to defend their national interests, is so changed today that Bosniaks can easily prevent Croats from using veto powers in the House by electing six out of seventeen Croat members, transforming the Federation into a *de facto* Bosniak entity in which Croats cannot wield equal political power. In the most bizarre episode of modern Bosnian-Herzegovinian history, in March 2011, the president of the Federation and his deputies were elected in the House of Peoples, despite having only five votes from the Croat Club. The Constitution says that in order to elect the president and his deputies, at least one-third of the members of each Club in the House of Peoples must vote for them.¹²⁹ This law is in place to prevent the election of a president and deputies that do not have the support of their respective ethnic groups in the House of Peoples. Anyone with even the most rudimentary of math skills can easily calculate that at least one-third of seventeen is six, not five.

¹²⁶ Ibid, 56.

¹²⁷ Ibid, 58.

¹²⁸ Ibid, 60.

¹²⁹ Ibid, 79.

Croat political representatives have complained to the Central Electoral Commission, which declared this election unconstitutional. Nonetheless, for reasons known only to him, High Representative Valentin Inzko decided to suspend this decision, and allowed the formation of the federal government in 2011, despite all protestations.¹³⁰ In reaction, Croats began to use “5≠17/3” as a sign of protest against High Representative Inzko and the illegitimate federal government. Many showed their disdain by putting signs with this mathematical expression around Mostar on November 25, 2013, the official Bosnian-Herzegovinian Statehood Day, which Croats often do not celebrate.¹³¹

Originally, the federal government consisted of eleven ministries, four ministers without portfolios, a president of the Federation and his deputy, who was also a minister, and who had to be Croat if the president was Bosniak, and vice versa.¹³² Bosniaks had seven ministries and three ministries without portfolio, while Croats were allocated five ministries and one ministry without portfolio. Additionally, every minister had a deputy who was from a different ethnic group, intended to keep them in check and prevent them from making decisions that might be malicious toward other ethnic groups. When Serbs became a constituent people in the Federation, this system was also altered. Now, the federal government has sixteen regular ministries, eight of which are allocated to the Bosniaks, five to the Croats and three to the Serbs. The deputy minister positions have ceased to exist. This was bad for Croats, who can no longer check the decisions made by the more numerous Bosniak ministers.¹³³ Furthermore, while decisions were previously made by consensus involving both Croats and Bosniaks in the government, after the amendments by the OHR, the government only needs one-half of all ministers to vote in order to pass a decision. In practice, this means that Bosniaks can pass decisions even if the Croat and Serb ministers do not agree with them.¹³⁴ Additionally, Serb ministers are often elected from Bosniak and pro-Bosniak parties, further intensifying Bosniak power in the executive branch of the federal government in the process.

Even more worrisome is the fact that the Constitutional Court is not immune to this political manipulation and the outvoting that came into existence due to amendments put forward by the OHR. Judges on the federal Constitutional Court are elected by a simple majority in the

¹³⁰ “Inzkova odluka o suspendiranju odluka CIK-a o konstituiranju Vlasti u FBiH,” *Radio Slobodna Evropa*, March 28, 2011, <http://www.slobodnaevropa.org/content/backgrounderfullpage/3539560.html>.

¹³¹ “U Mostaru Poručuju: 5 Nije Trećina Od 17,” *Nezavisne Novine*, November 25, 2013, <http://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/U-Mostaru-porucuju-5-nije-trecina-od-17-219602.html>.

¹³² Mato Tadić, *Ustavno-pravni Položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas*, 31.

¹³³ *Ibid.*, 82.

¹³⁴ *Ibid.*, 82.

House of Peoples, which means that Croat judges can be elected without any support from major Croat parties, due to the fact that Bosniak parties do not only control the Bosniak Club, but also quite often, the Serb and Others clubs, giving them a vast majority in this house.¹³⁵ Additionally, because of new amendments, the federal Constitutional Court has nine members and needs five votes to accept or decline a motion. The amended Constitution says that out of nine judges, at least two shall be Croat, Serb and Bosniak each, plus one “Other.” This means that it is possible to have four Bosniak judges, which can, with one “Other” judge (who is usually elected by Bosniak political representatives in the parliament) form a majority (five out of nine) in the Constitutional Court.¹³⁶ This means that Croat political will and interests are often not only ignored in legislative and executive branches of the federal government, but also in the juridical branch as well. This last category is especially worrying. It is important to note that out of thirty-four judges on the Supreme Court in March 2012, only three were actually Croat, illustrating how endangered Croat interests truly are.¹³⁷

Even the data backing the supposed logic of the OHR’s decisions are suspect. It is strange that all the positions in public institutions, which have ethnic quotas and reserve spots for constituent groups, were set according to the census from 1991. Taking into consideration how drastically the ethnic map of Bosnia and Herzegovina has changed because of the war, it leaves us with “Croat officials” being elected from places where Croats were ethnically cleansed during the war and where they did not return in great numbers.¹³⁸ Furthermore, two “mixed cantons” once enjoyed special rights, with the aim of protecting both Croats and Bosniaks in these cantons from domination by the other group. Through amendments, these special statuses have been revoked, which is worrying because of the position of Croats in the Central Bosnia canton, where the ratio used to be almost 1:1 between Croats and Bosniaks, but today is closer to 1:1.5. This is thanks to the fact that many Croats could not, or chose not to, return to their homes after the war.¹³⁹

Finally, on the federal level, Mostar, the city with the highest number of Croats and their cultural and academic center in Bosnia and Herzegovina, has a special status that was imposed by the OHR. Its electoral law divides Mostar into seven districts, three with a Croat majority, three with a Bosniak majority and one in the center with a slight Bosniak majority that cannot directly elect representatives at all. All six districts elect three representatives each, despite the fact that one district with

¹³⁵ Ibid, 98.

¹³⁶ Ibid, 103.

¹³⁷ Ibid, 108.

¹³⁸ Ibid, 119.

¹³⁹ Ibid, 142.

a Croat majority has four times as many people as one of the districts with Bosniak majority.¹⁴⁰ This is especially problematic because Travnik, the seat of the other mixed canton, which was also a site of significant struggle during the Muslim-Croat War, does not have this local election special status.¹⁴¹ It is not hard to determine why Croats are dissatisfied with such an arrangement for Mostar, which they treat as their capital in Bosnia and Herzegovina and which has a Croat majority today.

As discussed, the political position of Croats in the Federation is almost unbearable because of the OHR's amendments, especially the ones made between 2002 and 2006. Still, the Croat position at the state level is not terrible, except for the electoral laws for the Presidency, which have already been abused twice by Bosniak voters and politicians. This is the topic of my next section. The only other problem at the state level is the fact that originally, Bosnia and Herzegovina was less centralized. Today, most Bosniaks, who make up just a bit more than 50% of the total population, continue to call for greater centralization, which would be to their benefit. Such a centralized Bosnia and Herzegovina could then be dominated by Bosniak political power through their sheer numbers. For example, according to research conducted in 2010, more than 80% of Bosniaks support a centralized state without any cantons or entities.¹⁴² In contrast, 70% of Croats support the three entities solution, while 80% of Serbs support the secession of Republika Srpska and a merger between this entity and Serbia.¹⁴³

The Dayton Peace Agreement has only been amended once, and all the additional powers that the state level assumed from the entities did not come through constitutional reforms, but rather through the decisions of the OHR.¹⁴⁴ This puts Bosnia and Herzegovina in a difficult position where the present state structure is unconstitutional, one example being the shared defense ministry and state army rather than entity armies as it is written in Annex 4 of the Dayton Peace Agreement.¹⁴⁵ Still, the real problem for Croats lies within the Federation, because this is the level of administrative division in which they have lost almost all political agency, while losing only minor sources of power on the state level.

When one looks back at the original Washington Agreement on which Croat political representatives agreed on, and compares it to the present state of the Federation, the difference is staggering. The

¹⁴⁰ Ibid, 147.

¹⁴¹ Ibid, 153.

¹⁴² "Neizvjesna Budućnost BiH: Tri Naroda - Tri Vizije," *Index.hr*, March 29, 2010, <http://www.index.hr/vijesti/clanak/neizvjesna-buducnost-bih-tri-naroda--tri-vizije/483373.aspx>.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Mato Tadić, *Ustavno-pravni Položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas*, 153.

¹⁴⁵ Ibid, 221.

period between the 2002 and 2006 elections saw the most amendments made and therefore, the greatest usurpation of potential power from Croat population. Still, Croats did not attempt to stage another Home Rule, due in part to the fact that Croat parties, which had the absolute support of Croat electoral body, were part of the government during this period. The true agony for Croats began with the 2006 elections, when, for the first time, elections were so manipulated that Bosniaks managed to elect both the Bosniak and Croat members of the tripartite Presidency of Bosnia and Herzegovina. This disaster repeated itself in 2010, when Bosniak parties usurped all power on the federal level. Something similar was also attempted in 2014 by a portion of Bosniak parties and their supporters, but did not succeed due to reasons that I will explain later in this book.

The Phenomenon of Željko Komšić

The elections held on October 1, 2006, were marked by controversy that is still often discussed, and which demonstrated that Croats lack proper laws and protections that would allow them to elect their own political representatives. On this day, Željko Komšić was elected as the Croatian member of the Bosnian-Herzegovinian Presidency, which is composed of three members according to the Constitution: one Croat representative elected in the Federation, one Bosniak representative also elected in the Federation and one Serb representative elected in Republika Srpska. A Croat from Sarajevo and a highly decorated ABH soldier, Komšić was nominated by the Social Democratic Party (SDP) in his presidential bid. The Social Democratic Party, as already noted, is a reformed Bosnian-Herzegovinian Communist Party from the Yugoslavian era, and as such, is a nominally left-leaning party, in contrast to most other parties in Bosnia and Herzegovina which are center-right and right-leaning parties. Although SDP is also a nominally multiethnic “Bosnian party,”¹⁴⁶ its members and voters are mostly Bosniaks.

In his analysis of the 2010 general elections, sociologist Ivan Vukoja estimated that the SDP has the support of some 1.5% of Serb voters, 2.5% of Croat voters, and a staggering 27.5% of Bosniak voters in Bosnia and Herzegovina.¹⁴⁷ These numbers demonstrate that although the SDP promotes the idea of a unitary Bosnia and Herzegovina without ethnic divisions and claims that they are not a Bosniak party, they are much more closely aligned with one group than all others. Almost 90% of their voters are Bosniaks and they do not enjoy much support from the two other groups. The SDP has promoted a unitary state model according to which, BiH would function as a typical democracy in most European national states, and because of it,

¹⁴⁶ The “Bosnian,” “civic” or sometimes “patriotic” party are colloquial terms in Bosnian-Herzegovinian political life for parties that support the idea of a unitary Bosnia and Herzegovina and reject divisions based on ethnicity. The SDP is the most prominent example of such a party. These parties want Bosnian-Herzegovinian citizens to identify primarily as Bosnians rather than as Bosniaks, Croats or Serbs, in order to overcome divisions in society. Because of the specific role that ethnic groups play in the political life of Bosnia and Herzegovina, this call for a unitary Bosnia and Herzegovina is problematic and can be easily misused to promote Bosniak nationalism disguised as progressivism.

¹⁴⁷ Ivan Vukoja, “Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava,” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 15 (Spring 2011): 84-5.

most Croats and Serbs are afraid that the more numerous Bosniaks would outvote them and elect their own representatives, as happened with Komšić in 2006 and 2010. Vukoja also claims that the unitary state policy of the SDP is a nationalist Bosniak policy disguised as a pro-Bosnian and liberal option that overlooks ethnic divisions.¹⁴⁸

In the 2002 elections, the Croat member of the Presidency, Dragan Čović, received nearly 115,000 votes, or almost 62% of all “Croat” votes in Bosnia and Herzegovina out of some 187,000 votes cast for Croat members of the Presidency.¹⁴⁹ In 2006, Komšić received approximately 116,000 votes (almost 40% of all votes for the Croat member of the Presidency).¹⁵⁰ The CDU’s candidate won 77,000 and a candidate of the CDU 1990, a splinter faction of the CDU that was formed earlier in 2006 as an independent party, garnered more than 53,000 votes.¹⁵¹ Together with other candidates, more than 293,000 voters cast their ballots for a Croat member of the Presidency. This is close to 106,000 more votes than were cast only four years previously. This raises the question of where these votes came from.

It is important to note that other Croat candidates won in all the municipalities with a Croat majority, while Komšić won the majority of votes in only two municipalities.¹⁵² One of these is Grahovo, a mostly Serb municipality in Western Bosnia which has nearly 2,500 people, and the other one is Gračanica, a largely Bosniak-populated municipality in Northern Bosnia. This municipality, which has around 45,000 people, almost all of them Bosniaks, has only 72 Croat residents.¹⁵³ When we take this into consideration, it quickly becomes obvious that Komšić received a majority of his votes from Bosniak voters rather than Croats, despite him being elected as a Croat member of the Presidency. Quite ironically, some Western journalists, who are not familiar enough with the complex political situation in Bosnia and Herzegovina, celebrated Komšić’s victory as a sign of success for a post-national Bosnia and Herzegovina. In so doing, they overlooked the fact that the Croat right to elect their member of the Presidency was usurped by a more populous, and therefore, more powerful group.¹⁵⁴

¹⁴⁸ Ibid, 86.

¹⁴⁹ “Rezultati Izbora 2002 Predsjedništvo,” *Izbori.ba*, accessed April 8, 2015, <https://izbori.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/Rezultati2002/Puni/PredsjednistvoBiH.pdf>.

¹⁵⁰ “PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2006,” *Izbori.ba*, accessed April 8, 2015, https://www.izbori.ba/rezultati/konacni/predsjednistvo_bih/Predsjednistvo.asp?nivo=702&nivo1=701.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² For a visual representation of this, please check Map 5 in the Appendix. Also, compare municipalities in which Croats are the majority with the election results in order to comprehend the extent to which Croat electoral will was silenced.

¹⁵³ POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA, accessed August 19, 2016, <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvolzdanje.pdf>.

¹⁵⁴ Peter Lippman, “Washington Report on Middle East Affairs - Bosnia’s ‘Historic’ Elections: The Usual Tensions, Plus a Seed of Hope,” *Washington Report on Middle East Affairs*, accessed April 8, 2015, <http://www.wrmea.org/2006-december/bosnias-historic%C2%9D-elections-the-usual-tensions-plus-a-seed-of-hope.html>.

Electoral manipulation became even more obvious in the elections held on October 3, 2010. In this election, Komšić won a staggering 337,000 votes, or 60% of all votes cast for the post.¹⁵⁵ The CDU candidate Borjana Krišto, by contrast, won 110,000 votes, and the other Croat candidates received another 110,000 votes.¹⁵⁶ This means that more than 557,000 voters in the Federation voted for a Croat member of the Presidency. In contrast, all Bosniak candidates received 466,000 votes, or 90,000 votes less than Croat candidates.¹⁵⁷ Bearing in mind that Bosniaks are more than three times as numerous as Croats in the Federation of Bosnia and Herzegovina, it is obvious that the 557,000 votes cast for Croat candidates could not all come from Croat voters. Moreover, according to the results of the 2013 census, a bit less than 500,000 Croats live in the Federation.¹⁵⁸ This means that even if all eligible Croats voted (doubtful, as the number of Croat voters in the Federation is usually between 180,000 and 220,000), there is still a question of where the other 200,000 votes might come from. This question can be easily answered by examining the municipalities from which Željko Komšić received most of his votes.

Komšić did not win the most votes in any municipality in the Federation with a Croat majority. Instead, he received the majority of all votes cast in many municipalities in Bosnia and Herzegovina that have Bosniak majorities.¹⁵⁹ For example, in Kalesija, a municipality of some 33,000 people, Komšić received more than 7,000 votes. At the same time, other Croat candidates garnered a combined thirty-three votes.¹⁶⁰ More than 97% of Kalesija's population is Bosniak, and only twenty Croats live in this municipality.¹⁶¹ Taking the above into account when looking at this municipality, it is obvious that Komšić won thanks to Bosniak votes. It is estimated that out of the 337,000 votes that Komšić received in the 2010 election, Croats provided him with close to 4,500, or just over 1.3% of all the votes he received.¹⁶² When we take into consideration that this means that he secured the support of only 2.3% of all Croat voters, it becomes obvious that he was elected without the support

¹⁵⁵ "PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2010," *Izbori.ba*, accessed April 8, 2015, <http://izbori.ba/Finalni2010/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.

¹⁵⁶ *Ibid.*

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA, accessed August 19, 2016, <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvoIzdanje.pdf>.

¹⁵⁹ See Map 6 in the Appendix.

¹⁶⁰ Ivan Vukoja, "Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 15 (Spring 2011): 90.

¹⁶¹ POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA, accessed August 19, 2016, <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvoIzdanje.pdf>.

¹⁶² Ivan Vukoja, "Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 15 (Spring 2011): 87.

of Croats in Bosnia and Herzegovina.¹⁶³ As such, he lacks the legitimacy required to represent Croats in the Presidency, despite being legally elected according to the current electoral laws. Rather than a symbol of a thriving and reconciled BiH, Komšić has become a symbol of inequality for Croats in Bosnia and Herzegovina.

It is important to note that Komšić is not the only Croat representative elected without majority Croat votes or support. Republika Srpska has a Serb entity president and Croat and Bosniak vice presidents. In 2010 Emil Vlajki was elected Croat vice president with 6,000 votes, most of them from non-Croat voters.¹⁶⁴ He received 500 more votes than the next Croat candidate and Vlajki went on to become vice president of Republika Srpska, despite the absence of Croat legitimacy. Regardless, this occurred at the entity level rather than the state level, making the case of Željko Komšić more relevant to Croats throughout the Federation (where 95% of Croats live).¹⁶⁵ Further, some Bosniak diplomats like Nerkez Arifhodžić identify themselves as Croats in order to receive diplomatic positions reserved for Croats (as one-third are). This is a potent reminder of how easy it is to manipulate the system to usurp Croat rights.¹⁶⁶

The problem of Komšić's election did not end with his unrepresentative election and continues to reverberate through discourse in the academy. For example, Eldar Sarajlić, a respected Bosnian-Herzegovinian political scientist, has argued that the election of Mr. Komšić symbolizes the dawn of a post-ethnic era. He is not the only one who supports such an argument.¹⁶⁷ Despite its popularity, this argument is paradoxically either naïve or cynical, because of the history of Bosnia and Herzegovina as a multiethnic country. Sarajlić argues that it is everyone's right to decide what ethnic group they belong to, and that no one has the right to tell Komšić's voters that they cannot belong to the Croat ethnic group in Bosnia and Herzegovina.¹⁶⁸

Sarajlić's argument is, in my view, a prime example of the demagoguery that occurs when such a complicated political matter as the election of Komšić is abstracted to the theoretical level, without taking into consideration the political realities of Bosnia and Herzegovina, its turbulent past and the position of the constituent peoples in the Constitution. While I agree that ideally everyone should have the right to

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Ivan Vukoja, "Primjeri ne-konstitutivnosti i ne-jednakopravnosti Hrvata u Federaciji BiH," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 16 (Summer 2013): 96.

¹⁶⁵ Ibid, 93.

¹⁶⁶ Valentino Grbavac, "Je Suis Šušnjar," *Dnevnik.ba*, March 1, 2015, <http://dnevnik.ba/kolumna/je-suis-susnjar/9537>.

¹⁶⁷ Ivan Vukoja, "Liberalni etnonacionalizam i multikulturalno građanstvo nasuprot liberalnom fundamentalizmu i mitu o etnokulturnoj neutralnosti," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 14 (Spring 2010): 37.

¹⁶⁸ Eldar Sarajlić, *Kultura Kulture: Etnicitet, Postmodernost i Politika* (Mostar: Dijalog, 2010), 244-6.

self-identify, this liberal idea can easily be turned into a political weapon that denies certain ethnic groups the political rights and freedoms to choose their representatives in multiethnic countries, as can be seen with the election of Željko Komšić. In practice, this unrepresentative election is a clear usurpation of power for political ends, and not any exercise in reconciliation or liberalism. His election prevented one of the three constituent peoples from exercising their rights to elect a representative to the Presidency of BiH. If Komšić, as a candidate for the Croat member of the Presidency, received less than 5,000 Croat votes, in contrast with the other candidate, who secured 110,000 Croat votes, then he clearly does not have the support of Croats in Bosnia and Herzegovina. It is unlikely that those Bosniak voters who voted for Komšić identified themselves to be of Croat ethnicity on the 2013 census, as many likely fought Croats during the war as members of the ABH. Importantly Komšić himself has officially said that his native language is Bosnian (which is spoken by Bosniaks) rather than Croatian, despite running as a Croat.¹⁶⁹

Another Bosnian-Herzegovinian political scientist, Asim Mujkić, argues that the “one man, one vote” policy of the SDP’s proposed unitary Bosnian-Herzegovinian state is the most democratic principle, because it would allow people to vote based on their associations to other groups (such as class), rather than solely based on their ethnic affiliation.¹⁷⁰ This principle of a liberal democratic state, works well on an abstract level (as does Komšić’s election), but is another example of candy-coated Bosniak nationalism once we project it onto political realities. The war in Bosnia and Herzegovina during the 1990s was fought between three ethnic groups, each trying to establish and dominate “their” ethnic areas of Bosnia and Herzegovina (often expanded and consolidated through ethnic cleansing perpetrated by all three sides), and not between upper and lower classes or supporters of one football club over another. Therefore, it is ridiculous to say that belonging to a specific class or miscellaneous group can be more important to a majority of people in the political reality of Bosnia and Herzegovina than the ethnicity of politicians and their voters. This is the rhetoric of the majority, who are at greater liberty to “see beyond” ethnicity because their rights as an ethnic group are not threatened. Clearly, the election of Komšić occurred due to the manipulation of legal protections and was ultimately harmful for the political rights of Croats in Bosnia and Herzegovina.

¹⁶⁹ Ivo Lučić, “Što je (bila) Bosna i Hercegovina i tko smo (bili) mi,” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 14 (Spring 2010): 125.

¹⁷⁰ Asim Mujkić, “Treći entitet (II) “Bauk” liberalne demokratije kruži Bosnom,” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 12 (Winter 2007): 154.

Why the Election of the “Second Komšić” Failed

Because the law limits members of the Presidency to only two consecutive terms, Komšić was unable to run again in the elections held on October 12, 2014. Komšić founded the Democratic Front (DF), a social democratic party and splinter of the SDP, in 2013. Soon, many members of the SDP left the SDP for the DF. Only four candidates were nominated for the Croat member of the Presidency: Dragan Čović, leader of the CDU of Bosnia and Herzegovina and Croat member of the Presidency between 2002 and 2006 and Martin Raguž, who was the leader of the CDU 1990 at the time, along with two minor candidates, one from a minor Croat/Bosnian party and another nominated by Komšić’s DF. The DF also nominated a candidate for the Bosniak presidential post. They were the only party with more than one candidate.¹⁷¹ Čović, who was supported by the CDU and some minor Croat parties, won 128,000 votes, and Raguž, nominated by the CDU 1990, received almost 95,000 votes. The two remaining candidates won 15,000 and 7,000 votes respectively.¹⁷² This means that there were 245,000 votes cast for the Croat member of the Presidency, less than one-half of the votes cast in the 2010 elections, another indication that Bosniak voters elected Komšić. At the same time, all Bosniak candidates secured 753,000 votes, many more than in 2010.

While the DF’s candidate for the Croat member of the Presidency won only 7,000 votes, their candidate for the Bosniak member of the Presidency won 114,000 votes and was not elected. There was still some electoral manipulation on the part of some Bosniak elites, who wanted to prevent Čović’s (an advocate of further federalization) election. Martin Raguž, leader of the CDU 1990, a party which since its formation in 2006 has been seen as a center-right alternative party for Croat voters disappointed with the inefficient CDU, began to change his rhetoric a few months before the elections. His speeches became less aligned with the Croat center-right as the electoral campaign drew to an end, and more

¹⁷¹ “PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2014,” *Izbori.ba*, accessed April 8, 2015, <http://izbori.ba/Potvrđjeni2014/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.

¹⁷² *Ibid.*

closely aligned with the rhetoric of Bosniak parties, in contrast to the hard-liner rhetoric used by the CDU and Čović.¹⁷³ No wonder that he was seen as the lesser of two evils by many voters, who dreaded Čović's calls for the formation of a third entity with a Croat majority. Even during Raguž's campaign, First Bosnian-Herzegovinian Party leader Šeherezada Delić promised that her 20,000 members would vote for Raguž in the next elections, despite the fact that almost all of the members of her party were Bosniak.¹⁷⁴

Although Raguž lost the election and Čović was elected Croat member of the Presidency, Raguž's Bosniak votes demonstrate that due only to the fragmentation of the Bosniak political scene, (a record of ten candidates ran for the Bosniak member of the Presidency post) Croats managed to elect their first legitimate candidate to the office since 2006. A study performed by the Institute for Political and Social Research in Mostar reveals that rather than Croat voters, Bosniaks cast almost 52% of Raguž's votes (49,000).¹⁷⁵ For example, Raguž received roughly three times fewer votes in the three Croat cantons and in the Croat municipalities in the two mixed cantons than Čović.¹⁷⁶ On the other hand, in Bosniak cantons, Raguž won three times as many votes as Čović and eight times as many votes as his party (CDU 1990). This brings us to the conclusion that at least 50% of all his votes were cast by Bosniaks rather than Croats.¹⁷⁷ For example, in the Bosnia-Podrinje canton, where there are fewer than one hundred Croats, Čović won forty-three votes, while Raguž won 564 votes. At the same time, Raguž's party, CDU 1990, won only one vote in this canton. This means that Raguž received 564 times as many votes as his party. Clearly, the electoral system and its governing laws are deeply flawed.¹⁷⁸

There were more Bosniak candidates for the Presidency than ever before in 2014, leading to greater fragmentation in the Bosniak voting population. Because of this, Croats managed to elect their own legitimate representative for the Presidency. Croat voters, denying Emil Vlajki yet another opportunity to usurp the Croat position, also elected the vice president of Republika Srpska.¹⁷⁹ Still, it is evident that election laws must be changed, because during the next elections, Bosniaks might elect the Croat member of the Presidency once again. Worryingly, Komšić will be able to run again in 2018.

¹⁷³ Ivan Vukoja, "Izbori Kao Sredstvo Diskriminacije Hrvata U BiH," *IDPI*, October 9, 2014, <http://www.idpi.ba/izbori-kao-sredstvo-diskriminacije-hrvata/>.

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ "Izborni Legitimitet Martina Raguža Kao Kandidata Za Hrvatskog Člana Predsjedništva BiH," *IDPI*, November 4, 2014, <http://www.idpi.ba/martin-raguz/>.

¹⁷⁶ *Ibid.*

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ "PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2014," *Izbori.ba*, accessed April 8, 2015, <http://izbori.ba/Potvrdjeni2014/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.

The Unconstitutional Usurpation of Croat Political Positions in the Federation

In the 2010 election, the CDU received 112,000 votes in the Federation, while the CDU 1990 coalition, which included the radical right-wing Croatian Party of Rights, won 50,000 votes.¹⁸⁰ The People's Party for Work and Betterment, a party run by the Croat tycoon Jerko Lijanović and his family, received considerable Bosniak support, and a total of 49,000 votes.¹⁸¹ As mentioned earlier, the SDP and the Party for Democratic Action, together with two minor Croat parties, the Croatian Party of Rights and the People's Party for Work and Betterment, created a coalition on the federal level, the so-called "Platform." The CDU and the CDU 1990 were not part of this government, which was formed in March 2011, although it is estimated that they won more than 85% of Croat votes in the Federation.¹⁸² The government was formed despite the fact that they needed (but did not receive) the support of one-third of the deputies in the Croat Club in the federal House of Peoples.

Instead, this coalition received only five of seventeen Croat votes in the House of Peoples. Each of these five deputies was elected in Bosniak cantons by Bosniak votes as candidates of Bosniak parties. Despite this, according to the Constitution, they needed to secure six votes, and the Central Electoral Committee proclaimed the new government illegal. High Representative Valentin Inzko suspended this decision, asserting that they received a sufficient number of votes. Apparently, for Mr. Inzko, five is at least one-third of seventeen. This surreal episode of Bosnian-Herzegovinian political history, as noted earlier, is a prime example of the usurpation of Croat political rights not only within the Presidency,

¹⁸⁰ "ZASTUPNICKI/PREDSTAVNICKI DOM PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE 2010," *Izbori.ba*, accessed April 8, 2015, <https://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/ParlamentFBIH/ZbirniRezultate.aspx>.

¹⁸¹ *Ibid.*

¹⁸² "Porazna Bilanca 'Platforme', Njezini Povijesni Prethodnici I Mogući Rizici Negativnog Kontinuiteta," *IDPI*, February 12, 2014, <http://www.idpi.ba/porazna-bilanca-platforme-njezini-povijesni-prethodnici-i-moguci-rizici-negativnog-kontinuiteta/>.

but also on the federal level. Because the federal government was formed without parties that carried Croat support, much like in 2001, the CDU and the CDU 1990 said that they would not accept any decisions made by this government, which was crippled from the start.¹⁸³

It is interesting to note that in the state parliament, both the CDU and the CDU 1990 were part of the majority coalition. This fact illustrates that the real problem for Croats in Bosnia and Herzegovina was not the state Constitution, but the heavily amended federal Constitution. This is especially evident when taking into consideration that the state level has relatively few powers in comparison to the entities, and that 95% of Croats live in the Federation, the bigger of the two entities. As a response to the formation of the federal government without Croat parties, the CDU and the CDU 1990, together with some other minor Croat parties, revived the Croatian National Assembly (CNA) in April 2011, in what some journalists described as “a bomb waiting to explode and destroy Bosnia and Herzegovina.”¹⁸⁴ This time however, Home Rule was not proclaimed. Rather, the CNA continues to push for reforms in Bosnia and Herzegovina that would secure an entity for Croats through legal means. The formation of the CNA raised anxiety about its aims in the country, because the memories of Home Rule remain fresh.

In 2014, all the member parties of the CNA, except for the CDU 1990, jointly formed a list for the elections, with the CDU and its candidates at its center.¹⁸⁵ As already mentioned, the CNA/CDU candidate Čović became the new Croat member of the Presidency during the 2014 elections. The CNA list won majority votes in every municipality with a Croat majority, receiving support that mirrored the backing the CDU enjoyed in the early 1990s.¹⁸⁶ In the state parliament, CDU has four representatives in both the House of Representatives and the House of Peoples, while the only other Croat party, the CDU 1990, has only one representative in both houses respectively.¹⁸⁷ On the federal level, the CDU (as the leader of the CNA coalition) won thirteen seats in the federal House of Representatives and thirteen seats in the House of Peoples. By contrast, the CDU 1990 secured four and one seats, respectively, while the other three Croat seats in the House of Peoples went to non-Croat parties.¹⁸⁸

¹⁸³ Vadim Trukhachev, “Bosnia Can Be Exploded by Croatian ‘Bomb,’” *English Pravda.ru*, April 21, 2011, http://english.pravda.ru/world/europe/21-04-2011/117648-bosnia_herzegovina_croatia-0/.

¹⁸⁴ *Ibid.*

¹⁸⁵ Valentina Rupčić, “Koalicija HNS-a: HDZ BiH, HSS, HKDU, HSP Dr. A. S., HSP HB,” *www.vecernji.ba*, June 24, 2014, <http://www.vecernji.ba/koalicija-hns-a-hdz-bih-hss-hkdu-hsp-dr-a-s-hsp-hb-946538>.

¹⁸⁶ “ZASTUPNICKI/PREDSTAVNICKI DOM PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE 2014,” *Izbori.ba*, accessed April 8, 2015, <https://www.izbori.ba/Potvrđjeni2014/Finalni/ParlamentFBIH/ZbirniRezultate.aspx>.

¹⁸⁷ *Ibid.*

¹⁸⁸ Valentina Rupčić, “HDZ BiH Najjača Stranka S Ukupno 13 Mandata,” *www.vecernji.ba*, January 14, 2015, <http://www.vecernji.ba/hdz-bih-najjaca-stranka-s-ukupno-13-mandata-984017>.

This means that any future federal government cannot be formed without support from the CDU/CNA, because this time, not even High Representative Inzko would be able to claim that three or four is one-third of seventeen. Because of these results, there were vigorous negotiations between the CDU, the Party for Democratic Action (PDA) and the DF in forming the federal government. The government formed on March 31, 2015, but due to ideological differences among the parties and the DF's refusal to respect the Croat quota when it came to the appointment of federal ministers, this coalition was non-functional.¹⁸⁹ Instead of this coalition, at the end of 2015, the CDU, the PDA and the Party for a Better Future (a moderate Bosniak party) formed a new coalition. Although these parties are closer to each other ideologically, there are many conflicts facing this coalition, especially concerning policies that would secure the institutional equality of the constituent peoples.

The debate that raged around the creation of a Croat TV channel serves as a primary example of the discord within this coalition, as does conflict over the role of cantonal governments in negotiations with the EU.¹⁹⁰ The CDU considered the formation of an entity or federal unit with a Croat majority to be a legitimate option, while the PDA and the Party for a Better Future were against this idea. Bakir Izetbegović, leader of the PDA and son of Alija Izetbegović, has said that he would not allow a Croat federal unit or even a TV channel in the Croatian language because, according to him, that would lead to increased animosity between ethnic groups.¹⁹¹ While other multiethnic European countries like Belgium and Switzerland have found solutions to protect all ethnic groups and provide them with equal rights, the "Croat issue" still troubles Bosnia and Herzegovina.

On February 28, 2015, CDU leader and CNA president Čović said that further federalization of Bosnia and Herzegovina is the only way to resolve the political crisis and ensure that Croat rights will not be violated in the future.¹⁹² Croats remain deeply unsatisfied with the current situation and rightfully so. In February 2011, more than 140,000 Croats in Bosnia and Herzegovina signed a petition against the political marginalization of Croats, demanding that their political

¹⁸⁹ "Imenovana Nova Vlada Federacije BiH," *www.vecernji.ba*, March 31, 2015, <http://www.vecernji.ba/imenovana-nova-vlada-federacije-bih-998026>.

¹⁹⁰ "Čović: Izborni zakon destruktivan, potreban preustroj Federacije BiH," *Hrvatski medijski servis*, accessed August 19, 2016, <http://hms.ba/covic-izborni-zakon-destruktivan-potreban-preustroj-federacije-bih/>.

¹⁹¹ Tatjana Lisjak, "Hrvatima Ne Damo Poseban Entitet, Izbornu Jedinicu I Televizijski Kanal," *www.vecernji.hr*, November 14, 2014, <http://www.vecernji.hr/svijet/hrvatima-ne-damo-poseban-entitet-izbornu-jedinicu-i-televizijski-kanal-973549>.

¹⁹² "Čović: Federalizacija BiH, Pa Ulazak U EU," *Hrvatski Medijski Servis*, accessed April 8, 2015, <http://hms.ba/covic-federalizacija-bih-pa-ulazak-u-eu/>.

rights be respected.¹⁹³ They are not only unsatisfied with the political situation, but also with the economic one, which is a byproduct of the taxation system in Bosnia and Herzegovina (as I will discuss in a later section).

Among other international actors, the European Parliament has discouraged the unitary tendencies of some Bosniak and pro-Bosnian parties, and has called for the equality of Croats in Bosnia and Herzegovina.¹⁹⁴ European Parliament members from Croatia drew attention to the problems that Croats face in BiH, and urged support for federalization, which would provide Croats with their own federal unit, ensuring that they would have the power to elect their own representatives.¹⁹⁵ For example, the former federal Minister of War Veterans was a Bosniak politician closely associated with the people that ethnically cleansed Croats from Bugojno. This group was responsible for the creation of some of the 331 concentration camps that imprisoned Croats during the war.¹⁹⁶ In May 2014, the CDU delegate in the Bugojno municipal council was threatened by a Bosniak member of the council, Elvis Tukar, a cousin of federal Minister Helez, who said that Croats would be slaughtered in Bugojno, as they were during the war.¹⁹⁷ This episode further demonstrates the type of problems Croats face in the Federation today, and is a testament to the need for reform.

As readers may have surmised, the current system is complicated, illogical and excessively expensive and bureaucratic. For example, in the most recent elections, only thirteen Serbs were initially elected to the federal House of Peoples, instead of the required seventeen, because there were simply not enough Serbs in cantonal assemblies.¹⁹⁸ Further, there are thirteen prime ministers in the country (ten from cantons, two from entities and one at the state level) and, in total, 569 members of various parliaments and governments throughout the Federation.¹⁹⁹ This is only in the Federation and cantons, without including state level, Republika Srpska or Brčko District politicians. For a country of less than 3.5 million

¹⁹³ "Preko 140.000 Potpisa Protiv 'Majorizacije Hrvata,'" *RadioSarajevo.ba*, March 3, 2011, <http://www.radiosarajevo.ba/novost/46215>.

¹⁹⁴ "Rezolucija Europskog Parlamenta," *IDPI*, February 11, 2014, <http://www.idpi.ba/rezolucija-europskog-parlamenta/>.

¹⁹⁵ "EU Treba Novi Pristup Prema Bosni i Hercegovini," *IDPI*, January 29, 2014, <http://www.idpi.ba/eu-treba-novi-pristup-prema-bosni-i-hercegovini/>.

¹⁹⁶ Zlatko Tulić, "Hrvati U Ratu U BiH Mučeni U 331 Logoru, a Za 20 Godina Sudilo Se Za Slučajeve Iz Dva," *www.vecernji.ba*, May 31, 2014, <http://www.vecernji.ba/hrvati-u-ratu-u-bih-muceni-u-331-logoru-a-za-20-godina-sudilo-se-za-slucajeve-iz-dva-942060>.

¹⁹⁷ Ana Popović, "Skandal Na Sjednici: Pobili Smo Vas '93., Pobit Ćemo Vas Opet!," *Večernji.hr*, May 31, 2014, <http://www.vecernji.hr/svijet/pobili-smo-vas-93-pobit-ćemo-vas-opet-942115>.

¹⁹⁸ Valentina Rupčić, "HDZ BiH Najjača Stranka S Ukupno 13 Mandata," *www.vecernji.ba*, January 14, 2015, <http://www.vecernji.ba/hdz-bih-najjaca-stranka-s-ukupno-13-mandata-984017>.

¹⁹⁹ "Hrvatska Republikanska Stranka - Prijedlog Ustavnih Promjena U BiH," *HRS*, January 26, 2015, <http://www.hrsbih.org/index.php/dokumenti/prijedlog-ustavnih-promjena-u-bih>.

people, these officials, along with their deputies, secretaries, drivers and other staff, are simply too much of a financial burden for a country with a dismal economic situation to support. After all, unemployment is close to 44%.²⁰⁰ Bosnia and Herzegovina, and especially the overcomplicated Federation, are simply too bureaucratic and expensive to be sustainable without substantial foreign aid. This becomes even more evident once we discuss the collection and distribution of tax money. This accounts for yet another reason that so many Croats want reforms of the Federation or their own entity.

²⁰⁰ “Bosnia and Herzegovina Unemployment Rate,” accessed April 8, 2015, <http://www.tradingeconomics.com/bosnia-and-herzegovina/unemployment-rate>.

Taxes, the Census, Demonstrations and the Current State

As discussed, the two entities in Bosnia and Herzegovina function like mini-countries: the unitary Republika Srpska and the complex Federation of Bosnia and Herzegovina. Taxation in the Federation, and the way taxes are allocated, contributes to intense anti-Sarajevo (the Federation's capital) sentiment, not only in Croat cantons, but also in some Bosniak cantons, which also call for a more just, less centralized fiscal system.²⁰¹ In only eight years, between 2006 and 2013, the Sarajevo canton received 1.2 billion more Bosnia and Herzegovina Convertible Marks than it paid through federal indirect taxes. Of all the tax revenues that the Federation collects, 36.2% is used to finance federal institutions, 51.48% is used to finance cantons, 8.42% is distributed to finance municipalities and 3.9% finances the upkeep of roads.²⁰² The 51.48% reserved for financing cantons is divided from a joint account, and sent to every canton. The amount that they receive is based on population, the number of elementary and high school students, and to a lesser extent, the area of the canton in km². This number is then multiplied by a coefficient, which is normally one, except for the two poorest (Croat) cantons where the coefficients are 1.1 and 1.5, and the smallest Bosniak canton, which has been designated a coefficient of 1.8, in order to offset underdevelopment.

Sarajevo's coefficient is 2 because of its federal capital status which, when translated into revenue means that Sarajevo receives 30% of all federal tax income revenues for the cantons. This means that the Sarajevo and Bosnia-Podrinje cantons receive roughly double the tax revenues per capita than other cantons. The Institute for Social and Political Research has calculated that in the last eight years alone, through this tax system, Croat cantons have lost 120.9 million Marks,

²⁰¹ "OTKRIVAMO Sarajevo Dobilo 1,2 Milijarde KM Prihoda Drugih Kantonal," [Http://www.avaz.ba](http://www.avaz.ba), January 14, 2015, <http://www.avaz.ba/clanak/157964/otkrivamo-sarajevo-dobilo-1-2-milijarde-km-prihoda-drugih-kantona>.

²⁰² "Raspodjela Neizravnih Poreza U Federaciji BiH Odnosno Kako Je Sarajevo Dobilo 1,2 Milijarde KM Prihoda Drugih Županija," *IDPI*, July 15, 2014, <http://www.idpi.ba/raspodjela-neizravnih-poreza-u-federaciji-bih-odnosno-kako-je-sarajevo-dobilo-12-milijarde-km-prihoda-drugih-zupanija/>.

and two mixed cantons have lost 336.9 million Marks, which means that Croats paid roughly 300 million Marks in taxes which were used to develop the predominately Bosniak Sarajevo.²⁰³ If Croats had their own political unit in Bosnia and Herzegovina, they could be reassured that their taxes were used for the development of Croat municipalities, rather than redirected toward Sarajevo.

The borders of such units are not easily determined in Central Bosnia, but they can be drawn based on the ethnic breakdown in the results of the 2013 census, the first official census since 1991. There are genuine concerns that more people were recorded than actually live in Bosnia and Herzegovina, for political purposes. Regardless, the results of this census show that most municipalities have an 80%+ majority of one of the three constituent groups, and that the few mixed municipalities are actually divided into segregated Croat and Bosniak areas. Nonetheless, the census results are an important tool in determining possible solutions for the internal structure of Bosnia and Herzegovina.

Hopefully, the recently published census results and the fact that neither the federal nor the state government can be formed without Croats this time will be used to support territorial reorganization. I will tackle these proposals in the next section. Only after the political situation is solved and all three constituent groups have equal rights (without simultaneously diminishing the rights of the “Others”) will it be possible to tackle the economic and social problems that plague Bosnia and Herzegovina. As I have written in my column, poverty, mass emigration and the radicalization of certain Islamist elements in Bosnia and Herzegovina continue to plague the country.²⁰⁴ Unemployment is at 44%, although it is likely that the real number is over 50%, and young and educated people continue to leave the country en masse every year. In 2014 alone, 68,000 people emigrated from Bosnia and Herzegovina, a stunning 2% of the total population.²⁰⁵ This trend is likely to continue, especially among Croats who have Croatian passports and can freely travel throughout the EU. Finally, it is thought that a few hundred young radical Wahhabi fighters have left Bosnia and Herzegovina for Iraq and Syria, and there is real danger of attacks being perpetrated in Bosnia and Herzegovina once they return. In order for Bosnian-Herzegovinian society to effectively tackle these issues, there must first be political changes that will provide Croats with equal rights, returning their faith in the future of Bosnia and Herzegovina. Otherwise, Bosnia and

²⁰³ Ibid.

²⁰⁴ Valentino Grbavac, “Prijetnje Budućnosti BiH i Posljednja Prilika Za Reforme,” *Dnevnik.ba*, February 10, 2015, <http://dnevnik.ba/kolumna/prijetnje-buducnosti-bih-i-posljednja-prilika-za-reforme/5849>.

²⁰⁵ “Poražavajuće: 68.000 Građana Napustilo BiH, U Migraciji Blizu 100.000 Ljudi,” *6yka.com*, March 9, 2015, <http://www.6yka.com/novost/76487/porazavajuce-68.000-gradana-napustilo-bih-u-migraciji-blizu-100.000-ljudi->.

Herzegovina may face social unrest. This disquiet could easily spiral into a wider interethnic conflict.

In February 2014, spontaneous protests in larger Bosniak towns and cities like Tuzla and Sarajevo grew into a larger movement with protesters demanding changes in the government and increased opportunities for citizens of BiH. The protesters clashed with police in multiple towns, and even burned cantonal government buildings in Mostar and Tuzla. Sadly, they also burned down a section of the Presidency building in Sarajevo, together with the official archives of Bosnia and Herzegovina, destroying thousands of historical documents in the process.²⁰⁶ This was the so-called “Bosnian Spring.” It did not catch on in the Serb and Croat parts of Bosnia and Herzegovina, despite all three groups experiencing similar levels of impoverishment.

Many protesters in Bosniak towns in the Federation called for the abolition of cantons, justifying this as a way to save money on administrative costs.²⁰⁷ Many Croats voiced their fears in the media, saying that the protests, which began as a reaction to poverty, would become political protests with the aim of abolishing cantons, the only level of the three tiers of government in Bosnia and Herzegovina in which Croats can still freely elect their representatives without fear of outvoting. The protests demonstrated that although a liberal unitary post-ethnic state sounds very appealing as an idea, in reality, it would further diminish Croat, and consequently Serb, rights. Given the political realities of Bosnia and Herzegovina, this idea is far from liberal. Rather, it is similar to rightist Bosniak nationalist rhetoric from the 1990s, disguised with quasi-liberal buzzwords.

In a study conducted in November 2013 with 1,200 participants, political scientist and public relations expert Božo Skoko explored the state of ethnic relations in Bosnia and Herzegovina. He found that nearly one-third of Bosniaks think that Bosnia and Herzegovina is, or rather should be, a Bosniak national state.²⁰⁸ Additionally, 73% of respondents said that undertones of war-like ethnic tensions are still present in Bosnian-Herzegovinian society.²⁰⁹ This is worrying information. Despite this, not everything is so grim. Eighty-four percent of people also said that they feel it is time for reconciliation.²¹⁰ This represents a glimmer of hope that one day, Bosnia and Herzegovina might function as a normal state

²⁰⁶ “IZGORIO ARHIV BiH ‘Spalili Su Dokumente Koji Su Preživjeli Tri Rata. Ovo Je Kulturna Sramota!’” *Jutarnji.hr*, February 8, 2014, <http://www.jutarnji.hr/izgorio-arhiv-bih--ovo-je-kulturna-sramota--zupalili-su-dokumete-koji-su-prezivjeli-tri-rata-/1163045/>.

²⁰⁷ “Prosvjedi U Federaciji BiH: Građanski, Socijalni Ili Nešto Treće?,” *IDPI*, February 12, 2014, <http://www.idpi.ba/prosvjedi-u-federaciji-bih-gradanski-socijalni-ili-nesto-trece/>.

²⁰⁸ Božo Skoko, *Imidž Bosne i Hercegovine Iz Perspektive Njezinih Građana i Međusobna Percepcija Bošnjaka, Hrvata i Srba* (Sarajevo: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013), 24.

²⁰⁹ *Ibid*, 25-6.

²¹⁰ *Ibid*, 28.

led by its own politicians, without the High Representative's dictatorial powers. The question is: what will this new Bosnia and Herzegovina look like? More than 70% of Bosniaks and Croats would like to change the illogical Dayton Constitution (78% and 71% respectively, although for almost completely different reasons), only 27% of Serbs are willing to do so however, because they are quite satisfied with the rights they maintain in Republika Srpska.²¹¹ Finally, it is very surprising that 60% of people participating in the study were in favor of the three entities solution, which would allocate one federal unit to each ethnic group in the new federal Bosnia and Herzegovina. This is especially interesting when we compare these results with the 2010 research mentioned earlier.²¹² It is interesting to see that 77% of Serbs like this idea, which is an even more positive result than was found for Croats (69%), who would benefit the most from this solution. Even the leader of Republika Srpska, Milorad Dodik, has said on multiple occasions that Croats must have their own entity made up of Croat territory in the Federation in order to solve the "Croat issue." In the process, he has helped to create a previously unlikely alliance between Bosnian-Herzegovinian Croats and Bosnian-Herzegovinian Serbs.²¹³ On the other hand, only 37% of Bosniaks are in favor of this idea, which is still an all-time high.

Bosniak politicians, as representatives of the largest constituent group, should explore possible solutions to the "Croat issue" and other political issues plaguing the country, if Bosnia and Herzegovina is to survive in the long run. Otherwise, Republika Srpska may secede, followed by the Croat portions of Bosnia and Herzegovina. This would leave the Bosniak areas surrounded by somewhat antagonistic Serbian and Croatian states and territories – the worst possible scenario for Bosniaks. None of the solutions are perfect, but as always, there are bad, even worse and terrible solutions. The three constituent groups in Bosnia and Herzegovina should agree on the most feasible solution, which in my opinion is the three federal units (entities) solution. Finally, it is important to note that the lack of understanding in the West, and especially in the U.S., about the political realities of Bosnia and Herzegovina and the problems that Croats face today, is disturbing. I truly hope that this book will shed some light on these problems, because it is unbelievable that in the analysis presented to the U.S. Senate in 2013 about current issues in Bosnia and Herzegovina, the case of Komšić and the continued usurpation of Croat positions were not even discussed.²¹⁴

²¹¹ Ibid, 30.

²¹² Ibid, 31.

²¹³ Marko Karačić, "Podržat Ćemo Hrvate, Trebaju Imati Svoj Entitet," *www.vecernji.ba*, August 1, 2014, <http://www.vecernji.ba/podrzat-cemo-hrvate-trebaju-imati-svoj-entitet-953536>.

²¹⁴ Steven Woehrel, *Bosnia and Herzegovina: Current Issues and U.S. Policy* (Congressional Research Service, January 24, 2013), <http://fas.org/sgp/crs/row/R40479.pdf>.

Possible Solutions

A Unitary State

The first of seven options for solving the current political situation is the creation of a unitary state, organized like the majority of European states. This would entail the dissolution of the special collective rights of the three ethnic groups (solving the problem of the “Others,” who are currently unable to be elected to the Presidency) in the process. Moreover, it is likely that such a state would be more functional, as it would ensure greater economic stability while trimming the size of the administration.²¹⁵ Although such a solution seems equitable, establishing an “equal legal position” for the three groups would be unjust in practice. Pro-Bosnian parties and some Western policy analysts (who are probably far removed from Bosnian-Herzegovinian realities) advocate for this solution. Almost all Croats and Serbs are against it, and it is very likely that they would block such a solution in the Parliament, and even use non-institutional methods (including civil disobedience) to prevent its implementation. Quite simply, a unitary state could never be achieved, unless Croats and Serbs are militarily defeated in detail by Bosniaks in another war, which would not happen realistically today. The vast majority of Croats and Serbs fear that they would be dominated by Bosniaks in a unitary state, due to numbers. Therefore such a solution would not be sustainable.

The catch is that Bosnia and Herzegovina is a highly complicated multiethnic state with a bloody history. A liberal unitary state is simply not a feasible solution in this context. Such a state, even if established, might soon find itself embroiled in civil war, or at least in widespread acts of civil disobedience or uprisings led by Croats and Serbs. Moreover, a unitary state would not solve the “Croat issue” and their marginalization, but would further marginalize them, removing protections and political power at the cantonal levels. This centralized state, dreamed of by some Bosniaks, is even warned against by the

²¹⁵ Božo Žepić, “Prijedlozi i planovi međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu,” *National security and the future* 6, no. 3–4. (September 1, 2005): 10–2.

EU,²¹⁶ and it is the one out of the seven possible solutions discussed here that is most likely to fail. Simply, this solution is contrary to the current Constitution and would not legally pass, because Republika Srpska would veto any effort to reorganize Bosnia and Herzegovina in such way that would completely erase the stipulations of the Dayton Peace Agreement. Therefore, this solution should be taken off the table. The pursuit of such goals may only result in further division and separatist sentiment from Croats and Serbs as a counter to such tendencies.

Regionalization

Regionalization is a modification of the unitary state model. Because of this association, it suffers from many of the same dangers and drawbacks. This model, advocated by most pro-Bosnian and Bosniak parties, as well as some Croat parties, would reorganize the country into regions.²¹⁷ Bosnia and Herzegovina would be more centralized, and the Federation and Republika Srpska would be dissolved. The new state would have a number of multiethnic regions, which would not be absolutely dominated by any one constituent group. Politicians that promote this solution hope that it would bring an end to ethnic divisions. They fantasize that suddenly, being a citizen of Bosnia and Herzegovina would become more important than being a Serb, Croat or Bosniak. Again, in theory, this proposal seems like a good one, at least to advocates of a post-ethnic Bosnia and Herzegovina. The country would have four to five multiethnic regions, which would help to speed up regional development. Also, a simple structure of municipality-region-state would conserve the country's resources in comparison with the unwieldy current bureaucracy.²¹⁸ The premise of this proposal is that if there are no ethnically defined cantons or entities, people are more likely to put past grievances aside and identify as Bosnians and Herzegovinians.

The drawback of this proposal is that again, there are fears that marginalization of non-Bosniaks would occur because Bosniaks account for more than 50% of the population and they could easily form a government in the parliament without Croat and Serb parties, something that has happened twice in the Federation already. Republika Srpska and its representatives would never allow for such a change, because the war only ended after limited territorial and institutional self-rule within Bosnia and

²¹⁶ "Rezolucija Evropskog Parlamenta," IDPI, February 11, 2014, <http://www.idpi.ba/rezolucija-evropskog-parlamenta/>.

²¹⁷ Božo Žepić, "Prijedlozi i planovi međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu," *National security and the future* 6, no. 3-4. (September 1, 2005): 12-4.

²¹⁸ *Ibid.*

Herzegovina was guaranteed to the Serbs in the form of Republika Srpska. It is not likely that they would give these freedoms and rights away twenty years after the war, especially because tensions in Bosnia and Herzegovina are as high as ever. Moreover, this model would not secure the political rights of Croats and no one could guarantee that they would be able to elect their legitimate representatives under these conditions. Further, even if Bosniaks did not have an absolute majority, future regions would still have the relative majority of one ethnic group inside each of them. This would create political competition between constituent groups for power in these regions, and might possibly result in civil disobedience and even rebellion by the relative minorities in these regions. We should not forget that one constituent group dominates almost every city, town or village in Bosnia and Herzegovina and that political elites of each ethnic group in Bosnia and Herzegovina are always trying to preserve their group's interest over that of other groups. Finally, it would be very hard to establish these regions and to define not only their borders, but also their powers. Therefore, even if by some fluke there is a reorganization of Bosnia and Herzegovina and Serbs are bypassed, regionalization would not be functional. Although this is only a slight improvement over the unitary state model, Bosnia and Herzegovina would still become a centralized state dominated by Bosniaks, something that would be detrimental to the interests and rights of Serbs and Croats.

Cantons

The cantonization of all of Bosnia and Herzegovina may be an adequate compromise, but it is unlikely that it would ever be accepted by Serb politicians or, depending on the nature of cantonization, by Bosniak politicians. The goal of such a reformation of Bosnia and Herzegovina would be to make it more like Switzerland, for example, where cantons would make up the middle layer of government between municipalities and the state, protecting the rights of constituent groups in the process. While many Bosniak politicians would be likely to accept this solution if it would mean the dissolution of Republika Srpska, Serb politicians would never accept such a deal.²¹⁹ In practice, it would be very hard to determine the borders and powers of these cantons. It is likely that some of them would be underdeveloped, while the Sarajevo canton, much like it is today, would receive excess tax revenue in comparison with the other cantons. Also, cantonization would not solve the problem of marginalization of ethnic minorities in cantons where one constituent group is the absolute majority (more than half of the population). Therefore, the "Croat issue" would not necessarily be completely solved.

²¹⁹ Ibid, 17-9,

Interestingly, Croats are actually the most vocal supporters of this solution, because they believe that the cantons would protect their rights in the territory in which they are the majority, while also giving Croats separate electoral units, in contrast to the present state in which Croats share electoral units with the Bosniaks (who are more than three times as numerous). Depending on the number of cantons, it is possible that the new administration may be as sprawling as the current administration and then there is always the question of the power of cantons. If they are granted the powers that entities enjoy today, the administration is likely to become even more expensive and simply unsustainable in most of the country. If they have fewer powers, then Bosnia and Herzegovina would become more centralized, a fear of many Croats and Serbs. Therefore, although it seems like a fair compromise, cantonization of the whole of Bosnia and Herzegovina is unlikely to happen, and even less likely to become politically and economically sustainable. Serbs would almost certainly veto any reform that would take power from Republika Srpska, and would never allow for its dissolution, even in the face of the war. Moreover, the real problem in Bosnia and Herzegovina is not Republika Srpska and its organizations, but rather the Federation in which Croats struggle to exercise equal rights. To solve the “Croat issue” and ease tensions, we should look at ways to reform the Federation of Bosnia and Herzegovina rather than the whole state, because it is unlikely that the Serbs would ever allow substantial changes to the organization of Republika Srpska.

Return to the Original Washington Agreement

One relatively easy way to reform Bosnia and Herzegovina and solve the “Croat issue” in the process, would be to simply revert the federal Constitution back to the version included in the Washington Agreement. At the very least it would be possible to remove some of the more controversial amendments to the federal Constitution created by the OHR. Still, this is practically impossible while the OHR remains active in Bosnia and Herzegovina, and it is unlikely that Bosniak parties would support these policies. The benefit of this reform would be that Croats could enjoy the same protections and rights that they did in the 1990s after the war, without touching the structure of the country mapped out in the Dayton Agreement. Moreover, these reforms, together with the introduction of a separate Croat electoral unit for the Presidency, would allow Croats to enjoy their political rights without further division of the country and the redrawing of borders. It is very likely that Croats would accept this solution, as well as Serbs, who are less invested in what is happening within the Federation so long as Republika Srpska remains untouched. Bosniak politicians would likely be against the annulment of

previously imposed “reforms,” but are more likely to accept this solution as a compromise rather than the three republics or three entities solution, which will be discussed later.

The representatives of the “international community” in Bosnia and Herzegovina, headed by the OHR, would probably never allow for the removal of controversial amendments in order to revert back to the more or less original Washington Agreement, because it would portray the OHR’s involvement and reforms in the last two decades as a failure. Moreover, this could potentially solve the “Croat issue,” but there is still a question about whether Croats would be satisfied with these reforms after two decades of marginalization. It is likely that they would seek stronger protections for their collective rights. Moreover, this solution would not solve the problem of the colossal administration financed through foreign aid and massive loans that Bosnia and Herzegovina simply cannot pay back.²²⁰ Therefore, the reformation of electoral laws may be a good first step to protect Croat rights until a better reform can be agreed upon in the near future. By itself, it is not a good solution and is likely to mean little in terms of departing from the status quo. As noted previously, Bosnia and Herzegovina is unsustainable in its present form and will likely fail, possibly dissolving entirely if a viable solution is not implemented relatively soon.

The Status Quo and Possible Dissolution

The biggest danger facing Bosnia and Herzegovina is the retention of the status quo without the pursuit of reformation at all. Reforms are necessary in order to protect the Croats and reverse the increasingly centralist tendencies of Bosniak parties in order to create a new Bosnia and Herzegovina which will be loved by all three ethnic groups and national minorities. The Sejdić-Finci ruling by the European Court of Human Rights found that the Bosnian-Herzegovinian Constitution and its presidential election regulations were in violation of the European Convention of Human Rights. Bosnia and Herzegovina must correct this in order to begin negotiations with the EU.²²¹ Still, any such reforms should also include administrative reforms in Bosnia and Herzegovina to make it more financially sustainable, as well as making sure that Croats are on an equal footing with Serbs and Bosniaks. Therefore, until Bosnia and Herzegovina is thoroughly reformed, it is impossible for it to join the EU and it will remain stuck in a muddy status quo.

²²⁰ “Njemački Ambasador Kristijan Helbah: Koliko Dugo Možete Živjeti Na Kredit!?” *Avaz.ba*, March 19, 2015, <http://www.avaz.ba/clanak/169353/njemacki-ambasador-kristijan-helbah-koliko-dugo-mozete-zivjeti-na-kredit>.

²²¹ “The Sejdic-Finci Question,” *The Economist*, accessed April 8, 2015, <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2013/10/bosnia>.

Today, Bosnia and Herzegovina is plagued by poverty, interethnic tension and extremism. The status quo is not sustainable for much longer. A compromise must be reached soon or else the country faces the grim possibility of dissolution and the renewal of violence. The German ambassador in Bosnia and Herzegovina, Christian Hellbach, said that reforms are necessary because Bosnia and Herzegovina simply cannot take more foreign loans to finance its pensions and administration.²²² BiH will run out of options soon, and when that happens, the country may be led into chaos and dissolution.

For the most part, Serbs are satisfied with their political position in Bosnia and Herzegovina, and while they have separatist tendencies, these are unlikely to be realized unless the situation in the Federation radicalizes. The burden of responsibility for the future of Bosnia and Herzegovina is on Bosniak and Croat politicians in the Federation and their ability to reach a compromise and reform the Federation. If that does not happen soon, quite ironically, pro-Bosnian politicians, who swear to maintain integrity and uphold the unity of Bosnia and Herzegovina, may instead cause its dissolution. Even the International Crisis Group predicted such a possibility in their 2014 report on Bosnia and Herzegovina. The report goes so far as to state that such a scenario might not be the worst turn of events, if Bosnia and Herzegovina cannot otherwise reform into an independent country that treats all of its constituent peoples equally.²²³

It may be time for the Bosniak political elite to accept the reality that Bosnia and Herzegovina is a multiethnic state with a troubled past and an unsustainable present and as such, the only hope of survival is through decentralization and equality. The status quo is simply unsustainable, and will likely be fatal for the future of Bosnia and Herzegovina. Without political reforms, Bosnia and Herzegovina cannot enter the EU nor improve its economic situation by taking advantage of EU funds to curb its record-breaking unemployment and poverty levels.

Three Republics

The Lisbon Agreement included a three republics solution and was the first peace plan offered to the Bosniaks, Croats and Serbs in Bosnia and Herzegovina. Bosniaks rejected it in March 1992, only a few days before the full escalation of war. It would be somewhat ironic if Bosnia and Herzegovina was reorganized into a federal union of three republics

²²² "Njemački Ambasador Kristijan Helbah: Koliko Dugo Možete Živjeti Na Kredit!?" *Avaz.ba*, March 19, 2015, <http://www.avaz.ba/clanak/169353/njemacki-ambasador-kristijan-helbah-koliko-dugo-mozete-zivjeti-na-kredit>.

²²³ *Bosnia's Future*, (International Crisis Group, Europe Report N°232, July 10, 2014), 42, [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future).

more than two decades after the original proposal, which may have prevented such bloodshed in the first place. Such a proposal would likely leave Republika Srpska as one republic, creating two republics from the territory of the Federation: one with a Croat majority from Croat cantons and municipalities, and one Bosniak majority republic with Bosniak municipalities and cantons. These new republics would have the power of today's entities, and perhaps some additional ones from the state level in order to make Bosnia and Herzegovina a more decentralized country. Serbs are very likely to accept this proposal, and it would also be a dream come true for Croats. Despite this, Bosniaks are very much against this solution, because some of them see Bosnia and Herzegovina as an exclusively Bosniak homeland, and any further internal borders and division on the basis of ethnicity might be viewed as prelude to the final dissolution of Bosnia and Herzegovina by separatist Croats and Serbs.²²⁴ Possibly, given the dangers of the status quo, Bosniaks would accept this deal in the near future, in exchange for less power for these republics than entities have at the moment. Unfortunately, the Serbs would then veto this. Simply, there is no good solution to the Bosnian-Herzegovinian puzzle and the "Croat issue" that will leave all sides satisfied. Still, taking into consideration democratic values and the existing models for governing multinational countries, rather than the current power dynamics and interests of main political actors in BiH, I think that it is possible to reorganize BiH based on principles of multinational federalism. This model allows for the highest degree of political legitimacy and economic benefit. As such, multinational federalism is the optimal proposal for the reorganization of BiH in my opinion. It is likely that if Bosniaks want the country to stay together and eventually enter the EU, their political elites will need to swallow the bitter pill and acknowledge the Croat right to their own entity or republic (similar to what the Serbs have today).

The upside of the new republic system would be that each republic would have a territory for each constituent group and the administration could be cut down in size. There would be only two republics in the territory of the Federation, reduced from ten cantonal and one federal government to just two republic governments. Moreover, this method of reorganization would solve the "Croat issue" and provide long-lasting peace and the renewal of trust between Croats and Bosniaks. It is likely that the economy would also benefit, because Croats would pay taxes to the Croat republic, and people would be less likely to evade taxes than before because the money would stay in their local community instead of going to Sarajevo.

²²⁴ Božo Žepić, "Prijedlozi i planovi međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu," *National security and the future* 6, no. 3-4. (September 1, 2005): 14-7.

Other issues, such as the Croat TV channel, could be easily solved in a new Croat Republic parliament. This would also eliminate the need for two houses of parliament in each new republic, another factor that would curb the administration size. Finally, another upside of this system would be the solution of the Sejdić-Finici issue and the potential for Bosnia and Herzegovina to eventually enter the EU. Each of the three republics could elect one member to the Bosnian-Herzegovinian Presidency and members of the Presidency would not need to identify ethnically as Bosniak, Croat or Serb respectively, but elected in each one of these proposed republics. This would allow for the election of “Others” in both the parliament and the Presidency.

The downside of this proposal is that it is unlikely, especially because the idea of giving more powers to the republics than entities have today is not supported by Bosniaks. There would also be issues with protecting fragments of constituent groups, which would become *de facto* minorities in the new republics forming the confederate Bosnia and Herzegovina. Laws, protections and other mechanisms would be essential to guarantee the protection of Bosniaks, Serbs, and Others in the Croat republic (and vice versa), but such mechanisms are possible to establish, as they already exist (although they are not completely implemented) in Republika Srpska. Another danger is the possible secessionist tendencies of the Serb and Croat republics and the growth of separatist momentum among elites hoping to join Serbia and Croatia respectively at some later point.²²⁵ I think that such issues are entirely solvable by stating in the new Constitution that secession is only possible if all three republics agree that it is in everyone’s best interest, reassuring Bosniaks that the Serbs and Croats will not secede and leave a small Bosniak state surrounded by Croat and Serb states. The real issue would be determining the exact borders of these new republics.

While it would be easy to define the Serb republic, which would have the borders of Republika Srpska plus the Serb parts of District Brčko, it might be difficult to determine the borders of the Croat and Bosniak republics. Although eight cantons have clear two-thirds ethnic majorities, the two mixed cantons present a challenge. Despite this, I believe that municipality borders in these cantons can be easily changed so that the few multiethnic municipalities in Central Bosnia are “divided” into Croat and Bosniak municipalities based on the ethnic structure of different towns and villages, according to the 2013 census results. Because of the territorial discontinuity of the three new republics, any secessionist tensions would be hard to achieve, except maybe in the case of the Serbs because they would have a more or less territorially continuous republic.

²²⁵ Ibid.

The discontinuity of republics could reassure Bosniaks that Croats would not try to secede from BiH. Despite this, I believe that Bosniaks are not likely to accept such a deal, and thus a three entities compromise would be more realistic and, if reached, could help to reinvigorate the negotiations of Bosnia and Herzegovina with the EU.

Three Entities

The three entities proposal, which would add another (Croat) entity to the two existing ones, is a slight modification of the three republics idea and would be the best solution for all three groups. It would likely satisfy the Serbs, so long as it does not take away any powers from their entity. Croats would finally feel like they are on an equal level with Serbs and Bosniaks. Most Bosniaks may dislike the idea, but it is the only realistic proposal that would allow the three constituent groups in Bosnia and Herzegovina to be politically equal, therefore allowing Bosnia and Herzegovina to eventually join the EU. Because of this, Bosniak political elites should accept this proposal if they want Bosnia and Herzegovina to finally escape the political and economic black hole into which it has been sunk for the last two decades. Unfortunately, the proposal's alignment with Croat war goals may deter support from the other groups. In reality, this would allow BiH to emulate the well-established pattern of governance used in multiethnic states like Belgium and Switzerland. In order to alleviate the fears of the Bosniak public, it would be wise to call the new entities by the medieval historic names of Bosnia's and Herzegovina's regions rather than the much hated Herzeg-Bosnia which Bosniaks despise. Bosniaks may accept this deal, because the alternative would be to further depress the economy and induce political isolation for Bosnia and Herzegovina. Ultimately, this may lead to the secession of Republika Srpska.²²⁶ It would not be an easy choice, but if Bosniaks want to preserve the unity of Bosnia and Herzegovina, it is a choice that should be made. Croats, who were stripped of many political rights during the last decade and one-half, will be unlikely to trust Bosniak policies again without such concessions.

The upside of this proposal is that it solves not only the "Croat issue," but also the Sejdić-Finci issue, in the same way as the "three republics" option. Because these new entities will be territorially discontinuous, Croats are unlikely to harbor serious secessionist tendencies. That would mean abandoning Croats in Central Bosnia. Finally, administrative costs could be cut by downsizing the thirteen governments to only four (one state government and three entity governments), saving a large sum of money in the process. This proposal is likely to stimulate regional

²²⁶ Ivan Vukoja, "Treći entitet – uvod u podjelu ili stabilizaciju države," *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 12 (Winter 2007): 147.

economic development and end the rule of the OHR in Bosnia and Herzegovina. State level governance of Bosnia and Herzegovina could remain the same, and the two new entities could have a very similar internal structure to Republika Srpska. Because entities would not be given new powers (actually the original powers that were amended by the OHR), including separate army forces, it may be seen as a more acceptable option by Bosniaks than the three republics option. Furthermore, Brčko would remain a district, jointly administrated by Serb, Croat and Bosniak entities. It would also be beneficial to create another district which would be jointly administrated by Croats and Bosniaks, possibly in Jajce, in order to display good faith by both sides while ensuring that Croats cannot secede because they would not leave Jajce behind.

Unfortunately, Bosniaks may see this proposal as a separatist move and resist it. Another problem would be defining the borders between Croat and Bosniak entities. With the help of the 2013 census however, this would not be an impossible task. Municipal borders can be easily readjusted, as has happened in the past,²²⁷ in order to ensure that most Bosniaks and most Croats end up in their new respective entities. The Croatian Republican Party announced a solid proposal in 2014, which should be modified to fit these new needs, but may serve as a good starting point. As I have said, the Jajce district could be a good way to connect these two new entities. The question of other ethnic groups in these entities can be solved through guarantees of their rights and strong legal protections, in which an entity with a Croat majority would look out for the well-being and protection of Croats in the other two entities and vice versa. Bosnia and Herzegovina would still have three members of the Presidency, but now, they would not need to be Bosniaks, Croats and Serbs, but rather representatives from each of the three entities. In that case, if Croat voters feel that Mr. Finci, who is Jewish by ethnicity (and therefore considered one of the “Others”), can best represent their interests at the state level, despite not being ethnically Croat, they may choose him to represent them. With these adjustments the road to the EU would be open after so many years of waiting.

Each entity could also have its own TV station, solving that part of the “Croat issue.” As far as the fear of secession, legal guarantees should be incorporated into the state Constitution, which would prevent unilateral secession, as was the case in nearby Kosovo. While the “three entities” solution is not a perfect one, it is the most realistic solution to address complicated relations in Bosnia and Herzegovina and the country’s bloody history. In addition to guaranteeing equal rights for the three constituent groups, it would also allow national minorities to be elected

²²⁷ Tadić, *Ustavnopravni Položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini od Vašingtonskog Sporazuma do Danas*, 32.

in all political offices, making Bosnia and Herzegovina a truly democratic country. Once these political issues are solved and the OHR can leave Bosnia and Herzegovina, the country and its constituent groups can focus on economic development and EU integration instead of the waging of internal political battles. All alternatives to the three entities solution are less efficient and only the three entities solution could resolve the “Croat issue” and stop marginalization and the discrimination against Croats in their homeland. If the situation worsens, there is always the possibility that the Croatian National Assembly might declare another Home Rule and this time, there would not be enough SFOR troops to stop them, especially if Republika Srpska coordinates with the CNA and declares secession at the same time. This is not at all unlikely. In such a situation, the dissolution of Bosnia and Herzegovina may be imminent.

Conclusion: A Long Road Ahead

The “Croat issue” continues to be one of the core conflicts plaguing Bosnian-Herzegovinian political life, preventing it from functioning as a democratic country. Croat political will was twice bypassed in establishing the federal government in the last fifteen years, including during two presidential elections. Croats do not have the political power to protect their interests or even to have a TV channel in their own language, something that a much smaller German community has in Belgium, for example. Bosnia and Herzegovina, due to its complex nature, can only survive if it is reformed and all constituent peoples are given equal rights, like in other multiethnic European countries. Any centralist tendencies by Bosniaks may only (quite ironically) be fatal for the future of Bosnia and Herzegovina, which they love so much.

Politicians and policymakers in the West are worryingly uninformed about this issue, despite having contributed to its creation. It is my sincere hope that this book will help to illuminate the struggles and challenges that Croats have faced during the past fifteen years. It is estimated that almost 50% of Croats since 1991 have moved out of Bosnia and Herzegovina, some running for their lives, others searching for greater opportunities.²²⁸ If Croats are to survive in their ancestral homeland, and if Bosnia and Herzegovina is ever to enter the EU and develop, reforms of the political system must begin soon. Too much time has already been lost in the past decades and while other countries in the region have improved their standing, Bosnia and Herzegovina has remained stuck in the mud of inequality decreed by the Dayton Agreement and its many misinterpretations by the OHR.

The best way to solve the Croat issue, as well as the Sejdić-Finci issue and the problem of a gigantic and ineffective administration, is the three entities solution. Such a solution, no matter how difficult it may be to negotiate and implement it, would guarantee equal rights for Bosniak, Croat and Serb communities in Bosnia and Herzegovina, while protecting national minorities. Reforms can be painful and may elevate interethnic tensions, but in the long run, the three entities

²²⁸ “Hrvata U BiH Ima Više Nego U Crkvenim Papirima,” *Vijesti.ba*, October 29, 2013, <http://www.vijesti.ba/kolumne-komentari/175177-Hrvata-BiH-ima-vise-nego-crkvenim-papirima.html>.

solution is the best way to secure a peaceful and prosperous Bosnia and Herzegovina. It is likely that all three constituent groups would turn to themselves and economic development, instead of wasting energy on the political battlefield.

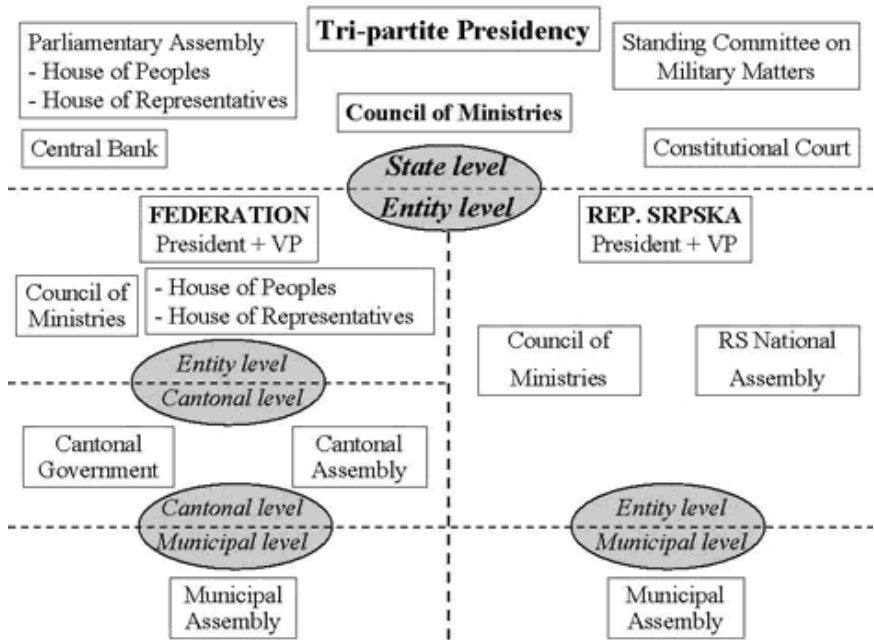
There is a long road ahead if Bosnia and Herzegovina is to become a truly democratic and independent country but the status quo is unsustainable, and reforms are much needed. Any centralist tendencies propagated by Bosniaks might prove to be a bridge too far for Bosnia and Herzegovina, eventually leading to the country's dissolution. If Bosnia and Herzegovina is to survive as a country and if Croats are to enjoy their rights again, only a decentralized three entities state is a viable solution. It is my hope that this book will help raise awareness about this serious issue, and that Bosnian-Herzegovinian politicians will have enough political strength and maturity to go through with these much needed reforms, lest the situation in Bosnia and Herzegovina grows worse.

Appendix

All maps, unless stated otherwise, have been downloaded from Wikimedia Commons.

Chart 1

The political structure of Bosnia and Herzegovina.

Source: <http://suffragio.org/2014/10/10/bosnia-set-for-elections-at-all-levels-of-government/>.

Map 1

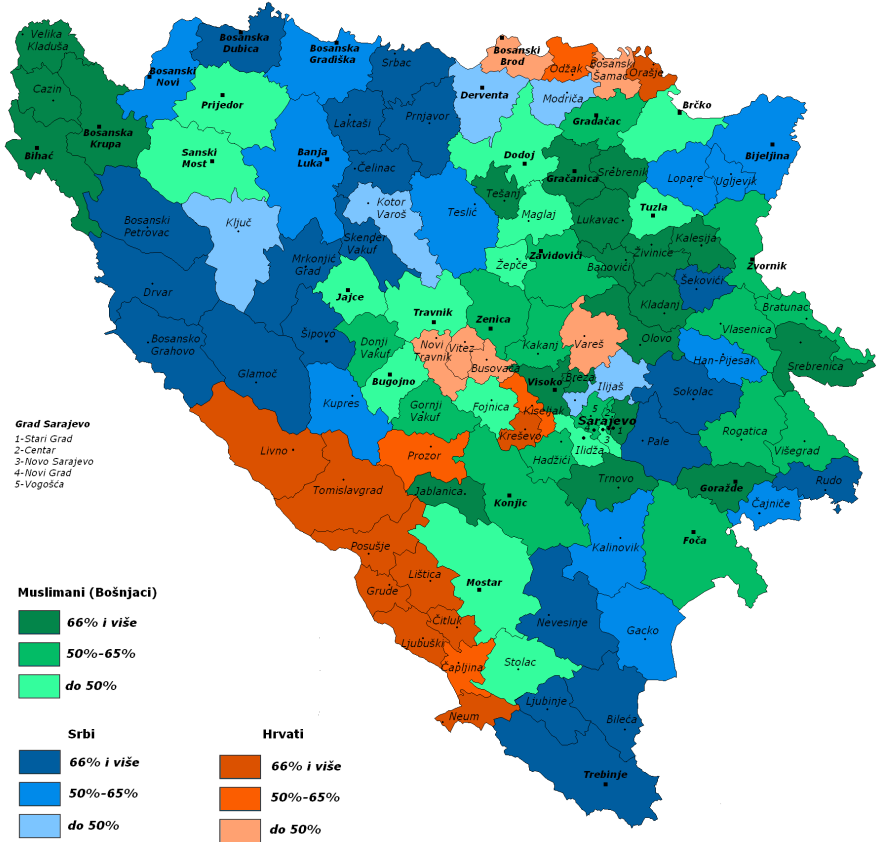
The administrative structure of Bosnia and Herzegovina.

Source: “Bih cantons en” by PANONION has been placed by the creator in the public domain under Creative Commons CC0 1.0 Universal Public Domain Dedication, <https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.en>.

Map 2

A 1991 ethnic map of Bosnia and Herzegovina.

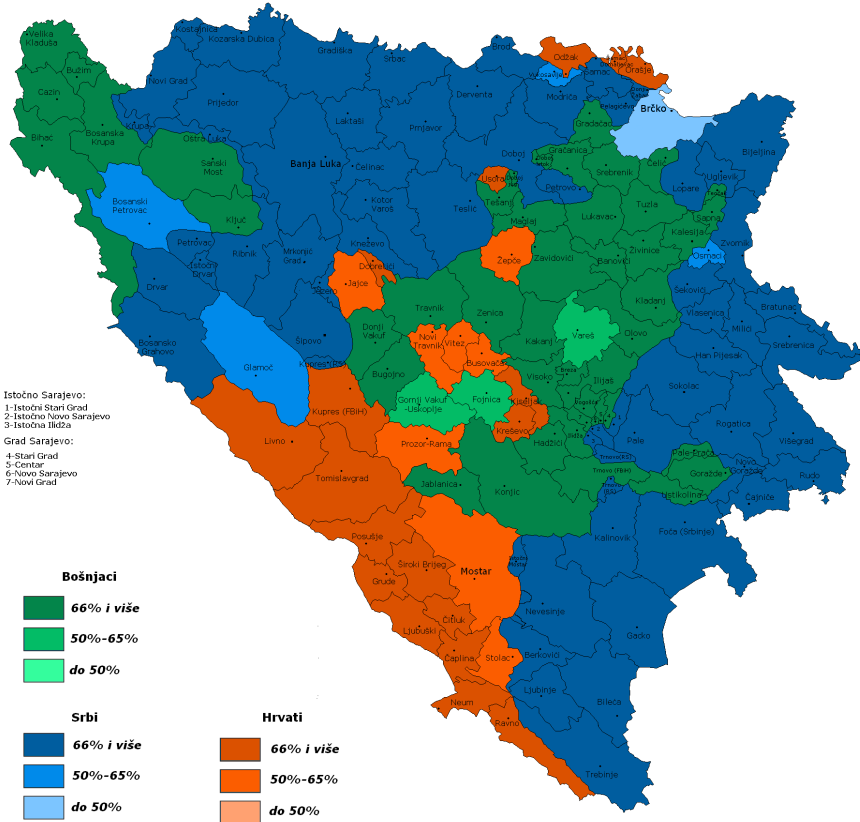

Bosniaks - Green
 Croats - Orange
 Serbs - Blue

Source: "Ethnic structure of Bosnia and Herzegovina by municipalities 1991" by Vladimir Varjarcic is licensed under CC-BY 3.0 RS, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/rs/deed/en>

Map 3

A 2006 ethnic map of Bosnia and Herzegovina.

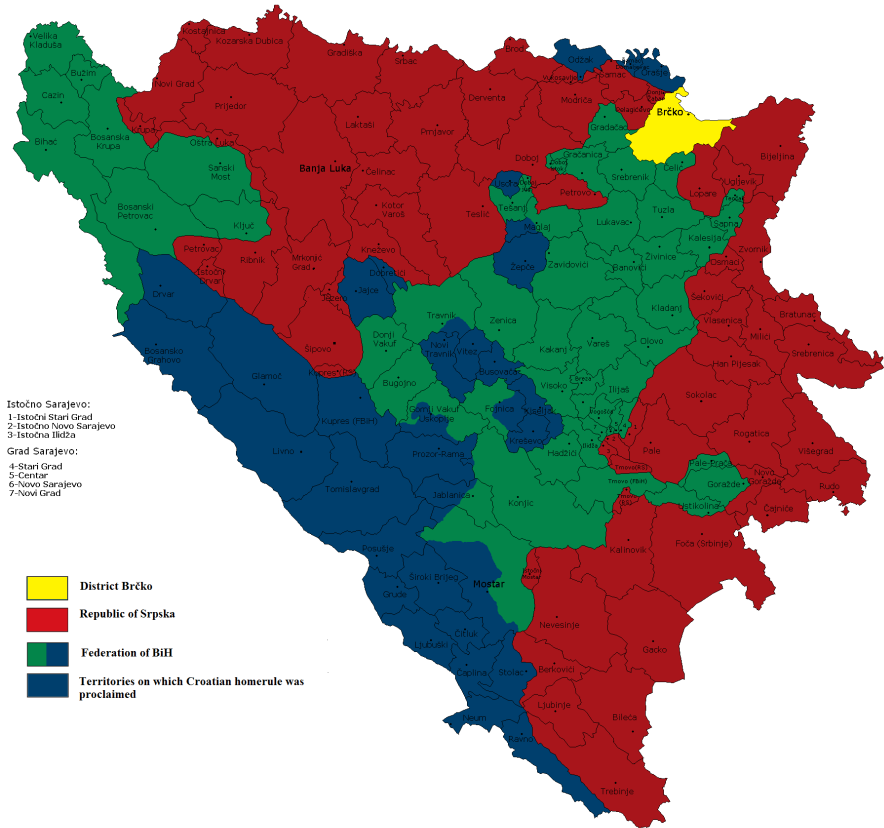

Bosniaks - Green
Croats - Orange
Serbs - Blue

Source: "Ethnic map of Bosnia and Herzegovina, 2006" by Vladimir Varjarcic is licensed under CC-BY 3.0 RS, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/rs/deed.en>.

Map 4

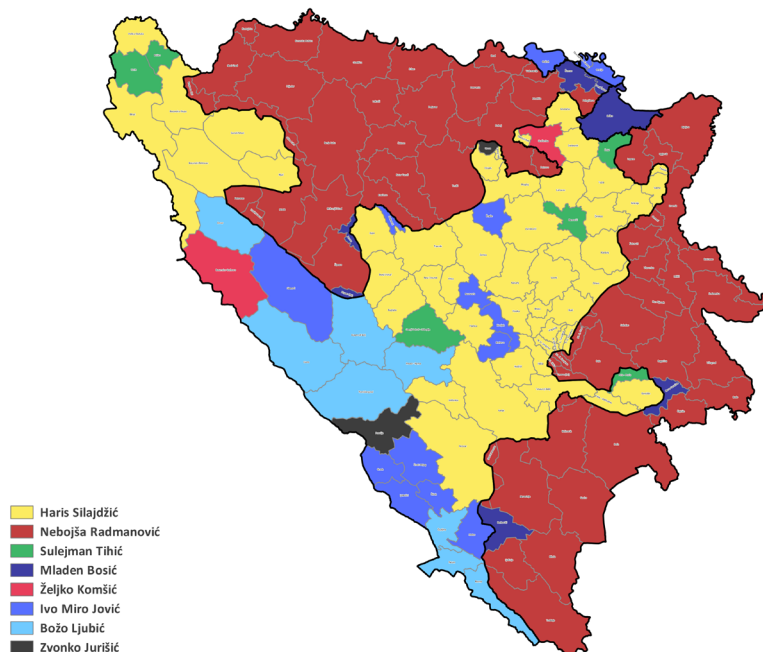
A map of the Croat Home Rule in 2001.

Source: “Croatian Home Rule” by Ceha. This work has been placed in the Public Domain by choice of its creator.

Map 5

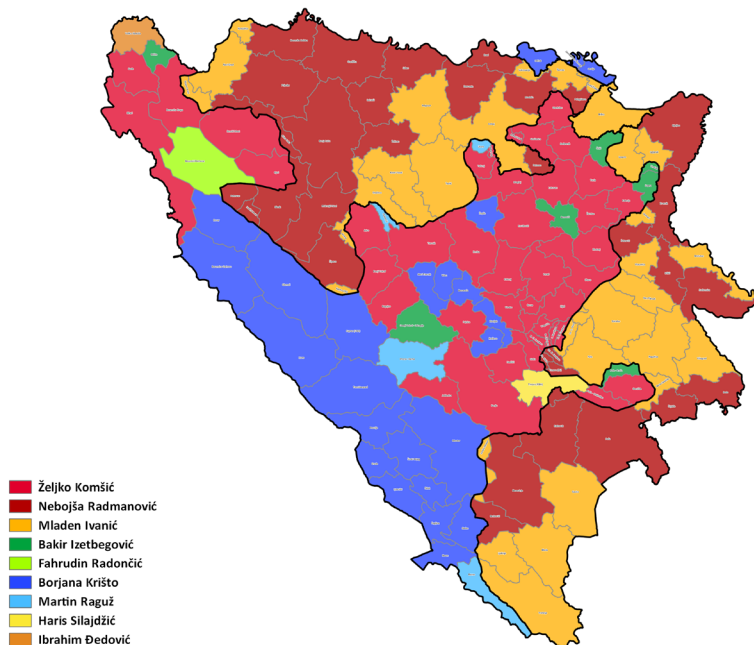
A map of the candidates winning most votes in each municipality during the presidential elections of 2006.

Source: “Bosnia and Herzegovina, presidential election, 2006” by Saša Stanivuk is licensed under CC BY-SA 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Map 6

A map of the candidates winning the most votes in each municipality during the presidential elections of 2010.

Source: “Rezultati izbora po općinama, 2010” by Saša Stanivuk is licensed under CC BY-SA 4.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Bibliography

- Ančić, Mladen. "Što "svi znaju" i što je "svima jasno" glede rata u Bosni i Hercegovini." *STATUS Magazin Za Političku Kulturu I Društvena Pitanja*, no. 2 (May/June 2004): 63-77.
- "Apel: Pomozite Bosanskom Grahovu!" *Hrvatski Informativni Centar*. Accessed April 8, 2015. <http://www.hic.hr/dom/346/dom03.htm>.
- Bečirović, Asaf. "Trusina 20 Godina Poslije: Kome Je Bio Potčinjen Zulfikar Ališpago?" *Oslobođenje*, April 13, 2013. <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/trusina-dvadeset-godina-poslije-kome-je-bio-potcinjen-zulfikar-alispago>.
- Bieber, Florian. *Croat Self-Government in Bosnia - A Challenge for Dayton?*. European Centre for Minority Issues, May 2001. <http://www.ecmi.de/publications/detail/croat-self-government-in-bosnia-a-challenge-for-dayton-49/>.
- Bogut, Vlado. "Potpora Hrvatskom Narodnom Saboru BiH." *Slobodnadalmacija.hr*, March 31, 2001. <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20010331/herceg-bosna.htm>.
- "Bosnia and Herzegovina Unemployment Rate." Accessed April 8, 2015. <http://www.tradingeconomics.com/bosnia-and-herzegovina/unemployment-rate>.
- "Bosnia's Alliance for (Smallish) Change." *International Crisis Group*, August 2, 2002. <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/balkans/bosnia-herzegovina/132-bosnias-alliance-for-smallish-change.aspx>.
- Bosnia's Future*. International Crisis Group (ICG), July 10, 2014. <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/bosnia-herzegovina/232-bosnia-s-future>.
- "Čović: Federalizacija BiH, Pa Ulazak U EU." *Hrvatski Medijski Servis*. Accessed April 8, 2015. <http://hms.ba/covic-federalizacija-bih-pa-ulazak-u-eu/>.
- "Čović: Izborni zakon destruktivan, potreban preustroj Federacije BiH." *Hrvatski Medijski Servis*. Accessed August 19, 2016. <http://hms.ba/covic-izborni-zakon-destruktivan-potreban-preustroj-federacije-bih/>.

- Craig Nation, R. *War in the Balkans*, 2003. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=123>.
- Dodig, Radoslav. "RTV pristojba – nepristojno državno džeparenje." *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 9 (Spring 2006): 204-7.
- Dungaciu, Dan. East and West and the 'Mirror of Nature.' *IWM Junior Visiting Fellows Conferences*, Vol. VIII/3 1999. Accessed April, 8, 2015. <http://www.iwm.at/wp-content/uploads/jc-08-031.pdf>.
- Etnička Obilježja Stanovništva: Rezultati Za Republiku I Po Opštinama - 1991*. Sarajevo: ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE, October 1993. <http://www.fzs.ba/Dem/Popis/Etnicka%20obiljezja%20stanovnistva%20bilten%20233.pdf>.
- "EU Treba Novi Pristup Prema Bosni I Hercegovini." *IDPI*, January 29, 2014. <http://www.idpi.ba/eu-treba-novi-pristup-prema-bosni-i-hercegovini/>.
- Grbavac, Valentino. "Je Suis Šušnjar." *Dnevnik.ba*, March 1, 2015. <http://dnevnik.ba/kolumna/je-suis-susnjar/9537>.
- . "Prijetnje Budućnosti BiH I Posljednja Prilika Za Reforme." *Dnevnik.ba*, February 10, 2015. <http://dnevnik.ba/kolumna/prijetnje-buducnosti-bih-i-posljednja-prilika-za-reforme/5849>.
- Hećimović, Esad. *Garibi: mudžahedini u BiH 1992-1999*. Zenica: Fondacija Sina, 2006.
- "Historijat." *RTVFBiH*. Accessed April 8, 2015. http://www.rtvfbih.ba/loc/template.wbsp?wbf_id=21§ion=info.
- Hroch, Miroslav. "From National Movement to the Fully-formed Nation – the Nation-Building Process in Europe." London, New Left Review, 1993.
- "Hrvata U BiH Ima Više Nego U Crkvenim Papirima." *Vijesti.ba*, October 29, 2013. <http://www.vijesti.ba/kolumne-komentari/175177-Hrvata-BiH-ima-vise-nego-crkvenim-papirima.html>.
- "Hrvatska Republikanska Stranka - Prijedlog Ustavnih Promjena U BiH." *HRS*, January 26, 2015. <http://www.hrsbih.org/index.php/dokumenti/prijedlog-ustavnih-promjena-u-bih>.
- "Imenovana Nova Vlada Federacije BiH." *Www.vecernji.ba*, March 31, 2015. <http://www.vecernji.ba/imenovana-nova-vlada-federacije-bih-998026>.
- "Inzkova odluka o suspendiranju odluka CIK-a o konstituiranju Vlasti u FBiH." *Radio Slobodna Evropa*, March 28, 2011. <http://www.slobodnaevropa.org/content/backgrounderfullpage/3539560.html>.
- "Izborni Legitimitet Martina Raguža Kao Kandidata Za Hrvatskog Člana Predsjedništva BiH." *IDPI*, November 4, 2014. <http://www.idpi.ba/martin-raguz/>.

- “IZGORIO ARHIV BiH ‘Spalili Su Dokumente Koji Su Preživjeli Tri Rata. Ovo Je Kulturna Sramota!’” *Jutarnji.hr*, February 8, 2014. <http://www.jutarnji.hr/izgorio-arhiv-bih--ovo-je-kulturna-sramota--zapalili-su-dokumete-koji-su-prezivjeli-tri-rata-/1163045/>.
- “Kako Je Uništena Hercegovačka Banka?” *Hrvatski Medijski Servis*. Accessed April 8, 2015. <http://hms.ba/cetnaesta-obljetnica-brutalnog-upada-u-hercegovacku-banku/>.
- Karačić, Marko. “Podržat Ćemo Hrvate, Trebaju Imati Svoj Entitet.” *Www.vecernji.ba*, August 1, 2014. <http://www.vecernji.ba/podrzat-cemo-hrvate-trebaju-imati-svoj-entitet-953536>.
- Kasapović, Mirjana. “Bosna I Hercegovina: Deset Godina Nakon Daytona.” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 9 (Spring 2006): 44–74.
- Krešić, Zoran. “Iz Goražda Se Bira Jedan Hrvat, Kao I Iz Posavine Gdje Ih Je 588 Puta Više.” *Www.vecernji.ba*, September 23, 2014. <http://www.vecernji.ba/iz-gorazda-se-bira-jedan-hrvat-kao-i-iz-posavine-gdje-ih-je-588-puta-vise-962662>.
- . “Prije Godinu Dana Srušen Je Daytonski Sporazum U FBiH.” *www.vecernji.ba*, March 16, 2012. <http://www.vecernji.ba/prije-godinu-dana-srusen-je-daytonski-sporazum-u-fbih-387787>.
- . “Uništenje Hercegovačke Banke Bilo Je Projekt Slamanja Hrvata.” *www.vecernji.ba*, April 7, 2011. <http://www.vecernji.ba/unistenje-hercegovacke-banke-bilo-je-projekt-slamanja-hrvata-273859>.
- Krišto, B., and M. Sivrić. “Mostarce Zamijenila Federalna TV,” February 19, 2000. <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20000219/novosti3.htm>.
- Lippman, Peter. “Washington Report on Middle East Affairs - Bosnia’s ‘Historic’ Elections: The Usual Tensions, Plus a Seed of Hope.” *Washington Report on Middle East Affairs*. Accessed April 8, 2015. <http://www.wrmea.org/2006-december/bosnias-historic%C2%9D-elections-the-usual-tensions-plus-a-seed-of-hope.html>.
- Lisjak, Tatjana. “Hrvatima Ne Damo Poseban Entitet, Izbornu Jedinicu I Televizijski Kanal.” *Www.vecernji.hr*, November 14, 2014. <http://www.vecernji.hr/svijet/hrvatima-ne-damo-poseban-entitet-izbornu-jedinicu-i-televizijski-kanal-973549>.
- Lučić, Ivo. “Što je (bila) Bosna i Hercegovina i tko smo (bili) mi.” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 14 (Spring 2010): 107-136.
- . *Uzroci Rata: Bosna I Hercegovina Od 1980. Do 1992. Godine*. Zagreb: Despot Infinitus, 2013.
- Mrduljaš, Saša. “HRVATSKA POLITIKA UNUTAR BOSNE I HERCEGOVINE U KONTEKSTU DEKLARATIVNOGA I REALNOGA PROSTORNOG OPSEGA HRVATSKE ZAJEDNICE / REPUBLIKE HERCEG-BOSNE

- (1991.–1994.)” *Društvena istraživanja* 18, no. 4–5 (102–103) (October 30, 2009): 825–50.
- Mujkić, Asim. “Treći entitet (II) “Bauk” liberalne demokratije kruži Bosnom.” *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 12 (Winter 2007): 154–162.
- Nacionalni Sastav Stanovništva: Rezultati Za Republiku Po Opštinama I Naseljenim Mjestima - 1991*. Sarajevo: ZAVOD ZA STATISTIKU REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE, December 1993. <http://www.fzs.ba/Dem/Popis/nacionalni%20sastav%20stanovnistva%20po%20naseljenim%20mjestima%20bilten%20234.pdf>.
- Nardelli, Alberto, Denis Dzidic, and Elvira Jukic. “Bosnia and Herzegovina: The World’s Most Complicated System of Government?” *The Guardian*, October 8, 2014. <http://www.theguardian.com/news/datablog/2014/oct/08/bosnia-herzegovina-elections-the-worlds-most-complicated-system-of-government>.
- “Neizvjesna Budućnost BiH: Tri Naroda - Tri Vizije.” *Index.hr*, March 29, 2010. <http://www.index.hr/vijesti/clanak/neizvjesna-buducnost-bih-tri-naroda--tri-vizije/483373.aspx>.
- “Njemački Ambasador Kristijan Helbah: Koliko Dugo Možete Živjeti Na Kredit!?” *Avaz.ba*, March 19, 2015. <http://www.avaz.ba/clanak/169353/njemacki-ambasador-kristijan-helbah-koliko-dugo-mozete-zivjeti-na-kredit>.
- “Obilježena 23. Obljetnica Utemeljenja Herceg-Bosne I Dan Županije Zapadnohercegovačke.” *Bljesak.info*, November 18, 2014. <http://www.bljesak.info/rubrika/vijesti/clanak/obiljezena-23-obljetnica-utemeljenja-hercegbosne-i-dan-zupanije-zapadnohercegovačke/101322>.
- “Od Referenduma Do Naših Dana.” *Oslobođenje*, February 28, 2013. <http://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/od-referenduma-do-nasih-dana>.
- “OHR General Information.” Accessed April 8, 2015. <http://www.ohr.int/ohr-info/gen-info/>.
- “Operation Deliberate Force.” *Global Security*. Accessed April 8, 2015. http://www.globalsecurity.org/military/ops/deliberate_force.htm.
- “OTKRIVAMO Sarajevo Dobilo 1,2 Milijarde KM Prihoda Drugih Kantona!” [Http://www.avaz.ba](http://www.avaz.ba), January 14, 2015. <http://www.avaz.ba/clanak/157964/otkrivamo-sarajevo-dobilo-1-2-milijarde-km-prihoda-drugih-kantona>.
- “PETRITSCH SMIJENIO ANTU JELAVIĆA.” *HRT*. Accessed April 8, 2015. <http://www.hrt.hr/arhiv/2001/03/07/HRT0050.html>.
- POPIS STANOVNIŠTVA, DOMAĆINSTAVA I STANOVA U BOSNI I HERCEGOVINI, 2013. REZULTATI POPISA. Accessed August 19, 2016.

- <http://www.popis2013.ba/popis2013/doc/Popis2013prvoIzdanje.pdf>.
- Popović, Ana. "Egzodus Hrvata Srednje Bosne." *Www.vecernji.ba*, April 10, 2011. <http://www.vecernji.ba/egzodus-hrvata-srednje-bosne-274876>.
- . "Skandal Na Sjednici: Pobili Smo Vas '93., Pobit Ćemo Vas Opet!" *Večernji.hr*, May 31, 2014. <http://www.vecernji.hr/svijet/pobili-smo-vas-93-pobit-cemo-vas-opet-942115>.
- "Porazavajuće: 68.000 Građana Napustilo BiH, U Migraciji Blizu 100.000 Ljudi!" *6yka.com*, March 9, 2015. <http://www.6yka.com/novost/76487/porazavajuce-68.000-gradana-napustilo-bih-u-migraciji-blizu-100.000-ljudi->.
- "Porazna Bilanca 'Platforme', Njezini Povijesni Prethodnici I Mogući Rizici Negativnog Kontinuiteta." *IDPI*, February 12, 2014. <http://www.idpi.ba/porazna-bilanca-platforme-njezini-povijesni-prethodnici-i-moguci-rizici-negativnog-kontinuiteta/>.
- "PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2006." *Izbori.ba*. Accessed April 8, 2015. https://www.izbori.ba/rezultati/konacni/predsjednistvo_bih/Predsjednistvo.asp?nivo=702&nivo1=701.
- "PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2010." *Izbori.ba*. Accessed April 8, 2015. <http://izbori.ba/Finalni2010/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.
- "PREDSJEDNISTVO BOSNE I HERCEGOVINE 2014." *Izbori.ba*. Accessed April 8, 2015. <http://izbori.ba/Potvrđjeni2014/Finalni/PredsjednistvoBiH/Default.aspx>.
- "Preko 140.000 Potpisa Protiv 'Majorizacije Hrvata.'" *RadioSarajevo.ba*, March 3, 2011. <http://www.radiosarajevo.ba/novost/46215>.
- "Prosvjedi U Federaciji BiH: Građanski, Socijalni Ili Nešto Treće?" *IDPI*, February 12, 2014. <http://www.idpi.ba/prosvjedi-u-federaciji-bih-gradanski-socijalni-ili-nesto-trece/>.
- "Raspodjela Neizravnih Poreza U Federaciji BiH Odnosno Kako Je Sarajevo Dobilo 1,2 Milijarde KM Prihoda Drugih Županija." *IDPI*, July 15, 2014. <http://www.idpi.ba/raspodjela-neizravnih-poreza-u-federaciji-bih-odnosno-kako-je-sarajevo-dobilo-12-milijarde-km-prihoda-drugih-zupanija/>.
- "Return of Bosnian Serb Displaced Persons to Drvar, Bosansko Grahovo and Glamoc." *Refworld*. Accessed April 8, 2015. <http://www.refworld.org/docid/3ae6a6d018.html>.
- "Rezolucija Europskog Parlamenta." *IDPI*, February 11, 2014. <http://www.idpi.ba/rezolucija-europskog-parlamenta/>.
- "Rezultati Izbora 2000 Federacija." *Izbori.ba*. Accessed April 8, 2015. <https://www.izbori.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/2000gen/fbihhor-eng.pdf>.

- “Rezultati Izbora 2002 Predsjedništvo.” *Izbori.ba*. Accessed April 8, 2015. <https://izbori.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/Rezultati2002/Puni/PredsjednistvoBiH.pdf>.
- “Rezultati Izbora U Bosni I Hercegovini Od 14. Rujna 1996.” *Izbori.ba*. Accessed April 8, 2015. https://www.izbori.ba/Documents/Documents/Rezultati%20izbora%2096-2002/96results/FD96_20H.PDF.
- Rudolf, Davorin. “Hrvatska i Hrvati u Bosni i Hercegovini.” *Adrias*, no. 17 (October 12, 2011): 221–34.
- Rupčić, Valentina. “HDZ BiH Najjača Stranka S Ukupno 13 Mandata.” *Www.vecernji.ba*, January 14, 2015. <http://www.vecernji.ba/hdz-bih-najjaca-stranka-s-ukupno-13-mandata-984017>.
- . “Koalicija HNS-a: HDZ BiH, HSS, HKDU, HSP Dr. A. S., HSP HB.” *Www.vecernji.ba*, June 24, 2014. <http://www.vecernji.ba/koalicija-hns-a-hdz-bih-hss-hkdu-hsp-dr-a-s-hsp-hb-946538>.
- Sarajlić, Eldar. *Kultura Kulture: Etnicitet, Postmodernost I Politika*. Mostar: Dijalog Mostar, 2010. http://www.superknjizara.hr/?page=knjiga&id_knjiga=46267.
- Shrader, Charles R. *The Muslim-Croat Civil War in Central Bosnia: A Military History 1992-1994*. 1st edition. College Station: Texas A&M University Press, 2003.
- Sivrić, Marijan. “Hrvatske Zastupnike Biraju Bošnjaci I Srbi!” *Slobodnadalmacija.hr*, October 14, 2000. <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20001014/novosti1.htm>.
- Skoko, Božo. *Imidž Bosne I Hercegovine Iz Perspektive Njezinih Građana I Međusobna Percepcija Bošnjaka, Hrvata I Srba*. Sarajevo: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2013.
- Šoljić, Vladimir, interviewed by Valentino Grbavac, August 22, 2014.
- Tadić, Mato. *Ustavnoopravni Položaj Hrvata U Bosni I Hercegovini Od Vašingtonskog Sporazuma Do Danas*. Mostar: Matica Hrvatska Mostar, 2013.
- “The Conflicts.” Accessed April 8, 2015. <http://www.icty.org/sid/322>.
- “The Sejdic-Finci Question.” *The Economist*. Accessed April 9, 2015. <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2013/10/bosnia>.
- “The World Factbook: Bosnia and Herzegovina.” *Central Intelligence Agency*. Accessed April 8, 2015. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bk.html>.
- Trukhachev, Vadim. “Bosnia Can Be Exploded by Croatian ‘Bomb.’” *English Pravda.ru*, April 21, 2011. http://english.pravda.ru/world/europe/21-04-2011/117648-bosnia_herzegovina_croatia-0/.
- Tuđman, Miroslav. *Bosna I Hercegovina U Raljama Zapadne Demokracije*. Zagreb: Despot Infinitus, 2013.

- Tulić, Zlatko. "Hrvati U Ratu U BiH Mučeni U 331 Logoru, a Za 20 Godina Sudilo Se Za Slučajeve Iz Dva." *Www.vecernji.ba*, May 31, 2014. <http://www.vecernji.ba/hrvati-u-ratu-u-bih-muceni-u-331-logoru-a-za-20-godina-sudilo-se-za-slucajeve-iz-dva-942060>.
- "U Mostaru Poručuju: 5 Nije Trećina Od 17." *Nezavisne Novine*, November 25, 2013. <http://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/U-Mostaru-porucuju-5-nije-trecina-od-17-219602.html>.
- Vasilj, Miroslav. "Modeli ustroja javnih RTV servisa u pluralnim državama." *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 16 (Summer 2013): 126-132.
- Vukoja, Ivan. "Bošnjačko odustajanje od nacionalizma na SDP-ov način nasuprot deklaraciji ZAVNOBIH-a i preambuli Ustava." *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 15 (Spring 2011): 83-98.
- . "Izbori Kao Sredstvo Diskriminacije Hrvata U BiH." *IDPI*, October 9, 2014. <http://www.idpi.ba/izbori-kao-sredstvo-diskriminacije-hrvata/>.
- . "Liberalni etnonacionalizam i multikulturalno građanstvo nasuprot liberalnom fundamentalizmu i mitu o etnokulturnoj neutralnosti." *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 14 (Spring 2010): 30-48.
- . "Primjeri ne-konstitutivnosti i ne-jednakopravnosti Hrvata u Federaciji BiH." *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 16 (Summer 2013): 92-106.
- . "Treći entitet – uvod u podjelu ili stabilizaciju države." *STATUS Magazin Za Političku Kulturu i Društvena Pitanja*, no. 12 (Winter 2007): 144-153.
- Woehrel, Steven. *Bosnia and Herzegovina: Current Issues and U.S. Policy*. Congressional Research Service, January 24, 2013. <http://fas.org/sgp/crs/row/R40479.pdf>.
- "ZASTUPNICKI/PREDSTAVNICKI DOM PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE 2010." *Izbori.ba*. Accessed April 8, 2015. <https://www.izbori.ba/Finalni2010/Finalni/ParlamentFBIH/ZbirniRezultate.aspx>.
- "ZASTUPNICKI/PREDSTAVNICKI DOM PARLAMENTA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE 2014." *Izbori.ba*. Accessed April 8, 2015. <https://www.izbori.ba/Potvrdjeni2014/Finalni/ParlamentFBIH/ZbirniRezultate.aspx>.
- Žepić, Božo. "Prijedlozi i planovi međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu." *National security and the future* 6, no. 3-4. (September 1, 2005): 9-36.

Valentino Grbavac (Split, 1993) - Valentino je diplomirao politologiju i povijest na Macalester College (St. Paul, Minnesota). Valentino je student druge godine magisterija iz euroazijskih, ruskih i istočnoeuropskih studija i međunarodnog biznisa na Edmund A. Walsh School of Foreign Service na Georgetown University (Washington, D.C.). Valentino je PPIA fellow, Wallenberg Fellow, CERES fellow i UWC alumni. Valentinovi akademski interesi uključuju modernu Bosnu i Hercegovinu s fokusom na položaj Hrvata u BiH, rusku vanjsku politiku i modernu vojnu povijest. Valentino živi, studira i radi u Washingtonu, D.C.

Valentino Grbavac (Split, 1993) - Valentino graduated with a BA in Political Science and History from Macalester College (St. Paul, MN). He is currently a second-year Master student studying Eurasian, Russian and East European Studies and International Business Diplomacy at the Edmund A. Walsh School of Foreign Service at Georgetown University (Washington, D.C.). He is a PPIA Fellow, a Wallenberg Fellow, a CERES Fellow and a UWC alumni. Valentino's research interests include contemporary Bosnia and Herzegovina with an emphasis on Croat issues, Russian foreign policy and modern military history. Valentino resides in Washington, D.C.

Valentino Grbavac

Neravnopravna demokracija: Politički položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini

Unequal Democracy: The Political Position of Croats in Bosnia and Herzegovina

Valentino Grbavac, Ljubušak rođen 1993. godine u Splitu, kao mladi doktorand na Edmund A. Walsh School of Foreign Service Sveučilišta Georgetown u Washingtonu, prihvatio se izuzetno zahtjevne analize političkog položaja Hrvata u Bosni i Hercegovini. Pretpostavke za kompromitaciju konstitutivnosti i jednakopravnosti Hrvata postavljene su već asimetričnim ustrojem kojeg je iznjedrio Daytonski mirovni sporazum, da bi u godinama koje su uslijedile slabije demografske i institucionalne polazišne pozicije Hrvata često bile eksploatirane kao kolateral nastojanja da se udovolji protagonistima unitarističkih politika. Tim nastojanjima koja su svojevremeno imala potporu utjecajnog dijela međunarodne zajednice derogirana su ključna federalistička načela, barem do točke gdje Hrvati u političkom smislu više nisu mogli bitno utjecati na vlastiti položaj, a kamoli na šire upravljačke procese. Iz današnje perspektive potpuno je jasno kako je takav pristup bio temeljito pogrešan jer je, suprotno svemu što nalaže bh. ustavna tradicija, produbio neravnopravnost i dodatno kompromitirao konstitutivnost, dovodeći do apsurdna tu ključnu bh. ustavnu normu. Stoga je od posebne važnosti činjenica da je u ovom slučaju jedan domaći autor kronološki obradio problematiku neravnopravnosti Hrvata u BiH, obrazlažući njenu genezu i aktualne manifestacijske oblike, istovremeno delegirajući korektivne prijedloge. Time je pokazao da ta problematika ne samo da zavređuje međunarodnu pozornost, već potiče obvezu njenog sustavnog rješavanja sukladno najvišim demokratskim standardima. Dvojezičnost Grbavčeve studije uvećava šanse da će ovaj relevantan rad ostvariti neophodan utjecaj na donositelje odluka i njihovo okruženje te time doprinijeti ublažavanju neprihvatljivog političkog položaja bh. Hrvata i njegovih štetnih posljedica po Bosnu i Hercegovinu.

(Iz recenzije dr. Dejana Vanjeka)

Kroz prijedlog povratka izvornom Washingtonskom sporazumu Grbavac daje praktično i realistično rješenje za političke probleme s kojima se Bosna i Hercegovina danas suočava. Ovo djelo trebali bi obavezno pročitati članovi akademske zajednice i donositelji odluka.

(Iz recenzije dr. Andrewa A. Lathama)

Despite the complexity of the political situation for Croats in Bosnia and Herzegovina, Valentino Grbavac's analysis of the subject is accessible, engaging and practical. As he so aptly describes, the asymmetry of the Dayton Agreement continues to be exploited in pursuit of a unitary state, to the detriment of Croats. The centralized unitary state model continues to receive substantial support from influential voices in the international community, despite its de facto disenfranchisement of less populous constituent groups. As a result, Croats are unable to influence national decisions affecting their own communities. As Grbavac illustrates, the approach crafted by the international community to establish democracy in Bosnia and Herzegovina has been deeply flawed (and in some cases, absurd). Due to the continued missteps of the international community, it is especially important that a Bosnian-Herzegovinian author not only analyzes these issues but also offers solutions that are realistic and rich in context. By presenting this work in both English and Croatian, Grbavac's work has the potential to reach international readers who have not been able to engage in this discussion, as it plays out in the Bosnian-Herzegovinian public sphere. By broadening the audience, Grbavac's text presents an exciting opportunity to inform policymakers in the country and internationally, with the prospect of remedying the egregious status quo. In these pages, Grbavac equips readers with the tools to imagine a solution to the unequal democracy problem in Bosnia and Herzegovina that is both attainable and just.

(Review excerpt by Dr. Dejan Vanjek)

In proposing a return to the original Washington Agreement Grbavac provides a practical and realistic solution to the political problems facing Bosnia-Herzegovina today. This is a must-read for academics and practitioners alike.

(Review excerpt by Dr. Andrew A Latham)

